Jaarstukken 2023

Leidschendam-Voorburg

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
1 Algemeen 4
1.1 Bestuurlijke samenvatting 5
1.2 Jaarcijfers 2023 in 1 oogopslag 15
1.3 Leeswijzer 16
2 Jaarverslag 17
3 Programma's 18
Programma 0. Bestuur en Ondersteuning 20
Programma 1. Veiligheid 30
Programma 2. Verkeer en Vervoer 38
Programma 3. Economie 50
Programma 4. Onderwijs 60
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie 69
Programma 6. Sociaal domein 84
Programma 7. Volksgezondheid en milieu 115
Programma 8. Bouwen en wonen (VHLOSV) 129
Programma Algemene dekkingsmiddelen 140
Programma Overhead 151
Programma Vennootschapsbelasting 156
Programma Onvoorzien 159
4 Paragrafen 162
Lokale Heffingen 163
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 171
Onderhoud Kapitaalgoederen 187
Financiering 196
Bedrijfsvoering 202
Verbonden Partijen 208
Grondbeleid 223
Duurzaamheid 229
Wet open overheid 233
5 Jaarrekening 234
5.1 Waarderingsgrondslagen 235
5.2 Overzicht van baten en lasten 239
5.3 Begrotingsrechtmatigheid 241
5.4 Financiële resultaten per programma 243
5.5 Balans met toelichting 269
5.6 Realisatie investeringsplan 305
5.7 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SISA-Bijlage) 316
5.8 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld 332
5.9 Wet Normering Topinkomens (WNT) 334
5.10 Overige jaarrekening gegevens 337
5.11 Rechtmatigheidsverantwoording 363
Rechtmatigheidsverklaring college van burgemeester en wethouders 363

6 Bijlagen 364
6.1 Subsidielijst 365
6.2 Kostendeclaratie college 366
6.3 Integriteit 367
6.4 Kerngegevens 368

1 Algemeen

1.1 Bestuurlijke samenvatting

Voorwoord

Ondersteunen en investeren om te groeien
Met trots presenteren wij u het jaarverslag 2023. Een jaar waarin we samen met inwoners, ondernemers, partners en organisaties verder zijn gegaan met het creëren van een bereikbare, veilige, duurzame en groene omgeving voor al onze inwoners. Het eerste volledige jaar van dit college. Een jaar ook waarin een nieuwe burgemeester en een nieuwe griffier aantraden en de ambtelijke organisatie een nieuwe gemeentesecretaris kreeg.

Gezamenlijk werken we aan een gemeente waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Een van de meest tastbare resultaten van onze inzet zijn de opgeleverde woningen in onze woonkernen Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. Omdat we hebben gekozen voor woningen in diverse prijsklassen, komen we tegemoet aan de behoeften van onze inwoners. Ook werkten we aan duurzaamheid en leefbaarheid van onze gemeente. Hiervoor is onder andere met het Groenactieplan en het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid een grote stap gezet. Onze trots reikt verder dan alleen de fysieke infrastructuur. We zijn er ook voor de mensen die onze hulp echt nodig hebben. Met ons beleid ondersteunen we mensen zodat ze volwaardig deel kunnen uitmaken van onze samenleving. Onze inwoners kunnen op de gemeente rekenen; juist als het tijdelijk minder goed gaat. Zo hebben we in 2023 duizenden mensen geholpen met de hoge energiekosten. Voor de korte termijn met een toeslag en voor de langere termijn met verduurzamingsmaatregelen voor het huis. We investeren ook aanzienlijk in bereikbaarheid, in kansengelijkheid, talentontwikkeling en inclusie. Het programma Sterk voor Noord is daarvan het beste voorbeeld. Door te zorgen voor goede fysieke en sociale infrastructuur en een veilige leefomgeving, creëren we een basis waardoor onze gemeenschap kan bloeien en groeien.

We weten dat onze inwoners een waardevolle bron van kennis en ervaring zijn en dat hun mening telt. Daarom betrekken we hen actief bij ontwikkel- en besluitvormingsprocessen die hen aangaan. Dat moet goed zijn geregeld. Daarom is de participatieverordening vastgesteld en zijn we gestart met het opstellen van een experimenteerprogramma voor vormen van participatie. We gaan nog leren wat werkt. Dat zorgt ervoor dat we stappen kunnen zetten in de gewenste democratische en transparante bestuursstijl waarin iedere stem gehoord wordt en participatie geen loze kreet is. Met het Kindervragenuur en Jong in LV hebben ook kinderen en jongeren een stem in onze gemeente gekregen.

Leidschendam-Voorburgheeft 2023 financieel gezond afgerond. Ondanks uitdagende economische omstandigheden zoals inflatie, energieprijzen en stijging van kosten van arbeid en grondstoffen, zijn we erin geslaagd om ons budget op orde te houden en verantwoordelijk om te gaan met de beschikbare middelen. Door bijvoorbeeld personeelsgebrek en processen die langer duurden dan gepland, hebben we zelfs minder geld uitgegeven dan de bedoeling was. De financiële situatie stelt ons nu nog in staat om te kunnen blijven investeren in de ontwikkeling en groei van onze gemeente. Natuurlijk zijn er uitdagingen, met name door de onzekere financiële verhoudingen met het Rijk. Maar zoals altijd staan we klaar om deze uitdagingen aan te gaan en te werken aan oplossingen die onze gemeente sterker maken. Dat doen we samen met andere gemeenten en daar maken we ons landelijk hard voor.

Dit jaarverslag biedt een gedetailleerd inzicht in de vooruitgang die we hebben geboekt, maar het is ook een momentopname. We blijven werken aan onze toekomst, in samenwerking met de gemeenteraad, onze inwoners en partners. Dank voor uw vertrouwen en betrokkenheid.

Het college van burgemeester en wethouders,
Martijn Vroom

Astrid van Eekelen
Bianca Bremer
Marcel Belt
Philip van Veller
Jeffrey Keus

Samenvatting: wat hebben we gedaan in 2023

Het jaarverslag bevat de verantwoording over alle bereikte resultaten in 2023 en de baten en lasten die daarmee te maken hebben. De financiële resultaten zijn dat er een voordelig resultaat van €8,1 miljoen is behaald ten opzichte van het verwachte begrotingsresultaat ten tijde van de 2e tussentijdse rapportage.
We geven met deze samenvatting uitleg bij de resultaten en cijfers. Hiermee kan iedereen een algemeen beeld vormen van het inzet van de gemeente voor haar inwoners. Ook vindt u een samenvatting van de financiële resultaten, oftewel ons huishoudboekje.

Voor en met inwoners

Inwoners, ondernemers, verenigingen en organisaties maken de gemeente Leidschendam-Voorburg. De gemeente heeft hen gesteund, richting gegeven waar nodig en de juiste randvoorwaarden geschapen om te kunnen wonen, werken en recreëren. Met de participatieverordening, die in co-creatie is opgesteld. Met inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren gaven we invulling aan hoe we met elkaar samenspraak willen organiseren en zijn we gestart om hieraan in de uitvoering een goede invulling te geven met een experimenteerprogramma. We gaan we hier de komende jaren van leren. Met Jong in LV organiseerden we bijeenkomsten om jongeren te vragen wat zij belangrijk vinden en wat zij anders zouden willen. In november is het eerste Kindervragenuur georganiseerd. In de raadzaal vroeg onze jeugd het college het hemd van het lijf. We hebben afgesproken dat we dit ook in 2024 organiseren.

We zijn verder aan de slag gegaan om onze dienstverlening nog beter en toegankelijker te maken. Zo introduceerden we een nieuwe (digitale) manier om meldingen te maken over de openbare ruimte. Hierdoor kunnen problemen eenvoudiger gemeld en sneller opgelost worden. Afgelopen jaar hebben vele vrijwilligers samen met de ambtelijke organisatie maar liefst 2 verkiezingen georganiseerd, voor de Provinciale Staten & Waterschappen, en de landelijke verkiezingen. Ook het onderzoek naar een geschikte plek voor een nieuwe raadzaal is afgerond, waarna de gemeenteraad ervoor koos om de optie van een nieuwe zaal in het raadhuis in Leidschendam verder te laten uitwerken.

Wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke omgeving

Woningbouw is een opgave waar we ook in 2023 goede stappen vooruit hebben gezet. In Vlietvoorde is deelplan De Coulissen opgeleverd aan de bewoners, evenals het Voorburgs Kwartier, het eerste deelplan van ontwikkellocatie Klein Plaspoelpolder. Er wordt gebouwd aan de Leidsekade, Leytsche Hof Damcentrum, Veurse Achterweg, Westeinderweg, Parkweg en Vliethaven. In 2023 is ook de verkoop van woningen gestart voor de Boomgaard, Waterweide en Triadome. Met het afsluiten van de anterieure overeenkomst kan er gebouwd gaan worden aan de Dr. Van Noortstraat. Het Diakonessenhuis is verkocht aan Woonhave voor de conversie naar woningen en de grondexploitatie

voor De Star is gestart, zodat daar veel sociale woningbouw kan worden gerealiseerd. En goed zichtbaar voor iedereen: de sloop van het Total-gebouw is begonnen. Er wordt nu ook al gewerkt aan de woningbouw verder in de toekomst, zoals de Appelgaarde met circa 500 woningen. We hebben bovendien betere kaders en randvoorwaarden gecreëerd met het vaststellen van de Woonagenda 2024-2027 en de regeling Opkoopbescherming.

Het college de gemeenteraad en de organisatie hebben grote stappen gezet om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet waarvan de invoeringsdatum steeds concreter werd gesteld op 1 januari 2024.
Werkprocessen en systemen zijn aangepast op het nieuwe digitale omgevingsloket. Daarnaast is er een proces ingericht voor initiatieven waarin het voortraject meegedacht wordt met de initiatiefnemers. Ook zijn eind 2023 diverse verordeningen aangepast op de Omgevingswet.

Uit gesprekken over de omgevingsvisie zijn 5 concept perspectieven naar voren gekomen die we gaan gebruiken in het proces van vaststelling van de definitieve omgevingsvisie. Ondertussen hebben we samen met omliggende gemeenten de ruimtelijke puzzel aangeboden aan de provincie. Het is mooi dat we met elkaar beter inzicht kunnen geven in alle ruimtelijke uitdagingen de komende jaren.

Naast de concrete stappen richting de nieuwe Omgevingswet, dachten we na over de vraag wat voor gemeente Leidschendam-Voorburg in de toekomst wil zijn. Dit komt terecht in de nieuwe omgevingsvisie, die de basis vormt voor de ruimtelijke plannen in de toekomst. Veel inwoners en een fors deel van de ambtelijke organisatie werden hierbij betrokken. Uit deze gesprekken en sessies over de omgevingsvisie is een aantal perspectieven ontwikkeld waarlangs de visie verder gestalte krijgt. Ondertussen speelden we ook een stevige rol in de totstandkoming van een beeld op regionaal niveau. Dat leidde tot een ‘Handreiking ruimtelijke puzzel’ die we samen met omliggende gemeenten van de Haagse regio aanboden aan de provincie. Het is mooi dat we samen beter inzicht kunnen geven in alle ruimtelijke uitdagingen en dilemma’s die bij ons spelen.

Wij hebben ons in 2023 ingezet om buurtvoorzieningen en ruimte voor bedrijvigheid te behouden en waar nodig te creëren. We zijn gestart om diverse werklocaties te herontwikkelen tot gemengde woonconcepten, waarbij ontwikkelaars gevraagd is om ruimte te maken voor kleinschalige bedrijfsactiviteiten, ontspannen en ontmoeten. Denk hierbij aan Overgoo, Vlietweg, van Ruysdaellaan en het Diakonessenterrein. In het Huygenskwartier zijn we begonnen met de ontwikkeling van een kleinschalig bedrijfsverzamelgebouw.

Voor inwoners en bezoekers van onze gemeente willen we Leidschendam-Voorburg op de kaart zetten. De promotie van onze gemeente is voortgezet met LV verrast, bestaande uit een magazine, bioscoopreclames en een Engelstalige versie van LV verrast en met het faciliteren van mooie evenementen. Het nieuwe terrassenbeleid geeft meer duidelijkheid en ruimte aan horeca om een gezonde bedrijfsvoering te hebben en een positieve bijdrage te leveren aan een bruisend Leidschendam-Voorburg.Met het helpen bij de oprichting van de vereniging van eigenaren Huygenskwartier dragen we bij aan de bekendheid en levendigheid van dit karakteristieke winkelgebied. Voor het andere winkelgebied in Voorburg – De Julianabaan – zijn stappen gezet in de herontwikkeling in samenspraak met belanghebbende en omwonenden.

Sport, kunst, cultuur en recreatie geven het leven en wonen in Leidschendam-Voorburg kleur en smaak. Met het Sportakkoord 2.0 zijn afspraken gemaakt over het actiever krijgen van inwoners. Dit akkoord is al volop in uitvoering. De inzet van rolmodellen in Leidschendam-Noord draagt hier aan bij. Sinds oktober 2023 maken leden van de rugbyclub volop scrums, offloads en tries op het prachtige kunstgrasveld. Verder zijn veel sportvelden gerenoveerd en zijn er akoestische verbeteringen uitgevoerd in de binnensportaccommodaties. Van sport maken we een sprong naar cultuur. Het ontwikkelen van een cultuurvisie met onze cultuurpartners loopt op schema, de erfgoeddag was goed bezocht en succesvol, wat ook geldt voor de Open Monumentendag die in het teken stond van Levend

Erfgoed. De gemeenteraad heeft de ontwikkeling van de bibliotheek Fluitpolderplein vastgesteld en we voeren deze nu uit.
In 2023 is het GroenActiePlan door de gemeenteraad vastgesteld en zijn al de eerste acties uitgevoerd zoals ontharding van het pleintje aan de Burgemeester Roeringlaan, extra plantvakken op de Overburgkade, en extra bomen op diverse locaties. Waterkwaliteit en -kwantiteit staan onder druk in onze regio. Daarom werken we met de waterschappen actief aan klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteitsverbetering en duurzaamheid. Met waterbedrijf Dunea en andere gemeenten wordt samengewerkt aan een lange termijnaanpak voor een robuuste en duurzame watervoorziening.

We gaan door met investeren in modernisering van schoolgebouwen. Voor de Vijverhof, Maartenscollege, RKBS Maria Bernadette zijn we verder met herontwikkelen. Het kindcentrum De Telescoop is in gebruik genomen. Conform wens van de raad is het haalbaarheidsonderzoek naar een onderwijslocatie op Kleinpolderplein uitgevoerd.

Steun voor wie het nodig heeft

Dankzij de sociale voorzieningen van de gemeente kunnen inwoners meedoen en weten zij ook waar zij hulp kunnen vragen als dat nodig is. In 2023 hebben we hard gewerkt aan inkomensondersteuning, zorg, huishoudelijke hulp en het faciliteren van jeugdzorg voor onze jongste inwoners. De raad stelde een nieuw beleidsplan re-integratie en participatie vast waarmee meer aandacht komt voor mensen om te participeren naar vermogen. Maatwerk en meedoen staan hierin centraal. De implementatie van het beleidsplan is begonnen. Ook zijn in 2023 de eerste welzijnsgesprekken gevoerd om in gesprek te komen en te blijven met alle bewoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. Daar gaan we mee door in 2024. Bovendien is er meer ingezet op vroegsignalering van schuldenproblematiek en, de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagenaffaire. De samenwerking tussen huisartsen, het voorveld en vrijgevestigde psychologen is verbeterd. We hebben samen met maatschappelijke organisaties gewerkt aan de bestrijding van eenzaamheid, zorg voor dementie, hulp aan Oekraïense inwoners, het wegwerken van taalachterstanden, inburgeren, het opvangen van verwarde personen, sociale werkvoorziening en beschut werk, re-integratie, vrouwenopvang en de opvang van inwoners met meervoudige problematiek. Verder spreken we ouderen tijdens speciale bijeenkomsten en voeren we goede gesprekken met de adviesraad sociaal domein en de adviesraad Stompwijk. Dit netwerk van ondersteuning voor wie het nodig heeft, functioneerde ook in 2023 als krachtig vangnet met oog voor de eigen zelfstandigheid van onze inwoners. Onze gemeente kent een enorme maatschappelijke kracht!

Van hieruit werken we door aan effectiever beleid en een betere uitvoering. In 2023 zijn de subsidietafels geëvalueerd. Dit heeft geleid tot herontwikkeling van de subsidiesystematiek. Ook werken we na een evaluatie aan een nieuw minimabeleid. Vanwege veranderde wetgeving, kostenstijgingen en de wens om passende zorg te blijven leveren, is in 2023 gestart met nieuw WMO beleid opstellen. Het nieuwe WMO-beleid wordt samen met partners en inwoners gemaakt en zal in 2024 worden vastgesteld. De invoering van de Wet Aanpak Meervoudige Problematiek is uitgesteld. Deze wet regelt dat gemeenten de wettelijke mogelijkheid krijgen om tot een gecoördineerde aanpak te komen voor mensen of gezinnen met meerdere problemen. Ondanks deze uitstel zijn we wel aan de slag gegaan met een goede voorbereiding op de aanpak van multi-problematiek in het sociaal domein.

Eind 2023 is duidelijk geworden dat het COA op Overgoo circa 80 alleenstaande minderjarige vreemdelingen wil huisvesten. De gemeenteraad is hiermee akkoord gegaan en in nauw overleg met

COA en inwoners kijken we hoe we zo goed mogelijk opvang, zorg, onderwijs en ondersteuning kunnen bieden aan deze asielkinderen. Hiervoor benutten we uiteraard de opgedane ervaring met het opvangen van de Oekraïense ontheemden. In 2023 is de opvang en ondersteuning van deze groep voortgezet en uitgebouwd in lijn met de landelijke ontwikkelingen.

Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord blijft een belangrijk programma om de wijken De Heuvel/Amstel en Prinsenhof te verbeteren. De uitvoeringsprogramma's zijn vastgesteld en we zijn met partners en bewoners aan de slag gegaan. Op De Waterlelie is een brugfunctionaris gestart, wiens primaire taak het is om ouders meer te betrekken bij het onderwijs. Daarnaast blijft het taalonderwijs op school voor de ouders bestaan, dat als doel heeft ouders mee te nemen in de informatievoorziening van school. Inwoners in de bijstand met een indeling in de zgn. participatiedoelgroep 2A zijn inmiddels in beeld bij de participatieconsulenten en worden begeleid zodat zij verder kunnen werken aan participatie in de samenleving. Om de problematiek van afval en ongedierte op te pakken in, samen én door de wijk, is er een werkgroep ingericht met professionals en inwoners. De werkgroep werkt aan een gemeente brede communicatiecampagne tegen plaagdieren en aan een evaluatie van het plaatsen van netten en prikkers tegen broedende meeuwen. We zijn verheugd dat het Sportfonds per september 2023 in de sporthallen de kantine, een vergaderruimte en een kleine sportzaal overdag beschikbaar stelt voor de buurt. Dat biedt kansen voor doelgroepen die wel een activiteit willen starten maar vanwege ruimtegebrek geen gebruik kunnen maken van de huidige ruimten in de wijk. Ook biedt het mogelijkheden voor nieuwe initiatieven. De eerste ronde van de moedertraining is afgerond en van de 6 aangemelde moeders hebben 5 het traject afgemaakt. Al deze moeders zijn getraind in opvoedvaardigheden en gespreksvaardigheden en zijn zich aan het ontwikkelen als sleutelfiguren in de wijk. Studenten van Inholland Den Haag gingen in september 2023 van start met het vraagstuk: hoe kunnen de wijkagent en handhaving op een laagdrempelige manier contact maken met ouders. Er lopen wervingscampagnes om in Leidschendam-Noord buurtpreventieteams in te gaan zetten.

Bereikbaar te voet, fiets, ov en auto

Om een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente te zijn en te blijven, werden ook in 2023 belangrijke stappen gezet. In augustus is de passantenhaven Plaspoelhaven feestelijk geopend, is gestart met de herinrichting van de Dr. Van Noortstraat en is daar al eenrichtingsverkeer ingesteld. De EV-kabelgoot is mogelijk gemaakt, waarvan er inmiddels aardig wat zijn aangevraagd en aangelegd. Ook zetten we stappen op het gebied van verkeersveiligheid: we hebben voorbereidingen getroffen voorhet asfalteren van diverse fietspaden, de aanleg van een fietsstraat in de Parnashofweg en het realiseren van extra snelheidsremmende maatregelen in combinatie met rioolvervanging. Er is een start gemaakt met het opstellen van een plan van aanpak voor het Damcentrum en na een uitgebreid participatietraject is de Velostrada tussen Voorburg Noord en de Binckhorst vastgesteld. Met het Trekfietstracé (Westvlietweg-Binckhorst) zijn we nog bezig. In mei is de voorkeursvariant bereikbaarheid CID Binckhorst aan de gemeenteraad voorgelegd en in november is de bestuursovereenkomst Bereikbaarheid CID Binckhorst getekend. Door het nemen van dit besluit en het sluiten van deze overeenkomst is € 575 miljoen beschikbaar gekomen voor de verdere planontwikkeling en realisatie van het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst. Omdat gemeente Leidschendam-Voorburg mede opdrachtgever voor dit project is en financieel bijdraagt, is er binnen dat projectbudget geld beschikbaar voor het verbeteren van de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in heel Voorburg-West. De nota parkeernormen is vastgesteld. Deze nota biedt een duidelijke houvast voor inwoners en ontwikkelaars. Het Rijk heeft helaas de ontwikkeling van de A4/N14 stilgelegd. Samen met de regio zijn we in gesprek over de consequenties en verdere acties.

De verkenningsgesprekken voor de Huygenstunnel lopen, waarbij we als gezamenlijke overheden ook de samenwerking hebben gevonden met de kenniswereld, met ruimtelijke ontwerpers en met de InitiatiefGroep Huygenstunnel.

Veiligheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid

We hebben in 2023 fors geïnvesteerd in veiligheid. Het aantal BOA's is op sterkte gebracht, de regionale visie op crisisbeheersing heeft een lokale invulling gekregen en we zijn begonnen met opleiden en trainen van de mensen. Samen met de scholen is het hackshield programma uitgevoerd om jongeren bewust te maken van digitale gevaren. Ook is onderzoek gedaan naar de juiste methodiek voor het opstellen van een wijkgerichte benadering van veiligheid. Er zijn ook twee themasessies georganiseerd voor de buurtpreventieteams.

Duurzame toekomst en goede leefomgeving voor iedereen

In 2023 vernieuwden we samen met inwoners en partners het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Het programma werd verbreed nar de thema's circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit en geïntensiveerd op energie. In het 2e kwartaal is het door de gemeenteraad unaniem vastgesteld en zijn we direct overgegaan tot uitvoering hiervan. In de wijken De Heuvel en Amstelwijk hielpen we de VVE's om verduurzamingsscans uit te voeren. Zo kunnen deze woningen straks meedoen aan de overgang naar een aardgasvrije wijk. Een belangrijke bijdrage om te komen tot het Lokaal Klimaatakkoord was de Green Challenge Deal van Stichting Duurzaam LV die veel waardevolle duurzame initiatieven heeft opgeleverd. Met energiebesparingstips en energiecoaches hebben we al veel inwoners geholpen om deel te worden van de duurzame toekomst. Ook het raadsbesluit om een duurzame bibliotheek te realiseren, draagt bij aan een duurzaam LV. Vanuit het vastgestelde GroenActiePlan zijn al verschillende plekken vergroend. Tegelijkertijd zijn we, met de nieuwe aanbesteding van ons maai- en slootbestek per 1 januari 2024, overgeschakeld naar een nieuw maaibeheer.
In 2023 was het de 25ste keer dat de Christiaan Huygenswetenschapsprijs is uitgereikt. Ter ere hiervan is de Christiaan Huygens Jeugdprijs in het leven geroepen, een wedstrijd tussen de VMBO-scholen in onze gemeente. De leerlingen kregen de opdracht om met duurzame materialen iets creatiefs te maken, voor de wijk rondom de school. De uitreiking van de Jeugdprijs, met de presentatie van de resultaten, vond plaats tijdens het Techniekfestival in het Corbulo college in Voorburg.

Het huishoudboekje 2023

Financiële resultaat 2023

Het jaarrekeningresultaat is € 11,4 miljoen voordelig. Ten opzichte van de begroting is dit een voordeel van € 8,6 miljoen. Een toelichting op hoofdlijnen is hieronder opgenomen. Onder de financiële toelichtingen per programma zijn meer gedetailleerde toelichtingen te vinden.

In de tabel hieronder staat per programma welk bedrag was begroot, wat is uitgegeven en wat het verschil tussen beiden is. Een min in de kolom ‘Begroting’ en de kolom ‘Jaarrekening’ staat voor een last. Een min in de kolom ‘Verschil’ betekent een nadelig verschil: er is meer uitgegeven of minder ontvangen dan begroot. Een plus betekent een voordelig verschil: er is minder uitgegeven dan begroot of meer ontvangen dan begroot.

Programma	Begroting na wijz. 2023	Jaarrekening 2023	Verschil
Bestuur en Ondersteuning	-6.936	-6.695	241
Veiligheid	-9.835	-9.937	-102
Verkeer en Vervoer	-12.791	-11.590	1.201
Economie	-1.500	-1.381	119
Onderwijs	-6.521	-5.924	598
Sport, cultuur en recreatie	-18.391	-17.294	1.097
Sociaal domein	-81.007	-78.249	2.758
Volksgezondheid en milieu	833	279	-554
VHLOSV	-5.013	-5.608	-594
Algemene Dekkingsmiddelen	171.207	175.550	4.343
Overhead	-38.000	-37.759	242
Vennootschapsbelasting	-50	-59	-9
Onvoorziene uitgaven	-70	0	70
Totaal van lasten en baten	**-8.074**	**1.334**	**9.408**
Mutaties reserves	10.872	10.102	-770
Totaal	**2.798**	**11.437**	**8.638**

Bedragen x € 1.000

De grootste afwijkingen worden veroorzaakt door extra ontvangsten voor activiteiten die nog in 2024 uitgevoerd worden of in de toekomst tot extra lasten zullen leiden, zoals de vluchtelingenopgave. Daarnaast zijn er ook werkzaamheden en projecten die nog niet in 2023 uitgevoerd of afgerond konden worden. Bij de wettelijk bepaalde open-einde regelingen zien we een nadeel op de jeugdzorg terwijl de kosten voor Wmo en inkomensregelingen juist meevallen ten opzichte van de prognoses ten tijde van de 2e tussentijdse rapportage. Ten slotte levert de herziening van de grondexploitaties een voordeel op. De grootste afwijkingen (voor- en nadelen) zijn in de onderstaande tabel opgenomen.

Samenvatting afwijkingen	Totaal
Vluchtelingenopvang	3.473.000
Nog te realiseren activiteiten uit 2023 in 2024	4.051.000
Inkomensregelingen	700.000
Herziening Grondexploitaties	650.000
Treasury	962.000
Onderwijsbeleid	320.000
Kleinschalige Verkeersmaatregelen	300.000
Wmo	270.000
Wachtgeld wethouders	240.000

Leges	120.000
Bouwleges	-545.000
Herenstraat 42-44	-1.500.000
Jeugdzorg	-900.000
Overige kleinere afwijkingen (per saldo)	497.000
Totaal	**8.638.000**

Bedragen x € 1

Vluchtelingenopvang (€3.473.000 voordeel)
In 2023 heeft de gemeente kosten gemaakt rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten, kosten voor beveiliging en leefgeld. Het Rijk vergoedt in 2023 via normbedragen waar de gemeente per saldo een voordeel van € 3,21 miljoen op heeft gerealiseerd. Ook is er voordeel op de afwikkeling van de bekostigingsregeling Oekraïne opvang 2022 van circa € 260.000.
Voorgesteld wordt om dit saldo te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve 'Vluchtelingenopvang'. Hiermee wordt een buffer gecreëerd voor toekomstige ontwikkelingen rond de vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen en de doorgevoerde verlaging van het normbedrag per 2024.

Nog te realiseren activiteiten uit 2023 in 2024 (€ 4.051.000 voordeel)
Een aantal geplande werkzaamheden heeft nog niet (volledig) kunnen plaatsvinden in 2023. Het betreft lopende projecten die vertraging hebben opgelopen of waarvan de uitvoering pas laat door het Rijk is aangekondigd, waardoor deze niet konden worden afgerond in 2023. Enkele voorbeelden hiervan zijn de (uitvoerings)kosten voor de energietoeslag, de afronding van welzijnsgesprekken, voortdurende werkzaamheden met betrekking tot de implementatie van de Omgevingswet, het groene actieplan, deelmobiliteit, het resterende budget voor versterkingsgelden, het resterende budget voor mobiliteitsmaatregelen rondom de Mall. Ook de verhuiskosten voor de huisvesting van Stadsbeheer worden pas in 2024 gemaakt. In de bijlage bij de jaarstukken vindt u een gedetailleerd overzicht van de overhevelingen van budgetten van 2023 naar 2024

Inkomensregelingen € 700.000 (voordeel)
In 2024 zijn minder verzoeken geweest voor leenbijstand en er is een klein voordeel op de kosten voor bijstandsuitkeringen (1%) ten opzichte van de prognose bij de 2e tussentijdse rapportage 2023. Overigens is er bij de bijstandsuitkeringen nog altijd sprake van een tekort ten opzichte van het bedrag dat het Rijk hiervoor aan onze gemeente uitkeert.

Herziening Grondexploitaties € 650.000 (voordeel)
Bij de herziening van de grondexploitaties is gebleken dat de Verliesvoorziening van Vlietvoorde verlaagd kan worden omdat de opbrengstverwachting hoger is en er planoptimalisatie heeft plaatsgevonden door middel van 2 extra woningen. Dit levert een voordele van €650.000 op.

Treasury € 962.000 (voordeel)
Door de hogere rentetarieven in 2023 is er een hogere rentevergoeding gerealiseerd over het saldo schatkistbankieren. Tevens is de bespaarde rente op eigen financieringsmiddelen hoger dan begroot. "Bespaard" geeft aan dat door het beschikbare eigen vermogen, rentekosten bij het aantrekken van een lening wordt voorkomen.

Onderwijsbeleid € 320.000 (voordeel)
De subsidie inkomsten voor zowel het Nationaal Programma Onderwijs als Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) zijn hoger waardoor inzet van de begrote gemeentelijke

middelen niet nodig was. Ook vallen de kosten voor leerlingenvervoer iets lager uit doordat afgerekend wordt op daadwerkelijk gereden kilometers.

Verkeer en Vervoer € 300.000 (voordeel)
Door capaciteitsgebrek is het regulier budget voor kleinschalige verkeersmaatregelen en fietsdepots niet volledig ingezet. Ook konden, vanwege de natte weersomstandigheden in het laatste kwartaal, de werkzaamheden aan de belijningen niet uitgevoerd worden.

Wmo € 270.000 (voordeel)
Het aantal cliënten dat in 2023 huishoudelijke ondersteuning ontving is, ten opzichte van de tweede tussentijdse rapportage, enigszins afgezwakt eind 2023. Daarnaast leidt een tekort aan arbeidskrachten bij de zorgaanbieders tot verminderde inzet op de afgegeven indicaties. Bij Wmo begeleiding is juist sprake van een iets hogere kosten door zwaardere indicaties die worden afgegeven aan bewoners die langer zelfstandig blijven wonen. Per saldo ontstond een voordeel ten opzichte van de begroting.

Wachtgeld wethouders € 240.000 (voordeel)
De voorziening wachtgeld wethouders is gebaseerd op de loonsom en resterende maanden waarin voormalig wethouders recht hebben op wachtgeld waarop de hoogte van de voorziening wordt bepaald. De hoogte fluctueert jaarlijks en zorgt in 2023 voor een vrijval uit de voorziening.

Legesopbrengsten € 120.000 (voordeel)
Als gevolg van het verlengen van de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten. Dit leidt tot een voordeel in 2023 ten opzichte van de begroting. Ook de legesopbrengsten van naturalisatie zijn hoger dan begroot.

Bouwleges € 540.000 (nadeel)
In 2023 zijn er minder inkomsten voor bouwleges dan begroot. De gemeente maakt een prognose van de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag daadwerkelijk indient. Tegenover de lagere bouwlegesopbrengsten zijn er minder kosten dan begroot doordat er minder vergunningaanvragen zijn afgehandeld. Per saldo levert dit een nadeel van € 545.000 op.

Herenstraat 42-44 € 1.500.000 (nadeel)
Eind 2023 bleek dat de overdracht van het pand aan de Herenstraat 42-44 pas in 2024 plaatsvindt.

Jeugdzorg € 900.000 (nadeel)
Door een stijging van het aantal cliënten en een stijging van de gemiddelde kosten per cliënt, zijn de kosten voor jeugdzorg 3% hoger dan begroot. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename in de psychische problematiek onder jeugdigen. Daarnaast zijn jeugdigen langer in zorg, wat wordt veroorzaakt door de toename van de complexiteit van de problematiek en knelpunten in het opschalen en afschalen van zorg als gevolg van wachtlijsten bij zorgaanbieders. Het aantal cliënten met een jeugdbeschermingsmaatregel is in 2023 afgenomen.

Realisatie investeringsplan 2023

Voor 2023 stond een bedrag van € 22,3 miljoen aan investeringsuitgaven gepland. In werkelijkheid is dat € 11,2 miljoen geworden. Dit betekent dat in 2023 circa 50% van het totaal beschikbare investeringsbedrag is uitgegeven. Dit is lager dan we tijdens de tussentijdse prognose in de tweede helft van 2023 hadden voorzien (verwachting was 70%) en is met name te wijten aan onderstaande grotere investeringen waarbij een bedrag niet in 2023 maar in 2024 of later wordt uitgegeven:

- Maartenscollege (€ 1,3 miljoen)
- ICT-investeringen (€ 0,6 miljoen)

- Verkeersregelinstallaties (VRI's) (€ 1 miljoen)
- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord (€ 0,5 miljoen)
- Bouwkosten Dokter van Noortstraat (€ 1,1 miljoen)
- Bibliotheek Leidschendam (€ 1,8 miljoen)
- Nieuwbouw pand SB (€ 1,3 miljoen)

De vertragingen in investeringsprojecten worden veroorzaakt door verschillende factoren, waaronder lopende bezwaarprocedures en vertraagde realisatie van woningbouwplannen. Ook het integraal aanpakken van projecten zoals rioolvervanging en afhankelijkheden van andere partijen spelen een rol. Verder werd de uitvoering van ICT-investeringen uitgesteld vanwege het volgen van het tempo van de landelijke transitie van de basisregistraties (SOR). Daarnaast zijn voortschrijdende ontwikkelingen en capaciteitstekorten voor duurzaamheidsmaatregelen van invloed, evenals langere aanbestedingstrajecten die de afronding van projecten naar 2024 verplaatsen. Tegelijkertijd zijn sommige investeringsprojecten juist eerder afgerond dan verwacht, zoals de rugbyaccommodatie bij Westvliet.

Overprogrammering heeft onze blijvende aandacht, maar blijkt ook vaak niet te voorkomen. Overigens leidt een onderschrijding van het investeringsvolume op jaarbasis niet automatisch tot uitstel/afstel van gehele investeringsprojecten. Deze vertragingen leiden alleen tot lagere kapitaallasten in komende jaren als de einddata van de projecten ook opschuiven.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de weerstandscapaciteit (het totaal van algemene reserves en de post onvoorzien) en van het risicoprofiel (totaal van risico's).

Het risicoprofiel is € 586.000 lager ten opzichte van de jaarrekening 2022. De totale weerstandscapaciteit is in 2023 met afgerond € 6 miljoen afgenomen met name de onttrekkingen ten behoeve van het vormen van bestemmingsreserves voor het vormen van bestemmingsreserves CID Binckhorst Velostrada en Leefbaarheid (respectievelijk (€ 3 miljoen en € 5,7 miljoen).
De weerstandscapaciteit is 8,5 maal zo groot als het risicoprofiel. Dat betekent dat het weerstandsvermogen, gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is.

1.2 Jaarcijfers 2023 in 1 oogopslag

Gemeentelijke jaarrekening 2023

Leidschendam-Voorburg

U ziet in één oogopslag wat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2023 heeft ontvangen en waar het geld aan is uitgegeven. Verder vindt u een greep uit de acties die afgelopen jaar zijn uitgevoerd.

Inkomsten (x 1.000 euro)

Lokale inkomsten	
Afvalstoffenheffing	12.964
Onroerendzaakbelasting	15.385
Dividend en rente	3.669
Gronden	71
Rioolheffing	8.195
Huren en pachten	5.167
Leges/overige belastingen	5.182
Subtotaal lokale heffingen	**50.633**

Bijdrage Rijk, subsidies en reserves	
Algemene uitkering Rijk	156.573
Subsidies en (rijks)bijdragen	47.213
per saldo onttrekking reserves	10.102
Overig	10.180
Subtotaal inkomsten	**224.069**
Totaal aan inkomsten	**274.702**

Uitgaven (x 1.000 euro)

Gemeentelijke programma's	
Bestuur en Ondersteuning	10.058
Veiligheid	10.083
Verkeer en Vervoer	12.704
Economie	1.978
Onderwijs	8.809
Sport, cultuur en recreatie	22.199
Sociaal domein	122.236
Volksgezondheid en milieu	23.734
VHLOSV	12.501
Overhead	37.891
Vennootschapsbelasting	59
Algemene dekkingsmiddelen	1.013
Totaal aan uitgaven	**263.265**
Positief resultaat	**11.437**

Wat is er in 2023 gedaan?

- Met het Kindervragenuur en Jong in LV kregen kinderen en jongeren een stem in onze gemeente
- Er wordt weer gescrumd op de rugby-velden van VRC
- We organiseerden een Cybercrime congres voor ondernemers
- IKC De Telescoop is opgeleverd
- We zorgden voor inkomensondersteuning, zorg en huishoudelijke hulp voor onze inwoners en jeugdzorg voor onze jongste inwoners
- De verkoop van woningen voor de Boomgaard, Waterweide, Triadome en Westeinder Stompwijk is gestart
- Inwoners hebben hun aandachtspunten voor verkeersveiligheid aangegeven met de Wijkprikker
- We startten met vergroeningsacties: ontharding van het pleintje aan de Burgemeester Roeringlaan, extra plantvakken op de Overburgkade en extra bomen op diverse locaties

Kijk voor het complete overzicht op **www.lv.nl/jaarverslag**

1.3 Leeswijzer

De jaarstukken 2023 bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid op de door de raad vastgestelde programma's. Er wordt antwoord gegeven op de vragen: Wat hebben wij daarvoor gedaan en Wat heeft het gekost?

De mate waarin we de beleidsactiepunten, zoals opgenomen in de programmabegroting 2023, hebben gerealiseerd, brengen we tot uitdrukking met de volgende kleuren:

✔	Actiepunt gerealiseerd in 2023
!	Vertraging in de voorbereiding/uitvoering, actiepunt wordt afgerond in 2024
✖	Knelpunten in de voorbereiding/uitvoering, actiepunt wordt niet gerealiseerd

Bij de programmaverantwoordingen wordt per actiepunt een toelichting gegeven op de status per 31 december 2023. Het jaarverslag bevat ook de paragrafen die vanuit een dwarsdoorsnede een aantal specifieke thema's uitwerken.

De jaarrekening vormt het financiële gedeelte van de jaarstukken 2023. In de jaarrekening is een overzicht van de baten en lasten over 2023 opgenomen. Het bevat een toelichting op het overzicht van baten en lasten evenals de balans met toelichting.

Door afrondingsverschillen kan het voorkomen dat de optelling van het bedrag (de totaaltelling) opgenomen in een tabel afwijkt met een bedrag van +1 of -1.

2 Jaarverslag

3 Programma's

De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van de programma's en overzichten van de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en de post onvoorzien.

De programmaverantwoording biedt per programma inzicht in:

- de wijze waarop is getracht om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken - Wat gaan we ervoor doen? Dit betreft de letterlijke tekst uit de begroting.
- de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd - Wat hebben wij daarvoor gedaan?
- de gerealiseerde baten en lasten - Wat heeft het gekost?

Programma 0. Bestuur en Ondersteuning

Omschrijving

Dit programma gaat over het bestuur, de ondersteuning daarvan en de relatie tussen de burger en het bestuur. Betrokkenheid en dienstverlening zijn vanuit de gemeente uitgangspunt voor deze relatie. Het programma bevat de overkoepelende taakvelden van gemeenteraad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning daarvan door de gemeentelijke organisatie.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
0.1	Bestuur
0.2	Burgerzaken
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
0.63	Parkeerbelasting
0.10	Mutaties reserves

Wat willen wij bereiken?

Inwoners, ondernemers en andere organisaties weten zelf het beste wat goed is voor hun buurt of wijk. Daarom betrekken we inwoners van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg bij gemeentelijke besluiten die invloed hebben op onze samenleving. De gemeente moet zich meer laten zien buiten het gemeentehuis en mensen opzoeken. Niet alleen richting mensen die zelf al goed zichtbaar zijn, maar ook richting mensen die zich minder laten zien of horen. Buiten de gemeente zoeken we actief de samenwerking op met (buur)gemeenten in de regio.

Dat doen we onder meer door:

- Inwoners centraal te stellen, en ervoor te zorgen dat we participatie in ons DNA hebben
- Meer in de wijken en dichtbij de mensen te zijn
- Open te staan voor signalen en door initiatieven vanuit de samenleving toe te juichen en serieus te beoordelen
- Een sterkere visie op onze regionale positie en samenwerking te ontwikkelen, omdat we deel uitmaken van de regio; we zijn ervan afhankelijk, maar moeten er ook een actievere rol in spelen. Ook willen we bijdragen aan een visie op regio-niveau.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2023	8,40 fte	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2023	8,36 fte	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	€ 1.024	Eigen gegevens

Toelichting op de indicatoren

1 Formatie

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.
Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

2 Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.
Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is berekend de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december.

3 Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Taakveld 0.1 Bestuur

Tot dit taakveld behoort de facilitering van de bestuursorganen:

- College van burgemeester en wethouders (loonkosten, reiskosten en verblijfkosten e.d.)
- Gemeenteraad en raadscommissies (vergoedingen, excursies e.d.)
- De ondersteuning van de raad, de griffie
- Regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking
- Lokale rekenkamer, lokale ombudsfunctie, accountantscontrole

Wat gaan we ervoor doen?

Het college van burgemeester en wethouders, raad en raadscommissies, griffie, de regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking, de regionale rekenkamercommissie en ombudsfunctie worden optimaal ondersteund. We gaan aan de slag met duidelijkheid, vroegtijdig betrekken, betrokkenheid, openheid, vertrouwen, eigenaarschap, regie, gelijkwaardigheid en transparantie. Dat zijn de kernwaarden van waaruit inwoners en gemeente met elkaar gaan samenwerken.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In het voorjaar en de zomer 2023 hebben raadsleden, inwoners, ambtenaren en collegeleden met elkaar bepaald welke afspraken belangrijk zijn voor participatie.. Dat is vastgelegd in de participatieverordening.
Ook is een participatieleidraad voor ruimtelijke ontwikkelaars en initiatiefnemers opgesteld.

Met de adviesraden is regelmatige bestuurlijk en ambtelijk overleg.

De varianten studie naar een toekomstbestendige huisvesting voor gemeenteraad en griffie is afgerond. Via diverse invalshoeken werden doelgroepen bevraagd op onder meer gewenst gebruik, belang van historische aspecten en multifunctionaliteit. Vervolgens zijn 3 referentieprojecten bezocht: het Scheepvaartmuseum in Amsterdam vanwege het bijzondere dak over de patio aldaar, en 2 recent verbouwde raadszalen (Oss en Gorinchem). Met de opgedane kennis en ervaringen is samen met de architect een variantenstudie uitgewerkt. De variantenstudie is geëindigd in een voorstel met opties, die begin van 2024 aan de gemeenteraad werd gepresenteerd.

De Rekenkamercommissie voor Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg (WVOLV) heeft ook in 2023 een aantal onderzoeken uitgevoerd: klachtenbehandeling, minimabeleid, onderhoud aan wegen, bruggen en onderdoorgangen. Deze onderzoeken hebben waardevolle inzichten opgeleverd en veel aanbevelingen zijn door het college overgenomen. Het landelijk onderzoek naar de ondersteuning van de raad is aan de werkgeverscommissie van de raad voorgelegd. In 2023 hebben de gemeenteraad en Rekenkamercommissie onderzocht hoe de Wet op de Versterking van de Decentrale Rekenkamers kan worden geïmplementeerd.

Acties

Acties 2023	Status
Ontwikkelen leidraad participatie	✓
Ontwikkelen participatieverordening	✓
Samen met inwoners, belangenorganisaties en lokale adviesraden de advieskracht verder versterken	✓

Toelichting acties:
De participatieleidraad is opgesteld en later als instrument opgenomen in de participatieverordening. In september 2023 is in de raad de participatieverordening unaniem vastgesteld. In 2024 wordt verder aan de slag gegaan met een tweejaarlijks experimenteerprogramma om inwonersparticipatie te bevorderen

Wat heeft het gekost?

Bestuur	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.479	424	3.902	4.057	-155
Baten	0	8	8	244	236
Saldo van lasten en baten	**-3.479**	**-416**	**-3.894**	**-3.812**	**82**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen: de vergoedingen voor raad- en commissieleden, de salarissen en wachtgelden van (voormalige) collegeleden, de kosten van de griffie en de accountantskosten voor de controle van de jaarrekening.

De baten hebben betrekking op de actualisatie van de voorzieningen voor wethouderspensioenen en de voorziening wachtgeld in verband met het wettelijk recht op wachtgeld van voormalig wethouders.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Tot dit taakveld behoren o.a. de volgende producten:

- Paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen
- Uittreksels uit het bevolkingsregister
- Verkiezingen, referenda
- Burgerzaken leges opbrengsten

Wat gaan we ervoor doen?

Inwoners en organisaties kunnen bij het Servicecentrum terecht voor rijbewijzen, reisdocumenten en vele andere producten en diensten. Een deel van de dienstverlening is tevens digitaal via de website beschikbaar. De gemeente is, naast het fysieke Servicecentrum, bereikbaar via de website, telefoon (14 070), sociale media (Twitter, Instagram en Facebook) en e-mail. Het is mogelijk om zelf of via de telefoon een afspraak te maken voor een bezoek aan het Servicecentrum Leidschendam. Wanneer een fysiek bezoek onmogelijk is, kan een huisbezoek geregeld worden.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Inwoners kunnen bij het Servicecentrum terecht voor rijbewijzen, reisdocumenten en vele andere producten en diensten. De gemeente is hiervoor bereikbaar via de website, telefoon (14 070), sociale media (Instagram, Facebook en X) en e-mail. Via de site of telefoon kan een afspraak gemaakt worden. Ook bestaat de mogelijkheid om een huisbezoek te regelen. In 2023 waren 22.759 bezoekers bij de gemeente die op afspraak langs zijn gekomen, dit is 1% meer dan in 2022.
De belangrijkste producten binnen burgerzaken zijn:

- Rijbewijzen, 6.817 aanvragen in 2023, -1,8% minder aanvragen dan in 2022
- Paspoort en ID kaarten, 6.857 aanvragen in 2023, -17,9% minder dan in 2022
- Uittreksels BRP, 3.092 aanvragen in 2023, 8,8% meer dan in 2022.

In 2023 werden 101.636 telefonische klantcontacten afgehandeld en 75.000 klantcontacten per e-mail. We ontvingen circa 13.440 inwoners aan onze balie in het Servicecentrum. We werkten aan het uitbreiden van de mogelijkheden om digitaal transacties met de gemeente te doen. In 2022 is er een start gemaakt met het digitaal aanvragen van rijbewijzen, waarbij in 2023 uiteindelijk 1.143 digitale aanvragen geweest zijn van het rijbewijs. Er zijn bovendien 3.100 aanvragen geheel of gedeeltelijk digitaal verwerkt, zonder dat een bezoek aan het Servicecentrum nodig was, hierbij lijkt de trend over het afgelopen jaren dat de inwoner zijn zaken digitaal wenst af te handelen. Zo maken we het voor onze inwoners steeds eenvoudiger om zaken digitaal te regelen.

Op 15 maart 2023 waren de gecombineerde verkiezingen van Provinciale Staten en de Waterschappen. De opkomst in Leidschendam-Voorburg was 59,9%. Er zijn 33.821 stemmen uitgebracht. Dit jaar is de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen van toepassing. Dit betekent dat het Gemeentelijk stembureau (GSB) de andere dag in een openbare zitting alle processen-verbaal van de stembureaus moet natellen en de uitslag officieel moet vaststellen. Ook is de keuze voor decentraal tellen (DSO) en centraal tellen (CSO) in de wet opgenomen. Bij de verkiezing van 15 maart is decentraal geteld en heeft het GSB de dag erna alles nageteld en vastgesteld. In de weken daarop zijn er op verzoek nog wel enkele hertellingen geweest.

Op 22 november was de verkiezing van de Tweede Kamer. De opkomst was 78,4% en er is 44.078 gestemd. Door de slechte ervaring van maart met decentraal tellen in combinatie met de zitting van het GSB is besloten bij de Tweede Kamerverkiezing centraal te gaan tellen. Op de verkiezingsavond is op de stembureaus het aantal stemmen per partij geteld. De andere dag zijn in sporthal de Kastelenring alle stemmen gecontroleerd en op kandidaat niveau geteld door circa 120 medewerkers van de gemeente Leidschendam-Voorburg onder toezicht van het GSB.

Acties

Acties 2023	Status
Opstellen uitvoeringsplan om de dienstverlening te verbeteren en toegankelijker te maken.	✓
Starten met het toegankelijker maken van de dienstverlening. Heldere communicatie en aansluiten op de Direct Duidelijk campagne maakt hier onderdeel van uit.	✓
Aansluiten van openingstijden van het Servicecentrum op de vraag van onze inwoners.	✓
Opstellen van een plan op om flexibel in te spelen op het effect van de volumeontwikkeling van reisdocumenten en rijbewijzen.	✓
Implementeren van de maatregelen die voortvloeien uit de aandacht van het Rijk voor het voorkomen van fraude bij reisdocumenten.	✓
Ontwikkelen van een methode om de telefonische bereikbaarheid en de kwaliteit van onze dienstverlening meetbaar te maken en zo te verbeteren.	✓
Begin 2023 maakt de gemeente het weer mogelijk om contant te betalen in het Servicecentrum.	✗
De maatregelen realiseren die voortvloeien uit de nieuwe wet en regelgeving voor verkiezingen.	✓
In 2023 zorgen we ervoor dat iedereen zijn stem kan uitbrengen bij de verkiezingen van de provinciale staten en waterschapsbestuur.	✓

Toelichting acties:
De raad heeft bij de behandeling van de begroting 2023 op d.d. 9 november 2022 besloten om het contant betalen niet door te voeren (amendement 'Schrappen investering invoeren contant betalen in de programmabegroting', nummer 242).

Wat heeft het gekost?

Burgerzaken	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.487	268	3.755	3.686	69
Baten	1.030	0	1.030	1.150	120
Saldo van lasten en baten	**-2.457**	**-268**	**-2.724**	**-2.536**	**188**

Bedragen x € 1.000

De baten betreffen legesopbrengsten voor de gemeentelijke dienstverlening (onder andere paspoorten, ID-kaarten, rijbewijzen, huwelijken). De lasten betreffen met name personele kosten voor het Servicecentrum.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Tot dit taakveld behoren taken met betrekking tot onroerend goed dat niet in exploitatie is en niet aan een specifiek beleidsveld is toe te delen:

- beheer, verhuur, instandhouding van gebouwen, gronden en landerijen die de gemeente (al of niet tijdelijk) in bezit heeft en niet in exploitatie neemt

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente Leidschendam-Voorburg draagt zorg voor een optimaal beheer, verhuur en instandhouding van haar gebouwen en gronden.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd volgens de MeerJaren Onderhouds Prognose (MJOP), zie ook paragraaf onderhoud kapitaalgoederen onderdeel gebouwen.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Beheer overige gebouwen en gronden	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	1.606	696	2.302	2.198	104
Baten	1.717	47	1.764	1.704	-60
Saldo van lasten en baten	**111**	**-650**	**-539**	**-494**	**44**

Bedragen x € 1.000

De baten betreffen huur van gronden en panden, inkomsten benzineverkooppunten, retributie opstalrechten en canon erfpachten. Bij de lasten gaat het voornamelijk om de personele kosten, de zakelijke lasten, de verzekeringspremies, de kapitaallasten en de onderhoudskosten.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.63 Parkeerbelasting

Tot dit taakveld behoren de lasten en baten met betrekking tot parkeren.

- De gemeente heft geen parkeerbelasting

Er zijn gebieden waar gratis of korte tijd geparkeerd kan worden met een parkeerschijf (blauwe zones). Inwoners of bedrijven die gevestigd zijn in een blauwe zone kunnen een parkeerontheffing aanvragen. Voor het aanvragen van een parkeerontheffing zijn leges verschuldigd.

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente is verantwoordelijk voor het administreren en uitgeven van parkeerontheffingen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Vanaf januari 2023 is de gemeente overgestapt op digitale afgifte van de parkeerontheffingen. Hierdoor is het afgeven van papieren ontheffingen totaal vervallen en hoeven inwoners en bedrijven geen papieren ontheffing meer achter de voorruit te plaatsen. De aanvraag gaat volledig digitaal via DigiD en betalen via IDEAL. In het afgelopen jaar zijn in totaal 4.109 parkeerontheffingen verstrekt (of verlengd) aan inwoners. In juni 2023 is locatie Leidschendam Centrum toegevoegd aan de blauwe zone waarvoor 566 ontheffingen zijn afgegeven.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Parkeerbelasting	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	91	6	97	117	-19
Baten	318	0	318	264	-54
Saldo van lasten en baten	**227**	**-6**	**221**	**148**	**-73**

Bedragen x € 1.000

Tot dit taakveld behoort de opbrengst van de parkeerontheffing blauwe zones.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

Op dit taakveld worden alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves geraamd en verantwoord.

Wat gaan we ervoor doen?

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Mutaties reserves	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	223	12.532	12.755	12.203	552
Baten	6.368	17.259	23.627	22.305	-1.322
Saldo van lasten en baten	**6.145**	**4.727**	**10.872**	**10.102**	**-770**

Bedragen x € 1.000

De lasten en baten betreffen de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In het hoofdstuk 'Toelichting op de balans', onderdeel 'Reserves' worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Bestuur en Ondersteuning	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Bestuur	3.479	424	3.902	4.057	-155
Burgerzaken	3.487	268	3.755	3.686	69
Beheer overige gebouwen en gronden	1.606	696	2.302	2.198	104
Parkeerbelasting	91	6	97	117	-19
Totaal lasten	**8.663**	**1.393**	**10.056**	**10.058**	**-1**
Baten					
Bestuur	0	8	8	244	236
Burgerzaken	1.030	0	1.030	1.150	120
Beheer overige gebouwen en gronden	1.717	47	1.764	1.704	-60
Parkeerbelasting	318	0	318	264	-54
Totaal baten	**3.066**	**55**	**3.120**	**3.363**	**242**
Saldo van baten en lasten	**-5.597**	**-1.339**	**-6.936**	**-6.695**	**241**
Mutaties reserves					
Stortingen	223	12.532	12.755	12.203	552
Onttrekkingen	6.368	17.259	23.627	22.305	-1.322
Saldo mutaties reserves	**6.145**	**4.727**	**10.872**	**10.102**	**-770**
Saldo na mutaties reserves	**548**	**3.388**	**3.936**	**3.408**	**-528**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten (exclusief mutaties reserves) van het programma Bestuur en Ondersteuning is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 241.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Taakveld Bestuur (€ 155.000 nadeel)

Elke (oud) wethouder heeft bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd recht op een APPA-pensioen vanwege het wethouderschap. Daarom wordt door de gemeente hiervoor een voorziening gevormd ter dekking van deze toekomstige pensioenverplichting. Jaarlijks wordt op basis van individuele actuariële berekeningen het bedrag berekend dat moet worden toegevoegd aan de voorziening. Dit bedrag fluctueert jaarlijks en zorgt dit jaar voor een hogere aanvulling van de voorziening dan begroot.

Tevens zijn binnen dit taakveld hogere kosten gemaakt dan begroot als gevolg van de inzet van externe inhuur op het project ‘onderzoek huisvesting raadzaal’ en door de tijdelijke invulling door externe inhuur op moeilijk invulbare vacatures. Ook vallen de (onkosten) vergoedingen van de

raadsleden hoger uit dan begroot en zijn er meer uitgaven op het onderzoekbudget van de raad dan was voorzien.

Voorstel overheveling
Het restantbudget doorontwikkeling gemeentelijke organisatie van € 387.000 wordt in 2024 ingezet om het capaciteitstekort tijdelijk terug te dringen en te investeren in het strategisch vermogen van de organisatie. Dit biedt de organisatie de ruimte om het werk anders en slimmer te organiseren.

Het incidentele budget voor ons aandeel in de kosten van onderzoeken, die in opdracht van de provincie uitgevoerd worden in het kader van de Gebiedsontwikkeling Vlietzone (€ 25.000) wordt ingezet in 2024. Dit omdat de onderzoeken (onder andere verkeersonderzoek Westvlietweg) in 2024 afgerond is/uitgevoerd worden, en de gemeentelijke bijdrage hiervoor in 2024 wordt betaald.

Taakveld Burgerzaken (€ 69.000 voordeel)

Voorstel overheveling
Vanuit het coalitieakkoord is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het uitvoeringsplan toegankelijke dienstverlening dat doorloopt voor de jaren 2023 t/m 2025. Het resterende budget van € 50.000 wordt in 2024 ingezet voor de verdere verbetering van de dienstverlening.

In de begroting 2023 zijn extra middelen ter beschikking gesteld voor de implementatie van een nieuw zaaksysteem. Hiermee worden verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aangesloten. In 2023 is het budget nog niet volledig benut. De implementatie van het zaaksysteem is vertraagd. Het restantbudget van € 60.000 wordt ingezet in 2024 voor de afronding van het project.

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden (€ 104.000 voordeel)
Het voordeel wordt veroorzaakt door een lagere urentoerekening van ambtelijke uren aan het taakveld dan begroot.

Baten

Taakveld Bestuur (€ 236.000 voordeel)
Oud wethouders hebben na beëindiging van hun functie recht op wachtgeld in afwachting van een andere functie, een baan of een pensioen. Hiervoor is een voorziening wachtgeld wethouders gevormd waarvan de hoogte jaarlijks fluctueert en zorgt in 2023 voor een vrijval uit de voorziening van € 244.000.

Taakveld Burgerzaken (€ 120.000 voordeel)
Als gevolg van het verlengen van de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten. Dit leidt tot een voordeel in 2023. Ook de legesopbrengsten van naturalisatie zijn hoger dan begroot.

Toelichting reserves
De lasten en baten betreffen de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In het hoofdstuk ‘Toelichting op de balans’, onderdeel ‘Reserves’ worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Programma 1. Veiligheid

Omschrijving
Op dit programma worden lasten verantwoord die gerelateerd zijn aan criminaliteit en de preventie daarvan in de gemeente. Ook de kosten voor de veiligheidsregio (inclusief brandweer) vallen onder dit taakveld, evenals bijvoorbeeld het tegengaan van ondermijning.

Taakvelden per programma
Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
1.1	Crisisbeheersing en brandweer
1.2	Openbare orde en veiligheid

Wat willen wij bereiken?
De veiligheid van onze gemeente is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, politie en de gemeente. Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat het in onze gemeente veilig blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Als er toch ergens onveilige situaties ontstaan dan pakken we dat direct op. Of het nu op straat is of achter de voordeur, online of offline. Tegelijkertijd groeit en bloeit onze gemeente. Daarom investeren we fors in veiligheid, met name in wijken waarin dit als een probleem wordt ervaren.

Dat doen we onder meer door:
- Met bewoners en ondernemers gericht samen te werken aan veiligheid in de wijk
- de gebiedsregisseurs nauwer te verbinden met onze inwoners en bedrijven. Daarnaast krijgen buurpreventieteams en boa’s een meer centrale plaats in de wijk
- In te zetten op versterking van handhaving in onze gemeente. Dit doen we door onder meer de capaciteit uit te breiden
- Meer focus te leggen op resultaten bij de aansturing van onze handhavers

Indicatoren
Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
6	Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar	Aantal per 1.000 inwoners 12-17 jaar	2022	11 (Landelijk 8)	Bureau Halt
8	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,8 (landelijk 2,5)	CBS - Diefstallen
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,7 (landelijk 4,3)	CBS - Criminaliteit
10	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2023	1,8 (landelijk 1,3)	CBS - Diefstallen
11	Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2023	5,6 (landelijk 5,8)	CBS - Criminaliteit

Toelichting op de indicatoren

6 Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

8 Winkeldiefstal per 1.000 inwoners

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

9 Geweldsmisdrijven

Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

10 Diefstallen uit woningen

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

11 Vernieling

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Tot dit taakveld behoren alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen:

- Brandbestrijding
- Preventieve maatregelen ten behoeve van de fysieke veiligheid
- Rampenbestrijding

Wat gaan we ervoor doen?

Uitvoeren van alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen te weten, brandbestrijding, preventieve maatregelen ten behoeve van de fysieke veiligheid en rampenbestrijding. Hiervoor werken wij, als kritische opdrachtgever, intensief samen met de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en VRH-gemeenten.

Daarnaast wordt de komende jaren in navolging van de Visie en het Regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing de gemeentelijke bevolkingszorg[1] geactualiseerd. Het doel is om te waarborgen dat alle VRH-gemeenten in dezelfde lijn lokaal de visie implementeren. De crisisstructuur bij bevolkingszorg geldt niet alleen bij grote calamiteiten met multidisciplinaire inzet (GRIP-situaties), maar waar nodig ook bij andere lichtere incidenten waarvoor een crisisstructuur gewenst is. Hiervoor wordt een Gemeentelijk Team Incidentbestrijding (GTI) gevormd. Dit vergemakkelijkt een eventuele opschaling naar een GRIP-situatie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In regionale samenwerking worden de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt, waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de lokale gevolgen en regionale piketfuncties.
- In regionaal verband zijn de kerntaken verder uitgewerkt, met inachtneming van de lokale gevolgen. Dit heeft geleid tot een vastgestelde regionale visie op crisisbeheersing.
- In 2023 is het crisisopleidingsplan opgezet. Uitvoering heeft in 2023 nog niet volledig plaatsgevonden, Dit wordt verder uitgevoerd in 2024.

In 2023 heeft de brandweer in LV 653 incidenten geregistreerd. Hiervan zijn zij 549 keer ter plaatse geweest en heeft men zes keer opgeschaald naar groot of middelgroot incident. In 190 van de gevallen ging het over brand, 149 keer over alarmen, 105 meldingen waren milieu gerelateerd, 85 keer betrof dienstverlening en 71 meldingen waren gezondheid gerelateerd. Naast deze inzet heeft de brandweer ingezet op brandveiligheidsadvies/-controle en het geven van vuurwerklessen.
Voor een goed functionerende lokale bevolkingszorg is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk.

Acties

Acties 2023	Status
In regionale samenwerking worden de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt, waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de lokale gevolgen en regionale piketfuncties.	✔
Voor een goed functionerend lokale bevolkingszorg is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk. Dit krijgt in 2023 prioriteit.	!

Toelichting acties:

In regionaal verband zijn de kerntaken verder uitgewerkt, met inachtneming van de lokale gevolgen. Dit heeft geleid tot een vastgestelde regionale visie op crisisbeheersing.
In 2023 is het crisisopleidingsplan opgezet. Uitvoering heeft in 2023 nog niet volledig plaatsgevonden. De reden hiervan is dat de inhoud van de opleidingen aan dient te sluiten op de regionale visie. Deze visie is pas later in het jaar vastgesteld. Dit zal verder worden uitgevoerd in 2024.

Wat heeft het gekost?

Crisisbeheersing en brandweer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	6.565	7	6.572	6.586	-14
Baten	0	0	0	0	0

Saldo van lasten en baten	**-6.565**	**-7**	**-6.572**	**-6.586**	**-14**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de bijdrage aan de veiligheidsregio en de kosten voor de gemeentelijke crisisorganisatie.

Verbonden partij(en)

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

Doelstelling

De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Ontwikkelingen

De beleidsmatige ontwikkelingen binnen de VRH hebben zich afgespeeld binnen de kolommen: brandweer, geneeskundige hulpverlening en gemeentelijke crisisbeheersing.
In het verlengde daarvan, de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing en de gemeenschappelijke meldkamer.
Op 27 januari 2023 heeft het algemeen bestuur het Regionaal Risicoprofiel (RRP) en Regionaal Beleidsplan Rampenbestrijding en crisisbeheersing (RBP) vastgesteld.
Op 8 september 2023 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het eindadvies ‘Uniform Kwaliteitsniveau Bevolkingszorg’ (UKB) met daarin een aantal aanbevelingen voor bevolkingszorg. Deze aanbevelingen zijn met andere landelijke ontwikkelingen meegenomen in de actualisatie van het regionaal kader en regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing.

De veiligheidsregio werkt toe naar een flexibelere, multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie. Deze flexibiliteit is nodig omdat rampen en crises steeds complexer worden. Een flexibele, multidisciplinaire aanpak is mogelijk omdat elke hulpdienst door de drukte in deze regio beschikt over ruime en brede kennis en ervaring alsook operationele slagkracht. Goede samenwerking kan het effect van een ramp of crisis beperken en bijdragen aan de continuïteit van de samenleving. Om de kwaliteit van het werk te blijven garanderen moet de veiligheidsregio blijven inspelen op (toekomstige) maatschappelijke trends, ontwikkelingen en wijziging van wet- en regelgeving.

Op dit moment is de gemeente Leidschendam-Voorburg in de fase om te inventariseren welke rollen binnen de crisisorganisatie gevuld moeten worden. Daarna wordt bepaald wat er aan vakbekwaamheid georganiseerd moet worden om deze rollen te vervullen. Het speerpunt om deze fase te voltooien is 1 juli 2024.

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Tot dit taakveld behoren alle gemeentelijke taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid:

- Toezicht en handhaving leefbaarheid gemeente / BOA's
- Wet Bibob en (bestuurlijke) aanpak georganiseerde criminaliteit
- Bureau Halt
- Preventie van criminaliteit
- Opstellen en handhaven APV

- Contact met politie aangaande wet wapen en munitie (voorheen vuurwapenwet)
- Veilige woon- en leefomgeving
- Tegengaan van radicalisering

Wat gaan we ervoor doen?

Er wordt, in samenspraak met betrokken partners, onderzocht welke methodiek/opzet gewenst is voor het opstellen van een wijkgerichte benadering van veiligheid. Vervolgens wordt, na het bepalen van de juiste methodiek, een wijk prioritering bepaald op basis van problematiek en actualiteiten. Hierin wordt aansluiting gezocht bij bestaand beleid en bestaande uitvoeringsprogramma's, waaronder Sterk voor Noord.
Hiernaast moedigen we scholen aan om veiligheidslessen te verzorgen. Dit wordt gerealiseerd door de voortzetting van het veilige scholenoverleg met externe partners. Hier worden actualiteiten bij betrokken als jongeren en wapens, lachgas en vuurwerk.
Door het onderhouden van buurtpreventieteams en het investeren op continuïteit worden buurtgroepen en buurtpreventieteams ondersteund, met als doel dat iedere buurt in Leidschendam-Voorburg een preventieteam heeft. Jaarlijks worden hiervoor themasessies voor de BPT's georganiseerd.
Om ouderen en andere kwetsbare groepen weerbaarder te maken voor online criminaliteit, wordt er voorlichting georganiseerd op het gebied van cybercriminaliteit. Dit wordt gerealiseerd door cybercrime zowel lokaal als regionaal als speerpunt op te nemen.
Bestrijding van radicalisering en extremisme is opgenomen in het Veiligheidsbeleid 2023-2026 onder het thema polarisatie en radicalisering. Hieronder valt ook het regionale speerpunt Maatschappelijk ongenoegen.
We breiden het aantal Buitengewoon Opsporingsambtenaren structureel uit. Om dit te realiseren is direct gestart met het werven van personeel. Inwerken (scholing) en koppelen aan specifieke onderwerpen zijn belangrijke onderdelen in dit proces.
Er wordt onderzocht of er met Oud en Nieuw een aantal vuurwerkvrije zones ingesteld kunnen worden, bijvoorbeeld rond kinderboerderijen, bejaardentehuizen en gebouwen met een rieten kap. De landelijke discussie is bepalend voor wat betreft een algeheel vuurwerkverbod. Lokaal zal waar nodig er mogelijk sprake zijn van maatwerk. Er zal hiernaast onderzoek plaatsvinden naar handhaafbaarheid van deze vuurwerkvrije zones.
We zetten in op nog meer zichtbaarheid, en daardoor aanspreekbaarheid, op straat. Er zal onderzoek gedaan worden naar de wijze waarop deze zichtbaarheid op straat vergroot kan worden.
De aanpak van wangedrag wordt als een van de prioriteiten opgenomen in het handhavingsuitvoeringsprogramma 2023.
Om meer nadruk te leggen op resultaat in plaats van urenregistratie, stellen we resultaatgerichte targets in voor handhaving. In overleg met het bestuur zullen deze targets vastgesteld worden en vervolgens zal er vorm gegeven worden aan de uitvoering.
Het behoud van een politiebureau in Leidschendam-Voorburg en de uitbreiding van de capaciteit van het politieteam zal blijvend regionaal besproken worden.
In samenwerking met de politie wordt hard gewerkt aan het voorkomen van ondermijning. Dit is opgenomen als speerpunt in het Veiligheidsbeleid 2023-2026.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 is in samenwerking met partners een methodiek vastgesteld voor de wijkveiligheidsscans (wijkgerichte benadering van veiligheid).
Samen met scholen is een start gemaakt om een lokaal veilige-scholen overleg te initiëren. Een overleg waarin ruimte is om ervaringen te delen en actualiteiten te bespreken. Dit is een doorlopende actie.

De uitbreiding van het aantal Buitengewoon Opsporingsambtenaren is succesvol verlopen. Eind 2023 zijn de eerste boa's gestart met thema specifieke opleidingen (onder andere jeugdboa). Inmiddels is aan elke wijk in LV een wijkboa gekoppeld. Hiermee hebben we extra ingezet op de zichtbaarheid.
In het nieuw vastgestelde VTH-beleid en bijbehorend uitvoeringsprogramma zijn resultaatgerichte targets voor handhaving meegenomen.
In 2023 is gestart het ondermijningsproces verder in kaart te brengen, samen met de betrokken veiligheidspartners.
In 2023 zijn themasessies georganiseerd in de Yp (meldkamer). Daarnaast heeft een coördinatieoverleg plaatsgevonden waarin specifieke thema's zijn behandeld.
In 2023 heeft de hackshield-campagne voor jongeren plaatsgevonden.
Jaarlijks wordt uitvoering gegeven aan de vrijwillig in te stellen vuurwerkvrije zones. Het aantal vrijwillige vuurwerkvrije zones lag in 2023 hoger dan in 2022. De verwachting is dat deze toename doorzet. Regionaal is onderzocht of het instellen van vuurwerkvrije zones mogelijk is in relatie tot de hiervoor benodigde handhavingscapaciteit-/mogelijkheden. Dit blijkt niet het geval. Handhaving van vuurwerkvrije zones behoort niet tot de prioriteit van de operationele diensten. De gemeenteraad kan evengoed bepalen om gebieden aan te wijzen. Hiervoor is wijziging van de APV noodzakelijk. Regionaal is besloten om de landelijke discussie omtrent een algeheel vuurwerkverbod af te wachten en zo een waterbedeffect te voorkomen.

Acties

Acties 2023	Status
Onderzoek doen naar juiste methodiek voor het opstellen van een wijkgerichte benadering van veiligheid.	✓
Organiseren veilige scholenoverleg met externe partners en hierin actuele thema's betrekken.	✓
Twee themasessies organiseren voor de BPT's (buurtpreventieteams).	✓
Uitvoeren van de Hackshield-campagne voor jongeren en in samenwerking met de bibliotheek de mogelijkheden voor een voorlichtingscampagne onderzoeken.	✓

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Openbare orde en veiligheid	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.150	295	3.444	3.497	-53
Baten	189	-8	181	145	-36
Saldo van lasten en baten	**-2.961**	**-303**	**-3.263**	**-3.352**	**-88**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen: personele lasten en de kosten voor het uitvoeren van het lokale en regionale integraal veiligheidsbeleid.

De baten betreffen de leges voor vergunningen verstrekt op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening en opbrengsten die de gemeente ontvangt voor het plaatsen van in de openbare ruimte en afvoer en opslag ontruimde inboedels.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Veiligheid	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Crisisbeheersing en brandweer	6.565	7	6.572	6.586	-14
Openbare orde en veiligheid	3.150	295	3.444	3.497	-53
Totaal lasten	**9.715**	**301**	**10.016**	**10.083**	**-67**
Baten					
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	189	-8	181	145	-36
Totaal baten	**189**	**-8**	**181**	**145**	**-36**
Saldo van baten en lasten	**-9.526**	**-309**	**-9.835**	**-9.937**	**-102**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Veiligheid is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 102.000 nadelig.

Lasten en baten
Omdat de afwijkingen per taakveld kleiner zijn dan € 100.000 worden deze niet nader toegelicht.

Programma 2. Verkeer en Vervoer

Omschrijving

Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit worden geboekt op dit programma. Dit betreft vooral de lasten voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden. Ook de kosten voor parkeergarages vallen ook onder dit taakveld. Daarnaast valt ook de (recreatieve) vaart onder dit programma, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
2.1	Verkeer en Vervoer
2.2	Parkeren
2.3	Recreatieve havens
2.5	Openbaar vervoer

Wat willen wij bereiken?

Binnen dit programma wordt vanuit de Bouwsteen Mobiliteit en Bereikbaarheid (in opmaat naar de Omgevingsvisie) gewerkt aan een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente. We willen als gemeente onze kernwaarden behouden. Ondanks dat het drukker wordt en de ruimte schaars is, willen we dat Leidschendam-Voorburg bereikbaar en verkeersveilig blijft. Een uitdaging als iedereen de auto blijft pakken. Alternatieven voor de (tweede) auto moeten daarom verbeteren. Dit willen we bereiken door het beter benutten van bestaande infrastructuur en geleidelijke mobiliteitstransitie. De gemeente faciliteert mobiliteit – veilig, snel en comfortabel van A naar B. Ook werken we aan voldoende parkeerruimte voor inwoners en bezoekers. Verkeer en vervoer houdt niet op aan de gemeentegrens. Voor openbaar vervoer zijn we bijvoorbeeld veelal afhankelijk van de besluiten van de vervoersregio waarvan wij deel uitmaken Leidschendam-Voorburg pakt waar dat kan een actieve rol in de regio.
Bestaande knelpunten willen we daarom versneld oplossen en we willen voorkomen dat er nieuwe problemen ontstaan. Dat doen we veilig, schoon en toegankelijk. Ook gaan we overlast in de vorm van vervuiling en geluidsoverlast tegen.

Dat doen we onder meer door:

- Het verder gaan met het optimaliseren van de doorstroming.
- Milieuvriendelijke vervoersvormen aantrekkelijk(er) te maken, van laadpalen tot Velostrada's.
- Verkeers- en parkeerdruk altijd mee te nemen bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten.
- De gemeente aantrekkelijker te maken voor fietsers en voetgangers.
- Ruimte te bieden voor innovatieve, slimme oplossingen om vervoersproblemen op te lossen.
- Samen met vervoerders en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) in te zetten op betere OV-bereikbaarheid van onze wijken.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Toelichting op de indicatoren

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Tot dit taakveld behoren de taken op het gebied van verkeer te land (inclusief voetgangers) en bijbehorende droge infrastructuur, te weten:

- Verkeersbeleid.
- Verkeersmaatregelen: verkeersborden, verkeersregelinstallaties, bewegwijzering en straatmeubilair voor verkeersregulering.
- Beïnvloeden van het verkeersgedrag met het oog op verkeersveiligheid.
- Aanleg, reconstructie, inspectie, beheer en onderhoud van de verharde openbare ruimte: wegen, pleinen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen.
- Civieltechnische kunstwerken: inspectie, beheer en onderhoud bruggen, tunnels en dergelijke.
- Verlichting wegen: aanleg, beheer en onderhoud.
- Gladheidbestrijding: sneeuwruimen en strooien.
- Straatreiniging: schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.
- Reguleren van de openbare ruimte: vergunningen voor inritten, aanleg kabels, verhuren standplaatsen (grond, benzinestations).
- Verwijderen verkeersobstakels en vergunningen voor het tijdelijk plaatsen van voorwerpen op de openbare weg.

Wat gaan we ervoor doen?

Leefbaarheid in relatie tot verkeer verdient de komen de jaren extra aandacht. We willen samen met de bewoners het Damcentrum autoluw maken. We kijken daarbij naar mogelijkheden van een herinrichting, waarbij de auto te gast is en onderzoeken of een milieuzone hieraan kan bijdragen.

We brengen de gesprekken op gang met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygenstunnel.

Met subsidie van het Rijk en de MRDH wordt een aantal extra verkeersveiligheidsprojecten voorbereid om de positie van (kwetsbare) weggebruikers te verbeteren. Hindernissen voor fietsers en voetgangers nemen we weg door veilige en comfortabele fiets- en wandelpaden en het optimaal inrichten van kruispunten. We stellen een actieplan verkeersveiligheid op, met veel aandacht voor participatie. In Stompwijk starten we in we met de herinrichting van de Dr. van Noortstraat om deze autoluw te maken, nu de nieuwe rondweg in gebruik genomen is.

Deelmobiliteit en elektrisch rijden blijven we stimuleren. Wel gaan we strenger handhaven om overlast van deeltweewielers te verminderen.

We verbeteren de bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg per fiets door de regionale fietsroutes

Velostrada (Voorburg Noord – Binckhorst) en het Trekfietstracé (Westvlietweg – Binckhorst).

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Met de verkenning en het plan van aanpak voor Damcentrum is een start gemaakt (autoluwe inrichting, milieuzone én aanverwante ontwikkelingen). Dit was complexer en kostte meer tijd dan eerder gedacht. Daarom schuift de oplevering van het plan van aanpak door naar het tweede kwartaal van 2024.

De gesprekken met de buurgemeenten gericht op het verkennen van de Huygenstunnel lopen, waarbij we als gezamenlijke overheden ook de samenwerking hebben gevonden met de kenniswereld en met ruimtelijke ontwerpers.

Met subsidie van het Rijk en de MRDH is een aantal extra verkeersveiligheidsprojecten voorbereid, uit te voeren vanaf 2024. Bij de vervanging van verkeerslichten is de doorstroming en verkeersveiligheid verbeterd. Daarnaast is gewerkt aan het opstellen van een actieplan verkeersveiligheid, met veel aandacht voor participatie.
In Stompwijk is gewerkt aan de voorbereiding van de herinrichting van de Dr. van Noortstraat. Op proef is sinds september alvast éénrichtingsverkeer ingesteld. De hoeveelheid verkeer en snelheid worden gemonitord.

Het aantal elektrische laadpalen is uitgebreid met 53, volgend op de extra vraag. Er zijn nu in totaal 311 laadpalen met elk twee laadpunten. De eerste 28 kabelgoten zijn gerealiseerd. In december heeft het college de korte termijn aanpak deelmobiliteit vastgesteld. Dit betekent dat er vanaf 2024 een groter en diverser aanbod aan deelvoertuigen beschikbaar komt.

Het voorontwerp van de Velostrada tussen Voorburg Noord en Binckhorst is na een participatietraject vastgesteld. Voor het Trekfietstracé (Westvlietweg – Binckhorst) loopt nog nader onderzoek naar de oversteek over de Vliet ter hoogte van de Nieuwe Tolbrug.

Acties

Acties 2023	Status
Start herinrichting Dr. van Noortstraat	!
Opstellen actieplan verkeersveiligheid	!
Plan van aanpak maken voor het onderzoeken van de mogelijkheden om Damcentrum autoluw te maken door middel van herinrichting	!
Milieuzone onderzoeken op effectiviteit en haalbaarheid en betrekken bij (effect)onderzoek milieuzones voor de gehele gemeente	!
We maken het thuis opladen van de elektrische auto makkelijker door het toestaan van een EV-kabelgoot	✓

Toelichting acties:

Start herinrichting Dr. van Noortstraat

- De start van de uitvoering is voorzien in het derde kwartaal van 2024. Dit heeft te maken met de complexiteit van het coördineren van de ondergrondse werkzaamheden (glasvezel, Stedin en gemeentelijk riool).

Opstellen actieplan verkeersveiligheid

- Door personele wisselingen is enkele maanden vertraging opgetreden. De werkzaamheden

zijn vanaf de zomer weer opgepakt. Besluitvorming is voorzien in het tweede kwartaal van 2024.

Plan van aanpak maken voor het onderzoeken van de mogelijkheden om Damcentrum autoluw te maken door middel van herinrichting.

- Deze actie was complexer en kostte meer tijd dan eerder gedacht. Daarom schuift de oplevering van het plan van aanpak door naar 2024.

Milieuzone onderzoeken op effectiviteit en haalbaarheid en betrekken bij (effect)onderzoek milieuzones voor de gehele gemeente.

- Het invoeren van de pilot Milieuzone Damcentrum wordt gedaan als onderdeel van het Plan van aanpak voor Damcentrum.

We maken het thuis opladen van de elektrische auto makkelijker door het toestaan van een EV-kabelgoot.

- Sinds april 2023 is het mogelijk om elektrische auto's op te laden vanaf een privaat oplaadpunt, terwijl deze op een openbare parkeerplaats geparkeerd staat.

Wat heeft het gekost?

Verkeer en Vervoer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	14.283	-1.618	12.665	11.831	835
Baten	358	302	660	1.031	371
Saldo van lasten en baten	**-13.925**	**1.919**	**-12.005**	**-10.800**	**1.206**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op het uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer, het beheer, onderhoud en de afschrijving van wegen, openbare verlichting, tunnels, viaducten en verkeersregelinstallaties. Ook het schoon houden van wegen en (fiets)paden maken onderdeel uit van dit taakveld.
De baten betreffen een vergoeding voor het verleggen van kabels en leidingen, verhuur van reclameborden, vergoeding voor lichtreclames en stadsklokken, bijdrage verkeersregelaars Mall of the Netherlands en eenmalige inkomsten onderhoud Meer- en Geerweg en afwikkeling subsidie MRDH.

Verbonden partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling

In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werkten in 2023 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Ontwikkelingen

Vanuit de Strategische Agenda 2023-2026 gaat het om de volgende opdrachten:
1. Investeren in bereikbaarheid;
3. Actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren;
5. Versterken van het regionale mobiliteitsnetwerk;

Leidschendam-Voorburg neemt actief deel aan de Verkenning CID Binckhorst waarbij de gemeenteraden van Leidschendam-Voorburg, Rijswijk en Den Haag een voorkeursbesluit hebben genomen over het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst met een tramverbinding en andere maatregelen voor bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid. Inmiddels is gestart met de uitwerking van het plan (opdrachten 2, 3 en 5).

Taakveld 2.2 Parkeren

Tot dit taakveld behoren ontwikkeling en beheer van (afzonderlijke) parkeervoorzieningen:

- Parkeerbeleid: parkeerzone, ontheffingen en vergunningen
- Inrichting en onderhoud open en gesloten parkeervoorzieningen
- Baten en lasten die betrekking hebben op parkeervoorzieningen
- Fietsenstalling
- Algemene parkeervoorzieningen die door gehandicapten kunnen worden gebruikt

Wat gaan we ervoor doen?

We voeren de nota Parkeerbeleid uit. In 2022 is op buurtniveau een analyse gemaakt om te kijken of het nodig is om parkeermaatregelen toe te passen of te wijzigen conform het vastgestelde parkeerbeleid. Daaruit volgt een plan van aanpak Uitvoering Parkeerbeleid, gericht op beter benutten van parkeervoorzieningen, evalueren van de gereguleerde gebieden en zoveel mogelijk concrete werkzaamheden uitvoeren in samenhang met andere projecten. De komende jaren volgt de uitwerking en uitvoering van dit plan. Hierbij is veel aandacht voor participatie. Per 1 januari 2023 zullen alle nieuwe ontheffingen enkel digitaal verleend worden. Het beleid hiervoor is eind 2022 aangepast.
Herijking van het parkeerbeleid wordt mede bezien in het kader van de geleidelijke mobiliteitstransitie en de Omgevingsvisie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 is de geactualiseerde Nota Parkeernormen vastgesteld, is de digitalisering van de Parkeerontheffingen afgerond en is de parkeerschijfzone Damcentrum uitgebreid. In voorbereiding zijn het uitvoeren van parkeerregulering rond Mall of the Netherlands (uitvoering in 2024 en 2025), mobiliteitsaanpak Voorburg Noord (uitvoering in 2024 en 2025) en parkeermaatregelen Voorburg West (uitvoering tweede kwartaal 2024).

Acties

Acties 2023	Status
Actualisatie Nota Parkeernormen	✔

Toelichting acties:
Actualisatie Nota Parkeernormen
- De Nota Parkeernormen Leidschendam-Voorburg 2023 is september 2023 vastgesteld en zal in 2024 geëvalueerd worden.

Wat heeft het gekost?

Parkeren	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	667	-13	654	740	-86
Baten	9	34	43	58	15
Saldo van lasten en baten	**-658**	**47**	**-611**	**-682**	**-70**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen diverse kosten (onderhoud en beheer) ten behoeve van parkeervoorzieningen. De baten betreffen de legesopbrengsten voor parkeerontheffingen en abonnementsgelden voor de parkeergarage Damplein.

Verbonden partij(en)

Taakveld 2.3 Recreatieve havens

Tot dit taakveld behoren havens voor de recreatieve scheepvaart:

- Jachthaven en passantenhaven.
- Bruggelden en sluisgelden.
- Liggelden en havengelden.

Wat gaan we ervoor doen?

Na herinrichting en verlenging van de passantenhaven nabij het sluisgebied, dient nog de toegang hiervan verbeterd te worden. De behoefte aan en mogelijkheden tot extra aanlegsteigers bij voorkeur nabij historisch erfgoed zullen worden onderzocht. De overige inzet is grotendeels gericht op beheer en onderhoud van de gemeentelijke ligplaatsvoorzieningen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De herinrichting en verlenging van de Plaspoelhaven is gerealiseerd en op 26 augustus 2023 is deze feestelijk geopend. De haven heeft 66 ligplaatsen en deze zijn inmiddels allemaal verhuurd door de Stichting Plaspoelhaven. De haven is voorzien van steigers voor het aanleggen van de boten.

Acties

Acties 2023	Status
Bediening brug naar passantenhaven Sluisgebied vereenvoudigen, met extra veiligheidsmaatregelen	!

Toelichting acties:
De aanpassingen voor de brug zijn inmiddels aanbesteed, waardoor begin 2024 de uitvoering kan plaatsvinden. De aanbesteding heeft langer geduurd omdat op het laatste moment in de voorbereiding nog een aanpassing is gedaan om – in het kader van de veiligheid - de handbediende lier te wijzigen in een elektrische lier.
Tevens worden nog voorzieningen voor stroom, water en afvoer vuil water aangelegd.
De aanbesteding laat zien dat de realisatie meer kosten met zich meebrengt dan in de investeringskredieten voorzien was.

Wat heeft het gekost?

Recreatieve havens	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	119	15	134	65	70
Baten	2	15	17	25	9
Saldo van lasten en baten	**-118**	**0**	**-117**	**-39**	**78**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de energielasten ten behoeve van de walstroomvoorzieningen van de passantenhaven. Daarnaast zijn hierin opgenomen de begrote kapitaallasten voor de ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum.
De baten betreffen retributies en de huuropbrengsten van de passantenhaven.

Verbonden partij(en)

Taakveld 2.4 Openbaar vervoer

Tot dit taakveld behoren taken op het gebied van openbaar vervoer en bijbehorende (omvangrijke) infrastructurele voorzieningen:

- Bus, tram en metro.
- Taxivervoer.
- Voorzieningen en informatievoorziening ter ondersteuning van het openbaar vervoer.
- Bushalte of -station, tramhalte, metrostation, multimodaal knooppunt.
- OV experimenten.

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente streeft naar een geleidelijke mobiliteitstransitie met duurzame mobiliteit. Het openbaar vervoer is daarom een belangrijke pijler onder de bereikbaarheid van de gemeente. In het grootste deel van de gemeente wordt het openbaar vervoer verzorgd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. In Stompwijk is de Provincie Zuid-Holland verantwoordelijk. Verder verzorgt welzijnsorganisatie Woej een busdienst in de delen van Leidschendam die minder goed door het

reguliere openbaar vervoer worden bediend; de gemeente verleent hiervoor subsidie.
De gemeente bekijkt samen met de vervoerders hoe het aanbod van openbaar vervoer zoveel mogelijk op maat kan worden gemaakt en er wordt gewerkt aan het behouden en beter benutten van het bestaande openbaar vervoer. Hierbij houdt de gemeente aandacht voor het sociale belang en de betaalbaarheid van vervoer.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Als gemeente dragen wij actief bij aan het MIRT-Programma Bereikbaarheid Rotterdam-Den Haag en aan MIRT Verkenning Central Innovation District (CID). Eind mei/ begin juni 2023 hebben de gemeenteraden van Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Den Haag ingestemd met de voorkeursvariant van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) dat Den Haag Centraal via de Binckhorst met station Voorburg, Rijswijk en Delft verbindt. De afspraken tussen Rijk, regio en de gemeenten Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Den Haag zijn op 6 november 2023 vastgelegd in de Bestuursovereenkomst Bereikbaarheid CID Binckhorst. Hierbij is er bij inpassing van het OV bijzondere aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving en verkeersveiligheid.

We pakken een proactieve rol in de regio onder andere bij het Transitieprogramma OV en Corona, waarbij de daling van het OV-gebruik als gevolg van Corona zoveel mogelijk wordt opgevangen. De MRDH heeft het programma nog in december 2023 afgerond. Het MRDH programma onder portefeuille Exploitatie openbaar vervoer (ingevuld door de wethouder van Leidschendam-Voorburg) is in december 2023 afgerond. Door een geslaagde lobby voor extra middelen (de zogenaamde ‘Bikker-gelden’) vanuit onder andere de MRDH zijn de tarieven voor openbaar vervoer in 2024 niet verhoogd.

Wij zetten in op het beoordelen van de Vervoersplannen eind 2023 en verder. Vervoerders zoals HTM herstellen in de loop van 2024 hun oorspronkelijke dienstregeling. Voor Leidschendam-Voorburg gaat het daarbij om het herstel van de oude frequenties, van 2019, op tramlijn 19. In 2023 is nog geen Vervoersplan opgeleverd omdat het transitieprogramma OV en corona nog van kracht was. Met het besluit van 15 november 2023 is dit programma afgesloten en herstelt de HTM in de loop van 2024 haar oorspronkelijke dienstregeling. Voor 2025 wordt het reguliere proces met Vervoersplannen weer gevolgd. Inzet van alle partijen is het vaker laten rijden van tramlijn 19 waarbij de grootste uitdaging in het personeelsvraagstuk zit.

We zetten ons in op verbetering van bereikbaarheid van de Mall per OV (zie ook beoordeling vervoersplannen 2023 en verder). Tarieven voor het openbaar vervoer worden in 2024 niet verhoogd. Medio 2023 is gestart met een nieuwe mobiliteitsaanpak voor de Mall: naast Verkeersmanagement wordt ingezet op parkeerregulering en mobiliteitstransitie. Gebruik van fiets en OV worden gestimuleerd. De tramhalte aan de Heuvelweg wordt verbeterd en de HTM zet in op het vaker rijden van tramlijn 19, zoals vóór Corona het geval was.

Acties

Acties 2023	Status
De gemeente maakt zich samen met omwonenden en belanghebbenden hard voor een goede en veilige inpassing van het OV vanuit de Binckhorst naar en door Voorburg West.	✓
Deelnemen aan het MIRT-Programma Bereikbaarheid Rotterdam-Den Haag en aan MIRT Verkenning Central Innovation District (CID).	✓

Een proactieve rol pakken in de regio en inzet (in MRDH-verband) op het Transitieprogramma OV en Corona, waarbij de daling van het OV-gebruik als gevolg van Corona zoveel mogelijk wordt opgevangen (vooralsnog 2023 en 2024).
Inzet op verbetering van bereikbaarheid van de Westfield Mall of The Netherlands per OV.
Implementatie van automatisch rijdende OV-shuttle tussen station Mariahoeve en Westfield Mall of the Netherlands door onder meer uitvoering van infrastructurele aanpassingen.
Beoordelen de Vervoersplannen eind 2023 en verder. Deze dienstregelingen gaan jaarlijks rond medio december in en worden rond de zomer voorbereid. Doorgaans kunnen gemeenten zienswijzen indienen.
Aan de raad voorleggen van de voorkeursvariant masterplan bereikbaarheid CID Binckhorst.

Toelichting acties:
Implementatie van automatisch rijdende OV-shuttle tussen station Mariahoeve en Westfield Mall of the Netherlands door onder meer uitvoering van infrastructurele aanpassingen
- Een robuust implementatieplan voor een zelfrijdende shuttle is op dit moment niet haalbaar gebleken. Het proces heeft veel kennis opgeleverd over innovatie ten behoeve van de gewenste mobiliteitstransitie. Er wordt nu eerst bekeken in hoeverre automatisch vervoer elders, bijvoorbeeld bij Rotterdam-The Hague Airport, succesvol wordt geïmplementeerd.

Wat heeft het gekost?

Openbaar vervoer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	57	0	57	69	-13
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-57**	**0**	**-57**	**-69**	**-13**

Bedragen x € 1.000

De lasten hangen samen met de beleidsadvisering, kapitaallasten en toegerekende ambtelijke inzet op het gebied van openbaar vervoer.

Verbonden partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling
In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werkten in 2023 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Ontwikkelingen

In 2023 is de Strategische Agenda van de MRDH vastgesteld. Belangrijk onderdeel hiervan is het Herstellen van het OV-systeem (opdracht 6). Het Transitieprogramma OV en Corona is eind 2023 afgerond, waarmee opdracht 6 is vervuld. Het herstel van het aantal reizigers zet gestaagd door. Vervoerders bereiden inmiddels weer, net als vóór de Corona-pandemie- nieuwe vervoersplannen voor.

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Verkeer en Vervoer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Verkeer en Vervoer	14.283	-1.618	12.665	11.831	835
Parkeren	667	-13	654	740	-86
Recreatieve havens	119	15	134	65	70
Openbaar vervoer	57	0	57	69	-13
Totaal lasten	**15.126**	**-1.615**	**13.510**	**12.704**	**806**
Baten					
Verkeer en Vervoer	358	302	660	1.031	371
Parkeren	9	34	43	58	15
Recreatieve havens	2	15	17	25	9
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Totaal baten	**368**	**351**	**719**	**1.114**	**395**
Saldo van baten en lasten	**-14.757**	**1.966**	**-12.791**	**-11.590**	**1.201**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Verkeer en Vervoer is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 1.201.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten
Verkeer en Vervoer (€ 835.000 voordeel)
Het voordelig saldo op dit taakveld wordt gedeeltelijk veroorzaakt doordat het regulier budget voor kleinschalige verkeersmaatregelen en fietsdepots niet volledig nodig is geweest. Vanwege de natte weersomstandigheden in het laatste kwartaal konden werkzaamheden aan de belijningen niet uitgevoerd worden, waardoor er minder besteed is.

In 2023 zijn incidentele lasten opgenomen voor de voorbereidende werkzaamheden, die maar deels gebruikt zijn, voor het ondergronds brengen van de hoogspanningskabels, het kruispunt Appelgaarde-Hofzichtlaan en de Metropolitane fietsroute.
De lasten van de Taskforce Mall of The Netherlands zijn lager uitgevallen, waardoor de onttrekking aan de Reserve Mobiliteit (zie toelichting bij Programma 1, taakveld mutatie reserves) met een gelijk bedrag lager is.
In december is er een korte termijn aanpak voor deelmobiliteit vastgesteld en met de raad gedeeld. Hierdoor is het budget in 2023 nog niet besteed.

Overheveling
Om de projecten alsnog te realiseren wordt voorgesteld de restant budgetten van de voorbereidende werkzaamheden van het ondergronds brengen van de Hoogspanningskabels (€ 34.500),

Metropolitane fietsroute (€ 35.000) en die van het kruispunt Appelgaarde - Hofzichtlaan (€ 35.000) over te hevelen naar 2024.
Daarnaast wordt voorgesteld om de restantbudgetten voor de inzet van middelen op mobiliteitsmanagement en andere maatregelen om de bereikbaarheid en doorstroming rondom de Mall of The Netherlands op peil te houden (€ 100.000) en voor de deelmobiliteit (€ 150.000) over te hevelen.

Om met andere regionale partijen gezamenlijk de verkenning te onderzoeken van de verbinding (ondertunneling) van de Utrechtsebaan met de Huygenstunnel was een budget van € 50.000 geraamd. Het restantbudget van € 20.000 wordt in 2024 ingezet.

Recreatieve havens (€ 70.000 voordeel)

Omdat de afwijking kleiner is dan € 100.000 wordt deze niet nader toegelicht.
Er is wel sprake van een niet besteed incidenteel budget, waarvoor een overheveling wordt voorgesteld.
Het gaat om het plan om aanlegsteigers uit te voeren met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed. Voor 2023 was de gemeente van plan te onderzoek te doen naar de behoefte aan en mogelijkheden tot extra aanlegsteigers bij voorkeur nabij historisch erfgoed. Hieraan is in 2023 nog geen gevolg gegeven. Door prioritering binnen alle opgaven is de verwachting dat dit vanaf 2025 verder kan worden opgepakt.

Overheveling

Voorgesteld wordt om het budget van € 80.000 voor aanlegsteigers uitgevoerd met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed over te hevelen naar 2025, om de taak alsnog te realiseren.

Baten

Verkeer en vervoer ((€ 371.000 voordeel)

Het voordeel op de baten wordt voor €125.000 veroorzaakt door hoger uitgevallen degeneratievergoeding voor het herstel van bestrating (stoepen/paden/wegen) na graafwerkzaamheden.
Daarnaast zijn er diverse kleinere voordelen.

Overheveling

Voorgesteld wordt om de € 125.000 extra ontvangen degeneratievergoeding te storten in de voorziening wegen zodat het in 2024 ingezet kan worden voor het herstel van bestrating.

Programma 3. Economie

Omschrijving

Gemeentelijk economisch beleid richt zich op het creëren van een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven en ondernemers, het bevorderen van arbeidskansen voor een brede doelgroep en het sterk houden van het voorzieningenniveau. Een vitale lokale economie vormt een belangrijke bouwsteen voor een duurzaam vitale gemeente. De bouwsteen Economie & Bedrijvigheid die in november 2021 door de raad is vastgesteld en als input dient voor de omgevingsvisie, geeft het ruimtelijk economisch beleid van de gemeente voor de komende jaren weer.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
3.1	Economische ontwikkeling
3.2	Fysiek bedrijfsinfrastructuur
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
3.4	Economische promotie

Wat willen wij bereiken?

In samenspraak met publieke en private partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van voldoende passende plekken om te werken zoals winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. Hierbij zetten we in op een hoog voorzieningenniveau passend bij verdere verstedelijking, het borgen van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte, en een aantrekkelijk en groen buitengebied met een passend economisch verdienmodel. Via regionale samenwerking dragen we actief bij aan een sterke regio. We investeren in een goede relatie en samenwerking met het bedrijfsleven en winkeliers o.a. door inzet van accountmanagement en centrummanagement en actieve participatie in gebiedsontwikkelingen. Waarbij wij:

- Ondernemers faciliteren, waar mogelijk ruimte bieden aan nieuwe initiatieven en de vergunningverlening zo soepel, simpel en transparant mogelijk laten verlopen
- Toegankelijk zijn voor ondernemers
- Ons in ruimtelijke zin nadrukkelijk richten op ZZP’ers, zorgaanbieders, zakelijke dienstverlening en het midden- en kleinbedrijf (mkb)
- Zorgen voor bruisende centrum-/winkelgebieden en leegstand tegen proberen te gaan middels gericht beleid en investeringen
- Samen met ondernemers plannen maken om onze bedrijventerreinen en winkelgebieden toekomstbestendig te maken en de uitdagingen voor de komende jaren aan te pakken
- Optimaal profiteren van het nieuwe Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron

14	Functiemenging	%	2022	37% (landelijk 53,8%)	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research
16	Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2022	146,9 (landelijk 174,1)	LISA

Toelichting op de indicatoren

14 Functiemenging

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

16 Vestigingen van bedrijven

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Tot dit taakveld behoort algemeen beleid ter versterking van de economische bedrijvigheid:

- Clusterontwikkeling en versterking van sectoren, stimulering van (samenwerkings-)projecten van onderzoeksinstellingen en bedrijven
- Lokale, regionale, bovenregionale, internationale samenwerkingsverbanden die gericht zijn op versterking van de economische structuur en innovatie
- Samenwerking met het bedrijfsleven en kennis- en onderzoeksinstellingen
- Ontwikkelen van stedelijke en wijkgerichte economische programma's

Wat gaan we ervoor doen?

De coronacrisis heeft een blijvende indruk achtergelaten op onze samenleving. Het heeft veranderingen teweeggebracht of versneld die ook iets betekenen voor de inrichting van onze gemeente. Mensen werken bijvoorbeeld veel vaker thuis of doen hun boodschappen online. We hebben oog voor deze gevolgen en gaan hier actief mee aan de slag. Regionaal versterken we de samenwerking via onder andere de MRDH en Business Park Haaglanden om hiermee de economische ontwikkeling van onze gemeente in de regio te versterken. Lokaal gaan we:
- Structureel overleg met ondernemers(-fondsen) en belangenorganisaties als MKB-LV, gericht op het borgen van een sterk vestigingsklimaat
- Het vernieuwen van winkelgebied De Julianabaan
- Bestendigen van de winkelfunctie in het Huygenskwartier door het winkelgebied zodra nodig compacter te gaan maken middels gerichte verplaatsing en transformatie
- Het toewerken naar een vorm van organisatie van de pandeigenaren van met name het Huygenswartier
- Damcentrum gefaseerd om te vormen van kernwinkelgebied naar een levendige stadsstraat met naast een sterk verscluster, een horecacluster aan de Vliet, eveneens een rijk scala aan voorzieningen en economische bedrijvigheid met een kwalitatief sterke uitstraling.
- Waar mogelijk en passend meer terrassen en mengvormen van winkels, dienstverlening en horeca toestaan
- Uitvoering geven aan de bouwsteen Economie & Bedrijvigheid door:

* beleid opstellen en gerichte acties uitvoeren ter versterking van het vestigingsklimaat
* ondernemers met raad en daad bij te staan
* inzetten op realisatie van nieuwe werkruimte bij herontwikkelingsprojecten en daarbij gemeentebreed de 5%-norm voor werkfuncties te hanteren bij bouwprojecten.
* Samen met regiogemeenten bestaande bedrijventerreinen in de regio beter te benutten en waar nodig bedrijventerreinen uit te breiden en/of nieuwe te creëren om het problematische en oplopende tekort aan passende bedrijfsruimte te mitigeren
* stimuleren van vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van bestaand commercieel vastgoed door gerichte informatiecampagnes en het verlagen of wegnemen van drempels om te verduurzamen. Waar nodig zal de gemeente haar wettelijke taak tot handhaving uitvoeren inzake verplichting energielabel voor utiliteitsgebouwen
- Invulling geven aan het positioneren en promoten van het toeristisch en recreatief aanbod door:
* het opzetten en uitvoeren van acties en communicatie-uitingen middels de doorlopende LV Verrast campagne
- Anticiperen op marktveranderingen in kernwinkelgebieden door:
* toewerken naar compactere winkelgebieden
* gericht investeren in vernieuwing en modernisering van winkelcentrum De Julianabaan
* heroverwegen van de status

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Bij de integrale ontwikkelvisie over het winkelcentrum De Julianabaan hebben we onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een ondergrondse parkeergarage én de inpasbaarheid van een cultuurgebouw bij De Julianabaan dit op basis van de moties van de raad inzake ondergronds parkeren en het inpassen van het Huis van Verhalen (bibliotheek en theater). In 2023 zijn een drietal ontwikkelvarianten opgesteld.
In Winkelcentrum Huygenskwartier hebben we in 2023 gewerkt aan het oprichten van een vorm van vereniging van vastgoed eigenaren van het winkelvastgoed.
De Beleidsregels Terrassen in de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn in maart 2023 vastgesteld door het college. De gemeenteraad is hierover in een raadsbrief geïnformeerd.
Het standplaatsenbeleid is vernieuwd en ligt in Q1 van 2024 ter inzage.

Acties

Acties 2023	Status
In winkelcentrum De Julianabaan werken we toe naar een integrale ontwikkelvisie (3e kwartaal)	!
Onderzoek doen naar de haalbaarheid van een ondergrondse parkeergarage én de inpasbaarheid van een cultuurgebouw bij De Julianabaan (invulling raadsmoties)	!
In Winkelcentrum Huygenskwartier werken we dit jaar toe naar een vorm van vereniging van de eigenaren van het winkelvastgoed.	✓
Nieuw terrassenbeleid wordt begin 2023 aan de raad aangeboden	✓
In het eerste kwartaal zal het schaarse vergunningenbeleid worden herschreven	!

Toelichting acties:

In winkelcentrum De Julianabaan werken we toe naar een integrale ontwikkelvisie (3e kwartaal)
En doen we onderzoek naar de haalbaarheid van een ondergrondse parkeergarage én de inpasbaarheid van een cultuurgebouw bij De Julianabaan (invulling raadsmoties)

- Op basis van de moties van de raad inzake ondergronds parkeren en het inpassen van het Huis van Verhalen (bibliotheek en theater) is in 2023 een drietal ontwikkelvarianten

opgesteld. Hieruit volgt na besluitvorming door de gemeenteraad (naar verwachting einde tweede kwartaal 2024) een zgn. voorkeursvariant die als basis dient voor de uitwerking naar een gebiedsplan. Rekeninghoudend met het te vervolgen participatietraject kan deze visie naar verwachting in eind 2024 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

In Winkelcentrum Huygenskwartier werken we dit jaar toe naar een vorm van vereniging van de eigenaren van het winkelvastgoed.

- Dit loopt en wordt ook in 2024 verder opgepakt.

Nieuw terrassenbeleid wordt begin 2023 aan de raad aangeboden.

- De Beleidsregels Terrassen gemeente Leidschendam-Voorburg 2023 zijn in maart vastgesteld door het college. De raad is hierover in een raadsbrief geïnformeerd.

In het eerste kwartaal wordt het schaarse vergunningenbeleid herschreven.

- Dit actiepunt wordt anders ingevuld. Schaarse vergunningenbeleid wordt niet los vastgesteld maar geborgd in de beleidsstukken waar dat van toepassing is.

Wat heeft het gekost?

Economische ontwikkeling	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	801	639	1.441	1.321	120
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-801**	**-639**	**-1.441**	**-1.320**	**120**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de uitvoering van het economisch beleid, ambtelijke inzet op economische ontwikkeling, bijdrage aan de MRDH in het kader van het economisch vestigingsklimaat en incidenteel budget voor het versterken lokale economie, aanleg glasvezel en project aanpak Julianabaan e.o.

Verbonden partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling

In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werkten in 2023 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Ontwikkelingen

Vanuit de Strategische Agenda 2023-2026 gaat het bij MRDH Economisch Vestigingsklimaat (EV) om de volgende opdrachten:
2. Toekomstbestendige economie stimuleren;
4. Vernieuwen van werklocaties.

Voor het uitvoeren van deze twee opdrachten stelde de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat (BCEV) op 13 december 2023 het Uitvoeringsprogramma 2024 vast. In 2023 is ook de Bedrijventerreinenstrategie 2023-2030 aanvaard door de provincie Zuid-Holland.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het scheppen van fysieke condities voor alle vormen van bedrijvigheid:

- Grondexploitatie bedrijventerreinen
- Ontwikkeling en onderhoud van bedrijfslocaties en (her-)ontwikkeling van bedrijfspanden
- Herstructurering en verduurzaming bedrijfslocaties
- Investeringen in winkelgebieden
- Werkzaamheden voor land- en tuinbouwgronden

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente streeft ernaar een economisch vitale gemeente te zijn en te blijven, met voldoende passende en betaalbare ruimte voor bedrijvigheid. In Leidschendam-Voorburg gaat het onder andere om het vernieuwen en verduurzamen van kernwinkelgebied De Julianabaan.

We bieden ruimte aan particuliere initiatieven voor bedrijfsverzamelgebouwen voor ZZP'ers en kleine ondernemers, sturen ruimtelijk op de realisatie van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte in gebiedsontwikkelingen en zetten daarnaast gemeentelijk vastgoed in voor de realisatie van een nieuw permanent bedrijfsverzamelgebouw in Huygenskwartier. In samenwerking met regiogemeenten zetten we in op het realiseren van nieuwe plekken voor werkgelegenheidsontwikkeling. Op bedrijventerreinen zetten we in op het tegengaan van verloedering, het mengen van functies en verduurzaming van panden.

De agrarische- en tuinbouwsector in het buitengebied als toegangspoort naar het Groene Hart, willen we consolideren. Daar waar agrarische functies ophouden te bestaan (bijvoorbeeld als gevolg van gebrek aan opvolging of marktontwikkelingen, verkennen we samen met betreffende ondernemers op basis van maatwerk, alternatieve bedrijfsinvullingen.

Tot slot wordt in samenwerking met Delft, Rijswijk, Den Haag en Provincie Zuid-Holland navolging gegeven aan de uitwerking van het gesloten Woon-werkakkoord; het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen en realiseren van nieuwe ruimte voor bedrijven in de regio.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Het project vernieuwing winkelcentrum De Julianabaan is voortgezet. De herontwikkeling aan de Herenstraat gaat naar verwachting in Q1 van 2024 van start. Er wordt nog gesproken over het bedrijfsverzamelgebouw.
Zowel lokaal als regionaal is samengewerkt om bedrijventerreinen in de gemeente beter te benutten. Dit gebeurt lokaal door samenwerking met MKB-LV en de provincie Zuid-Holland om de

organisatiegraad van de bedrijventerreinen te verbeteren. Regionaal is Leidschendam-Voorburg betrokken bij het woon-werkakkoord en Businesspark Haaglanden. Op beide tafels wordt het beter benutten van bedrijventerreinen in de regio besproken. In groter verband gebeurt dit bij de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) onder de uitvoeringsagenda Economisch Vestigingsklimaat.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Fysiek bedrijfsinfrastructuur	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	129	6	135	178	-43
Baten	0	0	0	38	38
Saldo van lasten en baten	**-129**	**-6**	**-135**	**-141**	**-5**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de beleidsinzet en transactiekosten bij de (ver)koop van onroerend goed.

Verbonden partij(en)

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Tot dit taakveld behoren de op bedrijven en ondernemers (inclusief bedrijven en ondernemers in land- en tuinbouw en veeteelt) gerichte ondersteuning en dienstverlening van de gemeente:

- Bedrijvenloket, ondernemersloket
- Stimuleren van en advies aan startende ondernemers
- Aantrekken en faciliteren van nieuwe bedrijven
- Reguleren ambulante handel, markten alsook veemarkten
- De BIZ-bijdrage (Bedrijven Investerings Zone)
- Marktgelden en staanplaatsgelden markten
- Kosten en overige opbrengsten van nutsbedrijven

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente streeft ernaar economisch vitaal te zijn en te blijven. Het beleid en de aanpak op bedrijven en ondernemers gerichte ondersteuning en dienstverlening van voorgaande jaren zetten wij door.
Dit betreft vooral accountmanagement bedrijven en het centrummanagement. Deze contactfuncties dichtbij de ondernemers zijn belangrijk voor een goede aansluiting met het lokale bedrijfsleven en om

gemeentelijke dienstverlening gericht op ondernemers zo gericht mogelijk af te stemmen op de behoefte van die ondernemers.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Centrummanagement en accountmanagement zijn in stand gehouden. De centrummanager en accountmanager hebben vrijwel dagelijks contact met ondernemers en faciliteren en ondersteunen hen waar nodig. In 2023 is er een nieuwe centrummanager gestart.

Er zijn netwerkenbijeenkomst georganiseerd van en voor ondernemers; en voor samenwerking tussen ondernemers en het onderwijs. Er is ook een cybercongres geweest voor ondernemers. Daarnaast is er aandacht besteed aan de Dag van Ondernemer, in samenwerking met MKB-LV; en hebben er werkbezoeken plaatsgevonden.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	58	38	96	96	0
Baten	82	-25	57	60	2
Saldo van lasten en baten	**25**	**-63**	**-39**	**-37**	**2**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de inzet van een accountmanager bedrijven en de kosten van het beheer en onderhoud markten. De baten betreffen de markt- en standplaatsgelden.

Verbonden partij(en)

Taakveld 3.4 Economische promotie

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het "op de kaart zetten" van de gemeente:

- Promotionele activiteiten, gericht op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en nieuwe werkers
- Aantrekken van overige instellingen ter versterking van het profiel van de gemeente
- Investeren in bovenlokale, regionale, landelijke en internationale kennis- en economische relatienetwerken
- Promotie toerisme
- Bezoekerseconomie
- Faciliteren van evenementen (middels beleid, voorzieningen en financiële bijdrage)

- Toeristenbelasting

Wat gaan we ervoor doen?

Ook economische promotie levert een bijdrage aan de bezoekerseconomie en het in stand houden van voorzieningen binnen de gemeente. Bezoekers van buiten zorgen voor inkomsten en banen in onze gemeente. Onze gemeente heeft veel moois te bieden en dat dragen we graag uit. Bedrijven en organisaties, actief in de recreatie en het toerisme, zijn een economische factor van belang en kunnen op onze steun rekenen. Evenementen zetten onze gemeente op de kaart. We promoten recreatie en toerisme door citymarketing gericht op alle drie de kernen onder meer door:

Faciliteren van ondernemersfondsen om de toekomst en vitaliteit van de winkelgebieden Huygenskwartier en Leidschendam Centrum te behouden
Uitvoering promotieplan LV Verrast om het toeristisch-recreatieve profiel van de gemeente uit te dragen en de bezoekerseconomie zowel kwalitatief als kwantitatief te versterken.
Uitvoering evenementenbeleid met focus op verspreide kleinschalige en middelgrote evenementen

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In het kader van de promotiecampagne “LV-Verrast” zijn promotiemiddelen zoals bus- en bioscoopreclames ingezet. Het magazine LV Verrast is verschenen en voorbereidingen zijn getroffen voor het magazine van 2024. Een Engelstalige versie van de website van LV Verrast is operationeel en er zijn sociale mediakanalen gestart.
De ondernemersfondsen in beide winkelgebieden zijn gecontinueerd.

Acties

Acties 2023	Status
De promotiecampagne “LV-Verrast” zal in 2023 voortgezet worden.	✔

Toelichting acties:
De promotiecampagne “LV-Verrast” zal in 2023 voortgezet worden.

- De promotiecampagne is voortgezet.

Wat heeft het gekost?

Economische promotie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	403	0	403	383	20
Baten	379	140	519	500	-18
Saldo van lasten en baten	**-25**	**140**	**115**	**117**	**2**

Bedragen x € 1.000

De lasten bestaan uit de subsidiëring van het ondernemersfonds en de beleidsadvisering en uitvoering van het uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme en evenementenbeleid.
De baten betreffen de toeristenbelasting en de reclamebelasting. De baten van de reclamebelasting worden ingezet voor de subsidiëring van het ondernemersfonds.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Economie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Economische ontwikkeling	801	639	1.441	1.321	120
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	129	6	135	178	-43
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	58	38	96	96	0
Economische promotie	403	0	403	383	20
Totaal lasten	**1.392**	**684**	**2.076**	**1.978**	**97**
Baten					
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	38	38
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	82	-25	57	60	2
Economische promotie	379	140	519	500	-18
Totaal baten	**461**	**115**	**576**	**598**	**22**
Saldo van baten en lasten	**-931**	**-569**	**-1.500**	**-1.381**	**119**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Economie is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 119.000 voordelig.

Overheveling
Er is sprake van een niet volledig besteed incidenteel budget voor projectmanagement en begeleiding voor aanleg glasvezelkabel (€ 64.500). De restant uitgaven hiervoor zullen in 2024 plaatsvinden.

Programma 4. Onderwijs

Omschrijving
De bekostiging van onderwijs gaat via het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap direct naar de schoolbesturen. De gemeente is verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs, leerlingenvervoer en de uitvoering van de Leerplichtwet. Ook heeft de gemeente een rol in het terugdringen van onderwijsachterstanden, onder andere door de bekostiging van nieuwkomersgroepen en voor- en vroegschoolse educatie. Volwasseneneducatie valt ook onder dit programma.

Taakvelden per programma
Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
4.1	Openbaar basisonderwijs
4.2	Onderwijshuisvesting
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen wij bereiken?
We willen dat ieder kind in onze gemeente kansrijk en gezond kan opgroeien en volwassenen zich blijven ontwikkelen. Goed onderwijs en talentontwikkeling leidt tot kansengelijkheid, door persoonlijke aandacht, door inspiratie om hun interesses en passies te volgen, en door ze aan te moedigen hun talent te ontplooien. We zetten in op het minimaliseren van onterecht verzuim en voorkomen van schoolverlaten.

De Wet Regionale Meld- en Coördinatiefunctie verplicht gemeenten jongeren zonder startkwalificatie te volgen tot ze 23 jaar zijn en te stimuleren dat zij alsnog hun startkwalificatie halen.
Andere wettelijke taken van gemeenten zijn om ervoor te zorgen dat kinderen van 2 tot 4 jaar zo goed mogelijk zijn voorbereid wanneer zij instromen in het primair onderwijs. Daarnaast moeten gemeenten zorgdragen voor voldoende en passende onderwijshuisvesting. Tenslotte hebben gemeenten vanuit hun wettelijke taken op het gebied van jeugd contacten met alle betrokken partners in dit veld, een belangrijke taak in het voeren van regie op de samenwerking tussen zorg- en onderwijspartners.

Dat doen we onder meer door:
- Ieder kind toegang te bieden tot goed onderwijs in een duurzaam en modern schoolgebouw en groene pleinen.
- Door het onderwijs uit te dagen de buitenwereld naar binnen te halen, inclusief de ouders, om daarmee de brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Indicatoren
Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron

17	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2019	1,1 (landelijk 2,4)	DUO/Ingrado
18	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2022	37 (landelijk 24)	DUO/Ingrado
19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2023	1,7 (landelijk 2,4)	DUO/Ingrado

Toelichting op de indicatoren

17 Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

18 Relatief verzuim

Van relatief verzuim is sprake als een jongeren wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt (ongeoorloofd afwezig). Ook veelvoudig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.

19 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken met betrekking tot het openbaar basisonderwijs:

Vanaf 2019 zijn geen structurele lasten en baten op het gebied van openbaar onderwijs in de gemeentelijke begroting omdat de Panta Rhei groep het onderhoud verzorgt en daarom ook rechtstreeks de budgetten van het Ministerie ontvangt.

Wat gaan we ervoor doen?

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Openbaar basisonderwijs	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bedragen x € 1.000

Er zijn binnen dit taakveld vanaf 2019 geen structurele lasten en baten.

Verbonden partij(en)

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken op het gebied van onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs:

- Nieuwbouw, aanpassing en uitbreiding van bestaande schoolgebouwen
- De verhuur van (bijvoorbeeld een gymnastieklokaal).
- Opstellen programma onderwijshuisvesting.

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente geeft samen met de schoolbesturen uitvoering aan de Integrale Huisvestingsplannen voor het primair en voortgezet onderwijs. Bij nieuwbouw is, in het kader van duurzaamheid en leefbaarheid, de norm voor Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG normen) inmiddels in het bouwbesluit opgenomen. Ook wordt zoveel mogelijk invulling gegeven aan groen/blauwe schoolpleinen (groen is leefomgeving en blauw is adaptatie van regenwater). Speciale aandacht is er voor binnenklimaat en ventilatie van de schoolgebouwen.
Samen met de schoolbesturen stelt de gemeente een integraal huisvestingsplan (IHP) voor de jaren 2024-2028 op waarin renovatie- en nieuwbouwplannen van schoolgebouwen voor primair en voortgezet onderwijs voor vier jaar zijn vastgelegd. Hierbij is aandacht in de plannen voor een deugdelijke spreiding van het onderwijsaanbod.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Het jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op een voorspoedige ontwikkeling van kinderen en jongeren, waarbij zo nodig passende ondersteuning in de ontwikkeling wordt georganiseerd. Het nieuwe onderwijsbeleid (LEA), het fundamentele gesprek over opgroeien, opvoeden en ontwikkelen (motie Raad) en de nieuwe programmering van schoolgebouw (IHP) dragen hieraan allemaal aan bij. Het college brengt deze trajecten daarom bewust in onderling verband. Dat heeft geleid tot een aangepaste tijdplanning.

Uitvoeren huidig IHP PO 2019-2023
- De nieuwbouw van Kindcentrum De Telescoop (voorheen basisschool Pius X) is geopend en in gebruik genomen

Voor RKBS Maria Bernadette zijn we gestart met het opstellen van het ruimtelijk kader (incl. bijbehorend voorlopig budget)
Voor De Vijverhof is het definitief ontwerp en bijbehorend krediet vastgesteld door de Raad. Start bouw staat gepland voor januari 2025.

Uitvoeren huidig IHP VO 2017-2026
- Voor het Sint-Maartenscollege is een massastudie uitgevoerd en het ruimtelijk kader is vastgesteld door de raad (incl. bijbehorend voorlopig budget)

Voor het Dalton college is er gestart met het opstellen van een huisvestingsonderzoek (onderzoek mogelijkheden vernieuwbouw)

Nieuw IHP PO+VO 2024-2040
- We zijn gestart met het opstellen van een gecombineerd IHP voor PO en VO (2024-2028, met een doorkijk naar 2040).

Er wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar voorzieningen voor (langdurige) tijdelijke onderwijshuisvesting.
Er is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd voor een onderwijsvoorziening in KPP (in de vorm van een dislocatie). De dislocatie is (onder voorbehoud) toegewezen aan Lucas Onderwijs, als uitbreiding van De Zonnewijzer.

Acties

Acties 2023	Status
Uitvoeren huidig integraal huisvestingsplan (IHP).	✔
Voortvloeiend uit het IHP Raadsvoorstel massastudie Maartenscollege en Maria Bernadette en bijhorend budget.	!
IHP voor de jaren 2024-2028 opstellen.	!

Toelichting acties:
Uitvoeren huidig integraal huisvestingsplan (IHP)
De uitvoering van projecten uit het IHP's PO 2019-2023 (Vijverhof en Maria Bernadette) en VO 2017-2026 (Sint-Maartenscollege en Dalton) lopen achter op de oorspronkelijke planning (zie toelichting actie 2)

Voortvloeiend uit het IHP Raadsvoorstel massastudie Sint-Maartenscollege en Maria Bernadette en bijhorend budget
De massastudie voor het Sint-Maartenscollege duurde langer dan oorspronkelijk gepland. Het ruimtelijk kader is inmiddels door de gemeenteraad vastgesteld. Het schoolbestuur is bezig met de

aanbesteding voor de inhuur van een projectmanager, na de zomer van 2024 wordt de architectenselectie uitgevoerd. Dit is ongeveer 6 maanden later dan oorspronkelijk gepland.
Bij de Maria Bernadette (Kindcentrum Ruysdael) was er onduidelijkheid over de positie van Tafeltennisvereniging VVV op de locatie. Het ruimtelijk kader kan nu verder worden opgesteld en zal uiterlijk begin Q2 2024 ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad (incl. bijbehorend budget).

IHP voor de jaren 2024-2028 opstellen
Het jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op een voorspoedige ontwikkeling van kinderen en jongeren, waarbij zo nodig passende ondersteuning in de ontwikkeling wordt georganiseerd. Het nieuwe onderwijsbeleid (LEA), het fundamentele gesprek over opgroeien, opvoeden en ontwikkelen (motie Raad) en de nieuwe programmering van schoolgebouw (IHP) dragen hieraan allemaal aan bij. Het college brengt deze trajecten daarom bewust in onderling verband. Dat heeft geleid tot een aangepaste tijdplanning.

Wat heeft het gekost?

Onderwijshuisvesting	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	5.365	-134	5.231	5.025	206
Baten	144	0	144	0	-144
Saldo van lasten en baten	**-5.221**	**134**	**-5.087**	**-5.025**	**62**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen rentelasten, afschrijvingen en exploitatielasten van schoolgebouwen.
De baten betreffen huurlasten ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot vierkante meters kinderopvang in schoolgebouwen (IKCs).

Verbonden partij(en)

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Tot dit taakveld behoren de organisatie van het leerlingenvervoer, het aanbieden van voorschoolse educatie, het voeren van onderwijsachterstandenbeleid, het mede zorg dragen voor passend onderwijs, het aanbieden van volwasseneneducatie en het stimuleren van schooldeelname door leerplicht en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

Wat gaan we ervoor doen?

De inzet op passend onderwijs, leerplicht, laaggeletterdheid, platform Economie, Onderwijs & Arbeidsmarkt en peuteropvang wordt gecontinueerd of geïntensiveerd. De deelname aan voorschoolse educatie (VE) wordt gemonitord. Vanaf 2023 wordt deelgenomen aan een VE-monitoringssysteem om doelgroeppeuters nog beter te monitoren. Tevens wordt ingezet op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, onder andere door het verstevigen van de preventieve aanpak. Een visie op leerplicht-RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) wordt hiertoe opgesteld.

Ook in 2023 worden in samenwerking met scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang,

(jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere lokale partijen maatregelen ingezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs ter bestrijding van (leer)achterstanden als gevolg van de coronacrisis en in het kader van de uitvoering van de Lokale Educatieve Agenda. Voor de periode 2023-2027 wordt in samenwerking met partners en de gemeenteraad een nieuwe Lokale Educatieve Agenda opgesteld.

Het blijkt dat mensen die laaggeletterd zijn vaker een lager inkomen hebben, werkloos zijn, schulden of gezondheidsproblemen hebben. Ook kan het gebruik van computer of smartphone voor hen lastig zijn. Door de inzet van volwasseneneducatie willen we ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Binnen dit taakveld subsidiëren wij de Voor- en vroegschoolse Educatie (VVE) en Peuteropvanggroepen. Er zijn 9 locaties met groepen voor VVE. In 2023
zijn er knelpunten geweest in de dienstverlening van vervoerder van het jeugd- en leerlingenvervoer, de firma NOOT.
Er zijn vanuit de gemeente intensieve gesprekken gevoerd voor het verbeteren van de dienstverlening en er zijn gesprekken gevoerd met ouders. Daarnaast heeft de gemeente NOOT een boete opgelegd wegens het niet voldoen aan de gestelde eisen.
Daarnaast zetten we in op snelle toeleiding naar regulier onderwijs voor nieuwkomerskinderen door het subsidiëren van meerdere schakel-/taalklassen. Er zijn 5 taalklassen bij het primair onderwijs, 2 bij De Driemaster, 2 bij De waterlelie en 1 bij De Margriet.
Het starten van een taalklas bij de peuteropvang is in voorbereiding. Voor leerplicht en voorkomen voortijdig schoolverlaten zijn we bezig de werkwijzen te actualiseren en kinderen/jongeren meer preventief te benaderen om uitval te voorkomen en hiervoor de samenwerking met het onderwijs en partners te versterken.

Acties

Acties 2023	Status
Opstellen Lokale Educatieve Agenda 2023-2027	!
Deelnemen aan VE-monitorsysteem om doelgroeppeuters beter te monitoren	!
Implementeren visie leerplicht-RMC	✓
Herijken Onderwijsvisie 2014	!
Scholen uitnodigen bij de gemeenteraad om te leren over democratie en besluitvorming.	✓

Toelichting acties:

Het jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op een voorspoedige ontwikkeling van kinderen en jongeren, waarbij zo nodig passende ondersteuning in de ontwikkeling wordt georganiseerd. Het nieuwe onderwijsbeleid (LEA), het fundamentele gesprek over opgroeien, opvoeden en ontwikkelen (motie Raad) en de nieuwe programmering van schoolgebouw (IHP) dragen hieraan allemaal aan bij. Het college brengt deze trajecten daarom bewust in onderling verband. Dat heeft geleid tot een aangepaste tijdplanning.

Opstellen Lokale Educatieve Agenda 2023-2027
- De lokale educatieve agenda is in ontwikkeling. Verwachting is dat de dit in Q2 2024 wordt afgerond. Een onderdeel hiervan is het fundamentele gesprek op jeugd en onderwijs dat plaatsvindt in Q1 2024.

Deelnemen aan VE-monitorsysteem om doelgroeppeuters beter te monitoren.
- We zijn bezig om intern maatregelen op het gebied van privacy te nemen. We verwachten in Q2 2024 te starten met het implementatietraject van de peutermonitor.

Implementeren visie leerplicht-RMC
- Voor leerplicht-RMC is het uitvoeringskader vrijwel gereed. In 2024 wordt dit bestuurlijk de route in gedaan.

Herijken Onderwijsvisie 2014
- Het college maakt geen separate onderwijsvisie maar maakt deze onderdeel van de LEA en het IHP.

Scholen uitnodigen bij de gemeenteraad om te leren over democratie en besluitvorming.
- Scholen worden uitgenodigd bij de gemeenteraad.

Wat heeft het gekost?

Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.636	405	4.041	3.783	258
Baten	2.353	253	2.606	2.885	279
Saldo van lasten en baten	**-1.282**	**-152**	**-1.434**	**-898**	**536**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie, instroomgroepen statushouders, laaggeletterdheid, brede school activiteiten, leerplicht en de lokale educatieve agenda. De baten betreffen de Rijksmiddelen ten behoeve van onderwijsachterstandenbeleid en leerplicht. Vanaf 2022 zijn ook de lasten en baten toegevoegd van het Nationaal Programma Onderwijs.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Onderwijs	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	5.365	-134	5.231	5.025	206
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.636	405	4.041	3.783	258
Totaal lasten	**9.001**	**271**	**9.272**	**8.809**	**463**
Baten					
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	144	0	144	0	-144
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.353	253	2.606	2.885	279
Totaal baten	**2.497**	**253**	**2.750**	**2.885**	**134**
Saldo van baten en lasten	**-6.503**	**-18**	**-6.521**	**-5.924**	**598**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Onderwijs is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 598.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Taakveld Onderwijshuisvesting (€ 206.000 voordeel)
Door een vertraging in de uitvoering van het verduurzamen van onderwijsvastgoed, zijn er minder uitgaven dan begroot. Tegenover dit voordeel staat een lagere onttrekking uit de reserve Duurzaamheid & Energietransitie.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ 258.000 voordeel)
Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere lasten op:

- Leerlingenvervoer (€ 77.000). Het saldo wordt verklaard door de extra inzet die het afgelopen jaar is gedaan op het controleren van de juistheid van de facturen van het leerlingenvervoer; enkel daadwerkelijk gereden kilometers zijn gefactureerd. De controle op de facturen heeft na de laatste bijstelling op de budgetten in de 2e tussentijdse rapportage plaatsgevonden.
- Lokaal onderwijs beleid (€ 162.000). Door onderbezetting is het niet gelukt om de planning volledig uit te voeren (€ 93.000), tevens is er een verschuiving van de uitgaven met het taakveld 5.3 Cultuureducatie van de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkelingen (€ 44.000).

Baten

Taakveld Onderwijshuisvesting (€ 144.000 nadeel)

Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten van taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie. Dit wordt verklaard doordat de begrote huurinkomsten van de Integrale Kind Centra (IKC) op taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting staan en de realisatie op taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie landt. Voor 2024 wordt de begroting hierop aangepast.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ 279.000 voordeel)
De baten nemen bij dit taakveld toe doordat er meer rijksmiddelen ontvangen zijn. Het gaat om € 84.000 meer voor het Nationaal Programma Onderwijs en € 182.000 meer voor het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Door de hogere bijdrage van het OAB konden alle gemaakte kosten gedeclareerd worden, terwijl er in de begroting rekening gehouden was met een gemeentelijke aanvulling op dit budget.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Omschrijving

De gemeente heeft verschillende wettelijke taken die verband houden met cultuur. Het gaat om het aanbieden van een bibliotheekfunctie, zorgen voor een toereikend lokaal media aanbod en het beschermen en toegankelijk maken van cultureel erfgoed (archeologisch en cultuurhistorisch). De gemeente heeft tevens de wettelijke taak om speelvoorzieningen in de openbare ruimte te inspecteren en veilig te houden en een zorgplicht ten aanzien van het bomenbestand in de openbare ruimte. Op het gebied van sport en bewegen heeft de gemeente een rol bij het aanbieden van preventieprogramma's in samenwerking met sportverenigingen en beweegpartners. Daarnaast beheert, onderhoudt en exploiteert de gemeente de sportaccommodaties, zodat die van goede kwaliteit en gebruiksklaar zijn.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
5.1	Sportbeleid en activering
5.2	Sportaccommodaties
5.3	Cultuurpres.,productie&participatie
5.4	Musea
5.5	Cultureel erfgoed
5.6	Media
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Wat willen wij bereiken?

Sport, kunst, cultuur en recreatie is belangrijk, omdat dit onze gemeente levendig en aantrekkelijk maakt. Het draagt bij aan de ontwikkeling en vaardigheden, maar natuurlijk ook gewoon aan het plezier van onze inwoners. Doordat de gemeente ruim baan geeft aan creatieve ondernemers en vrijwilligers en ruimte biedt voor samenspraak, steken zij frisse energie in de organisatie van mooie evenementen en activiteiten.
Sport, kunst, cultuur en recreatie moeten bereikbaar zijn voor iedereen in onze gemeente. Bij de inrichting van onze openbare ruimte is sport daarom een centraal thema.

Dat doen we onder meer door:

- Onze gedeelde geschiedenis te vertellen op een eigentijdse manier.
- Sport en bewegen in de openbaar ruimte en in wijken te stimuleren met extra aandacht voor brede doelgroepen.
- Samen met sportverenigingen te blijven investeren in de kwaliteit van sportaccommodaties door een investeringsfonds op te richten.
- Onze monumenten en erfgoed te koesteren.

Daarnaast blijven we natuurlijk beschikken over goede theatervoorzieningen en een multifunctionele bibliotheek.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
20	Niet-sporters	%	2022	42,4% (landelijk 46,4%)	Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD'en, CBS en RIVM

Toelichting op de indicatoren

20 Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Tot dit taakveld behoren de niet-fysieke maatregelen ter stimulering van sport zoals: sportstimulering en het lokale sportakkoord, de JOGG-aanpak "Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst" (voorheen Jongeren op gezond gewicht) en de buurtsportcoaches en cultuurcoaches (Brede Regeling Combinatiefuncties) en het stimuleringsprogramma Gezond in de stad (GIDS).

Wat gaan we ervoor doen?

Het beleid van de gemeente en haar partners vloeit voort uit de landelijke Regeling sportakkoord en leefstijlinterventies en staat verwoord in het Lokaal Sportakkoord. In 2023 gaan we in gesprek met sport en beweegaanbieders en zetten we de huidige aanpak Lokaal sportakkoord door. Om aansprekend te zijn voor de jeugd gaan we coaches en lokale helden als rolmodellen gericht inzetten op wijkniveau en via andere aanbieders meer zichtbaar maken in campagnes. De wijkgerichte aanpak van de combinatiefunctionarissen continueren we en maken we zichtbaarder.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Er is vervolg gegeven aan het sportakkoord door samen met partners en betrokkenen een sportakkoord 2.0 op te stellen. Dit Sportakkoord loopt van 2023-2026. De combinatiefunctionarissen hebben we zichtbaarder in de wijk ingezet bij bijvoorbeeld de brede school, maar ook in de nationale sportweek (september) met pleinsport, bij de QR-fit routes of de Nationale Diabetes Challenge. Er is een start gemaakt met rolmodellen in de wijk Leidschendam-Noord, vormgegeven door in te zetten op bewegen, dans, zang, rap en muziek. In 2024 wordt hier verder uitvoering aangegeven om de rolmodellen te verankeren.

Acties

Acties 2023	Status
In 2023 gaan we in gesprek met sport en beweegaanbieders en zetten we de huidige aanpak Lokaal sportakkoord door	✔

Om aansprekend te zijn voor de jeugd gaan we coaches en lokale helden als rolmodellen gericht inzetten op wijkniveau en via andere aanbieders meer zichtbaar maken in campagnes

De wijkgerichte aanpak van de combinatiefunctionarissen continueren we en maken we zichtbaarder

Toelichting acties:

In 2023 gaan we in gesprek met sport en beweegaanbieders en zetten we de huidige aanpak Lokaal sportakkoord door

- Er is vervolg gegeven aan het sportakkoord door samen met partners en betrokkenen een sportakkoord 2.0 op te stellen. Dit Sportakkoord loopt van 2023-2026.

Om aansprekend te zijn voor de jeugd gaan we coaches en lokale helden als rolmodellen gericht inzetten op wijkniveau en via andere aanbieders meer zichtbaar maken in campagnes

- Er is een start gemaakt met rolmodellen in de wijk Leidschendam-Noord, vormgegeven door in te zetten op bewegen, dans, zang, rap en muziek. In 2024 wordt hier verder uitvoering aangegeven om de rolmodellen te verankeren.

De combinatiefunctionarissen hebben we zichtbaarder in de wijk ingezet bij bijvoorbeeld de brede school, maar ook in de nationale sportweek (september) met pleinsport, bij de QR-fit routes of de Nationale Diabetes Challenge.

- De wijkgerichte aanpak van de combinatiefunctionarissen continueren we en maken we zichtbaarder.

Wat heeft het gekost?

Sportbeleid en activering	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	1.077	208	1.285	1.068	217
Baten	0	431	431	405	-26
Saldo van lasten en baten	**-1.077**	**223**	**-854**	**-663**	**191**

Bedragen x € 1.000

De lasten met betrekking tot sportbeleid en activering betreffen met name de financiering van combinatiefunctionarissen en sportstimuleringsmaatregelen en de uitvoering van het lokaal sportakkoord. De baten hebben betrekking op de Brede Specifieke Uitkering (Brede SPUK): middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor het integrale Plan van aanpak Gezond en Actief leven (GALA), Sportakkoord II en Integraal Zorgakkoord.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Tot dit taakveld behoren beheer en exploitatie van accommodaties voor sportbeoefening: zoals gymnastieklokalen, sporthallen, zwembaden en sportparken.

Wat gaan we ervoor doen?

We houden de sportaccommodaties op een hoog niveau. Het onderhoud van de sportaccommodaties is gebaseerd op het geldende Beheerplan buitensportvoorzieningen en het Meerjarenonderhoudsplan (gebouwen).

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Op dagelijkse basis zijn de sportaccommodaties onderhouden om te voldoen aan de normen en eisen van de sportbonden en om de sportverenigingen te kunnen laten sporten. Denk aan sporttechnische aanpassingen van sportvelden. Het onderhoud van de sportaccommodaties is gebaseerd op het geldende Beheerplan buitensportvoorzieningen en de Meerjaren Onderhouds Prognose (gebouwen). De uitvoering van de plannen is in 2023 ongewijzigd voortgezet en uitgevoerd. In 2023 is een gedeelte van het beschikbare geld gebruikt voor de algemene inrichting van de sportaccommodaties, zoals bestrating, hekwerken, onderhoud van groen et cetera. Daarnaast zijn er een aantal grote renovaties uitgevoerd:

- Renovatie van volwaterveld 1 en E-layer op Sportpark Duivesteyn
- Renovatie van volwaterveld 4 op Sportpark Duivesteyn
- Renovatie asfaltveld handbal op sportpark de Meerhorst
- Afronding van de akoestische aanpassingen in binnensportaccommodaties
- Aanleg van een nieuw rugbyveld op sportpark Westvliet

Acties

Acties 2023	Status
De Voorburgse Rugbyclub verhuist in 2023 naar de nieuwe locatie.	✓
Op basis van de uitgevoerde analyse vellen van 341 aangetaste bomen op en rondom het sportpark Westvliet. Bij het herplanten worden meerdere soorten bomen terug geplant, zodat het bomenbestand meer divers, duurzamer en meer natuurwaarde krijgt.	✓

Toelichting acties:

Het rugbyveld en het beachvolleybalveld zijn gereed en in het jaar 2024 wordt de kleed/douche accommodatie nog gebouwd.
In de komende jaren gaan we verder met het planten van bomen.

Wat heeft het gekost?

Sportaccommodaties	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	5.767	4.860	10.628	6.321	4.306
Baten	2.390	5.049	7.439	2.599	-4.840
Saldo van lasten en baten	**-3.378**	**188**	**-3.189**	**-3.722**	**-533**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen beheer, exploitatie, onderhoud, rente, en afschrijvingslasten van sportaccommodaties. De baten betreffen huurinkomsten voor sportaccommodaties.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie & cultuurparticipatie

Tot dit taakveld behoren activiteiten ter bevordering van beeldende kunst, muziek, dans en toneel waaronder: het subsidiëren van amateurkunst beoefening, kunstzinnige vorming en cultuureducatie, het bevorderen van het educatief aanbod, de ondersteuning van het theater en overige cultuurvoorzieningen.

Wat gaan we ervoor doen?

Cultuur is een belangrijke basis van onze samenleving en we zijn dan ook trots op het aanbod binnen onze gemeente. Wel heeft de culturele sector het zwaar gehad tijdens de COVID periode en ook nu zijn de gevolgen hiervan nog zichtbaar. De basis is stevig, maar er is meer uit te halen voor ons allemaal. We willen in 2023 de sluimerende ambities kracht bij zetten door met de partners en de inwoners gezamenlijk naar de toekomst te kijken door middel van een nieuwe, breed gedragen, cultuurvisie. Een visie die naar de toekomst kijkt met respect voor het verleden. Met een belangrijke rol voor de musea, de theaters, de bibliotheek, media en verenigingen, maar ook de kunst- en cultuurevenementen. We kunnen als gemeente écht onderscheidend zijn op het gebied van kunst en cultuur, als we deze uitdaging samen aan gaan. Binnen deze visie zal Cultuur & Co een belangrijke rol houden als adviserend en verbindend netwerk en onderkennen we onder meer het belang van muziekonderwijs in de klas.
We maken onze rijke historie in de musea en buiten, virtueel ondersteund, nog meer zichtbaar.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De gemeente heeft de bestaande cultuureducatieprogramma's, Cultuurmenu en Cultuureducatie met Kwaliteit, voortgezet. Het Cultuureducatie met Kwaliteit wordt met cofinanciering vanuit het rijk gerealiseerd en loopt tot 2028. Het Cultuurmenu heeft onder scholen onderzoek gedaan naar eventuele drempels tot deelname en zijn zichzelf aan het her-ontwikkelen in samenspraak met de gemeente. Voor kunstbeoefening en bevordering zijn de structurele subsidies aan culturele verenigingen en stichtingen uitgekeerd zoals de fanfare en zangkoren, zodat ook zij dit jaar hun werkzaamheden kunnen voortzetten.
Vanuit de Makersregeling Coronagelden zijn dit jaar verschillende culturele initiatieven gefinancierd, op het gebied van beeldende kunst, muziek en cross-over theater om het culturele veld post-corona een boost te geven en herstel in de cultuursector te bevorderen. Dat budget is per 1 januari 2024 stopgezet. De subsidiemogelijkheden voor Cultuur & Co zijn geïndexeerd en voortgezet. Hiermee zijn verschillende kleine eenmalige culturele activiteiten gerealiseerd, zoals herkenningsconcerten voor ouderen in verzorgingscentra. Daarnaast zijn er enkele culturele evenementen gefinancierd, zoals het Huygensfestival.
De ontwikkeling van de cultuurvisie loopt op schema. In het eerste kwartaal van 2024 wordt de koersnota aan de gemeenteraad gestuurd. De cultuurvisie wordt beoogd voor Q3 2024.
De inzet voor muziekonderwijs wordt besproken in het participatieproces van de Cultuurvisie.
In 2023 is tevens een start gemaakt met het visualiseren van het cultureel erfgoed van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Er is bestuurlijke afstemming geweest met de stichting Verborgen Stad over de gemeenschappelijke doelstellingen. Historici, vrijwilligers, het Huygensmuseum zijn tevens betrokken bij deze plannen. In 2024 wordt het plan van aanpak aan de raad gepresenteerd. Zie www.stichtingverborgenstad.nl voor voorbeelden van andere gemeenten.

Acties

Acties 2023	Status
Onderzoek doen naar de behoefte bij de scholen aan (ondersteuning bij) muziekonderwijs. De resultaten worden met een voorstel voor gelegd aan de raad.	✓
Opstellen van een cultuurvisie.	✓

Toelichting acties:

Onderzoek doen naar de behoefte bij de scholen aan (ondersteuning bij) muziekonderwijs. De resultaten worden met een voorstel voorgelegd aan de raad.

- Deze vraagstelling wordt meegenomen in de participatie voor de cultuurvisie met onderwijsstakeholders en resultaten zullen landen in de cultuurvisie.

Opstellen van een cultuurvisie.

- De cultuurvisie zal het tweede van in Q3 2024 aan de Raad worden aangeboden ter vaststelling.

Wat heeft het gekost?

Cultuurpres.,productie&participatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	966	176	1.141	1.134	7
Baten	98	8	106	111	5
Saldo van lasten en baten	**-868**	**-167**	**-1.035**	**-1.023**	**12**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen subsidie aan theater, cultuureducatie, amateurkunst beoefening en beheer gemeentelijke accommodaties voor cultuur. De baten betreffen huurinkomsten voor deze accommodaties.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.4 Musea

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het verwerven, behouden, onderzoeken en presenteren van kunst en cultuur: het subsidiëren van musea en exposities, archeologie en historische archieven.

Wat gaan we ervoor doen?

Om kunst en cultuur goed in de gemeente te positioneren, werken verschillende culturele partijen nauw samen. Sinds 2022 hebben we één Huygens museum verdeeld over twee locaties. Het college stuurt aan op een duidelijke keuze rondom het vraagstuk over de huisvesting en financiering van museum Swaensteyn.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De gemeente subsidieert het museum en het erfgoedpodium. Huijgens Hofwijck en Swaensteijn

opereren sinds 2022 als 1 museum. Daarmee is er een keuze gemaakt over de toekomst van museum Swaensteijn. In 2023 is een nieuwe directeur aangetreden die inzet op verdere professionalisering en minder afhankelijkheid van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Acties

Acties 2023	Status
Er wordt aangestuurd op een duidelijke keuze over de toekomst van museum Swaensteyn.	

Toelichting acties:

- De 2 musea zijn samen 1 organisatie geworden. Verder wordt het meegenomen in de doorontwikkeling van het cultuurbeleid

Wat heeft het gekost?

Musea	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	838	163	1.001	935	67
Baten	54	4	58	80	22
Saldo van lasten en baten	**-784**	**-159**	**-944**	**-855**	**89**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies aan Musea en archiefbeheer.
De baten betreffen huurinkomsten legesopbrengsten met betrekking tot archieven.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Tot dit taakveld behoren taken gericht op behouden, beschermen en benutten en voor publiek toegankelijk maken van cultureel erfgoed:

- Historische gebouwen, beschermde stads- en dorpsgezichten, archeologische resten en overige objecten met historische waarde in de publieke ruimte
- Subsidie, beheer, onderhoud, toezicht en handhaven van cultureel erfgoed

Wat gaan we ervoor doen?

Leidschendam-Voorburg beschikt over een rijke historie. Om cultureel erfgoed onder de aandacht van het publiek te brengen, ondersteunen wij het Erfgoedpodium. Hierdoor is het mogelijk voor de erfgoedpartners het hele jaar door diverse laagdrempelige projecten te organiseren rond de iconen (zoals de Romeinen, de Vliet en buitenplaatsen) en de Open Monumentendag. Tevens zoeken we de samenwerking op met bijvoorbeeld recreatie en toerisme om het publiek in aanraking te laten komen met erfgoed. Wij zorg daarnaast dat het erfgoedbeleid ingepast wordt in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Wij gaan onderzoeken hoe we onze rijke historie meer kunnen uitdragen, zoals in

de musea, buiten, mogelijk virtueel ondersteund en zo ons erfgoed zichtbaar te maken op een laagdrempelige manier. Hierbij zullen we ons in eerste instantie richten op onze iconen, zoals ons Unesco Werelderfgoed, maar ook verborgen schatten zijn hierbij van belang.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 heeft de gemeente het Erfgoedpodium ondersteund. Het Erfgoedpodium heeft onder andere de Erfgoeddag georganiseerd. Door samen te werken met de Trekvaartdag werd het een zeer goed bezocht evenement waarbij het erfgoed van de gemeente op een laagdrempelige manier toegankelijk werd gemaakt voor een breed publiek.
Tevens heeft de gemeente de Stichting Open Monumentendag gesteund om Open Monumentendag te organiseren, met het thema Levend Erfgoed. Deze dag werd met de opengestelde monumenten en de activiteiten die daaraan gekoppeld waren zeer goed ontvangen en bezocht door het publiek.
De productie van reizende tentoonstelling Romeinen is grotendeels gereed om in 2024 van start te gaan.
Tot slot is de gemeente gestart met het opstellen van de Gebiedsbiografieën Erfgoed, een totaaloverzicht van het erfgoed met een ruimtelijke component in onze gemeente. Deze informatie zal worden gebruikt en vertaald naar de Omgevingsvisie.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Cultureel erfgoed	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	399	15	413	461	-48
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-399**	**-15**	**-413**	**-461**	**-48**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies monumentenzorg en reguliere uitgaven ten behoeve van erfgoedbeheer. Er zijn geen financiële baten begroot.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.6 Media

Tot dit taakveld behoren de zorg voor fysieke en elektronische cultuurdragers:

- Bibliotheken, artotheek, videotheek
- Lokale pers, lokale omroep

- Lokale informatievoorziening
- Overkoepelende organen

Wat gaan we ervoor doen?

Vanaf 2023 krijgt de bibliotheek een vaste basissubsidie voor de wettelijke taken die zij uitvoert. Daartoe zijn er resultaatafspraken gemaakt waarbij ook de uitkomsten van het participatietraject tbv de bibliotheek van de toekomst een plek hebben. Hierbij gaat het om bezoekersaantallen en leden aantallen, samenwerking in de wijken en een duidelijk zichtbare maatschappelijke rol. De implementatie van het raadsbesluit over de bibliotheek van de toekomst gaat in 2023 door; dit betekent de verbouwing, herinrichting en verhuizing op het Fluitpolderplein en het verder vormgeven van het Huis van Verhalen (samenwerking bibliotheek en theater) in Voorburg.
Midvliet is in 2022 opnieuw de lokale omroep van Leidschendam-Voorburg geworden. In 2023 monitoren wij de gemaakte resultaatafspraken.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De gemeenteraad heeft het voorstel voor de ontwikkeling van de bibliotheek aan het Fluitpolderplein vastgesteld. De gemeente heeft op meerdere momenten per jaar contact gehad met Midvliet om afspraken te monitoren en landelijke ontwikkelingen te bespreken. De Midvliet rapportage over de resultaatafspraken is in oktober 2023 ter informatie aan de raad gestuurd.

Acties

Acties 2023	Status
Nieuwe langjarige subsidiearrangement met bibliotheek.	✓
Start maatregelen locatie Fluitpolderplein voor de bibliotheek.	✓
Rapportage aan de raad over voortgang resultaatafspraken Midvliet.	✓

Toelichting acties:

Nieuwe langjarige subsidiearrangement met bibliotheek
- De exploitatiesubsidie van de bibliotheek is per 2023 van de subsidietafel gehaald en omgezet naar een 2.5 subsidie. Hieraan worden prestatieafspraken gekoppeld over bijvoorbeeld het bijhouden van en rapporteren over bezoekersaantallen en ledenaantallen. Hier is voor gekozen om beter te kunnen sturen naar aanleiding van het raadsbesluit 1974 over de bibliotheek van de toekomst.

Start maatregelen locatie Fluitpolderplein voor de bibliotheek.
- In 2023 is een projectgroep verdergegaan met het uitvoeren van het raadsbesluit 1974 over verhuizing/ verbouwing van de bibliotheek in Leidschendam. In maart 2023 is de gemeenteraad geïnformeerd (raadsbrief 3190) over de besteding van het beschikbaar gestelde krediet en het Voorlopig ontwerp van de vernieuwde bibliotheek. In december 2023 zijn aanvullende kredieten aangevraagd voor het verduurzamen van het gebouw en het meenemen van het aanliggende pand. (Raadsbesluit 3359)

Rapportage aan de raad over voortgang resultaatafspraken Midvliet.
- De rapportage aan de gemeenteraad over de voortgang prestatieafspraken Midvliet is aan de raad gestuurd op 28 november 2023 met Ibabs nummer 3570

Wat heeft het gekost?

Media	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	2.180	260	2.440	2.481	-41
Baten	286	95	382	404	23
Saldo van lasten en baten	**-1.894**	**-164**	**-2.058**	**-2.076**	**-18**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de subsidies aan bibliotheken en de lokale omroep.
De baten betreffen huurinkomsten voor de bibliotheekgebouwen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Tot dit taakveld behoren openbaar groen, natuur en recreatie:

- Natuurbescherming, vergroten biodiversiteit en klimaat adaptief maken van de buitenruimte
- Aanleg en onderhoud van openbaar groen
- Aanleg en onderhoud van openbaar water: vijvers en kleine watergangen, waaronder schoonhouden sloten, onderhouden van taluds en beschoeiing
- Aanleg en onderhoud van speelvoorzieningen, recreatievoorzieningen

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente zet met het onderhouden en beheren van de openbare ruimte en infrastructuur in op het behoud van het groene karakter, het vergroten van de variatie en beleving van groen in de wijken en de verbindingen tussen het stedelijk en buitengebied. Uitgangspunten hiervoor zijn om de openbare ruimte bestendig te maken voor de extreme weersomstandigheden en het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast het ontwikkelen en investeren in een groen netwerk van parken, buitenruimten, bermen en water voor een gezond en aantrekkelijke leefomgeving voor de inwoners. Initiatieven van bewoners die hun buurt groener en robuuster willen maken worden zoveel mogelijk gefaciliteerd.

In het nog vast te stellen beheerplan kunstwerken en oevers 2023-2026 wordt het vergroten van de biodiversiteit nader uitgewerkt door bestaande lage beschoeiingen te laten vervallen tot natuurvriendelijke oevers, die ook veilig zijn voor spelende kinderen. De financiële consequenties worden opgenomen in het genoemde beheerplan.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Eind 2023 is het GroenActiePlan vastgesteld dat inzet op biodiversiteitsherstel, klimaatadaptatie, beeldkwaliteit en gezondheid. Uitgangspunt is dat iedere schop in de grond, van ruimtelijke ontwikkeling tot beheer en onderhoud, natuur inclusief en klimaat adaptief is.
Ook zijn de eerste acties van het GroenActiePlan uitgevoerd, zoals de ontharding van het pleintje bij de Burgemeester Roeringlaan en het aanleggen van extra plantvakken langs de Overburgkade. Verder zijn op diverse locaties binnen de gemeente extra bomen aangeplant.

Het beheerplan kunstwerken en oevers wordt in februari 2024 vastgesteld. Hiermee wordt, onder andere op nadrukkelijk verzoek van de Raad, planmatig beheer en onderhoud ingezet. Ook hier is volop aandacht voor klimaatadaptatie en biodiversiteit.
Zie ook paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen onderdeel groen en water en riolering.

Acties

Acties 2023	Status
Start met het opstellen van een GroenActiePlan om de gemeente verder te vergroenen en klimaatbestendiger te maken.	✓

Toelichting acties:
Start met het opstellen van een GroenActiePlan om de gemeente verder te vergroenen en klimaatbestendiger te maken.
- Het GroenActiePlan is in 2023 vastgesteld.

Wat heeft het gekost?

Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	8.995	1.906	10.902	9.800	1.101
Baten	743	261	1.004	1.307	303
Saldo van lasten en baten	**-8.253**	**-1.645**	**-9.898**	**-8.493**	**1.404**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast zijn er beheer en exploitatielasten van watergangen, parken, plantsoenbanken, speelvoorzieningen en openbare kunst. In 2023 is er net zoals in 2022 een eenmalig budget voor groenrenovatie. Ook zijn er uitgaven voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust en Duin, Horst en Weide (DHW).
De baten betreffen huurinkomsten volkstuinen en subsidies van de provincie voor Park Vreugd & Rust en DHW.

Verbonden partij(en)

Dunea N.V.

Doelstelling

Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.

Ontwikkelingen

De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensiveert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2030) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteitseis van de banken van 30%. Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Sport, cultuur en recreatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Sportbeleid en activering	1.077	208	1.285	1.068	217
Sportaccommodaties	5.767	4.860	10.628	6.321	4.306
Cultuurpres.,productie&participatie	966	176	1.141	1.134	7
Musea	838	163	1.001	935	67
Cultureel erfgoed	399	15	413	461	-48
Media	2.180	260	2.440	2.481	-41
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.995	1.906	10.902	9.800	1.101
Totaal lasten	**20.223**	**7.587**	**27.810**	**22.199**	**5.610**
Baten					
Sportbeleid en activering	0	431	431	405	-26
Sportaccommodaties	2.390	5.049	7.439	2.599	-4.840
Cultuurpres.,productie&participatie	98	8	106	111	5
Musea	54	4	58	80	22
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Media	286	95	382	404	23
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	743	261	1.004	1.307	303
Totaal baten	**3.571**	**5.848**	**9.419**	**4.906**	**-4.513**
Saldo van baten en lasten	**-16.652**	**-1.739**	**-18.391**	**-17.294**	**1.097**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sport, cultuur en recreatie is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 1.097.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

<u>Sportbeleid en activering (€ 217.000 voordeel)</u>
Het voordeel op dit taakveld is deels ontstaan doordat onderzoek naar mogelijke locaties voor buitenzwemwater (zie ibabs 3150) door de ambtelijke organisatie zelf is uitgevoerd en niet - zoals eerder voorzien was - uitbesteed.
Daarnaast is het incidentele budget ten behoeve van de bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden niet in 2023 besteed. Dit zal in 2024 plaatsvinden.

Overheveling

In 2024 wordt gewerkt aan goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden (fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland). Het incidentele budget van €100.000 hiervoor in 2023 wordt in 2024 ingezet.

Sportaccommodaties (€ 4.306.000 voordeel)
Tegenover het voordeel op de lasten van dit taakveld staat een even groot nadeel op de baten. Omdat Sportfondsen Nederland eind 2023 een verklaring heeft gekregen van de Belastingdienst dat ze een BTW-firma zijn, worden de kostprijs dekkende huren voor de afgelopen jaren niet meer in rekening gebracht. Hierdoor komt bij de baten ook de specifieke uitkering van het Rijk niet meer binnen.
Verder is er een nadeel dat wordt veroorzaakt door hogere lasten op energie-, onderhoudskosten en belastingen. Deze hogere lasten zijn het resultaat van hogere prijsstijgingen dan vooraf bekend, vooral bij de energiekosten.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie (€ 1.101.000 voordeel)
Het voordeel op de lasten wordt onder andere veroorzaakt doordat niet alle geplande baggerwerkzaamheden voor 2023 (€ 460.000) uitgevoerd zijn. Na aanbesteding en inroostering van de werkzaamheden bij de leverancier bleek dat de baggerwerkzaamheden deels in 2023 zouden gebeuren en deels in 2024. Tegenover dit voordeel staat ook een nadeel op programma 7 vanwege een lagere onttrekking uit de voorziening riolering.
De afrekening tot en met 2022 van projecten in het kader van Duin Horst en Weide zijn lager uitgevallen dan geraamd (€ 410.000).
Omdat het nieuwe meerjarenplan 2023-2026 in het kader van de Landschapstafel in 2023 nog niet afgerond is, zijn er geen lasten geweest voor de Groen blauwe projecten (€ 100.000) waarvoor incidenteel budget beschikbaar is.
De hogere kosten (€ 170.000) gemoeid met het vernieuwen van de toplaag, het herstellen van de padenstructuur en de hekwerken van Park Vreugd en Rust worden gedekt door verschillende inkomsten. Hierbij moet gedacht worden aan extra subsidie, voorziening wegen en een reserve zoals vastgesteld in de raadsbesluiten nr. 2743 maart 2022 en nr. 3562 december 2023.
De werkzaamheden van het herstellen van de oude padenstructuur in park Vreugd en Rust (fase 2) zijn niet uitgevoerd, dit gebeurt in 2024 (€ 126.000)

Overheveling
Voorgesteld wordt om het niet bestede incidentele budget van € 100.000 voor de Groen blauwe projecten en de kosten voor de inzet van een gebiedsregisseur (€135.000) in 2024 te bekostigen uit de overgebleven subsidiegelden in het kader van Duin Horst en Weide.

Daarnaast worden in 2024 nog kosten gemaakt voor het herstel van de oude padenstructuur in Park Vreugd en Rust (€150.000).

Musea (€ 67.000 voordeel)
Voor het digitaliseren van de genealogische archieven is een budget van in totaal van € 250.000 beschikbaar gesteld. Van het project is een onderdeel nog niet uitgevoerd in 2023, zijnde de indicering van de minuutakten van het notarieel archief. Het project wordt afgerond in 2024.

Overheveling
Voorgesteld wordt het restantbudget van € 46.000 voor het digitaliseren van de genealogische archieven over te hevelen naar 2024.

Baten
Sportaccommodaties (€ 4.840.000 nadeel)
Tegenover het nadeel op de baten van dit taakveld staat een even groot voordeel op de lasten. Voor de uitleg wordt verwezen naar toelichting op de lasten van het taakveld Sportaccommodaties.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie (€ 303.000)
De hogere baten hebben grotendeels betrekking op Park Vreugd en Rust (fase 1) en betreffen de bijdrage uit de onderhoudsvoorziening wegen voor een gedeelte van de kosten van het aanbrengen van een nieuwe toplaag aan de paden (zie de hogere lasten) en een bijdrage van de provincie voor werkzaamheden, die voor 2023 uitgevoerd zijn.

Programma 6. Sociaal domein

Omschrijving

De gemeente is in het Sociaal Domein verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdzorg. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de Inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Sinds 2022 heeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet Inburgering.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
6.3	Inkomensregelingen
6.4	WSW en beschut werk
6.5	Arbeidsparticipatie
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
6.71	Maatwerk dienstverlening 18+
	Hulp bij het huishouden (WMO)
	Begeleiding WMO
	Dagbesteding WMO
	Overige maatwerkarrangementen (WMO)
6.72	Maatwerk dienstverlening 18-
	Jeugdhulp begeleiding
	Jeugdhulp behandeling
	Jeugdhulp dagbesteding
	Jeugdhulp zonder verblijf overig
	Pleegzorg
	Gezinsgericht
	Jeugdhulp met verblijf overig
	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf
	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf
	Gesloten plaatsing
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
	Beschermd Wonen (WMO)
	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)
6.82	Geëscaleerde zorg 18-

Jeugdbescherming

Jeugdreclassering

Wat willen wij bereiken?

In het aangescherpt Sociaal Kompas zijn de gemeentelijke doelstellingen op het sociaal domein vastgelegd. Deze doelstellingen en de inspanningen die daaraan bijdragen, zijn onderling sterk verweven en omvatten ook (delen van) programma's 4, 5 en 7. De verdeling naar programma's en taakvelden is (ook financieel) zo zorgvuldig mogelijk gemaakt maar doet niet altijd recht aan de (verweven) werkelijkheid. De noodzaak om binnen het programma Sociaal domein steeds kritisch te bekijken hoe opbrengsten en uitgaven meer met elkaar in evenwicht kunnen worden gebracht blijft van kracht.

Dit hoofdstuk van de jaarrekening richt zich op alle inspanningen van de gemeente op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). In financiële omvang is dit het grootste programma van de jaarrekening.

De gemeente heeft omvangrijke wettelijke taken binnen dit programma:

- Zorgdragen voor een effectief laagdrempelig en preventief ondersteuningsaanbod voor kinderen en hun ouders die problemen ervaren bij het opgroeien of opvoeden.
- Schuldhulpverlening bieden en bijzondere bijstand en bijstandsuitkeringen verstrekken.
- Effectieve toeleiding naar en ondersteuning bij arbeidsparticipatie voor iedereen die dat nodig heeft. Voor de doelgroep die meer ondersteuning en begeleiding nodig heeft dan op een reguliere werkplek kan worden geboden, is het de verantwoordelijkheid van de gemeente om die arbeidsplaatsen te creëren (het zogenoemde ‘beschut werk’).
- Inwoners toegang bieden tot een antidiscriminatie voorziening. Dit is een organisatie die klachten van inwoners registreert en onafhankelijke bijstand verleent aan deze inwoners in de afwikkeling van hun klachten.
- Bevorderen van het zo lang mogelijk zelfstandig wonen van mensen. De Wet Verplichte GGZ en de Wet Zorg en Dwang leggen deze verantwoordelijkheid vast.
- Verstrekken van individuele voorzieningen aan kwetsbare inwoners die hiervoor een indicatie hebben (Wmo en Jeugdwet) .
- Toegang organiseren tot de ondersteuningsvormen waarvoor zij verantwoordelijk is. Met toegang wordt het hele proces van informatievoorziening en advies, cliëntondersteuning, gespreksvoering, toewijzing, overdracht, coördinatie van de ondersteuning en nazorg, bedoeld.
- Uitvoering van de Wet Inburgering.

Behalve het conform de wet uitvoeren van deze taken, heeft de gemeente met het Sociaal Kompas verdere invulling gegeven aan de haar gegeven beleidsruimte. Ambitie hierin is dat de gemeente Samen met inwoners en allerlei partners wil bereiken dat inwoners het lukt om alledaagse taken zelf te doen, weten waar zij hulp kunnen vragen als het even niet lukt en het gevoel hebben de baas te zijn over hun eigen leven. Dit gaat de gemeente onder andere doen door:

- Inwoners te helpen die dit het hardst nodig hebben.
- Inwoners te ondersteunen om zoveel mogelijk op eigen benen te staan.
- Inwoners sneller ondersteuning te bieden zodat problemen niet groter worden
- De samenwerking met onze partners verder te versterken.
- Te kijken hoe ondersteuning kan worden gecombineerd zodat inwoners met minder verschillende hulpverleners te maken krijgen.

- Specifiek voor kinderen geldt dat ze veilig, gezond en kansrijk op moeten kunnen groeien. Verschillen in afkomst of achtergrond mogen daarbij niet uitmaken. Dit is natuurlijk in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor hun ouders. Ook het maatschappelijk middenveld kan hier een belangrijke rol spelen. Maar als het nodig is kunnen ook zij rekenen op steun van de gemeente en welzijnsorganisaties.
- Voor onze senioren geldt dat het mogelijk moet zijn om zelfstandig thuis te blijven wonen, zolang ze dat zelf kunnen en willen. Waar nodig en gewenst ondersteunen we deze inwoners. Niet alleen met voorzieningen, maar ook met aandacht: met mensen die eenzaam zijn gaan we in gesprek.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
21	Banen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2022	469,4 (landelijk 825,4)	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA bewerking ABF Research
22	Jeugdcriminaliteit	% 12 t/m 21 jarigen	2022	1% (landelijk 1%)	CBS - Jeugd
23	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2022	6% (landelijk 6%)	CBS - Jeugd
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2023	72,2% (landelijk 73,1%)	CBS - Arbeidsdeelname
26	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2022	1% (landelijk 1%)	CBS - Jeugd
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	2023	385,6 (landelijk 344,8)	CBS - Participatiewet
28	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 65 jaar	2023	247,5 (landelijk 191,5)	CBS - Participatiewet
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	11,8% (landelijk 11,1%)	CBS - Jeugd
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	0,8% (landelijk 1%)	CBS - Jeugd
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2023	0,3% (landelijk 0,3%)	CBS - Jeugd
32	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2022	510 (landelijk 710)	CBS - Monitor sociaal domein Wmo

Toelichting op de indicatoren

21 Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

22 Jeugdcriminaliteit

Het percentage jongeren (12 tot 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

23 Kinderen in uitkeringsgezin

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

24 Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

26 Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

27 Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

28 Lopende re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

29 Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

30 Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.
In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

31 Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

32 Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Tot dit taakveld behoren algemene voorzieningen (waarvoor geen individuele beschikking van de gemeente nodig is) gericht op participatie:

- Ondersteunen op participatie gerichte burgerinitiatieven, ondersteuning vrijwilligers en mantelzorg.
- Sociaal en cultureel werk, Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), wijkopbouw.
- Preventie (bijv. eenzaamheidsbestrijding, preventie op het gebied van GGZ).
- Buurt- en clubhuizen.
- LHBTQI-beleid.
- Collectief aanvullend vervoer.
- Toegankelijkheid voorzieningen (inclusie).
- Kinderopvang: toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang en peuteropvang.
- Aanvraag en verstrekking kinderopvangtoeslag Sociaal Medische Indicatie.
- Activiteiten volgend uit de Wet Inburgering.
- Noodopvang vluchtelingen.
- Inburgering nieuwkomers.
- Versterkingsprogramma Sterk voor Noord.

Wat gaan we ervoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers. Hierbij onderhouden welzijnsorganisaties contact met mantelzorgers om overbelasting te voorkomen. We brengen de behoeften van senioren in kaart door met hen in gesprek te gaan.
Om onze waardering voor de inzet van vrijwilligers te uiten, nemen we het initiatief voor een jaarlijks event voor vrijwilligers en mantelzorgers. Dit wordt allemaal meegenomen in de ontwikkeling van het brede Wmo beleid.
We zetten in op het vergroten van de sociale cohesie en inclusie. Iedereen is overal welkom, meer inwoners doen mee en we werken aan het vergroten van respect voor elkaar, o.a. door voorlichting op scholen over lhbtqi+ onderwerpen en het actief ondersteunen van Gender and Sexuality Alliance (GSA) op scholen en de Roze plus soos voor ouderen.

Bij inburgering zetten we in op alle facetten van de Nederlandse samenleving zoals gelijkwaardigheid van alle mensen, vrijheid van godsdienst, gelijke rechten en kans en die het onderwijs meebrengt voor je carrière. Dat doen we tijdens het participatieverklaringstraject en groepsgewijze trainingen over de arbeidsmarkt (module arbeidsmarktparticipatie). We vragen verenigingen wat er voor nodig is om nieuwkomers actief te betrekken bij het vrijwilligersleven. Voor een beter zich op resultaat ontwikkelen we een monitor inburgering.

Bij het ontwikkelen van beleid werken we actief samen met de Adviesraad Sociaal Domein. Nagenoeg alle inzet op dit taakveld vindt plaats door maatschappelijke partners die deelnemen aan één of meer van de subsidietafels. De tafels zijn thematisch georganiseerd. Partners hebben per thema gezamenlijk een uitvoeringsplan opgesteld dat antwoord geeft op de initiatiefvraag waarin de doelen van de gemeente zijn verwoord. In 2023 evalueren we het model van subsidietafels.
Daarnaast zetten we in op:
- Vanuit de regierol begeleiden van het inburgeringsproces.
- Versterken van antidiscriminatie door afhandeling van meldingen, bewustwording en positieve houding creëren voor 'het anders zijn van anderen'.
- Het verstevigen van de lokale coalitie eenzaamheid.
- Ondersteunen mantelzorg middels netwerk mantelzorg en organiseren van 'dag van de mantelzorg'
- Bevordering van dagstructuur en sociaal contact door op laagdrempelige wijze voorzieningen toegankelijk te maken vanuit de subsidietafel Zelfredzame Inwoners.
- De welzijnsorganisaties zodat zij kunnen zorgen voor heldere informatieverschaffing aan inwoners over (subsidie)regelingen of bij het maken van meldingen van maatwerkvoorzieningen.
- Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord. De wijken Heuvel/Amstel en Prinsenhof worden extra ondersteund vanuit drie opgaven: Jeugd en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en Fijn en veilig wonen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Mantelzorgers zijn dit jaar weer ondersteund door de welzijnsorganisaties. Ook is een start gemaakt met de ontwikkeling van een nieuwe activiteit die specifiek is gericht op ontmoeting voor mensen met dementie.
Voor het optimaliseren van het Wmo-beleid is er gesproken met verschillende senioren in verschillende wijken van de gemeente.
Vrijwilligers en mantelzorgers zijn in 2023 gewaardeerd met een decembergroet en een blijk van waardering.
Er is dit jaar onder andere aandacht besteed aan LHBTQI op coming out day en paarse vrijdag. Ook is er een meerjarenplan opgesteld, voor 2023-2026.
De evaluatie van de systematiek van subsidietafels is afgerond. Over de uitkomsten zijn de Raad en partners in het najaar van 2023 geïnformeerd. Besloten is om tot 2025 de uitvoeringsplannen te continueren en tegelijkertijd een nieuw systeem te ontwikkelen.
De gemeente heeft in 2023 circa 375 Oekraïense vluchtelingen in gemeentelijke en in particuliere opvang ondersteund op gebied van huisvesting en/of zorg, onderwijs en inkomen.
In 2023 is het gelukt om voor de Oekraïense bewoners op Overgoo meer ontspannende activiteiten te organiseren. Dit werd onder andere samengedaan met de Rotary en de balletschool.
Maatschappelijke organisaties die ruimte zoeken om te huren, worden actief doorverwezen naar wijkverenigingen.
De gemeente heeft bemiddeld tussen de woningcorporatie en wijkvereniging de Blauwe Tram om tot een oplossing te komen zodat de wijkvereniging daar kan blijven.

Acties

Acties 2023	Status
Opleveren evaluatie en voorstellen doorontwikkeling subsidietafels	
Organiseren van bijeenkomsten met ouderen	
Uitvoeren van de uitvoeringsplannen 2022-2025 Sterk voor Noord	
Participatiestrategie implementeren en uitvoeren waardoor burgerparticipatie aanvullend op de uitvoeringsplannen vergroot wordt.	

Toelichting acties:

Opleveren evaluatie en voorstellen doorontwikkeling subsidietafels

- De evaluatie is afgerond en hierover is de raad in het najaar 2023 geïnformeerd. Besloten is om tot 2025 de uitvoeringsplannen te continueren en tegelijkertijd te werken aan een nieuw systeem.

Organiseren van bijeenkomsten met ouderen

- Er zijn verschillende bijeenkomsten met diverse senioren groepen geweest al dan niet in samenwerking met ouderenorganisaties. Er is ook meerdere keren gesproken met de adviesraad sociaal domein en de adviesraad Stompwijk.

Uitvoeren van de uitvoeringsplannen 2022-2025 Sterk voor Noord

- Sterk voor Noord heeft als apart programma afgelopen jaar de raad zelfstandig geïnformeerd over de voortgang.

Participatiestrategie implementeren en uitvoeren waardoor burgerparticipatie aanvullend op de uitvoeringsplannen vergroot wordt.

- Er is een medewerker aangenomen specifiek voor burgerparticipatie. Door middel van participatie is er een participatieverordening opgesteld.

Wat heeft het gekost?

Samenkracht en burgerparticipatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	12.576	8.313	20.889	16.640	4.248
Baten	1.843	8.045	9.888	10.122	234
Saldo van lasten en baten	**-10.733**	**-268**	**-11.001**	**-6.518**	**4.483**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies en bijdragen aan maatschappelijke organisaties die bovenstaande voorzieningen aanbieden. Daarnaast vallen ook de kosten voor beheer en exploitatie van wijk- en dienstencentra hieronder en horen ook de kosten die voortkomen uit het bestedingsplan Langer Zelfstandig bij dit taakveld.
De baten betreffen huurinkomsten van wijk- en dienstencentra en kinderopvanglocaties gevestigd in gemeentelijke panden. De baten bevatten ook de middelen voor bemoeizorg aan de OGGZ doelgroep.
De lasten voor het programma Sterk voor Noord betreft ondersteuning aan activiteiten van de partners en personele inzet van programmamedewerkers.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Tot dit taakveld behoren alle loketvoorzieningen gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juiste vorm van individuele ondersteuning (maatwerkvoorzieningen en -dienstverlening):

- Voorlichting.
- Advisering.
- Cliëntondersteuning.
- Toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen.
- Ondersteuning gedupeerde ouders kinderopvangtoeslagaffaire.
- Preventie.
- Vroegsignalering.

Wat gaan we ervoor doen?

We willen bewoners zoveel mogelijk eigen regie geven over hun leven door niet voor hen maar met hen te zoeken naar de beste hulp en ondersteuning die nodig is. Hierbij ondersteunen de volgende teams:
 Teams binnen het sociaal domein (werk, inkomen, jeugd en zorg) werken integraal samen in MDT's om mensen toe te leiden naar meest passende zorg en ondersteuning.
 Het Sociaal Servicepunt en de cliëntenondersteuning van MEE, Kwadraad en Woej leveren algemene informatie, advies of ondersteuning.
 De POH jeugd teneinde de functie door te laten ontwikkelen en de toegang bij huisartsen te verstevigen.
 Hierbij onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn om van meer maatwerkvoorzieningen een voorliggende voorziening te maken om de laagdrempeligheid te vergroten.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Het sociaal servicepunt en MEE, Kwadraad en Woej zijn gesubsidieerd voor laagdrempelige toegang en toeleiding naar ondersteuning op gebied van Wmo, Werk en Inkomen en Jeugd.
Met de huisartsen is voor de zomer een bijeenkomst geweest over de POH jeugd en zijn er periodiek overleggen om verdere afspraken te maken over de samenwerking.
In het kader van de pilot regie (jeugd) is ook voorgesorteerd op de eisen zoals die in de Wet aanpak Multiproblematiek Sociaal Domein (Wams) zijn opgenomen.

Acties

Acties 2023	Status
Uitvoering en monitoring van het beleidsplan schuldhulpverlening, inclusief de aanpak op preventie van betaalproblemen en schulden.	!
Ondersteuning van de gedupeerden van de toeslagenaffaire.	✓
Uitbreiden uitvoering vroegsignalering van schulden, waardoor meer mensen met betalingsachterstanden proactief ondersteuning aangeboden krijgen.	✓
Het zorgen voor duidelijke informatie over mogelijke hulp en zoeken samen met inwoners naar de beste oplossing.	✓

Vroegsignalering van schulden. Vroeg Eropaf, waarbij energieleveranciers, drinkwaterbedrijven, woningverhuurders en zorgverzekeraars signalen van betalingsachterstanden aanleveren. De gemeente volgt deze signalen op door hulp aan te bieden.

Vooruitlopend op de invoering Wet Aanpak Multiproblematiek Sociaal domein (WAMS) en de kaders vanuit het aangescherpte kompas pakken we meer regie bij gestapelde problematiek.

Toelichting acties:

Actie 1

De afgelopen jaren is een stevige basis gelegd voor de gemeentelijke schuldhulpverlening. Onderdeel hiervan is de monitor voor schuldhulpverlening, die in Q2 van 2024 richting de raad wordt gestuurd, dit is iets later dan gepland. Daarnaast wordt er een pilot gestart tussen het Inlichtingenbureau en de Kredietbank (uitvoerder van schuldhulpverlening), zodat de Kredietbank van Suwi inkijk gebruik kan maken om inwoners sneller te kunnen helpen.

Actie 2

In 2023 hebben we aanzienlijke stappen gezet in het kader van de Toeslagenaffaire. Ten behoeve van de jaarrekening hieronder een beknopt overzicht van de belangrijkste acties:

Teamformatie:

- In het afgelopen jaar hebben we ons team meerdere keren uitgebreid in verband met een toename in aantal aanmeldingen en in complexiteit van casuïstiek.
- In 2023 is ook een externe projectleider aangesteld. De projectleider moet zorgen voor professionalisering van de uitvoering en het project gereed maken voor overdracht aan het lijnmanagement.

Aantal hulpvragen en plannen van aanpak:

- Gedurende 2023 hebben wij 42 ouders, 16 kinderen en 1 ex-partner met hulpvragen in behandeling genomen. In 2023 zijn 29 plannen overeengekomen, wat betekent dat deze gezinnen of individuen brede ondersteuning ontvangen bij de hulpvragen. De overige aangemelde personen staan nog op de wachtlijst of zijn nog in afwachting van het plan van aanpak.

Ingerichte processen:

- Om transparantie en efficiëntie te waarborgen, zijn er diverse processen ingeregeld. Dit omvat onder andere herinrichting proces kwijtschelding publieke schulden en herinrichting proces brede ondersteuning.

Actie 3

Er is afgelopen jaar 1 fte extra ingezet op Vroegsignalering. Dit heeft een positief effect gehad. Door de extra inzet zijn er maandelijks in plaats van 85 meldingen nu 115-125 meldingen opgepakt pakken. Deze inzet heeft ervoor gezorgd dat alle crisismeldingen en de meldingen van €300,- en daarboven konden worden opgepakt .

Actie 4

Via de Nederlandse schuldhulproute kunnen inwoners een vragenlijst invullen en kijken welke hulp het best past bij hun problematieken.

Actie 5

Vroegsignalering van schulden:

- Er heeft het afgelopen jaar een toename plaatsgevonden van het aantal meldingen. De lijn

blijft doorlopend omhooggaan. Met name de crisis energiemeldingen drukken aanmerkelijk op de workload. De verwachting is dat er alleen nog maar een verdere toename van achterstanden zal komen door o.a. het waterbedrijf & particuliere verhuur die ook gaan melden en het wegvallen van energietoeslagen. Er zijn 19 nieuwe bedrijven aangesloten bij het doorgeven van achterstanden. Reguliere energiemeldingen zijn met 20% gestegen. Door de extra uitbreiding kon op een groot deel van de extra meldingen alsnog actie worden ondernomen.

Actie 6
De Wet Aanpak Multiproblematiek Sociaal Domein is met het vallen van het kabinet controversieel verklaard en daarmee is de implementatie van de wet uitgesteld. Intern is een projectleider aangesteld om te onderzoeken welke onderdelen van deze wet al toegepast kunnen worden binnen de huidige wettelijke kaders. De pilot regie jeugd die in 2023 is gestart, is wel al zo veel mogelijk in lijn met de Wams ingericht.

Wat heeft het gekost?

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.054	566	3.621	3.531	90
Baten	0	300	300	521	221
Saldo van lasten en baten	**-3.054**	**-266**	**-3.321**	**-3.009**	**311**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name Wmo Cliëntbegeleiding, Sociaal Servicepunt (inclusief de Exploitatiekosten van de Waterlelie), uitvoeringskosten, opvang verwarde personen, en uitvoering van de Hart wet euro balans.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Tot dit taakveld behoren alle inkomens- en bijstandsvoorzieningen:

- Inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies op grond van de Participatiewet.
- Geneeskundige en andere adviezen in verband met de bijstandsverlening.
- IOAW (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers).
- IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen).
- Kosten van levensonderhoud uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz 2004).
- Kosten levensonderhoud voor startende ondernemers uit Bbz 2004.
- Sociale zekerheidsregelingen van het Rijk zoals bijvoorbeeld eenmalige uitkeringen voor minima.
- Gemeentelijk armoedebeleid: bijzondere bijstand, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen, korting op musea, sportclubs etc., meerkosten bij werk in geval van handicap of chronische ziekte, etc.

Wat gaan we ervoor doen?

We vergroten de financiële zelfredzaamheid van inwoners door onder andere de inzet van minimaregelingen en het rechtmatig verstrekken van uitkeringen teneinde de armoedeval te voorkomen. Hierbij passen we maatwerk toe waar nodig. We monitoren de gevolgen van de coronacrisis, de gevolgen van de inflatie en de stijging van de energieprijzen inclusief landelijke maatregelen. Via het project welzijnsgesprek voeren we een persoonlijk gesprek met alle inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen. De menselijke maat en de persoonlijke situatie van de inwoner staan centraal waarbij we kijken naar hun rechten, plichten en behoeften.

Werken moet lonen. We zien dat Leidschendam-Voorburg in vergelijking met de buurgemeenten veel regelingen in de bijzondere bijstand kent. Het mag niet zo zijn dat de overgang van uitkering naar een betaalde baan een negatief effect heeft op je portemonnee of dat het een negatieve stimulans geeft om te werken. We kijken kritisch naar alle bijzondere bijstandsregelingen dan wel de hoogte of het bereik ervan.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Inwoners zijn door de uitvoering geholpen met minimaregelingen en waar van toepassing een bijstandsuitkering. Er heeft een evaluatie van het minimabeleid plaatsgevonden aan de hand van o.a. de Armoedemonitor Kwiz, het Klantbelevingsonderzoek Regioplan, bronnen zoals het eindrapport van de rekenkamercommissie en input van het SSP en Woej. Vervolgens is er een koersbrief opgesteld voor het nieuwe minimabeleid. Ook is de energietoeslag uitgekeerd aan mensen met een inkomen rond het sociaal minimum.

Acties

Acties 2023	Status
Uitvoeren project welzijnsgesprek (alle inwoners met een bijstandsuitkering).	✓
Evalueren huidig minimabeleid inclusief analyse van de huidige regelingen en het effect ervan.	✓
Opstellen nieuw minimabeleid.	!

Toelichting acties:
Uitvoeren project welzijnsgesprek (alle inwoners met een bijstandsuitkering).

- De welzijnsgesprekken zijn in 2024 gestart. In de eerste maanden is een achterstand op de planning ontstaan. De ingezette capaciteit bleek ontoereikend om de grote aantallen uitnodigingen te kunnen verwerken. Daarnaast bleek de manier waarop inwoners werden uitgenodigd te resulteren in een lagere opkomst dan verwacht. Hierop is bijgestuurd. De raad wordt in Q1 2024 door middel van een raadsbrief geïnformeerd over de stand van zaken. Hierin worden ook de financiën meegenomen.

Evalueren huidig minimabeleid inclusief analyse van de huidige regelingen en het effect ervan.

- Het huidige minimabeleid is Q4 2023 geëvalueerd. De evaluatie diende mede als input voor de koersbrief.

Opstellen nieuw minimabeleid.

- Er is een koersbrief opgesteld die begin 2024 wordt voorgelegd aan de raad. Daarna wordt verder gewerkt aan nieuw beleid.

Wat heeft het gekost?

Inkomensregelingen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	39.088	6.087	45.175	46.399	-1.224
Baten	31.620	938	32.558	31.901	-657
Saldo van lasten en baten	**-7.468**	**-5.149**	**-12.617**	**-14.497**	**-1.880**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name de kosten voor alle uitkeringen en de bijzondere bijstand inclusief armoedebestrijding (bijv. de schoolspullenpas). Daarnaast bevat dit taakveld de kwijtscheldingen van afval- en rioolheffingen.
De baten betreffen met name de rijksinkomsten Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) en inkomsten uit andere gemeenten voor de uitvoeringskosten van de werkorganisatie Duivenvoorde. De baten dekken de lasten niet volledig omdat de gemeente onvoldoende budget ontvangt van het Rijk om de lasten te dekken. In 2024 is een onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken van het tekort op de BUIG, tevens is het gesprek aangegaan met het ministerie van SZW over de verdeelsystematiek en de mogelijkheid van beïnvloedbaarheid. Het verschil wordt voldaan uit de algemene middelen. In het kader van het BUIG budget heeft de raad een brief gekregen (3566) waarin de drie sporen zijn uitgewerkt om het tekort aan te pakken.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.4 WSW en beschut werk

Tot dit taakveld behoren voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie die niet gericht zijn op doorstromen naar reguliere arbeid:

- Beschut werken.
- Bestaande werkverbanden sociale werkvoorziening, bestaande Wsw en begeleid werken. dienstbetrekkingen
- Re-integratie trajecten bij de Binnenbaan.

Wat gaan we ervoor doen?

We hebben aandacht voor mensen die in een sociale werkplaats of via beschut werk meedoen. Daarvoor werken we intensief samen met het werkbedrijf De Binnenbaan.
- Investeren in het realiseren en uitbreiden van beschutte werkplekken, waar mogelijk bij reguliere werkgevers. De ambitie is om in 2024 de landelijke taakstelling te halen.
- Het nieuwe re-integratie en participatiebeleid leidt tot een instrumentenmix die we inzetten op basis van een analyse. Dit naar aanleiding van een tegenvallend BUIG-budget dat we van het Rijk krijgen op basis van objectieve criteria waaruit blijkt dat onze gemeente op diverse indicatoren slechter scoort dan zou kunnen worden verwacht.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Inwoners die meer ondersteuning en begeleiding nodig hebben dan op een reguliere werkplek kan worden geboden, kunnen werken bij de Binnenbaan. In 2023 hebben circa 100 inwoners gewerkt

onder de sociale werkvoorziening en 25 inwoners onder beschut werk. De gemeente heeft het afgelopen jaar intensief gewerkt met de Binnenbaan om de samenwerking te verstevigen. Zo is gezamenlijk verder vormgegeven aan re-integratietrajecten.

Acties

Acties 2023	Status
Voor inwoners die onder de banenafspraak vallen worden binnen de arbeidsmarktregio afspraken gemaakt met UWV, het leerwerkloket en onderwijspartners om zoveel mogelijk (beschutte) werkplekken te realiseren.	

Toelichting acties:
Voor inwoners die onder de banenafspraak vallen worden binnen de arbeidsmarktregio afspraken gemaakt met UWV, het leerwerkloket en onderwijspartners om zoveel mogelijk (beschutte) werkplekken te realiseren.

- Regionaal is gewerkt aan de instrumenten die voor deze doelgroep worden ingezet. Zo is begonnen met de regionale harmonisatie van deze instrumenten om de werkgevers te stimuleren deze doelgroep een kans te geven. Ook is regionaal begonnen aan de evaluatie van de functie Matchmaker Banenafspraak die wordt ingezet.

Wat heeft het gekost?

WSW en beschut werk	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.573	370	3.943	3.929	14
Baten	0	0	0	86	86
Saldo van lasten en baten	**-3.573**	**-370**	**-3.943**	**-3.843**	**100**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen o.a. werkbedrijf de Binnenbaan en de uitvoering van (alternatief) beschut werk.

Verbonden partij(en)

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Doelstelling

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit. De gemeente Leidschendam-Voorburg is voor 1% eigenaar van de Binnenbaan.

Ontwikkelingen

In 2021 is het Werkbedrijf de Binnenbaan opgestart. Waar afgelopen twee jaar in het teken hebben gestaan van oprichten en stabiliseren van de onderneming, hebben de gemeente en de Binnenbaan in 2023 gesproken over het optimaliseren van de resultaten voor Wsw, nieuw beschut en re-integratie.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Tot dit taakveld behoren alle op arbeid gerichte participatie- en re-integratievoorzieningen:

- Re-integratie-instrumenten, waaronder leerwerktrajecten, proefplaatsing, participatieplaatsen, vrijwilligerswerk/ sociale activering, om-en bij scholing, werkgeversinstrumenten bv. inzet loonkostensubsidie of werkgeverscheque.
- Stimuleringsmaatregelen, waaronder Inkomensvrijlating, stimuleringspremies, vrijlating onkosten vergoeding vrijwilligerswerk, onkostenvergoedingen, No-riskpolis.
- Voorzieningen, waaronder Jobcoach, begeleiding Werkvoorzieningen zoals: werkplekaanpassingen, vervoersvoorzieningen, doventolk, brailleregels, aangepaste rolstoel etc.
- Loonwaardemeting.
- Inburgering (WI) cursus Nederlands.
- Voorzieningen ter voorbereiding van een zelfstandig bestaan als startend ondernemer en ter begeleiding van startende ondernemers uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz).

Wat gaan we ervoor doen?

Wie in een situatie terecht komt waarbij extra ondersteuning nodig is, kan daarvoor rekenen op de gemeente. Daar staat tegenover dat we wel verwachten dat je een betaalde baan zoekt, of dat je je op een andere manier blijft inzetten voor de samenleving. Dit geldt ook voor mensen in de bijstand, die hierbij op persoonlijke begeleiding kunnen rekenen. Met oog voor ieder individueel persoon willen we iedereen het perspectief bieden om – naar vermogen – echt mee te kunnen doen aan onze samenleving. We houden regelmatig contact met alle mensen die een bijstandsuitkering ontvangen en verwachten dat inwoners die gebruik maken van gemeentelijke regelingen zich maximaal inspannen om zelfstandig mee te doen in de samenleving.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Inwoners worden naar vermogen begeleid naar participatie, werk en/of scholing.
Om ook komende jaren inwoners te kunnen blijven ondersteunen in hun re-integratie heeft een nieuw aanbestedingstraject plaatsgevonden waarbij diverse instrumenten zijn ingekocht. Te denken valt aan capaciteitentesten, naar werktrajecten en werkfit trajecten. Daarnaast is het nieuwe beleidsplan re-integratie en participatie is vastgesteld (3442). Binnen dit nieuwe beleid zijn de participatieconsulenten, een matchmaker en de leerwerkmakelaar gecontinueerd voor de komende jaren.

Acties

Acties 2023	Status
Inzetten op de uitstroom naar werk of participatie voor mensen met een bijstandsuitkering.	✓
Conform het herstelbeleid aandacht besteden aan de groep inwoners met een relatief lange afstand tot de arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid (inzet participatieconsulenten en leerwerkmakelaar).	✓
Tegen de achtergrond van een (zeer) krappe arbeidsmarkt wordt ingespeeld op de verbetering van het regionaal matchingsproces.	✓

Kwetsbaarheid van doelgroepen beperken en doorstroom stimuleren door om- en bijscholing, praktijkleren binnen de arbeidsmarktregio en leer-werktrajecten verder te ontwikkelen.
Werkgevers worden beter geïnformeerd over inclusief werkgeverschap door het werkgeversservicepunt.
Binnen de arbeidsmarktregio maken we jaarlijks binnen het uitvoeringsplan samenwerkingsafspraken.

Toelichting acties:
Inzetten op de uitstroom naar werk of participatie voor mensen met een bijstandsuitkering.

- Iedereen krijgt de kans om naar vermogen mee te kunnen doen. Er wordt zoveel als mogelijk maatwerk geboden. Als de bijstandsgerechtigde kan werken, dan wordt deze een re-integratietraject aangeboden, zodat de stap richting werk zo snel als mogelijk kan worden gerealiseerd. Als de bijstandsgerechtigde niet kan werken wordt gekeken naar wat wel mogelijk is. Dit kan bijvoorbeeld vrijwilligerswerk zijn of een taalaanbod.

Conform het herstelbeleid aandacht besteden aan de groep inwoners met een relatief lange afstand tot de arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid (inzet participatieconsulenten en leerwerkmakelaar).

- Het beleidsplan Re-integratie en Participatie is door de raad in september 2023 vastgesteld. Daarin is opgenomen dat wij de re-integratiegroep blijven begeleiden en de participatiegroep ook aandacht krijgt. Hiertoe worden voor de participatiegroep participatieconsulenten als instrument ingezet. Ook de functie van de leerwerkmakelaar wordt komende jaren gecontinueerd.

Tegen de achtergrond van een (zeer) krappe arbeidsmarkt wordt ingespeeld op de verbetering van het regionaal matchingsproces.

- De functie van matchmaker wordt ingezet voor doelgroepen. Deze functie wordt komende jaren voortgezet. De matchmaker zet in op het matchen van kwetsbare inwoners op bestaande of nog te vormen vacatures. Ook worden binnen de regio beschikbare vacatures tussen gemeenten gedeeld.

Kwetsbaarheid van doelgroepen beperken en doorstroom stimuleren door om- en bijscholing, praktijkleren binnen de arbeidsmarktregio en leer-werktrajecten verder te ontwikkelen.

- Het werkgeversservicepunt heeft in samenwerking met zorgaanbieders praktijkleren in de zorg ontwikkeld. Zes cursisten hebben hun certificaat behaald.

Werkgevers worden beter geïnformeerd over inclusief werkgeverschap door het werkgeversservicepunt.

- Informatie over inclusief werkgeverschap wordt in de instrumentengids Dennis geregeld. Omdat deze arbeidsmarkt om individuele contacten met de werkgevers vraagt wordt de werkgever ook tijdens deze contactmomenten over inclusief werkgeverschap geïnformeerd en geattendeerd.

Binnen de arbeidsmarktregio maken we jaarlijks binnen het uitvoeringsplan samenwerkingsafspraken.

- Het uitvoeringsplan is op 9 februari 2023 vastgesteld in het bestuurlijk overleg van de arbeidsmarktregio ZHC. Aan dit overleg namen de rayonmanager UWV, de betrokken wethouders van de gemeenten Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer en de sociale partners deel.

Wat heeft het gekost?

Arbeidsparticipatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	4.732	883	5.614	5.485	129
Baten	226	272	498	723	225
Saldo van lasten en baten	**-4.506**	**-610**	**-5.116**	**-4.763**	**353**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen participatie- en re-integratie trajecten, begeleiding naar werk, loonkostensubsidie en het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt. De baten betreffen de bijdragen van Wassenaar en Voorschoten.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen

Tot dit taakveld horen (Wmo-)voorzieningen voor mensen met fysieke beperkingen, om zelfstandig te kunnen functioneren, die op basis van een beschikking verstrekt worden. Het omvat zowel de voorzieningen in natura als de persoonsgebonden budgetten (pgb). Tot de voorzieningen behoren onder andere:

- Woningaanpassingen
- Hulpmiddelen
- Overige voorzieningen voor inwoners met fysieke beperkingen

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente draagt zorg voor een adequate verstrekking van maatwerkvoorzieningen zodat inwoners langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en actief kunnen blijven participeren. Daarmee geeft zij uitvoering aan haar wettelijke taken en aan het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap.

We kijken waar private initiatieven of woonconcepten zoals knarrenhofjes en familiehuizen mogelijk zijn en ondersteunen hen waar nodig in de ontwikkeling. Met senioren gaan we in gesprek wat zij nodig hebben om prettig oud te kunnen worden in onze gemeente.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

We zorgen voor een adequate verstrekking van maatwerkvoorzieningen zodat inwoners langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en actief kunnen blijven participeren. Daarmee geeft onze gemeente uitvoering aan haar wettelijke taken en aan het VN verdrag voor de rechten van personen met een handicap.
In 2023 maakten 4.615 inwoners gebruik van een Wmo-maatwerkvoorziening. In 2023 zijn de contracten voor woningaanpassingen en trapliften geïmplementeerd.
We zien een toename in het aantal mensen dat gebruik maakt van een Wmo-voorziening.

Acties

Acties 2023	Status
Onderzoeken mogelijkheid gasthuis.	✓

Toelichting acties:

Onderzoeken mogelijkheid gasthuis.

- Het onderzoek heeft plaatsgevonden en heeft geleid tot opnemen van het gasthuis in het woningbouwplan voor de Van Ruysdaellaan. Meer hierover valt te lezen in het Projectenboek.

Wat heeft het gekost?

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	2.623	423	3.046	3.033	13
Baten	3	0	3	11	8
Saldo van lasten en baten	**-2.620**	**-423**	**-3.043**	**-3.022**	**21**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de kosten voor hulpmiddelen en woonvoorzieningen.
De baten betreffen de eigen bijdragen die cliënten betalen over hulpmiddelen en woonvoorzieningen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.71 Maatwerk dienstverlening 18+

Tot dit taakveld behoort individuele ondersteuning aan inwoners die zelfstandig wonen en die daarvoor een toekenningsbeschikking (indicatie) hebben ontvangen van de gemeente. Het omvat zowel de voorzieningen in natura als de persoonsgebonden budgetten (pgb).
Hier vallen onder andere de volgende vormen van ondersteuning onder:

- Begeleiding
- Huishoudelijke ondersteuning
- Respijtzorg ten behoeve van mantelzorgers
- Individueel vervoer
- Financiële tegemoetkoming voor personen met een fysieke beperking of een psychische of psychosociale beperking van daarmee verband houdende extra kosten
- Schuldhulpverlening

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente ontvangt jaarlijks circa 3.000 hulpvragen voor inwoners in het kader van de Wmo. Deze vragen worden tijdig en goed opgepakt. De prestaties van aanbieders worden gemonitord en waar het nodig is, wordt er bijgestuurd.
Door het oppakken van de hulpvragen en door de samenwerking met welzijnspartijen, ondersteunt de gemeente haar inwoners in hun behoefte zo lang mogelijk thuis te wonen.
We benutten zoveel mogelijk de reeds bestaande kennis, kunde en expertise van de

zorgprofessionals door samen te werken met onder andere huisartsen, welzijnsorganisaties en woonzorgcentra. Zo wordt gezorgd voor laagdrempelige hulp in de wijk.
Om stijgende Wmo-kosten te beheersen willen we een eigen bijdrage voor dagbesteding Wmo gaan vragen.
Het beleidsplan schuldhulpverlening 2021-2024 wordt uitgevoerd. De ambitie uit dit beleidsplan is dat meer inwoners (duurzaam) schuldenvrij zijn. In het licht van de coronacrisis is dit een uitdagende ambitie, aangezien landelijk een boeggolf aan financiële hulpvragen wordt verwacht. Voor de inwoners die toch in een schuldsituatie terechtkomen, regelt de gemeente curatieve schuldhulpverlening. Het doel van het curatieve schuldhulpverleningstraject is het duurzaam oplossen van de schuldsituatie van de inwoner.
We zetten in op vroegsignalering van schuldenproblematiek. We werken volgens landelijke wetgeving vroegsignalering en zijn aangesloten bij het landelijk convenant waarbij afspraken zijn gemaakt met onder andere verzekeringsmaatschappijen, nutsbedrijven en wooncorporaties.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De gemeente heeft in 2023 circa 3200 hulpvragen (meldingen) ontvangen voor inwoners in het kader van de gehele Wmo. Door het oppakken van de hulpvragen en door de samenwerking met welzijnspartijen, ondersteunt de gemeente haar inwoners in hun behoefte zolang mogelijk thuis te wonen.

In 2023 is de inkoop van de Wmo-begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf afgerond. Dit is een regionale samenwerking geweest. Het inkoopproces heeft geleid tot meer producten binnen de Wmo-begeleiding, waardoor beter maatwerk geleverd kan worden, dan bij de vorige inkoop.

In de gesprekken met zorginstellingen over het ontschotten van de dagbesteding dementie is duidelijk geworden dat de stap hiernaar toe voor de zorgaanbieders op dit moment nog te groot is. Hier is vooralsnog geen vervolg aan gegeven.
Met betrekking tot de ontwikkeling van het Wmo-beleid zijn in 2023 veel gesprekken gevoerd met onder andere ouderen, partnerorganisaties, de Adviesraad Sociaal Domein. De evaluatie van de subsidietafels en het besluit tot doorontwikkeling van de subsidiesystematiek. En de vele ontwikkelingen van aanpalende onderwerpen zorgen voor de noodzaak voor aangepast Wmo beleid In Q2 2024 wordt de raad een Koersbrief voorgelegd.

De gemeente koopt huishoudelijke ondersteuning vanuit de Wmo in bij aanbieders in de vorm van resultaatfinanciering. Dit houdt in dat aanbieders zorgen voor een schoon huis zonder dat de gemeente aangeeft hoeveel uur er geleverd moet worden. De gemeente ziet toe op het behalen van de resultaten. Het gebruik van huishoudelijke ondersteuning in onze gemeente neemt al jaren sterk toe met als gevolg dat de uitgaven hiervoor stijgen.
De Tweede Kamer heeft op 24 oktober 2023 een motie aangenomen over het beëindigen van resultaatgericht beschikken zonder tijdsindicatie. Eind 2023 is gestart met een onderzoek naar de wijze waarop huishoudelijke ondersteuning in de gemeente ingericht wordt. Omdat er vanuit aanbieders signalen komen dat de huidige tarieven niet toereikend zijn, wordt tevens onderzoek gedaan of de tarieven die de gemeente betaald nog kostendekkend zijn voor aanbieders.
In de loop van 2024 zal de raad geïnformeerd worden over de uitkomsten. De consequenties en mogelijke interventies worden benoemd in de Koersbrief.

In de afgelopen jaren heeft de gemeente een solide fundament gelegd voor de schuldhulpverlening. De ambitie uit het beleidsplan is dat meer inwoners (duurzaam) schuldenvrij zijn. Landelijk is geobserveerd dat de financiële gevolgen van de coronacrisis diep en langdurig zijn. Een grote financiële noodgolf is echter uitgebleven dankzij overheidsinterventies en steunpakketten. Voor de inwoners die nog steeds kampen met de gevolgen hiervan en te maken hebben met schulden,

regelde de gemeente curatieve schuldhulpverlening. Het doel van het curatieve schuldhulpverleningstraject is het duurzaam oplossen van de schuldsituatie van de inwoner. In 2023 heeft de gemeente geïnvesteerd in de verbetering van vroegsignalering van schuldenproblematiek door een extra medewerker toe te wijzen aan dit cruciale gebied. Deze versterking heeft geleid tot een aanzienlijke toename in het aantal opgepakte meldingen: van gemiddeld 85 naar 115-125 meldingen per maand. Deze verbeterde capaciteit heeft het mogelijk gemaakt om alle crisisgerelateerde meldingen en meldingen van schulden vanaf €300 direct op te pakken. Daarnaast is de gemeente aangesloten bij de Nederlandse Schuldhulproute waarbij inwoners via een vragenlijst op de website geldfit.nl inzicht kunnen krijgen in welke hulp het best past bij hun specifieke situatie. Dit initiatief vergroot de toegankelijkheid en het bereik van schuldhulpverlening. In 2023 is een significante toename in het gebruik van deze website geconstateerd bij vergelijking van de kwartalen.

Acties

Acties 2023	Status
In 2023 continueren en breiden we de uitvoering van vroegsignalering (Vroeg Eropaf) uit en zetten we in op een verdere verbetering (meer mensen worden persoonlijk geholpen) van het project en verstevigen we de afspraken.	✔
Onderzoek naar de (juridische) opties voor het vragen van een eigen bijdrage voor dagbesteding Wmo in combinatie met het huidige aanbod.	✔
Wmo-beleid wordt ontwikkeld waarin zoveel mogelijk de verbinding tussen de voorliggende voorzieningen en maatwerkvoorzieningen versterkt wordt.	✔

Toelichting afwijkingen acties:

In 2023 continueren en bereiden we de uitvoering van vroegsignalering (Vroeg Eropaf) uit en zetten we in op een verdere verbetering (meer mensen worden persoonlijk geholpen) van het project en verstevigen we de afspraken.

- De uitbreiding is gerealiseerd en daarmee is een grotere groep mensen in een eerder stadium bereikt.

Onderzoek naar de (juridische) opties voor het vragen van een eigen bijdrage voor dagbesteding Wmo in combinatie met het huidige aanbod.

- De uitkomst van het onderzoek wordt integraal meegenomen bij de ontwikkeling van het Wmo beleidsplan in 2024.

Wmo-beleid wordt ontwikkeld waarin zoveel mogelijk de verbinding tussen de voorliggende voorzieningen en maatwerkvoorzieningen versterkt wordt.

- Door de evaluatie van de subsidietafels is er gekozen voor een tussenstap middels een koersdocument. Dit ook omdat de raad behoefte had aan een inhoudelijke/politieke discussie. Er hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden met interne en externe partijen en er is een koersdocument in ontwikkeling die de eerste helft van 2024 naar de Raad zal gaan.

Wat heeft het gekost?

Maatwerk dienstverlening 18+	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	14.270	191	14.461	14.251	210
Baten	573	-143	430	446	16
Saldo van lasten en baten	**-13.697**	**-334**	**-14.031**	**-13.805**	**226**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name kosten voor huishoudelijke ondersteuning, begeleiding (in groepsverband en individueel) en schuldhulpverlening.
De baten betreffen de eigen bijdragen die cliënten betalen bij het afnemen van Wmo-diensten. Daarnaast zijn hier vanaf 2023 ook de inkomsten uit de gemeente Den Haag aan toegevoegd ter dekking van de lasten voor overbruggingszorg aan cliënten met een beschermd wonen-indicatie die op de wachtlijst staan en in afwachting daarvan Wmo-zorg ontvangen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.72 Maatwerk dienstverlening 18-

Tot dit taakveld behoren vormen van jeugdhulp voor kinderen en jongeren tot 18 jaar (-23 jaar) die uitsluitend toegankelijk zijn met een toekenningsbeschikking (indicatie) van de gemeente of een verwijzing van een huisarts of specialist, waaronder:

- Ambulante hulp (begeleiding, opvoedhulp)
- Jeugdhulp met verblijf
- GGZ ondersteuning (basis en specialistisch)
- Crisishulp
- Gesloten Jeugdzorg

Wat gaan we ervoor doen?

Specifiek voor kinderen geldt dat ze veilig, gezond en kansrijk op moeten kunnen groeien. Verschillen in afkomst of achtergrond mogen daarbij niet uitmaken. Dit is natuurlijk in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor hun ouders, maar als het nodig is kunnen ook zij rekenen op steun van de gemeente en welzijnsorganisaties. Ook het maatschappelijk middenveld kan hierbij een rol spelen.

De gemeente ontvangt jaarlijks circa 4.500 aanvragen voor jeugdhulp. Van deze 4.500 aanvragen komen er ongeveer 1.100 binnen via de eigen lokale toegang (jeugdteam) en 3.400 via externe verwijzers (huisarts, gecertificeerde instellingen, medisch specialist). Circa 2.000 jeugdigen ontvangen jaarlijks geïndiceerde jeugdhulp.

De regiovisie biedt een richting voor de komende jaren en is opgesteld door de H10 gemeenten. Het doel van de regiovisie is de transformatiebeweging naar een duurzaam en versterkt jeugdhulpstelsel kracht bij te zetten. Daarmee willen de gemeenten inzetten op een continue verbetering van de jeugdhulp en daarbij de kosten beheersbaar maken. De regiovisie beschrijft 5 ambities met als doel goede en betaalbare hulp voor de jeugdigen, voor nu en in de komende jaren. Grip op kwaliteit en kosten gaan daarbij hand in hand.

- Versterken van het gewone opvoeden en opgroeien
- Tijdig inzetten van passende hulp
- Kinderen en jongeren groeien zo thuis mogelijk op
- Duurzaam veilig opvoeden (zie hiervoor 6.82)
- Jeugdhulp en onderwijs werken effectief samen

We komen met een voorstel voor de mogelijkheden om de afbakening van de jeugdhulp, vooruitlopend op een wijziging van de Jeugdwet op dit punt, vorm te geven. Het verlagen van de administratieve lasten in de gehele keten heeft doorlopend aandacht bij het contracteren van jeugdhulp.

Lokaal wordt de verbinding gelegd met het Sociaal Kompas en lokaal jeugdbeleid. In 2023 wordt er een actualisatie van het lokale jeugdbeleid opgeleverd. Een onderdeel van het jeugdbeleid is het versterken van de regiefunctie door de gemeente, bij multi-problematiek en wanneer de inwoner en zijn omgeving daar niet zelf toe in staat is.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 zijn er in totaal 5185 aanvragen geweest. Dit aantal is opgebouwd uit 808 aanvragen via het jeugdteam, 2993 aanvragen via niet-gemeentelijke verwijzers (o.a. via huisartsen en gecertificeerde instellingen) en 1384 verzoeken om wijzingen (bijvoorbeeld verlengingen of ophoging van de indicatie).
Verder hebben in er afgelopen jaar 2444 jongeren via de gemeente Leidschendam-Voorburg jeugdhulp ontvangen. Dit is een stijging van 3,8% t.o.v. 2022.
In 2023 hebben 68 cliënten hulp ontvangen vanuit een Persoonsgebonden Budget (PGB).
Aanvullend op het reguliere werk, zijn de volgende inspanningen geleverd om de samenwerking binnen de jeugdhulp te verbeteren.
Met de huisartsen is periodiek overleg om verdere afspraken te maken rond de samenwerking. In het onderwijs is de consulent op school ingezet. Deze pilot is succesvol waardoor de implementatie ervan wordt uitgebreid naar andere scholen. De beweging van 0 (geen uithuisplaatsingen) heeft effecten voor de hele jeugdhulpketen waardoor regionaal gewerkt wordt aan alternatief hulpaanbod.
In 2023 zijn voorbereidingen getroffen om tot meer samenhang te komen tussen onder meer het preventieve voorveld, onderwijs en jeugdhulp. Dit proces krijgt in 2024 verder vorm. De pilot regie heeft plaatsgevonden en loopt door in 2024. De evaluatie volgt in het eerste kwartaal van 2024. In 2023 is er in 84 gezinnen gestart met het voeren van regie.

Acties

Acties 2023	Status
Het onderzoeken van mogelijkheden om de afbakening van de jeugdhulp, vooruitlopend op een wijziging van de Jeugdwet op dit punt, vorm te geven.	✓
De regiefunctie van de gemeente wordt verder doorontwikkeld, rekening houdend met de Wet Aanpak Multi-problematiek Sociaal domein (WAMS).	✓
Het versterken toegang tot jeugdhulp, door de samenwerking tussen de gemeentelijke toegang, de huisartsen en de praktijkondersteuners jeugd te verbeteren.	!

Toelichting afwijkingen acties:

Het jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op een voorspoedige ontwikkeling van kinderen en jongeren, waarbij zo nodig passende ondersteuning in de ontwikkeling wordt georganiseerd. Het nieuwe onderwijsbeleid (LEA), het fundamentele gesprek over opgroeien, opvoeden en ontwikkelen (motie Raad) en de nieuwe programmering van schoolgebouw (IHP) dragen hieraan allemaal aan bij. Het college brengt deze trajecten daarom bewust in onderling verband. Dat heeft geleid tot een aangepaste tijdplanning.

Het onderzoeken van mogelijkheden om de afbakening van jeugdhulp, vooruitlopend op een wijziging van de Jeugdwet op dit moment, vorm te geven.

- In 2023 zijn de contractstandaarden jeugd vastgesteld in de algemene ledenvergadering van de VNG. Hiermee worden de administratieve lasten voor aanbieders beperkt. De pilot Jeugd heeft plaatsgevonden waarin in de lokale toegang de regiefunctie is voorgegeven. Deze wordt verder ontwikkeld in lijn met het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De pilot consulent op school is geëvalueerd waarna voorbereidingen zijn getroffen om dit fenomeen op meer scholen te implementeren. Voor de verdere doorontwikkeling van een positief klimaat van opgroeien en ontwikkelen met een daarbij passend zorgaanbod en het afbakenen van de jeugdhulp is het noodzakelijk om eerst het fundamentele gesprek te voeren over opvoeden, opgroeien en ontwikkelen. Op basis van dit gesprek is verdere bestuurlijke kaderstelling mogelijk zodat een goede ondersteuningsstructuur kan worden gerealiseerd van preventief tot intensieve jeugdhulp.

De regiefunctie van de gemeente wordt verder doorontwikkeld, rekening houdend met de Wet Aanpak Multi-problematiek Sociaal domein (Wams).

- In 2023 is een pilot regie jeugd gestart. De tussenevaluatie is gerealiseerd voor de zomer van 2023. De belangrijkste bevinding is dat meer eenduidigheid noodzakelijk is over wat onder regie wordt verstaan intern en met de ketenpartners. Coördinatie in het hulpverleningstraject wordt goed gewaardeerd door jongeren en ouders. In het eerste kwartaal van 2024 wordt de eindevaluatie opgeleverd. De pilot is zo veel mogelijk in lijn met de Wams ingericht. Vanwege de val van het kabinet is de Wams echter uitgesteld.

Het versterken toegang tot jeugdhulp, door de samenwerking tussen de gemeentelijke toegang, de huisartsen en de praktijkondersteuners jeugd te verbeteren.

- Voor de zomer van 2023 heeft een brede bijeenkomst met huisartsen, het voorveld en vrijgevestigde psychologen plaatsgevonden. Op basis van deze bijeenkomst en de ervaringen in de praktijk worden concrete afspraken gemaakt in de samenwerking met de huisartsen.

Wat heeft het gekost?

Maatwerk dienstverlening 18-	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	25.132	419	25.551	26.853	-1.302
Baten	0	0	0	86	86
Saldo van lasten en baten	**-25.132**	**-419**	**-25.551**	**-26.767**	**-1.216**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen jeugdzorgkosten (in natura en PGB's).
De baten betreffen verrekeningen van jeugdzorgkosten met andere gemeenten.

Verbonden partij(en)

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)

Doelstelling

Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Ontwikkelingen

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Tot dit taakveld behoren alle opvang- en beschermd wonen voorzieningen met inbegrip van eventuele maatwerkdienstverlening en maatwerkvoorzieningen voor personen die in de betreffende opvangvoorzieningen verblijven:

- Vrouwenopvang, aanpak huiselijk geweld (Veilig thuis)
- Beschermd wonen voor personen met psychische of psychosociale problemen
- Inloopfunctie GGZ
- Maatschappelijke opvang voor cliënten met een meervoudige problematiek, waaronder verslaving
- Wmo maatwerkdienstverlening en - maatwerkvoorzieningen bij opvang
- Zorg die wordt verleend in het kader van de Wet verplichte ggz en de Wet zorg en dwang

Wat gaan we ervoor doen?

In 2023 wordt op basis van de in 2021 vastgestelde Regiovisie 'Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang' keuzes uitgewerkt en geïmplementeerd met betrekking tot de overheveling van de verantwoordelijkheid en bijbehorend budget voor Beschermd Wonen van centrumgemeente Den Haag naar onze gemeente. Dit zodat gemeenten voorbereid zijn op hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden per 2024.

De inloop GGZ wordt uitgevoerd via de partners aan de subsidietafel Zelfredzame Inwoners en wordt gecontinueerd volgens het uitvoeringsplan 2020. De middelen hiervoor zijn met ingang van 2022 toegevoegd aan het taakveld "Samenkracht en Burgerparticipatie".

Het lokale team zal werken aan de verdere implementatie van het kwaliteitskader ‘Werken aan veiligheid’ en verdere implementatie van Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Met betrekking tot de inbedding van de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen per 1-1-2024 en de afgesproken regionale financiële solidariteit is in 2023 een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd.

- De gemeente is op de achtergrond doorgegaan met de voorbereiding. Er is een regionale projectleider aangesteld en consulenten zijn getraind.

Acties

Acties 2023	Status
Met betrekking tot de inbedding van de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen per 1-1-2024 en de afgesproken regionale financiële solidariteit wordt in 2023 een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd.	

Toelichting afwijkingen acties:

De doordecentralisatie van beschermd wonen is door het Rijk in 2023 uitgesteld naar 2026. De gemeenteraad wordt in 2024 nader geïnformeerd over de lokale en regionale ontwikkelingen op het terrein van beschermd wonen.

Wat heeft het gekost?

Geëscaleerde zorg 18+	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	84	109	193	125	67
Baten	0	100	100	57	-43
Saldo van lasten en baten	**-84**	**-9**	**-93**	**-68**	**25**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de subsidie aan de inloop-GGZ, noodopvang dakloze gezinnen en maatschappelijk opvang.
De baten betreft de bijdrage vanuit centrumgemeente Den Haag voor geëscaleerde zorg voor volwassenen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Tot dit taakveld behoren voorzieningen en maatregelen gericht op het waarborgen van de veiligheid van kinderen en jeugdigen tot 18 jaar. Hieronder vallen: Jeugdreclassering, Jeugdbescherming, Verslavingszorg, Veilig Thuis (jeugd), Crisis Interventie Team, Jeugdbeschermingstafel en Verwijsindex en Meldsystemen.

Wat gaan we ervoor doen?

Om de uitvoering van de wettelijke taken rondom het gedwongen kader te garanderen zijn er meerjarige contracten afgesloten met de Jeugdreclassering, Jeugdbescherming, Verslavingszorg, Veilig Thuis, het Crisis Interventie Team, de Jeugdbeschermingstafel en Verwijsindex en Meldsystemen.

De Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2019-2023 wordt in samenwerking met de overige deelnemende gemeenten uitgevoerd. In ambitie vier van de Regiovisie Jeugd wordt onze regiobrede opdracht voor dit taakveld omschreven.
Daarnaast is het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming verschenen en omarmd door de regio Haaglanden. Een onderdeel van het toekomstscenario is het Kwaliteitskader 'Werken aan veiligheid voor lokale teams'. Om als lokaal team volwaardig deel te kunnen nemen aan de veiligheidsketen, is het voldoen aan dit kwaliteitskader een voorwaarde.
Een ander onderdeel van het toekomstscenario is Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien. Met Beter Samenspel wordt de samenwerking tussen het lokale team en de gecertificeerde instellingen verbeterd, met als doel betere zorg te verlenen en zodoende escalatie te voorkomen.

In aanloop naar het toekomstscenario dragen wij zorg voor de kwaliteit van het werk van de gecertificeerde instellingen. Na een kritisch inspectierapport in 2019 is bovenregionaal ingezet op administratie- en caseloadverlichting en caseloadverlaging als onderdeel van een verbeterplan. Ondanks deze maatregelen is de situatie met betrekking tot de GI's nog steeds zorgelijk. In het vierde kwartaal van 2022 zullen enkele landelijke rapporten opgeleverd worden op basis waarvan nieuwe landelijke caseloadnormen en tarieven kunnen worden vastgesteld. Er wordt rekening mee gehouden dat het verbeterplan in afwachting van de bevindingen in deze rapporten, in 2023 wordt voorgezet.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 zijn de overeenkomsten met het Crisis Interventie Team en het Expertiseteam Complexe zorg opnieuw aanbesteed en gegund. De druk op het systeem is vooral groot bij de geëscaleerde jeugdhulp. Op vele vlakken zijn maatregelen getroffen om tot oplossingen te komen bij de GI's, Veilig Thuis en de JeugdzorgPlus. Daarnaast is lokaal extra inzet gepleegd op Huiselijk Geweld en Kindermishandeling door middel van de aandachtsfunctionarissen. De beweging van 0 (geen uithuisplaatsingen) heeft geleid tot uitdagingen in de keten. Wanneer gesloten jeugdhulp niet meer wenselijk is dan zijn alternatieve vormen van hulp noodzakelijk en de alternatieven zijn nog onvoldoende toegerust op complexe zorg voor deze jongeren.

Acties

Acties 2023	Status
In 2023 blijft Veilig Thuis langs meerdere sporen werken om aan de wettelijke termijnen te voldoen.	!
Het toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wordt verder vormgegeven. Dit traject loopt over meerdere jaren.	✓
Het lokale team continueert de implementatie van de kwaliteitsstandaarden voortkomend uit het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale teams'.	✓
Implementatie van Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien.	✓
Continuering verbeterplannen Gecertificeerde instellingen.	✓

Toelichting afwijkingen acties:

In 2023 blijft Veilig Thuis langs meerdere sporen werken om aan de wettelijke termijnen te voldoen.

- Recent is door de inspectie opnieuw bevestigd dat alle Veilig Thuis-organisaties de wettelijke termijnen van zowel de eerste veiligheidsbeoordeling als het eventueel hierop volgende onderzoek niet halen. Desalniettemin hebben de wettelijke termijnen in het afgelopen jaar in de regio continu aandacht gekregen. Veilig Thuis heeft in 2023 gewerkt aan een kwalitatief betere veiligheidsbeoordeling. Hoewel de tijdigheid van de veiligheidsbeoordeling hierdoor licht is afgenomen, heeft dit wel bijgedragen aan een vermindering van het totaal aantal casussen waarbij vervolgonderzoek nodig was in 2023. Daarnaast is door Veilig Thuis ingezet op het werven en behouden van personeel.

Om bij te dragen aan het behalen van de wettelijke termijn van de eerste veiligheidsbeoordeling is lokaal ingezet op de versterking van de toegang door middel van de pilot regie.

Het toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wordt verder vormgegeven. Dit traject loopt over meerdere jaren.

- In juli 2023 is het programmaplan 2023-2026 Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming door het ministerie van JenV, het ministerie van VWS en de VNG bestuurlijk vastgesteld. Hiermee is het programma in een nieuwe fase gekomen, waarbij vier actielijnen zijn vastgesteld. Voor de lokale teams geldt dat er nog meer ingezet op versterking en aan het werken aan veiligheid. In 2023 zijn de eerste stappen richting een lokale vertaling van het toekomstscenario gezet. Het vormgeven van de functie regie in de lokale toegang is hierin een belangrijk element. Om die reden is in 2023 ook gestart met de pilot regie.

Het lokale team continueert de implementatie van de kwaliteitsstandaarden voortkomend uit het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale teams'.

- Met het positioneren van de aandachtfunctionarissen Huiselijk Geweld en Kindermishandeling binnen de organisatie kan beter worden gereageerd op signalen die duiden op Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. De regie functie is het belangrijkste aandachtspunt voor de kwaliteitsstandaarden en daar is invulling aan gegeven door middel van de pilot regie in 2023.

Implementatie Beter Samenspel voor veilig opgroeien

- In 2023 is gewerkt aan verdere verbinding tussen de regiovisies Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en De Toekomst is nu!, de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden. Dit is onder andere gebeurd door het opleveren van de Routekaart naar Veiligheid, waarin ook de bouwstenen van Beter Samenspel zijn geïntegreerd. De Routekaart naar Veiligheid is voor alle professionals in de regio een hulpmiddel om gezamenlijk gefaseerd te werken aan veiligheid bij de aanpak van huiselijk geweld. Er zijn tevens trainingen voor professionals ontwikkeld zodat in de regio volgens een uniforme integrale systeemgerichte methode met huishoudens met veiligheidsuitdagingen gewerkt kan worden. Deze werkwijze sluit aan bij het toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming.

Verbeterplan GI's

- Het Rijk en de VNG hebben op 23 oktober 2023 de handtekening gezet onder een set bestuurlijke afspraken en de "Handreiking Landelijk tarief jeugdbescherming en jeugdreclassering" om daarmee een caseloadverlaging mogelijk te maken. Op die manier komt er voor de jeugdbeschermers voldoende tijd en ruimte beschikbaar om de meest kwetsbare kinderen die in hun ontwikkeling worden bedreigd, goed te beschermen en deze gezinnen te ondersteunen. Daarnaast verhoogt en verlengt het Rijk haar bijdrage aan een zij-instroomregeling voor jeugdbeschermers.

Een structurele oplossing van de problematiek in de jeugdbeschermingsketen wordt verwacht door de invoering van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Hiermee worden dubbelingen in

werk eruit gehaald en kan er door lokale teams meer worden gedaan aan de veiligheid binnen gezinnen, in samenwerking met een Regionaal Veiligheidsteam.

Wat heeft het gekost?

Geëscaleerde zorg 18-	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	2.442	-118	2.323	1.989	334
Baten	32	0	32	32	0
Saldo van lasten en baten	**-2.410**	**118**	**-2.291**	**-1.957**	**334**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de gedwongen jeugdhulp (onder andere jeugdreclassering en jeugdbescherming) de kosten van de gemeenschappelijke regeling (GR) GGD, onderdeel Veilig Thuis, de kosten voor crisis interventies in de jeugdzorg en de jeugdbeschermingstafel.
De baten betreffen extra geld dat via Veilig Thuis beschikbaar wordt gesteld voor de versterking van het lokale team op de aanpak van huiselijk geweld.

Verbonden partij(en)

GGD en VT Haaglanden

Doelstelling

Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).

Ontwikkelingen

In 2023 heeft de GR GGD en Veilig Thuis Haaglanden uitvoering gegeven aan de wettelijke taken.
De GGD heeft afgelopen jaar de Visie GGD 2030 verder geïmplementeerd, advies gegeven aan de gemeenten voor het plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA).
Daarnaast is de pandemische paraatheid versterkt.
Veilig Thuis Haaglanden heeft afgelopen jaar het verbeterplan uitgevoerd. De eerste uitkomsten laten een vermindering van de wachtlijsten zien.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)

Doelstelling

Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Ontwikkelingen

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Sociaal domein	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Samenkracht en burgerparticipatie	12.576	8.313	20.889	16.640	4.248
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.054	566	3.621	3.531	90
Inkomensregelingen	39.088	6.087	45.175	46.399	-1.224
WSW en beschut werk	3.573	370	3.943	3.929	14
Arbeidsparticipatie	4.732	883	5.614	5.485	129
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.623	423	3.046	3.033	13
Maatwerk dienstverlening 18+	14.270	191	14.461	14.251	210
Maatwerk dienstverlening 18-	25.132	419	25.551	26.853	-1.302
Geëscaleerde zorg 18+	84	109	193	125	67
Geëscaleerde zorg 18-	2.442	-118	2.323	1.989	334
Totaal lasten	**107.573**	**17.243**	**124.816**	**122.236**	**2.580**
Baten					
Samenkracht en burgerparticipatie	1.843	8.045	9.888	10.122	234
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	300	300	521	221
Inkomensregelingen	31.620	938	32.558	31.901	-657
WSW en beschut werk	0	0	0	86	86
Arbeidsparticipatie	226	272	498	723	225
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3	0	3	11	8
Maatwerk dienstverlening 18+	573	-143	430	446	16
Maatwerk dienstverlening 18-	0	0	0	86	86
Geëscaleerde zorg 18+	0	100	100	57	-43
Geëscaleerde zorg 18-	32	0	32	32	0
Totaal baten	**34.297**	**9.512**	**43.809**	**43.986**	**178**
Saldo van baten en lasten	**-73.276**	**-7.731**	**-81.007**	**-78.249**	**2.758**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sociaal domein is ten opzichte van de begroting 2023 per saldo € 2,8 miljoen voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie (€ 4.248.000 voordeel)
Onder dit taakveld worden onder andere subsidies aan maatschappelijke instellingen verantwoord. De voordelen bestonden uit een aantal posten:

- Voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne heeft het Rijk de Bekostigingsregeling Opvang Ontheemden Oekraïne opgezet. Via deze regeling worden de kosten vergoed rondom de transitie van het gebouw, dagelijkse opvang en verstrekkingen. Het Rijk vergoedt in 2023 een normbedrag van € 83 per aangemelde beschikbare opvangplek per dag. In 2023 is de locatie Overgoo een volledig jaar in gebruik genomen en waren er ongeveer 235 beschikbare bedden per dag. Per saldo is er een voordeel van € 3,21 miljoen gerealiseerd. Tevens een financiële afwikkeling van boekjaar 2022, voordeel € 260.000.
- De lasten voor de uitvoering van de Wet Inburgering zijn € 464.000 lager, omdat nog niet is voldaan aan de taakstelling voor de statushouders. De inkomsten zijn hierdoor ook lager.
- Een gedeelte van de uitgaven van subsidietafel FIT is van dit taakveld verschoven naar het taakveld Inkomensregelingen (preventieve schuldhulpverlening). Hierdoor werd het budget voor onder andere het Brede welzijnsbeleid en Zelfredzaamheid van € 190.000 benut onder Taakveld Inkomensregelingen.
- De werking van het bestedingsplan Langer Zelfstandig Wonen (LZW) verloopt anders dan gepland. Het blijkt dat sommige aanvragen niet toegekend kunnen worden, terwijl de aanvragen wel kunnen bijdragen aan het LZW. In 2024 komt dan ook een verzoek aan de raad om de subsidieregeling te verruimen. In 2023 was de onderbesteding € 233.000, de geplande onttrekking uit de reserve LZW wordt tevens met dit bedrag verlaagd.
- In 2023 is helaas de taakstelling voor de statushouders niet gehaald, daarom is het budget voor de maatschappelijke integratie niet volledig benut (€ 109.000).
- Overige kleine verschillen € 190.000

Het nadeel onder dit taakveld werden veroorzaakt door een verschuiving met taakveld 6.2 Toegang en eerstelijns voorzieningen van € 194.000 vanuit de subsidietafel Opgroeien en opvoeden.

Voorstel reservevorming
Voorgesteld wordt om het saldo van € 3,68 miljoen te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve ‘Vluchtelingenopvang’. Deze reserve voorziet in een buffer voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (Spreidingswet) enerzijds en de verlaging van het bovengenoemde normbedrag door het Rijk van € 83 naar € 61 per 1-1-2024 anderzijds.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (€ 90.000 voordeel)

Voorstel overheveling
De uitvoering van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd was uitgesteld en is eind 2023 van start gegaan. Het grootste deel van de uitvoering zal in 2024 plaatsvinden. Daarom wordt voorgesteld om het budget van de lokale Hervormingsagenda van € 98.000 over te hevelen naar 2024.

Taakveld Inkomensregelingen (€ 1.224.000 nadeel)
Onder het taakveld inkomensregelingen vallen de lasten van de Gebundelde uitkeringen (BUIG) en de lasten van de minimaregelingen.

Het grootste nadeel in dit taakveld wordt veroorzaakt door een overschrijding van de uitkeringen Energietoeslag (€ 2,7 miljoen). Deze uitkeringen waren het tweede gedeelte van € 1300,- per huishouden en zijn door het Rijk gecompenseerd in de decembercirculaire 2023 (€ 3,9 miljoen, zie taakveld 0.7). Het verschil tussen de ontvangst van het Rijk en de uitbetaalde uitkeringen zit in een

compensatie voor de uitvoeringskosten van de uitbetaling van deel één en deel twee. Zie voor verdere uitleg hierover iBabs 3541. In deze Raadsbrief wordt uitgelegd dat de compensatie voor de uitvoering ook een dekking is voor de overschrijding van ondersteunende diensten (taakveld 0.4), die is genoemd in de 2e Turap 2023.

Verder kende 2023 een aantal voordelen op dit taakveld:

- Afwijking in de totale uitkeringen van de BUIG, € 300.000 (1%). Zie ook baten.
- Lagere uitkeringen voor de bijzondere bijstand, € 464.000. Dit komt omdat er minder verzoeken zijn geweest voor leenbijstand.
- Lagere lasten voor leefgeld Oekraïners, € 211.000. Omdat er meer personen dan 2022 aan het werk waren kon de vergoeding voor leefgeld omlaag.
- Door de vertraging van de voortgang van de welzijnsgesprekken is er een lagere last van € 200.000.
- Onder de curatieve schuldhulpverlening is een lagere last van € 173.000. Door de inzet van preventieve schuldhulpverlening, bleek deze post in 2023 niet nodig.

Voorstel overheveling
Voor de welzijnsgesprekken is een deel van het budget niet benut (€ 200.000), omdat er vertraging was in de planning. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen naar 2024 om hiermee de te houden gesprekken in 2024 te dekken (zie ook ibabs 3427).

Taakveld Arbeidsparticipatie (€ 129.000 voordeel)
Het voordeel is ontstaan door lagere personeelslasten.

Taakveld Maatwerk dienstverlening 18+ (€ 210.00 voordeel)

- Begeleiding (€ 105.000 nadeel): Het negatieve saldo wordt veroorzaakt door zwaardere indicaties die worden afgegeven doordat bewoners langer zelfstandig blijven wonen. Daarnaast is er een stijging in het verzilveringspercentage van de afgegeven indicaties doordat consulenten beter in staat zijn indicaties aan te laten sluiten bij de hulpvraag. Het totaal van het aantal inwoners dat Wmo ondersteuning krijgt stijgt, het aantal inwoners dat Wmo-begeleiding ontvangt is stabiel gebleven.
- Huishoudelijke Ondersteuning (€ 381.000 voordeel): De stijging van het aantal inwoners dat Huishoudelijke Ondersteuning ontvangt is in 2023 afgezwakt in vergelijking met voorgaande jaren. Desondanks ontvangen meer inwoners huishoudelijke ondersteuning dan vorig jaar. Maar het aantal is wel gestegen.
- Uitvoeringskosten (€ 78.000 nadeel): Om de toenemende vraag naar Wmo voorzieningen op te vangen is er extra personeel ingehuurd.
- Overige (€ 12.000)

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18- (€ 1.302.000 nadeel)
Het nadeel van € 1,3 miljoen wordt verklaard door een stijging van het aantal cliënten en een stijging van de gemiddelde kosten per cliënt. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename in de psychische problematiek onder jeugdigen, hetgeen in landelijke onderzoeken wordt bevestigd. Daarnaast zijn jeugdigen langer in zorg, wat wordt veroorzaakt door de toename van de complexiteit van de problematiek en knelpunten in het opschalen en afschalen van zorg als gevolg van wachtlijsten.

Taakveld Geëscaleerde zorg 18- (€ 334.000 voordeel)
Het aantal cliënten met een jeugdbeschermingsmaatregel is in 2023 afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Dit is onder andere het gevolg van een groter besef dat de overheid enkel ingrijpt indien niet anders kan. Ook heeft de aanhoudende negatieve berichtgeving in de media het kritisch denken over het ingrijpen met een ondertoezichtstelling versterkt. Daarnaast zorgen de wachtlijsten en

personeelskrapte in de gehele keten voor een daling in de instroom. Nu het lokale jeugdteam binnen de Gemeente Leidschendam-Voorburg regie voert, is er een verschuiving van veiligheidscasuïstiek naar het jeugdteam zichtbaar.

Voorstel overheveling
Het opleidingsbudget uit de versterkingsgelden Veilig Thuis en Crisis wordt gebruikt om het lokale team voor te bereiden op de ontwikkelingen rondom het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming en de nieuwe rol voor het lokale team die daarin wordt beoogd. De regionale trainingen in dit kader worden in 2024 gegeven. Daarom wordt voorgesteld om het budget van € 18.000 over te hevelen naar 2024.

Baten

Taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie (€ 234.000 voordeel)
Een voordeel op taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie als gevolg van de financiële afwikkeling van de bekostigingsregeling opvang Oekraïne over boekjaar 2022 en een vrijval vanuit de voorziening groot onderhoud. Tevens zijn er lagere inkomsten voor de uitvoering van de Wet Inburgering, zie ook de verantwoording bij de lasten.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (€ 221.000 nadeel)
Het nadeel op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere ontvangst van het Rijk voor de uitkeringen welke verband houden met de Toeslagenaffaire. Hier staan ook lagere lasten tegenover dan geraamd.

Taakveld Inkomensregelingen (€ 657.000 nadeel)
Op dit taakveld worden de inkomsten voor de BUIG geraamd. De definitieve beschikking was € 142.000 lager dan was opgenomen in de 2e Tussentijdse rapportage. Hier tegenover staan ook lagere lasten.
Daarnaast zijn lasten voor het uitvoeren van de uitkeringsadministratie voor de inkomensregelingen voor de gemeente Wassenaar en Voorschoten lager dan opgenomen was in de DVO. Hierdoor is de opbrengst ook € 283.000 lager.

Taakveld Arbeidsparticipatie(€ 225.000 voordeel)
Voor het onderdeel arbeidsparticipatie zijn de opbrengsten hoger dan was opgenomen in de DVO met Wassenaar en Voorschoten.

Programma 7. Volksgezondheid en milieu

Omschrijving

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling van afval en voor het aanleggen en onderhouden van de riolen. Dit zijn de twee grootste posten op dit programma. Daarnaast worden ook nog uitgaven die rondom milieubeheer (zoals ongediertebestrijding), begraafplaatsen (zoals het beheer van crematoria) en de volksgezondheid (zoals infectieziektebestrijding en gezondheidsbevordering) op dit programma verantwoord.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
7.1	Volksgezondheid
7.2	Riolering
7.3	Afval
7.4	Milieubeheer
7.5	Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen wij bereiken?

Het is fijn leven in onze gemeente. De leefbaarheid voor mens en dier staat echter onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verstedelijking, vervuiling van lucht en water, overlast van geluid, etc. Een goede leefomgeving is voorwaardelijk voor onze gezondheid en welzijn. Het verbeteren van de leefomgeving en werken aan een duurzame toekomst is daarom speerpunt in ons beleid.

We zorgen samen met de inwoners, ondernemers en verenigingen voor een groen en toekomstbestendig Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. De gemeente heeft vastgelegde taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Die voeren we goed uit. Daarnaast geven we als gemeentelijke organisatie zelf, proactief, het goede voorbeeld als het gaat om energiebesparing en duurzaamheid.
We werken actief aan actieprogramma’s zoals het Duurzaamheidsprogramma en GroenActieplan en trekken daarin actief op met inwoners en ondernemers. Met hen verkennen we haalbare en betaalbare initiatieven voor het klimaat en een gezonde en groene leefomgeving – op het eigen erf of in de wijk. Dit heeft niet alleen een positief effect op mens, dier en milieu, maar ook op de portemonnee.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
33	Omvang huishoudelijk	Kilogram per inwoner	2022	178 (landelijk	CBS - Statistiek

	restafval			148)	huishoudelijk afval
34	Hernieuwbare elektriciteit	%	2021	5,5% (landelijk 33,2%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Toelichting op de indicatoren

33 Omvang huishoudelijk restafval

Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

34 Hernieuwbare elektriciteit

Het percentage hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Tot dit taakveld behoren maatregelen ter bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen:

- Het monitoren van de gezondheidssituatie.
- Uitvoering van preventieprogramma's, het vroegtijdig signaleren van specifieke stoornissen en gezondheidsbedreigende factoren.
- Uitvoering van programma's voor gezondheidsbevordering en maatregelen tegen bedreigingen van de gezondheid.
- Bestrijding van infectieziekten en aanbieden van vaccinaties.
- Het geven van voorlichting, advies en begeleiding.
- Het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders.
- Het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen.
- Het bevorderen van medisch milieukundige zorg.
- Het bevorderen van technische hygiëne zorg.
- Het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen.
- De jeugdgezondheidszorg.
- Ambulance en ziekenvervoer.

Wat gaan we ervoor doen?

De gemeente heeft verschillende taken op het gebied van bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen: het monitoren van de gezondheidssituatie; ziektepreventie, gezondheidsbevordering, vroegtijdig signaleren van specifieke stoornissen en gezondheidsbedreigende factoren, bestrijding van infectieziekten en aanbieden van vaccinaties, het geven van voorlichting, advies en begeleiding; het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders; het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen; het bevorderen van medisch milieukundige zorg; het bevorderen van technische hygiëne zorg; het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen.

De infectieziektebestrijding en een deel van de overige taken worden uitgevoerd door de GGD. De

wettelijke taken op het gebied van jeugdgezondheidszorg worden uitgevoerd door Stichting JGZ Zuid-Holland West, op grond van een convenant waarin diverse gemeenten met elkaar samenwerken. Daarnaast voeren diverse partners preventieve activiteiten uit op basis van subsidieafspraken (deze kosten vallen voornamelijk in taakveld 6.1).

Op individueel niveau leidt een betere gezondheid tot meer welbevinden, participatie, veerkracht en zelfregie. Op maatschappelijk niveau leidt een betere gezondheid tot meer arbeidsproductiviteit en lagere zorgkosten. Minder eten, meer bewegen, niet roken, veilig vrijen, voldoende ontspanning en weinig alcohol leiden tot aanzienlijke gezondheidswinst en een betere kwaliteit van leven. Eveneens bepalend zijn genetische aanleg en de sociale, fysieke en economische omstandigheden waarin mensen leven. De gemeentelijke inspanningen zijn gericht op het stimuleren van een gezonde leefstijl, o.a. door:
- Uitvoering geven aan de wettelijke taak op het gebied van publieke gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg door deelname aan de gemeenschappelijke regeling GGD en door het convenant met JGZ Zuid-Holland West.
- Uitvoering van het lokaal preventieakkoord 2021-2023 voor het bevorderen van een gezonde leefstijl.
- Vanuit de jeugdgezondheidszorg aanbieden van prenataal bezoek aan zwangeren en/of gezinnen in kwetsbare situaties.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Binnen het Plan van aanpak Gezond en Actief Leven in Leidschendam-Voorburg geven we opvolging aan bovenstaande acties.

Acties

Acties 2023	Status
Uitvoering van de pilot Kind naar gezonder gewicht in Leidschendam-Noord.	✓
Informatiecampagne over gezonde leefstijl en stress.	✓
Beweegprogramma voor jongeren met mentale stress.	✓
Wandelingen in de wijk waar gesprekken plaatsvinden met inwoners over hun leefstijl en wat ze nodig hebben om daar iets aan te veranderen.	✓

Toelichting acties:
Uitvoering van de pilot Kind naar gezonder gewicht in Leidschendam-Noord.
- De pilot Kind naar gezonder gewicht is afgelopen jaar verder voortgezet. We zien positieve resultaten bij gezinnen in Leidschendam-Noord.

Informatiecampagne over gezonde leefstijl en stress.
- Er is een informatiecampagne geweest over; meer bewegen en minder zitten. En ook over de nationale sportweek.

Beweegprogramma voor jongeren met mentale stress.
- Er zijn drie rondes van het programma Fit en Stressless voor jongeren uitgevoerd met als doel minder stress en zich fitter voelen voor jongeren.

Wandelingen in de wijk waar gesprekken plaatsvinden met inwoners over hun leefstijl en wat ze nodig hebben om daar iets aan te veranderen.
- Er zijn wandelingen in de wijken geweest, gesprekken over leefstijl en de Nationale Diabetes

Challenge hebben plaatsgevonden.

Wat heeft het gekost?

Volksgezondheid	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	3.104	606	3.710	3.697	13
Baten	40	534	574	492	-83
Saldo van lasten en baten	**-3.064**	**-72**	**-3.136**	**-3.205**	**-69**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de GGD, de jeugd gezondheidszorg en het lokale gezondheidsbeleid. Het lokale gezondheidsbeleid wordt grotendeels uitgevoerd via de regelingen Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA). De baten betreffen de specifieke uitkering vanuit het Rijk voor GALA en IZA.

Verbonden partij(en)

GGD en VT Haaglanden

Doelstelling

Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).

Ontwikkelingen

In 2023 heeft de GR GGD en Veilig Thuis Haaglanden uitvoering gegeven aan de wettelijke taken.
De GGD heeft afgelopen jaar de Visie GGD 2030 verder geïmplementeerd, advies gegeven aan de gemeenten voor het plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA).
Daarnaast is de pandemische paraatheid versterkt.
Veilig Thuis Haaglanden heeft afgelopen jaar het verbeterplan uitgevoerd. De eerste uitkomsten laten een vermindering van de wachtlijsten zien.

Taakveld 7.2 Riolering

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding:

- Opvang en verwerking van afval- en hemelwater
- Uitvoering van klimaat adaptieve maatregelen voor het rioolstelsel en (grond)water
- Inzameling en transport huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater
- Voorkomen van grondwaterproblemen, onder meer door aan- en afvoer van grondwater
- Rioolwaterzuivering voor zover geen taak van waterschappen of particulieren
- Bestrijding verontreiniging naar oppervlaktewater
- Baten rioolheffing voor niet-woningen en woningen
- Kosten van de heffing en invordering van de rioolheffing

Wat gaan we ervoor doen?

Vanuit het Water en Rioleringsplan 2022-2027 (WRP) wordt uitvoering gegeven aan het regulier dagelijks beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen. In de paragraaf kapitaalgoederen is dit geconcretiseerd. Nieuwe aandachtpunten in dit WRP zijn het stimuleren van hergebruik van regenwater, het infiltreren van hemelwater en het intensiveren van steenbreek in de openbare ruimte en het bestrijden van foute lozingen van afvalwater op hemelwaterriolering. Dit geldt ook voor droogtebestrijding, maar hiervoor zijn nog geen concrete maatregelen opgenomen. De zomers van 2019 en 2022 geven echter voldoende meetdata van het grondwatermeetnet om een eerste analyse op te stellen. De aanpak loopt gelijktijdig met de rioolvervangingsprojecten volgens het Uitvoeringsplan Rioolvervanging (UPR) vanuit de investeringen. De bestaande middelen voor aanleg/vervanging grondwaterstelsel worden tevens aangewend voor droogtebestrijding.

Bij herstratingsprojecten wordt daar waar mogelijk hemelwater afgekoppeld van de gemengde riolering, verharding verwijderd en vergroend.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Zie ook paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen onderdeel water en riolering. De voorbereiding voor de rioolvervangingsprojecten Prinsenhof-laag, Ridder Snouckaerlaan en omgeving en de Bernhardlaan zuid/Vliegerlaan zijn afgerond, zodat het aanbestedingsproces binnen het raamcontract in gang kan worden gezet. Dit vraagt nog enige voorbereiding. Meer informatie over de voortgang van de rioolprojecten is opgenomen in het projectenboek. Naast de reguliere planning is ook Voorburg-Midden geïnspecteerd. De inspectie is afgestemd op de reinigingscyclus en de risicobenadering. Hierbij is een innovatie techniek gebruikt die gelijktijdig inspecteert met het reinigen. We zijn de eerste in Nederland met de zogenaamde spuitkopcamera.
Het communicatieplan is deels uitgevoerd om de inwoners meer bewust te laten worden van een goed gebruik van de riolering bij het lozingsgedrag (zoals bijvoorbeeld geen hygiënische doekjes en geen frituurvet). Daarnaast heeft de tegeltaxi op 152 adressen 240kg aan tegels afgevoerd om zo het infiltreren te bevorderen. Met het verwijderen van verharding in de openbare ruimte door het aanleggen van plantvakken is de bewustwording voor klimaatadaptatie van de bewoners versterkt. Uitvoering van het resterende gedeelte van het communicatieplan wacht op de geplande stapsgewijze uitbreiding van de formatie en afstemming met de uitvoering van het GroenActiePlan. Tevens is bij de rioolvervangingsprojecten via de afkoppelcoach aan de inwoners verzocht om de eigen tuin minder te verharden en meer te vergroenen. Eén van de drukrioleringspompputten in Stompwijk was foutief aangesloten. Deze is afgekoppeld waardoor de wateroverlast tot een minimum werd beperkt.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Riolering	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023

Lasten	5.161	-613	4.548	5.174	-626
Baten	8.234	18	8.252	8.311	59
Saldo van lasten en baten	**3.073**	**631**	**3.704**	**3.137**	**-567**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor het beheer en onderhoud van het gemeentelijk riool- en drainagestelsel (zie voor de kostenopbouw van de rioolheffing de paragraaf lokale heffingen).
De baten betreffen de inkomsten uit de rioolheffing.

Verbonden partij(en)

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Doelstelling

De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.

Ontwikkelingen

Dit is geen verbonden partij maar een netwerk met een bestuursakkoord over samenwerking in de waterketen.

Taakveld 7.3 Afval

Tot dit taakveld behoren de inzameling en verwerking van bedrijfs- en huishoudelijk afval:

- Afvalscheiding en recycling
- Vuilophaal en afvoer
- Vuilstort en verwerking
- Baten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
- Kosten van de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing

Wat gaan we ervoor doen?

De afvalinzameling in de gemeente Leidschendam-Voorburg vindt plaats conform het concept Het Nieuwe Inzamelen 2.0. Bij de realisatie van nieuw beleid is er ruimte voor maatwerk op wijkniveau waarbij bewonersparticipatie belangrijke input is. Mede dankzij het eigenaarschap van afvalverwerker HVC kan de gemeente, als onderdeel van het bredere afvalbeleid, kiezen voor een uitbreiding van nascheiding.

We stimuleren onze inwoners om het huishoudelijk afval beter te gaan scheiden om zo dicht mogelijk bij de gestelde VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstellingen te komen van 100Kg restafval per persoon per jaar. Zo nemen we een stap richting een circulaire samenleving, verbruiken we met elkaar minder grondstoffen en verlagen we de uitstoot van CO2 bij verbranding van ons restafval.
We gaan actiever sturen op een betere afvalscheiding van onze inwoners door inzet van de Avalex grondstofcoaches. Daarbij gaan we ook meer handhaven op de gemeentelijke aanbiedregels voor

huishoudelijk afval om overlast door zwerfafval te voorkomen.
De afvalvoorzieningen binnen de gemeente zijn toegankelijk voor senioren en mindervaliden, waar nodig bieden we deze doelgroep de mogelijkheid om gebruik te maken van de vangnetregeling waarbij het huishoudelijk afval wekelijks aan huis wordt opgehaald.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2023 zijn bewonersavonden over afval georganiseerd. Voorafgaand hieraan hebben alle inwoners een afvalfolder ontvangen met uitleg over het belang van afvalscheiding en wel/niet lijsten welk afval in welke bak mag.
Daarnaast zijn Avalex en de gemeente in 2023 gestart met een project ter verbetering van de kwaliteit van de grondstoffen (PMD en GFT). Door middel van extra communicatie, de inzet van afvalcoaches en het slim legen van ondergrondse containers (vervuilde containers apart houden) wordt de kwaliteit van het PMD en het GFT verbeterd met als doel minder afkeur van PMD en GFT bij de afvalverwerker. Dit project loopt tot eind 2024.
Afvalinzameling heeft conform afspraken met Avalex plaatsgevonden.

Acties

Acties 2023	Status
In 2023 is het Nieuwe Inzamelen 2.0 volledig ingevoerd.	✓
Leidschendam-Voorburg communiceert actief met haar inwoners over afvalscheiding, de nadruk zal in 2023 liggen op de verbetering van de kwaliteit van de stromen GFT+E en PMD zodat hier minder afkeur op plaatsvindt.	✓
Door de toename van OPK (oud papier en en karton) zal deze inzameling extra aandacht krijgen. Waar dat kan zullen extra ondergrondse OPK containers geplaatst worden. Met name de hoogbouwwijken zullen extra aandacht krijgen.	✓
Door inzet van grondstofcoaches verbeteren we de scheidingsresultaten op die locaties waar deze achterblijft bij het gemiddelde resultaat.	✓
Door middel van onder andere communicatie blijven we met inwoners kijken naar optimalisatie van service en scheidingspercentages.	✓

Toelichting acties:
De acties lopen op schema. Over het verloop van de acties en de resultaten wordt de raad periodiek geïnformeerd via twee halfjaarsrapportages over het afvalbeleid en afvalinzameling.

Wat heeft het gekost?

Afval	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	9.650	662	10.312	10.510	-198
Baten	12.937	787	13.724	13.918	194
Saldo van lasten en baten	**3.288**	**125**	**3.412**	**3.408**	**-4**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor de afvalinzameling en de gemeentelijke kosten voor het project verbetering van de kwaliteit van afval/grondstoffen. Zie voor de kostenopbouw van de afvalstoffenheffing de paragraaf lokale heffingen.

De baten betreffen de inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Verbonden partij(en)

Gemeenschappelijke regeling Avalex

Doelstelling

Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.

Ontwikkelingen

Omdat de begroting over 2023 in 2022 is opgesteld, en daarbij geen rekening is gehouden met hoge inflatiecijfers, en een flinke loonsverhoging op basis van de CAO 2023, heeft Avalex tussentijds een gewijzigde begroting 2023 opgesteld. Op basis daarvan hebben gemeenten het administratieve tekort bijgestort voor 2023. Voor Leidschendam-Voorburg betrof de bijstorting € 447.120.

In 2023 is tevens de nieuwe koers voor Avalex 2023-2030 'Samen winnen we alle grondstoffen terug' vastgesteld door het bestuur.

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu waaronder:

- De bescherming en de sanering van de kwaliteit van de bodem en de atmosfeer
- De beheersing van geluidhinder
- Verbetering van de luchtkwaliteit
- Uitvoering geven aan lokale en regionale energietransitie
- Ongediertebestrijding (bijvoorbeeld eikenprocessierups)
- Werkzaamheden Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Wat gaan we ervoor doen?

De leefbaarheid voor mens en dier staat onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en verstedelijking. We zorgen binnen onze mogelijkheden samen met de inwoners, ondernemers en verenigingen voor een groen en toekomstbestendig Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. De gemeentelijke organisatie geeft daarin zelf, proactief, het goede voorbeeld . Duurzaamheid is een belangrijk speerpunt van ons beleid. Onze duurzaamheidsmaatregelen moeten passen binnen de ruimtelijke kwaliteit en bij het karakter van onze gemeente. Samen met inwoners en ondernemers verkennen we haalbare en betaalbare initiatieven voor het klimaat en een gezonde en groene leefomgeving, op het eigen erf of in de wijk. Dit heeft niet alleen een positief effect op mens, dier en milieu, maar ook op de portemonnee. Dat doen we onder meer door het volgende:
- Er wordt een nieuw uitvoeringsprogramma duurzaamheid opgesteld met onze partners en inwoners
- De gemeente stelt met de samenwerkingspartners een lokaal klimaatakkoord op
- Via een lokale isolatiecampagne, onder meer door het faciliteren van collectieve inkoop en aantrekkelijke leningen en subsidies, wordt de woningvoorraad verduurzaamd
- Bewustwording en energiebesparing wordt gestimuleerd door de inzet van extra energiecoaches voor alle doelgroepen, met specifieke aandacht voor energiearmoede
- Met de stakeholders in wijk de Heuvel/Amstelwijk wordt een wijk uitvoeringsplan energietransitie opgesteld
- De gemeente geen invulling aan zijn voorbeeldrol door het eigen vastgoed te verduurzamen en een

plan te maken voor een CO 2 -neutrale organisatie
- Het gemeentelijk Uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord (SLA) wordt uitgevoerd en mogelijkheden voor aanpassing of aanvulling van het uitvoeringsplan worden onderzocht
- We stimuleren elektrisch rijden door de mogelijkheid te realiseren van kabelgoten
- Een GroenActiePlan wordt opgesteld ten behoeve van vergroening en biodiversiteit
- Er wordt geïnventariseerd waar de openbare ruimte verder vergroend kan worden en faciliteren Initiatieven van bewoners die hun buurt groener en robuuster willen maken (Steenbreek)
- Klimaatadaptatie en versterking biodiversiteit wordt verder geborgd in uitvoeringsprogramma regiopark Duin, Horst en Weide, handboek Openbare Ruimte, planvorming en lopend beheer en onderhoud
- Samen met de waterschappen de waterkwaliteit te verbeteren door ecologische inrichting en beheer
- Het gemeentelijk afvalbeleid wordt herijkt opdat de vangnorm van 100kg per persoon binnen bereik komt

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Opstellen nieuw Duurzaamheidsprogramma:
Toelichting: Onze inwoners en partners zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van het nieuwe uitvoeringsprogramma duurzaamheid. De raad heeft het Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2023-2026 in het 2e kwartaal 2023 unaniem vastgesteld. Paragraaf 4,8 kent een uitgebreide toelichting op het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.

Stimuleren energiebesparing:
Toelichting: De subsidie groen dak en isolatie is goed benut en middels energiecoaches en energieklushulpen zijn inwoners volop ondersteund bij het nemen van kleine energiebesparende maatregelen.

Opstellen wijkuitvoeringsplan energietransitie de Heuvel/Amstelwijk:
Toelichting: De voorbereidingen voor het wijkuitvoeringsplan De Heuvel/Amstelwijk zijn in volle gang. De gemeente ondersteunt de VvE's in deze wijk bij de transitie naar een aardgasvrije wijk. Een groot deel van de VvE's heeft de verduurzamingsscan inmiddels uitgevoerd en bespreekt deze in de komende ledenvergaderingen.

Opstellen GroenActiePlan:
Toelichting: Het GroenActiePlan is eind 2023 door de raad vastgesteld en direct in uitvoering genomen.

Vanaf 1 januari 2023 toezicht houden op het verbod om een kantoorpand te gebruiken zonder een geldig energielabel C
Toelichting: De energieprestatie van gebouwen moet verbeteren zodat er minder energie wordt verbruikt. Aan de ODH is begin 2023 opdracht verstrekt om in 2023 en 2024 toezicht te houden op de Label C verplichting. De opdracht loopt en de resultaten worden in de loop van 2024 inzichtelijk.

Acties

Acties 2023	Status
Opstellen nieuw duurzaamheidsprogramma	✔
Opstellen lokaal klimaatakkoord	!

Opstellen wijkuitvoeringsplan energietransitie de Heuvel/Amstelwijk

Opstellen Groenactieplan

Herijking gemeentelijk afvalbeleid

Vanaf 1 januari 2023 toezicht houden op het verbod om een kantoorpand te gebruiken zonder een zonder een geldig energielabel C

Toelichting acties:

Opstellen lokaal Klimaatakkoord:
Toelichting: Voor het opstellen van een lokaal klimaatakkoord is in 2023 een mooie start gemaakt met de Green Challenge Deal van Stichting Duurzaam LV, waarin vele duurzame initiatieven van inwoners zijn opgenomen. Met deze basis moet dit in 2024 leiden tot het eerste lokale klimaat akkoord met inwoners, ondernemers, instellingen, verenigingen en andere partijen.
Uitvoering Klimaatakkoord zelf: De subsidie groen dak en isolatie is goed benut en middels energiecoaches en energieklushulpen zijn inwoners volop ondersteund bij het nemen van kleine energiebesparende maatregelen.

Wat heeft het gekost?

Milieubeheer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	2.175	2.175	4.350	3.393	957
Baten	0	1.209	1.209	412	-797
Saldo van lasten en baten	**-2.175**	**-966**	**-3.141**	**-2.982**	**160**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van het duurzaamheidsprogramma, klimaatbeleid, energietransitie, bodemonderzoek en - sanering en de bijdrage aan de ODH.

Verbonden partij(en)

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Doelstelling

Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.

Ontwikkelingen

Naar aanleiding van het rapport van de adviescommissie Van Aartsen 'Om de leefomgeving' is het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IPB-VTH) opgestart.

Het rapport Van Aartsen is vertaald in zes pijlers:
(1) Robuuste omgevingsdiensten en financiering
(2) Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving en vervolging
(3) Informatievoorziening
(4) Kennisinfrastructuur
(5) Onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving
(6) Monitoring kwaliteit milieutoezicht

Naar aanleiding hiervan zijn tussenproducten gerealiseerd per pijler zoals de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO), robuustheidscriteria's zijn vastgesteld, een modelmandaat is opgezet evenals een arbeidsmarktcampagne.

Ook heeft de ODH een nieuwe Koersplan 2023-207 opgesteld in samenwerking met de deelnemende gemeenten.
Verder heeft 2023 in het teken gestaan van voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1-1-2024.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken op het terrein van de lijkbezorging:

- Begraafplaatsen (crematoria niet van toepassing)
- Lijkschouw (het vaststellen dat de betrokkene is overleden)
- Baten begraafplaatsrechten
- Baten afkoopsommen grafrechten

Wat gaan we ervoor doen?

Om de functie van begraafplaats/gedenkpark zo goed mogelijk te kunnen vervullen wordt een breed scala aan verschillende graven- en as-bestemmingen aangeboden. De begraafplaats/gedenkparken worden onderhouden op basis van het vastgestelde beheer- en onderhoudsplan begraafplaatsen.

Bij een uitvaart met aula dienst kan er live meegekeken worden. De beelden zijn hierna 30 dagen on demand te verkrijgen door de nabestaanden.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Om de functie van begraafplaats/gedenkpark zo goed mogelijk te kunnen vervullen, wordt een breed scala aan verschillende graven en as-bestemmingen aangeboden. De begraafplaats/gedenkparken worden onderhouden op basis van het vastgestelde beheer- en onderhoudsplan begraafplaatsen. In 2023 hebben de volgende activiteiten plaatsgevonden:
· 147 maal Begraven
· 6 maal Auladiensten zonder begraven
· 67 maal Auladiensten met begraven
· 32 maal Livestreams

Op de Oosterbegraafplaats is in 2023 de traditionele Lichtjesavond georganiseerd. Dit is een mooie manier waarop nabestaanden hun overleden dierbaren in stilte of samen met anderen kunnen

gedenken. Deze Lichtjesavond wordt door veel mensen zeer gewaardeerd. Dat blijkt onder andere uit de honderden bezoekers.

Acties

Acties 2023	Status
In 2023 zal de grafische kaart operationeel worden gemaakt op de begraafplaatsen Noorthey en Oosterbegraafplaats.	✓

Toelichting acties:

De grafische kaart van begraafplaats Noorthey is in 2023 operationeel gemaakt. De grafische kaart voor de Oosterbegraafplaats is per eind januari 2024 operationeel, waarna er nog een aanpassing volgt voor het urnenplein.

Wat heeft het gekost?

Begraafplaatsen en crematoria	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	1.040	22	1.062	960	101
Baten	1.116	-60	1.056	880	-176
Saldo van lasten en baten	**76**	**-82**	**-6**	**-80**	**-74**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de beheer- en onderhoudskosten van de begraafplaatsen en gedenkparken. Zie voor de kostenopbouw van de lijkbezorgingsrechten de paragraaf lokale heffingen. De baten betreffen de inkomsten voor de lijkbezorgingsrechten.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Volksgezondheid en milieu	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Volksgezondheid	3.104	606	3.710	3.697	13
Riolering	5.161	-613	4.548	5.174	-626
Afval	9.650	662	10.312	10.510	-198
Milieubeheer	2.175	2.175	4.350	3.393	957
Begraafplaatsen en crematoria	1.040	22	1.062	960	101
Totaal lasten	**21.129**	**2.852**	**23.982**	**23.734**	**247**
Baten					
Volksgezondheid	40	534	574	492	-83
Riolering	8.234	18	8.252	8.311	59
Afval	12.937	787	13.724	13.918	194
Milieubeheer	0	1.209	1.209	412	-797
Begraafplaatsen en crematoria	1.116	-60	1.056	880	-176
Totaal baten	**22.327**	**2.488**	**24.815**	**24.013**	**-802**
Saldo van baten en lasten	**1.197**	**-364**	**833**	**279**	**-554**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Volksgezondheid en milieu is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 554.000 nadelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten
Riolering (€ 626.000 nadeel)

De baggerwerkzaamheden zijn vertraagd en zullen plaatsvinden in 2024, waardoor er in 2023 minder dekking uit de voorziening Riool nodig is wat tot een nadeel leidt. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op programma 5.

Afval (€ 198.000 nadeel)
Het nadeel op de lasten wordt veroorzaakt door hogere kosten bij Avalex. Er is het afgelopen jaar meer restafval verwerkt dan begroot, waardoor de kosten zijn gestegen. Ook vielen de opbrengsten van grondstoffen tegen. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten.

Milieubeheer (€ 957.000 voordeel)
Tegenover de lager uitvallende lasten van taakveld Milieubeheer staan hoger uitvallende baten. Dit is hoofdzakelijk te verklaren doordat de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken en het nationaal isolatieprogramma als de bijdrage van het Rijk voor de inzet van personeel niet helemaal besteed

worden in 2023. De niet gerealiseerde lasten van 2023 schuiven door naar 2024, wat betekent dat de niet gerealiseerde baten ook naar 2024 verplaatsen.

Voorstel overheveling
Het GroenActiePlan kon later dan verwacht aan de raad worden voorgelegd in 2023 waardoor vertraging is ontstaan in de uitvoering van het plan. Op basis van door inwoners aangedragen plekken worden plekken vergroend en extra bomen en struiken gepland. Het restantbudget van € 80.000 wordt ingezet in 2024.

Begraafplaatsen en crematoria (€ 101.000 voordeel)
Tegenover het voordeel op de lasten van taakveld Begraafplaatsen en crematoria staat een nadeel op de baten. Dit wordt verklaard door een daling in het aantal uitvaarten en minder afkopingen van onderhoudsrechten, wat leidt tot minder inkomsten waardoor er een lagere storting in de voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gedaan.

Baten
Afval (€ 194.000 voordeel)
Tegenover de hoger uitgevallen kosten voor Avalex staat een extra onttrekking uit de voorziening afval. Hierdoor zijn de baten hoger dan begroot.

Milieubeheer (€ 797.000 nadeel)
Tegenover de lager uitvallende lasten van taakveld Milieubeheer staan ook lager uitvallende baten. Zowel de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken en het nationaal isolatieprogramma als de bijdrage van het Rijk voor de inzet van personeel worden niet helemaal besteed in 2023. De lasten schuiven door naar 2024, wat betekent dat de baten ook naar 2024 verplaatsen.

Begraafplaatsen en crematoria (€ 176.000 nadeel)
De vermindering in de hoeveelheid uitvaarten en afkopingen van onderhoudsrechten van de graven zorgen ervoor dat er minder inkomsten zijn.

Programma 8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

Omschrijving

Alle activiteiten op het gebied volkshuisvesting, ruimte en leefbaarheid (voorheen ruimtelijke ontwikkeling) en stedelijke vernieuwing behoren tot dit programma. Hieronder valt ook de (leges) omgevingsvergunning, bouwtoezicht en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).
In de Omgevingsvisie (strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving) heeft de gemeente, in vervolg op de in 2021 vastgestelde 'bouwstenen', aangeven hoe zij de gewenste en benodigde functies op het gebied van wonen, werken en vrije tijd een plek wil geven. Dit is een samenspel van bebouwing, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid, in relatie tot het vestigingsklimaat en de agglomeratiekracht (de kracht van stedelijke gebieden) van de regio.

Taakvelden per programma

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
8.1	Ruimte en leefbaarheid
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)
8.3	Wonen en bouwen

Wat willen wij bereiken?

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen een aantrekkelijke gemeente. Veel mensen zijn hier op zoek naar een woning. In de komende vier jaar zal de woningnood niet worden opgelost. Wel zullen wij als gemeente de kaders scheppen om te stimuleren dat er zo snel mogelijk meer woningen gerealiseerd worden.

Om toekomstbestendig te zijn, zijn onze ruimtelijke ontwikkelingen klimaatbestendig, energieneutraal en versterkend voor het groene karakter van onze gemeente.

Dat doen we onder meer door:

- Een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod te realiseren en de nadruk te leggen op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop)
- Aandacht te houden voor de leefbaarheid van wijken en een evenwichtigere opbouw van wijken te realiseren
- Maatregelen te nemen om doorstroming te bevorderen, meer ruimte te geven aan creatieve en flexibele oplossingen en het tegengaan van woningspeculatie en huisjesmelkers
- De vergunningverlening te verbeteren en te versnellen en waar mogelijk belemmeringen te beslechten voor bestaande bouwprojecten
- Het respecteren van de gemaakte afspraken over lopende bouwprojecten
- Leefbaarheid, klimaatadaptatie, energieneutraal, mobiliteit en bereikbaarheid als randvoorwaarde voor bouwprojecten mee te geven
- Bij nieuwe bouwprojecten op gemeentelijk niveau gemiddeld 30% sociale woningbouw te realiseren, waaronder zorgwoningen, en als de 30% niet wordt gehaald ontwikkelaars te laten storten in een vereveningsfonds

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	9,9 (landelijk 9,3)	BAG/ABF - Systeem Woningvoorraad
37	Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)	%	2023	80,4% (landelijk 70,3%)	CBS - Bevolkingsstatistiek
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro’s	2023	860 (landelijk 860)	COELO, Groningen
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro’s	2023	927 (landelijk 942)	COELO, Groningen

Toelichting op de indicatoren

36 Nieuw gebouwde woningen

Het aantal nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

37 Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Taakveld 8.1 Ruimte en leefomgeving

Tot dit taakveld behoren taken op grond van de wet Ruimtelijke Ordening:

- Voorbereiden van vaststellen structuurplannen en - visies
- BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie)
- Voorbereiden en vaststellen van de gemeentelijke omgevingsvisie
- Voorbereiden en vaststellen van gebiedsgerichte programma’s
- Voorbereiden en vaststellen van het omgevingsplan
- CAI, breedband en glasvezel aanleg
- Voorbereiden en vaststellen bestemmingsplannen
- Faciliterend grondbeleid (passief grondbeleid)

- Voorbereiding op Omgevingswet, bijvoorbeeld (kapitaal-) lasten Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
- (leges) omgevingsvergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit

Wat gaan we ervoor doen?

Een goed ingerichte omgeving draagt bij aan een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Wij geven richting aan gewenste ontwikkelingen voor de toekomst. Dit betekent dat we onze groene leefomgeving willen behouden, en dat vol bouwen dus niet gewenst is. Maar ook dat we inzetten op een evenwichtige opbouw en diversiteit binnen wijken. Daarnaast gaan we de doorstroom op de woningmarkt binnen de gemeente bevorderen en zullen we kaders ontwikkelen voor de realisatie van tijdelijke woningen. Voor de vitaliteit van Stompwijk is het belangrijk om woningbouw ook hier de komende jaren mogelijk te maken. In samenspraak met inwoners en andere betrokkenen gaan we deze mogelijkheden vaststellen.

Alle wetten voor de leefomgeving zijn met de Omgevingswet gebundeld in één wet. Bij het beheren en benutten van de fysieke leefomgeving in de gemeente spelen de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan een belangrijke rol. Deze en andere instrumenten leggen vast wat van belang is voor een mooie, schone, gezonde, toegankelijke en veilige leefomgeving. In 2023 gaat onze aandacht vooral uit naar het transformeren van activiteiten voor een naadloze overgang naar de nieuwe Omgevingswet door middel van experimenteren in andere manieren van werken via pilots en het stroomlijnen van werkprocessen.

Voor de invoering is er een programma Omgevingswet. In het projectenboek wordt over de voortgang gerapporteerd. Als de Omgevingswet in werking treedt zal de gemeente op een andere manier gaan werken. Als de wet in gaat zal het nodig zijn om de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet te monitoren en waar nodig bij te stellen. Een aandachtspunt is de ICT en met name de werking van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit is essentieel om de dienstverlening uit te kunnen voeren. Daarnaast is er ook veel aandacht voor het door ontwikkelen van het ruimtelijk kader. Het gaat om de voorbereidingen voor een Omgevingsplan en Omgevingsvisie. Bijzondere aandacht is er voor de toepasbare regels.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Binnen dit taakveld is hoofdzakelijk ambtelijke capaciteit ingezet voor beleidsadvisering op gebied van initiatieven en grote projecten met betrekking tot ruimtelijke en locatieontwikkelingen en voorbereidingen op omgevingsvisie en -plannen.

In 2023 heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg voorgang geboekt in het Omgevingsplan 1.0-project, met de vaststelling van essentiële verordeningen en de digitalisering van bestemmingsplannen. Voorts is er een start gemaakt met het transitieplan voor de transitie van het tijdelijke omgevingsplan naar het gebiedsdekkende Omgevingsplan (2024-2030).

In 2023 zijn in het kader van vergunningverlening en dienstverlening de werkprocessen en -afspraken aangepast op de werkwijze onder de Omgevingswet en in de geest van de klantreis. De processen zijn ook geïmplementeerd en ingericht in het nieuwe systeem CLO en de betrokken medewerkers hebben meerdere trainingen gevolgd om klaar te zijn voor de Omgevingswet.
Het vergunningenproces en het nieuwe workflowsysteem zijn volledig ingericht om te kunnen werken met de Omgevingswet, de WKB en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
Door de introductie van een heldere klantreis zijn ook belangrijke stappen gezet in het integraal behandelen van initiatieven.

Verdere ontwikkelingen omvatten de opzet van toepasbare regels, de inrichting van interne integrale werkprocessen en de ketensamenwerking.

In de regio Haaglanden is een document met ketenafspraken voor het behandelen van initiatieven, aanvragen en meldingen en het uitvoeren van toezicht ambtelijk vastgesteld. Deze wordt doorlopend aangepast en verbeterd waar nodig.

Een aantal acties voor de implementatie van de Omgevingswet loopt nog door tot halverwege 2024. Dit bestaat onder meer uit monitoring, testen, de inzet van extra capaciteit en de verdeling van financiële middelen.

Acties

Acties 2023	Status
Uitvoeren, monitoren en door ontwikkelen van de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet, met bijzondere aandacht voor de processen vergunningverlening.	!
Voorbereiden en doorontwikkelen van het beleidskader fysieke leefomgeving, bestaande uit Omgevingsvisie, Omgevingsplan en toepasbare regels.	!

Toelichting acties:

Uitvoeren, monitoren en door ontwikkelen van de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet, met bijzondere aandacht voor de processen vergunningverlening.

- Deze staat op oranje, omdat er nog risico's zijn voor het behalen van de behandeltermijnen van de omgevingsvergunning. Het gaat hierbij om de functionaliteit van de (landelijke) digitale infrastructuur, de lokale werkprocessen en afhankelijkheden van partners in de keten.

Voorbereiden en doorontwikkelen van het beleidskader fysieke leefomgeving, bestaande uit Omgevingsvisie, Omgevingsplan en toepasbare regels.

- Deze staat op oranje vanwege de extra benodigde capaciteit en expertise voor beleids- en regelvorming.

Wat heeft het gekost?

Ruimte en leefbaarheid	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	4.771	858	5.629	3.920	1.709
Baten	1.663	0	1.663	192	-1.471
Saldo van lasten en baten	**-3.108**	**-858**	**-3.966**	**-3.728**	**238**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de implementatie van en transformatie naar de Omgevingswet, de kosten die de gemeente maakt voor ruimtelijke ontwikkelingen (kostenverhaal), het herzien van bestemmingsplannen en de beleidsadvisering ruimte en grondbeleid.
De baten betreffen de inkomsten uit het kostenverhaal van de gemeentelijke kosten ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)

Tot dit taakveld behoren activiteiten op het gebied van gemeentelijke bouwgrondexploitatie:

- Grondverwerving, bouw- en woonrijp maken
- Bovenwijkse voorzieningen ten behoeve van de bouwgrondcomplexen
- Financiering (rentetoerekening) en administratie bouwgrondexploitaties
- Verkoop van bouwrijpe gronden

Wat gaan we ervoor doen?

Dit taakveld omvat de gebiedsontwikkelingen Rijnlandlaan, Vlietvoorde en Klein Plaspoelpolder en de participatie in de VOF Damcentrum. De grondexploitatie Rijnlandlaan is per 31-12-2022 afgesloten.

Bij de gebiedsontwikkeling Vlietvoorde is vanaf 2020 gestart met de uitvoering van de zuidelijke hoofdstructuur. De polders waar geen woningbouw plaatsvindt kunnen reeds worden ingericht.
De contractafspraken voor de laatste deellocaties worden gemaakt.

Voor de transformatie van Klein Plaspoelpolder is in 2022 verder gegaan met het sluiten van overeenkomsten met marktpartijen. Voor de locaties in eigendom van de gemeente zijn de ontwikkelingen nog in voorbereiding.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

We bewaken de financiële voortgang van onze projecten met een grondexploitatie door deze twee keer per jaar te actualiseren en daarover te rapporteren aan de gemeenteraad in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG). Er wordt in algemene zin en voor een aantal locaties specifiek onderzocht of de sturing op de ontwikkeling steviger kan worden vormgegeven vanuit een eigendomspositie van de grond. Dit kan leiden tot het openen van nieuwe grondexploitaties. Paragraaf 4.7. (Grondbeleid) gaat nader in op ons grondbeleid en op lopende en nieuwe grondexploitaties.

In juli 2023 is de grondexploitatie voor het project Woningbouw De Star geopend. De actualisatie en de financiële voortgang van onze projecten met een grondexploitatie is twee keer gerapporteerd aan de gemeenteraad.

Acties

Acties 2023	Status
Er zal een voorstel aan de raad worden voorgelegd om een grondexploitatie te openen voor het project Woningbouw De Star.	✔

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	24.549	-2.792	21.757	3.159	18.598

Baten	24.549	-2.792	21.757	3.810	-17.948
Saldo van lasten en baten	**0**	**0**	**0**	**651**	**651**

Bedragen x € 1.000

De lasten bestaan uit apparaatskosten, kosten voor verwervingen, kosten voor bouw- en woonrijp maken en overige kosten behorend bij de grondexploitatie.
De baten bestaan uit gronduitgiften (intern en extern), subsidies, investeringsbijdragen en overige opbrengsten.

Verbonden partij(en)

VOF Leidschendam-Centrum

Doelstelling

Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.

Ontwikkelingen

De bouw van de Leytsche Hof is in volle gang en wordt naar verwachting eind 2024/ begin 2025 afgerond.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Tot dit taakveld behoren gebiedsontwikkeling, woningvoorraad en huisvestingsvoorziening:

- (leges) omgevingsvergunning
- Leges vergunningen huisvestingswet
- Bouwtoezicht
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG)
- Woningbouw en woningverbetering, renovatie
- Woonruimteverdeling, woningsplitsing en kamerverhuur, woonvergunning, antispeculatiebeding
- Stedelijke vernieuwing: gebiedsgerichte aanpak woningvoorraad, woonomgeving en voorzieningen
- Wonen met zorg voor bijzondere doelgroepen
- Uitkoopregeling hoogspanningsverbindingen

Wat gaan we ervoor doen?

De evaluatie van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2020 heeft geleid tot de herijking van de regels voor woningbouw met de nieuwe verordening 2022.
De Woonzorgvisie omvat onder meer de zorg voor voldoende aangepaste huisvesting voor inwoners die dat nodig hebben. Onderdeel is de vestiging van woonzorgconcepten binnen de bestaande woningbouwplannen. Doel is de huisvesting van bijzondere doelgroepen, waaronder senioren.
Met de continuering van de Taskforce Sociale woningbouw blijft de inzet op sociale woningbouw onverminderd hoog, met als toets de bijdrage aan de doorstroming op de woningmarkt. De woningcorporaties zetten zich tevens in op de realisering van middeldure woningbouw.
De inzet op doorstroming en scheefwonen gaat onverminderd door met behulp van de gezamenlijk met de woningcorporaties gefinancierde doorstroom- en seniorenmakelaars, lokaal maatwerk en

huurprijsbeleid.
- Sturen op voldoende variatie aan (flexibel) betaalbare en middeldure woningen met behulp van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2022 en de bouwstenen Omgevingsvisie
- Uitvoering geven aan de Woonzorgvisie Leidschendam-Voorburg 2022 t/m 2030 en het Bestedingsplan Langer zelfstandig wonen Leidschendam-Voorburg 2021 t/m 2030
- Tegengaan speculatie huisjesmelkers
- Sturen op sociale en middeldure woningbouw en verduurzaming woningbezit door de woningcorporaties met behulp van de prestatieafspraken
- Sturen op huisvesting bijzondere doelgroepen in nieuwbouwprojecten
- Advisering initiatieven tot woningbouw
- Behandeling van vergunningaanvragen en initiatieven van derden
- In Prinsenhof realiseren we nieuw woningaanbod in het midden- en hoger segment.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Binnen dit taakveld is hoofdzakelijk ambtelijke capaciteit ingezet voor advisering, vergunningverlening en toezicht en handhaving op bouw- en woningprojecten. Vanwege een vacature is er nog geen plan van aanpak voor de Woonzorgvisie.

Acties

Acties 2023	Status
Opstellen Woonvisie 2023-2026 (Uit: Programma "Een thuis voor iedereen", Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mei 2022).	✓
Onderzoeken regeling opkoopbescherming.	✓
Plan van aanpak Woonzorgvisie.	✗
Sturen op vestiging innovatieve woonzorgvormen.	✓
Sturen op 30% sociale huur en 20% middeldure huur/koop bij nieuwe initiatieven tot woningbouw door middel van afspraken.	✓
Onderzoek kansen voor woningbouw middensegment in Prinsenhof.	✗

Toelichting acties:
Actie 1 De Woonagenda Leidschendam-Voorburg 2024-2027 is vastgesteld.
Actie 2 De regeling Opkoopbeschermning is door de raad vastgesteld en er 1 juli 2023 in werking getreden.
Actie 3 Niet voltooid. Vanwege een vacature is er nog geen plan van aanpak voor de Woonzorgvisie.
Actie 4 Bij elk woningbouwplan is gestuurd op de vestiging van woonzorgvormen; dit heeft geresulteerd in wonen met dementie in het project Van Ruysdaellaan te Leidschendam en het opnemen in de Kavelambitie voor het project Diakonessenhuis, Fonteynenburghlaan te Voorburg.
Actie 5 Bij elk nieuw woningbouwproject vindt op grond van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2022 sturing plaats op het verplichte aandeel 30% sociale huurwoningen en 20% middeldure huur/koopwoningen.
Actie 6 In de Taskforce Sociale woningbouw is vastgesteld dat de onderzoekslocaties voor sociale woningbouw in Prinsenhof kunnen worden benut voor de bouw van middeldure woningen omdat het toevoegen van sociale woningbouw op deze locaties niet is gewenst.
Middeldure woningbouw op de beschikbare bouwvlekken in Prinsenhof is nog niet opgepakt door de woningcorporaties.

Wat heeft het gekost?

Wonen en bouwen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	5.598	908	6.506	5.422	1.084
Baten	2.976	2.483	5.459	2.891	-2.568
Saldo van lasten en baten	**-2.622**	**1.575**	**-1.047**	**-2.531**	**-1.484**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de kosten voor de uitvoering van de vergunningverlening, het bouw- en woningtoezicht en het beheer van de basisregistratie.
De baten betreffen legesopbrengsten (voor o.a. omgevingsvergunningen), verhaal kosten bestuursdwang en basisregistraties en de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma VHLOSV	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Ruimte en leefbaarheid	4.771	858	5.629	3.920	1.709
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	-2.792	21.757	3.159	18.598
Wonen en bouwen	5.598	908	6.506	5.422	1.084
Totaal lasten	**34.919**	**-1.025**	**33.893**	**12.501**	**21.392**
Baten					
Ruimte en leefbaarheid	1.663	0	1.663	192	-1.471
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	-2.792	21.757	3.810	-17.948
Wonen en bouwen	2.976	2.483	5.459	2.891	-2.568
Totaal baten	**29.189**	**-309**	**28.880**	**6.893**	**-21.987**
Saldo van baten en lasten	**-5.729**	**716**	**-5.013**	**-5.608**	**-594**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma VHLOSV is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 594.000 nadelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Ruimte en leefbaarheid (€ 1.709.000 voordeel)
De geraamde plankostenactiviteiten, die op de ontwikkelaar/initiatiefnemer worden verhaald, zijn in 2023 niet volledig uitgegeven. Daarnaast is er voor de transformatie naar de Omgevingswet een positief saldo ontstaan. Dit dankzij veel inzet van eigen medewerkers en efficiënt gebruik van de financiële middelen.

Overheveling
Voorgesteld wordt om het restantbudget á € 233.000 voor de transformatiekosten naar de nieuwe Omgevingswet over te hevelen naar 2024 en ten gunste te laten komen van benodigde middelen voor het opstellen van de Omgevingsvisie en advisering ruimtelijke kwaliteit teneinde te voldoen aan de kortere adviestermijnen.

Grondexploitatie (€ 18.598.000 voordeel)
Er zijn drie gemeentelijke grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoel Polder (KPP) en De Star. Deze worden door middel van het Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) minimaal 1 maal per jaar geactualiseerd. Dan wordt berekend wat aan het eind van de periode (bij oplevering van het ontwikkelde gebied) het resultaat is. Deze uitkomst kan leiden tot een mutatie in de verliesvoorziening. Bij het MPG 2024 – 1e herziening is gebleken dat er een verlaging van afgerond € 650.000 (het saldo

van de in de tabel opgenomen lasten en baten) van de verliesvoorziening van Vlietvoorde kan plaatsvinden om het berekende resultaat uit het MPG 2024 -1e herziening te dekken.

Wonen en bouwen (€ 1.084.000 voordeel)
Op dit taakveld is een voordelig saldo die veroorzaakt wordt door:
- Minder kosten Wabo als gevolg van minder vergunningaanvragen afgehandeld dan begroot. Mede hierdoor is het flexibele inhuurbudget niet volledig ingezet. Zie ook nadeel bij de baten.
- Duurzaamheid
    - *De Stimuleringsregeling van de rentekorting* is achtergebleven op wat eerder was verwacht. Dit betreft een voordeel van € 138.328.
    - *Proeftuin aardgasvrije woningen*
      Voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleid tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. In 2024 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen van het NEVE project aardgasvrij ready renoveren. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden. Dit betreft een voordeel van € 158.900.
    - *Isoleren woningen* is een isolatiesubsidie die over meerdere jaren mag worden uitgegeven. In 2023 is aan de eerste 13 VvE's die daarvoor in aanmerking komen een isolatiebijdrage aangeboden. Indien een VvE geïnteresseerd is, dan moet eerst een onderzoeks- en besluitvormingstraject doorlopen worden. Dit vergt een behoorlijke doorlooptijd. Dit betreft een voordeel van € 430.000.
- Minder uitgaven voor Flexwonen (€ 276.000) doordat drie van de vier in aanmerking komende kleinschalige locaties financieel onhaalbaar zijn gebleken. De oorzaak ligt vooral in het feit dat de inrichting en het beheer van kleinschalige locaties relatief duur zijn (zie ook raadsbrief nr. 3380, juli 2023).
- Minder lasten voor Juridische handhaving - kosten bestuursdwang (€ 50.000). Dit betreft de naleving van bouwvoorschriften (vergunningen) die achterblijven, waarbij er minder dwangsommen zijn opgelegd dan begroot. Deze situatie is vooraf lastig te voorspellen en te budgetteren, aangezien deze afhankelijk is van het aantal handhavingszaken waarmee de gemeente wordt geconfronteerd.
- *Wet goed verhuurderschap*
  Halverwege het jaar is de wet inzake goed verhuurderschap van kracht geworden. Aanvankelijk was het niet duidelijk hoeveel meldingen zouden worden ontvangen waarbij de begroting overschreden is, wat heeft geleid tot minder uitgaven (€ 94.000).

Tegenover bovengenoemde voordelen zijn meer personeelslasten (ambtelijke capaciteitsinzet) doorbelast naar dit taakveld (€ 268.000).

Overheveling
Voorgesteld wordt om het restantbudget voor Flexwonen (€ 40.000) over te hevelen naar 2024, zodat de benodigde werkzaamheden voor locatie flexwonen De Tol alsnog kunnen worden uitgevoerd.

Baten
Ruimte en leefbaarheid (€ 1.471.000 nadeel)
De hogere baten hebben voornamelijk betrekking op het kostenverhaal van Klein Plaspoelpolder in het kader van het facilitair grondbeleid.

Grondexploitatie (€ 17.948.000 nadeel)
Zie toelichting bij de lasten.

Wonen en bouwen (€ 2.568.000 nadeel)
De lagere opbrengsten hebben voornamelijk betrekking op:

- In 2023 is *minder aan bouwleges* opgelegd dan begroot. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Het moment van indienen heeft vaak te maken met de bedrijfseconomische situatie van de ontwikkelaar. Tegenover dit nadeel staat er een voordeel op de lasten bij de Wabo.
- *Nog niet gerealiseerde verkoop van de Herenstraat 42-44:* Eind vorig jaar bleek dat de overdracht in 2024 zal plaatsvinden. Deze bijstelling kon niet meer in de 2e Tussentijdse rapportage verwerkt worden, waardoor nu een lagere baat van € 1,5 miljoen is ontstaan.
- *Isoleren woningen:* Er zijn geen gerealiseerde baten, omdat er geen uitgaven zijn geweest in 2023.
- *Proeftuin aardgasvrije woningen:* er zijn geen gerealiseerde baten, omdat dit in relatie staat tot de uitgaven. Er zijn beperkte uitgaven geweest in 2023, waardoor enkel dat deel daadwerkelijk van de tussenrekening is gerealiseerd.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving

Binnen de begroting bestaat onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor ophalen afval, verstrekken van vergunningen, onderhouden van het riool, reisdocumenten, bijstandsuitkeringen etc.) hangen samen met een concreet taakveld en zijn opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen doordat zij vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen van de programma's en zijn ingedeeld naar voorgeschreven taakvelden.

Nr.	Naam taakveld
0.5	Treasury
0.61	OZB Woningen
0.62	OZB Niet-woningen
0.64	Belastingen overig
0.7	Algemene en overige uitkeringen
0.8	Overige baten en lasten

Wat willen wij bereiken?

We zijn er gezamenlijk verantwoordelijk voor dat het gemeentelijke huishoudboekje op orde is, waarbij we de lasten voor onze inwoners en ondernemers zo laag mogelijk willen houden. Dit vraag om een sluitende begroting en een positief meerjarenperspectief. Financiën zijn geen doel op zich, maar alleen met een gezonde financiële basis kunnen we onze gezamenlijke ambities waarmaken, de voorzieningen in onze mooie gemeente in stand houden en mensen de ruimte geven. Want daar gaat het om.

Leidschendam-Voorburg is een financieel gezonde gemeente. De begroting sluit meerjarig en het toezicht vanuit de provincie is licht. Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat er ook in de komende periode ontwikkelingen kunnen zijn die vragen om investeringen die we nu nog niet kunnen voorzien. Gelukkig hebben we met onze reservepositie een buffer voor dit soort situaties, maar onze spaarpot is natuurlijk niet onbeperkt. Een zorgvuldig financieel beleid is daarom geboden.

Dat doen we onder meer door:

- Het voeren van een behoedzaam financieel beleid en realistisch te begroten conform het voorzichtigheidsbeginsel (reële, solide uitgangspunten)
- De inwonerslasten (met uitzondering van indexering) niet te verhogen, zodat deze onder het regionaal gemiddelde blijven

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
35	Gemiddelde WOZ waarde woningen	1.000 euro	2023	380 (landelijk 368)	CBS - Statistiek waarde onroerende zaken

Toelichting op de indicatoren

35 Gemiddelde WOZ waarde woningen

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Taakveld 0.5 Treasury

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente met betrekking tot de treasuryfunctie. Dit betreft het zorgdragen voor een adequate financiering en het beheer van de aandelenportefeuille (Stedin Holding N.V., Dunea en de BNG Bank) en het verstrekken van garanties aan derden.

Wat gaan we ervoor doen?

Wekelijks wordt de liquiditeitspositie van de gemeente bijgehouden. Het doel daarvan is zeker te stellen dat de gemeente over voldoende liquiditeiten beschikt om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Indien nodig worden extra liquiditeiten aangetrokken. Verwacht wordt dat de gemeente in 2023 vreemd vermogen zal moeten aantrekken.

De gemeente neemt daarnaast deel aan de jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen van Dunea, Stedin en de BNG Bank.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De gemeente beschikte in 2023 over voldoende liquide middelen om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Er zijn dus geen middelen aangetrokken op de geld of kapitaalmarkt. De liquiditeitspositie van de gemeente wordt actief gemonitord.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Treasury	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	-84	122	38	118	-80
Baten	2.811	430	3.241	4.268	1.026
Saldo van lasten en baten	**2.896**	**308**	**3.204**	**4.150**	**946**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op rente van opgenomen kort- en langlopende geldleningen. De baten betreffen rente op verstrekte geldleningen en eigen vermogen alsmede de dividenduitkeringen van Stedin en de BNG Bank.

Verbonden partij(en)

BNG Bank NV

Doelstelling

BNG Bank NV (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Ontwikkelingen

Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille). De BNG richt zich in haar activiteiten steeds meer op duurzaamheid en moet daar aan de toezichthouder ook over rapporten. Dit kan effect hebben op de klanten van de BNG.

Stedin Holding N.V.

Doelstelling

Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.

Ontwikkelingen

Netwerkbeheer Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen. Stedin heeft samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3',
onderzocht op welke wijze een kapitaalinjectie vorm kon krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen (Rijk, provincies en gemeenten) en gemeenteraden van de deelnemende gemeenten zijn betrokken bij het traject. Het resultaat in 2023 is dat het Rijk deelnemer is geworden in Stedin en een kapitaalinjectie heeft gedaan van € 500 miljoen.

Taakveld 0.61 OZB Woningen

Tot dit taakveld behoort de onroerend zaakbelasting op woningen:

- Belasting op eigendom woningen
- Waardering onroerende zaken (woningen)
- Heffing en invordering
- Uitvoering OZB (woningen)
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we ervoor doen?

We zorgen voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de OZB. De uitvoering bestaat uit het waarderen van de woningen, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend. De WOZ-waarde van woningen stijgt in 2023. De tarieven worden naar beneden bijgesteld zodat een gelijkblijvende opbrengst wordt gerealiseerd. Daarnaast worden de tarieven geïndexeerd.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

We hebben gezorgd voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de onroerendezaakbelasting (OZB). De uitvoering bestaat uit het waarderen van de woningen, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Hieraan hebben we extra aandacht besteed. Zo hebben we de folder gemeentelijke belastingen beter leesbaar gemaakt. Ook hebben we het contact met de gemeente makkelijker gemaakt zodat het indienen van een bezwaar niet nodig is en de betaling eenvoudiger kan.

Jaarlijks worden de tarieven berekend. Voor de indexering zijn de actuele CPB ramingen gehanteerd, die beschikbaar zijn bij het opstellen van de begroting.De opbrengst OZB is besteed aan kosten voor onder andere zorg, de leefomgeving, veiligheid, cultuur, onderwijs, gebouwen, subsidies, verlichting en groen.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

OZB Woningen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	352	-116	237	317	-80
Baten	9.886	500	10.386	10.447	60
Saldo van lasten en baten	**9.534**	**616**	**10.150**	**10.130**	**-20**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de OZB op woningen, de heffing op en waardering van woningen, het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtschelding procedures.
De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.62 OZB Niet-woningen

Tot dit taakveld behoort de onroerend zaakbelasting op niet-woningen:

- Belasting op eigendom en gebruik niet-woningen
- Waardering onroerende zaken (niet-woningen)
- Heffing en invordering
- Uitvoering OZB (niet-woningen)
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we ervoor doen?

We zorgen voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de OZB. De uitvoering bestaat uit het waarderen van de panden, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend.
De prognose van de WOZ-waarde van niet woningen geeft aan dat deze daalt in 2023 ten opzichte van 2022. Dit is gebaseerd op een dalende WOZ waarde ontwikkeling van 1%. Vervolgens worden de opbrengsten verhoogd met de CPB-indexatie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

We hebben gezorgd voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de onroerendezaakbelasting (OZB). De uitvoering bestaat uit het waarderen van de panden, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend bij het opstellen van de begroting. Vervolgens zijn de opbrengsten verhoogd met een index vanuit de meest actuele CPB ramingen die beschikbaar waren bij het opstellen van de begroting. Er is een hogere opbrengst gerealiseerd in 2023 dan begroot doordat de marktontwikkeling bij niet-woningen iets hoger uitviel dan voorzien.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

OZB Niet-woningen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	150	5	155	131	24
Baten	5.049	0	5.049	5.094	46
Saldo van lasten en baten	**4.899**	**-5**	**4.893**	**4.963**	**70**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de OZB op niet-woningen, de heffing op en waardering van niet-woningen, het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtschelding procedures.
De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.64 Belastingen overig

Tot dit taakveld behoren overige gemeentelijke belastingen, zoals:

- Hondenbelasting
- Reclamebelasting
- Heffing en invordering
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we ervoor doen?

Belastingheffing is noodzakelijk om te kunnen investeren in lokale voorzieningen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting 2023 is in de raadsvergadering van 6 december 2022 vastgesteld en de aanslagen reclamebelasting 2023 zijn opgelegd en geïnd.

Partijen kunnen gezamenlijk afspreken om de hoogte van de voet voor de opgelegde reclame belasting tussentijds te indexeren. Dit is opgenomen in de convenanten. Met de ondernemersfondsen Huygenskwartier Voorburg en Leidschendam Centrum is afgesproken 1% indexatie toe te passen op de tarieven van de reclamebelasting. Een toelichting is opgenomen bij het programma economie, taakveld economische ontwikkeling.

Acties

Acties 2023	Status
De hondenbelasting wordt per 2023 afgeschaft.	
Bij voldoende draagvlak kunnen de ondernemersfondsen Leidschendam-Centrum en het Huygenskwartier worden voortgezet. Dit wordt in de Verordening Reclamebelasting 2023 meegenomen.	

Toelichting acties:

In de convenanten van de ondernemersfondsen Leidschendam-Centrum en het Huygenskwartier is opgenomen dat na een nieuwe draagvlakmeting is gebleken dat beide fondsen de wens hebben tot continuering.

Wat heeft het gekost?

Belastingen overig	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	248	13	261	354	-92
Baten	155	0	155	150	-5
Saldo van lasten en baten	**-93**	**-13**	**-106**	**-204**	**-98**

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de reclamebelasting. De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.7 Algemene en overige uitkeringen

Tot dit taakveld behoren de uitkeringen uit het gemeentefonds zoals de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en de decentralisatie-uitkeringen. Specifieke uitkeringen (zoals bijvoorbeeld de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten, de BUIG) behoren niet tot dit taakveld. Specifieke uitkeringen worden opgenomen onder het betreffende taakveld.

Wat gaan we ervoor doen?

Drie keer per jaar brengt het rijk een circulaire gemeentefonds uit. Het betreft: de meicirculaire, de septembercirculaire en tot slot de decembercirculaire. Bij iedere circulaire wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de gevolgen voor de gemeentelijke inkomsten uit het gemeentefonds.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

De actualiteiten rond het gemeentefonds worden doorlopend gemonitord. De effecten uit de verschillende circulaires zijn in de begroting en het meerjarenperspectief verwerkt.

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Algemene en overige uitkeringen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	0	0	0	0	0
Baten	140.693	12.405	153.098	156.573	3.475
Saldo van lasten en baten	**140.693**	**12.405**	**153.098**	**156.573**	**3.475**

Bedragen x € 1.000

Binnen dit taakveld worden geen lasten verantwoord.
De baten betreffen de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Verbonden partij(en)

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Tot dit taakveld behoren stelposten, taakstellende bezuinigingen en de begrotingsruimte.

Wat gaan we ervoor doen?

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Overige baten en lasten	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	212	-181	31	94	-63
Baten	0	0	0	32	32
Saldo van lasten en baten	**-212**	**181**	**-31**	**-62**	**-31**

Bedragen x € 1.000

Onder de lasten zijn opgenomen de nog over de taakvelden te verdelen stelpost beheer en onderhoud openbare ruimte en de nog over de taakvelden te verdelen POK middelen.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Algemene Dekkingsmiddelen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Treasury	-84	122	38	118	-80
OZB Woningen	352	-116	237	317	-80
OZB Niet-woningen	150	5	155	131	24
Belastingen overig	248	13	261	354	-92
Algemene en overige uitkeringen	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	212	-181	31	94	-63
Totaal lasten	**878**	**-156**	**722**	**1.013**	**-291**
Baten					
Treasury	2.811	430	3.241	4.268	1.026
OZB Woningen	9.886	500	10.386	10.447	60
OZB Niet-woningen	5.049	0	5.049	5.094	46
Belastingen overig	155	0	155	150	-5
Algemene en overige uitkeringen	140.693	12.405	153.098	156.573	3.475
Overige baten en lasten	0	0	0	32	32
Totaal baten	**158.594**	**13.335**	**171.929**	**176.564**	**4.634**
Saldo van baten en lasten	**157.716**	**13.491**	**171.207**	**175.550**	**4.343**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van lasten en baten van de Algemene Dekkingsmiddelen is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 4.343.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Belastingen overig (€ 92.000 nadeel)
Betreft een hogere urentoerekening aan taakveld Belastingen overige dan begroot.

Baten

Treasury (€ 1.026.000 voordeel)
Door de hogere rentetarieven in 2023 is er een hogere rentevergoeding gerealiseerd over het saldo schatkistbankieren. Dit betreft het saldo op de gemeentelijke rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2023 heeft dit geresulteerd in een voordeel op de rentebaten van € 562.000. Daarnaast is de bespaarde rente op eigen financieringsmiddelen hoger uitgevallen dan eerder begroot (€ 464.000). Dit is de rente die berekend wordt aan de hand van de stand van de reserves en

voorzieningen. De stand van de reserves is aan het eind van 2023 hoger dan verwacht en er zijn geen leningen aangetrokken. "Bespaard" geeft aan dat door het beschikbare (hogere) vermogen, rentekosten bij het aantrekken van een lening worden voorkomen.

Algemene en overige uitkeringen (€ 3.475.000 voordeel)
De uitkeringen uit het Gemeentefonds bestaan uit de algemene uitkering, de decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkeringen. De ramingen van de uitkeringen zijn gebaseerd op de meicirculaire en de septembercirculaire 2023. Het positieve saldo over 2023 wordt verklaard door de effecten uit de decembercirculaire. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen voor bijvoorbeeld de energietoeslag en de Omgevingswet. Vooruitlopend op deze uitkeringen zijn er in 2023 al kosten gemaakt en resteert er nog een kostenpost van €0,7 miljoen in 2024. Deze verschillen worden in de betreffende programma's beschreven. Gemeentebreed leidt dit niet tot een saldo in de jaarrekening. Daarnaast heeft er in 2023 een actualisatie van een maatstaf voorgedaan. De details van de decembercirculaire staan beschreven in de raadsbrief decembercirculaire 2023 met dossiernummer 3650.

Voorstel overheveling
In 2024 worden nog werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van de energietoeslagen 2023. In 2023 zijn deze toeslagen ambtshalve uitgekeerd en in 2024 worden er nog aanvragen ingediend en uitgezocht. Het betreft een bedrag van €666.000.

Programma Overhead

Omschrijving

Tot Overhead behoren alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces:

- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
- Personeel en organisatie
- De gemeentesecretaris
- Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement)
- Juridische zaken
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- Informatievoorziening en automatisering van PIOFACH-systemen
- Facilitaire zaken en huisvesting (incl. beveiliging)
- Documentaire informatievoorziening (DIV)
- Managementondersteuning primair proces

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
0.4	Overhead

Wat willen wij bereiken?

We willen onze gemeente zo goed mogelijk ondersteunen om de primaire processen zo effectief mogelijk uit te kunnen voeren.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
4	Externe inhuur	Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	2023	23,2%	Eigen gegevens
5	Overhead	% van totale lasten	2023	13,8%	Eigen gegevens

Toelichting op de indicatoren

4 Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

5 Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Taakveld 0.4 Overhead

Tot dit taakveld behoren alle kosten die samenhangen met de ondersteuning van het primaire proces.

Wat gaan we ervoor doen?

In 2023 gaat de organisatie verder met het verbeteren van de privacy/gegevensbescherming van burgers conform de afspraken die hierover met de raad zijn gemaakt begin 2022. Onder andere worden de processen registers verder op orde gebracht. Er worden privacy officers aangetrokken voor de ondersteuning van de organisatie (o.a. door uitvoering van de registraties, verwerkersovereenkomsten en datalekken). Ook zal een begin gemaakt worden met een campagne om bewustzijn, kennis en handelingsbekwaamheid bij management en medewerkers te vergroten.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Voor een uitgebreide toelichting op het taakveld Overhead wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Acties

Acties 2023	Status
Aantrekken privacy officer(s)	✓
Verplichte registers verbeteren.	✓
Start organisatiecampagne, eerst op management.	!
De mogelijkheid om contant te betalen wordt weer ingevoerd.	✗

Toelichting acties:
- In 2023 is de privacy organisatie versterkt met de komst van twee privacy officers in vaste dienst.

- De gemeente is verplicht om een actueel register van verwerkingen in stand te houden. Het register is in februari 2023 opgeleverd. Het bevat 309 processen waarbij persoonsgegevens worden verwerkt. Het verwerkingsregister geeft een goed beeld van de verwerkingen bij de gemeente. Vervolgstappen zijn het vollediger vullen van het register en het actualisatieproces opstellen.

- In 2023 is gestart met een stuurgroep informatiebeveiliging en privacy waarin gerapporteerd wordt over de activiteiten en ontwikkelingen op het gebied van gegevensbescherming. Ook is het project implementatie BIO-NIS2 gestart waar in het plan van aanpak aandacht wordt besteed aan de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot informatiebeveiliging (en privacy) van het management en college. In 2024 start de bewustwordingscampagne informatiebeveiliging en privacy en staan er verschillende bewustwordings- en voorlichtingsactiviteiten op het programma.
- De gemeenteraad heeft bij de behandeling van de begroting 2023 besloten om het contant betalen niet door te voeren.

Wat heeft het gekost?

Overhead	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	35.282	2.812	38.094	37.891	202
Baten	9	85	94	133	39
Saldo van lasten en baten	**-35.273**	**-2.727**	**-38.000**	**-37.759**	**242**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen personeelslasten en materiële lasten behorende bij de ondersteunende functies, de kosten van huisvesting en het wagenpark van het ambtelijk apparaat en informatiserings- en automatiseringskosten.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Overhead	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Overhead	35.282	2.812	38.094	37.891	202
Totaal lasten	**35.282**	**2.812**	**38.094**	**37.891**	**202**
Baten					
Overhead	9	85	94	133	39
Totaal baten	**9**	**85**	**94**	**133**	**39**
Saldo van baten en lasten	**-35.273**	**-2.727**	**-38.000**	**-37.759**	**242**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten binnen Overhead is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 242.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Overhead (voordeel € 202.000)
De personeelslasten staan op taakveld overhead begroot, maar worden aan de overige taakvelden toegerekend. Hierdoor ontstaat op het taakveld Overhead een voordeel en staan er nadelen op de overige relevante taakvelden vermeld. Tevens een voordeel op het centrale opleidingsbudget wat niet volledig is ingezet in 2023.

Een tegenvaller op het taakveld overhead is ontstaan door de inzet van externe inhuur. Door de krappe arbeidsmarkt is het lastig om vacatures te vervullen en daarom is er meer extern ingehuurd. Daarnaast wordt externe inhuur ingezet op projecten als de gemeente de expertise niet zelf in huis heeft. Hiertegenover staat op het taakveld algemene uitkering een voordeel. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen via de decembercirculaire voor bijvoorbeeld de energietoeslag en de Omgevingswet.

Voorstel overhevelingen
In 2023 is budget beschikbaar gesteld voor de implementatie van een nieuw financieel systeem ERPx. In 2024 vindt afronding van het project plaats. Het restantbudget van € 85.000 wordt ingezet in 2024 om het project af te ronden.

Voor de doorontwikkeling in het ruimtelijk domein, in verband met een professionaliseringsslag in projectmatig en programmatisch werken binnen LV, is een budget van
€ 100.000 beschikbaar gesteld. Hier is in 2023 nog geen invulling aan gegeven. Het budget wordt ingezet in 2024.

De nieuwbouw van Stadsbeheer aan de Veurse Achterweg 14 is uitgesteld. In de begroting was voor het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat voor 2023 en

het terug verhuizen in 2024 budget opgenomen. Deze werkzaamheden hebben nog niet plaats gevonden en moeten mee schuiven in de planning van de nieuwbouw, het bijbehorende budget van € 424.500 wordt ingezet in 2024.

De uitvoering van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd was uitgesteld en is eind 2023 van start gegaan. Het grootste deel van de uitvoering zal in 2024 plaatsvinden, hiervoor wordt het budget van de regionale Hervormingsagenda van € 70.000 ingezet in 2024.

De Wet open overheid (Woo) verplicht de gemeente om bestuurlijke informatie openbaar te maken en om de informatiehuishouding op orde te hebben en houden. Voor het publiceren van documenten die volgens de Woo openbaar moeten worden gemaakt zou in 2022 door de Rijksoverheid het platform Plooi ter beschikking worden gesteld. Deze ontwikkeling is stopgezet eind 2022. Er was rekening gehouden met het feit dat de gemeente hierop ging aansluiten. Hiertoe was voor 2023 budget beschikbaar gesteld. In 2023 is gestart met een verkenning naar een eigen platform waarop wij de documenten kunnen plaatsen. De aanschaf en implementatie hiervan zullen plaatsvinden in 2024. Het restantbudget van € 75.000 wordt hiervoor ingezet.

Baten

<u>Overhead (voordeel € 39.000)</u>
Geen relevante afwijkingen.

Programma Vennootschapsbelasting

Omschrijving

Op dit taakveld wordt (de raming van) het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last opgenomen. Het gaat om het (geraamde) bedrag van de aanslag vennootschapsbelasting voor het betreffende jaar.

Dit bedrag is verschuldigd vanwege fiscale winst die per saldo wordt/is gerealiseerd op ondernemingsactiviteiten (bijvoorbeeld grondexploitaties) in het betreffende begrotingsjaar na eventuele verrekening van fiscale verliezen uit eerdere begrotingsjaren.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
0.9	Vennootschapsbelasting

Wat willen wij bereiken?

Jaarlijks tijdig een complete aangifte vennootschapsbelasting indienen bij de belastingdienst.

Indicatoren

Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Toelichting op de indicatoren

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting

Op dit taakveld wordt de te betalen vennootschapsbelasting (VPB) als last verantwoord.

Vanaf 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen van toepassing. Door deze wet krijgen overheden te maken met het feit dat ze voor een deel van hun activiteiten onder de vennootschapsbelasting (kunnen) gaan vallen. Daar waar binnen bepaalde clusters van activiteiten overschotten worden behaald, wordt niet voldaan aan de criteria die worden gesteld voor toetreding tot Vpb-ondernemerschap. De criteria waaraan moet worden voldaan om als ondernemer te kwalificeren:

Er is sprake van:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- en deelname aan het economisch verkeer;
- en een winstoogmerk/structurele overschotten.

Met name vanwege de laatste twee criteria vallen de activiteiten binnen de gemeentelijke exploitatie buiten de Vpb-plicht. Het gemeentelijk grondbedrijf valt in zijn geheel onder de Vpb-plicht.

Wat gaan we ervoor doen?

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Vennootschapsbelasting	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	50	0	50	59	-9
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-50**	**0**	**-50**	**-59**	**-9**

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de verwachte afdrachten aan vennootschapsbelasting over het grondbedrijf van de gemeente.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Vennootschapsbelasting	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Vennootschapsbelasting	50	0	50	59	-9
Totaal lasten	**50**	**0**	**50**	**59**	**-9**
Baten					
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Totaal baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten	**-50**	**0**	**-50**	**-59**	**-9**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Lasten

Het saldo van baten en lasten binnen de Vennootschapsbelasting is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 9.000 nadelig. Dit betreft de voorlopige aanslag 2023 voor de Vennootschapsbelasting op het grondbedrijf.

Programma Onvoorzien

Omschrijving
Wettelijk is voorgeschreven dat in de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven is geraamd.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
0.12	Onvoorziene uitgaven

Wat willen wij bereiken?
Er zijn voor dit "programma" geen specifieke doelen beschreven.

Indicatoren
Conform de begroting zijn de landelijk verplichte indicatoren in het jaarverslag opgenomen bij de programma's. De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de meest recente gegevens die door het CBS (www.waarstaatjegemeente.nl) zijn gepubliceerd.

Toelichting op de indicatoren

Taakveld Onvoorzien

Tot dit taakveld behoort de post onvoorzien. Wettelijk is voorgeschreven dat in de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven is geraamd. Er zijn geen voorschriften of normen over de omvang van deze post. Het is aan de raad om aan te geven welke omvang zij nodig acht. Dit betreft het totaalbedrag dat beschikbaar is voor alle programma's tezamen. Bij aanwending moet worden voldaan aan de volgende criteria (de drie O's): Onvoorzien, Onontkoombaar en Onuitstelbaar.

Wat gaan we ervoor doen?

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Acties

Acties 2023	Status

Toelichting acties:

Wat heeft het gekost?

Onvoorziene uitgaven	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Lasten	100	-30	70	0	70
Baten	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-100**	**30**	**-70**	**0**	**70**

Bedragen x € 1.000

In de begroting is een structurele post onvoorzien opgenomen van € 100.000.

Verbonden partij(en)

Financiële toelichting op hoofdlijnen

Tabel van lasten en baten

Programma Onvoorziene uitgaven	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Onvoorziene uitgaven	100	-30	70	0	70
Totaal lasten	**100**	**-30**	**70**	**0**	**70**
Baten					
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0
Totaal baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten	**-100**	**30**	**-70**	**0**	**70**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

In 2023 heeft het college van de gemeente Leidschendam-Voorburg besloten om drie lokale initiatieven te steunen voor aardbevingsslachtoffers in Turkije en Syrië. In de 1e Tussentijdse rapportage 2023 is voor een totaal bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld vanuit de post onvoorzien.

4 Paragrafen

Lokale Heffingen

Algemeen
Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en over het kwijtscheldingsbeleid. Ook wordt in deze paragraaf ingegaan op de kostendekking van de belangrijkste gemeentelijke heffingen: de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de lijkbezorgingsrechten en de leges.

Uitgangspunten
Beleidsuitgangspunten
De uitgangspunten van het beleid voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn vastgelegd in de Paragraaf Lokale heffingen.

De uitgangspunten zijn:
- Lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden met uitzondering van de toeristenbelasting;
- Streven naar kostendekkende heffingen en leges.

Het uitgangspunt voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven is een indexatie van 6,16% op basis van de informatie uit de Macro Economische Verkenning 2023 (MEV 2022) zoals opgenomen in de kadernota 2023. Daarnaast geldt dat de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing, riool- en waterzorgheffing, marktgelden, begraafrechten en leges maximaal 100% mag zijn conform de Gemeentewet.

Gemeentelijk belastinggebied
De gemeentelijke belastingen omvatten in 2023 de onroerendezaakbelastingen, reclamebelasting en toeristenbelasting.

De tarieven van de onroerendezaakbelastingen en de toeristenbelasting zijn ten opzichte van 2022 geïndexeerd met de MEV-indexatie van 6,16%.

In 2023 zijn alle aanslagen onroerende-zaakbelastingen 2023 opgelegd. Doordat de waardeontwikkeling voor woningen hoger was dan voorzien, is € 500.000 aan meeropbrengst OZB-woningen 2023 gerealiseerd. Deze
€ 500.000 is via de 2de tussenrapportage 2023 toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

De Verordening Hondenbelasting is per 1 januari 2023 ingetrokken.

In september 2022 is er onder de ondernemers een draagvlakmeting gehouden. Dit heeft geleid tot een continuering van de ondernemersfondsen. Dit is door de gemeenteraad vastgesteld op 6 december 2022. Hierbij is ook de Verordening Reclamebelasting 2023 meegenomen en vastgesteld (iBabs 2722).

Gemeentelijke heffingen
De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten voor door de gemeente geleverde diensten en producten.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn vastgesteld in de raad van 9 november 2022, middels het "Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2023".

Overzicht opbrengsten Belastingen, heffingen en leges

Belastingsoort	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Afvalstoffenheffing	12.808	12.937	12.964
Onroerendezaakbelasting	13.788	15.317	15.385
Rioolheffing	7.274	7.992	8.195
Leges (inclusief bouwleges)	3.677	4.373	3.673
Hondenbelasting	358	0	-1
Lijkbezorgingsrechten	825	892	807
Marktgelden	59	57	55
Precariobelasting	0	0	0
Reclamebelasting	149	155	151
Toeristenbelasting	479	519	497
Totaal	**39.416**	**42.242**	**41.726**

Bedragen x € 1.000

Toelichting
De relevante financiële afwijkingen worden toegelicht:

bouwleges
In 2023 is € 756.000 minder aan bouwleges opgelegd dan begroot. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Het moment van indienen heeft vaak te maken met de bedrijfseconomische situatie van de ontwikkelaar, een aantal geprognosticeerde vergunningaanvragen lopen door naar 2024.

leges paspoorten en rijbewijzen
Als gevolg van het verlengen van de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten, dit leidt tot een voordeel in 2023.

Overzicht kostendekkendheid Afval/riool/Lijkbezorging/Marktgelden/Leges
Onderstaand zijn de overzichten van de kostendekkendheid van afvalstoffenheffing, rioolheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges weergegeven.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Realisatie 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Kosten taakveld T73 Afval	9.615	9.549	10.237	10.435
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	398	393	393	389
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	812	785	785	725
Inkomsten taakveld T73 Afval	-471	0	0	-7

Inkomsten Garantieprovisie HVC	-180	-175	-175	-170
Netto kosten taakveld	**10.174**	**10.552**	**11.240**	**11.372**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead	362	393	393	393
BTW	1.981	1.967	2.091	2.147
Totale kosten	**12.517**	**12.912**	**13.724**	**13.912**
Opbrengst afvalstoffen heffingen	12.809	12.937	12.937	12.965
Kostendekkendheid	**102,3%**	**100,2%**	**94,3%**	**93,2%**
Storting in de voorziening Afval	291	25	0	0
Onttrekking aan de voorziening Afval	0	0	787	946
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex en kwijtschelding) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T73 Afval (Nedvang vergoeding verpakkingsmaterialen) worden voor 100% meegenomen.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de directe kosten wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Realisatie 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Kosten taakveld T72 Riolering	4.513	5.161	5.148	4.867
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	455	607	328	344
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	575	480	480	514
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. Heffingen	-150	0	-18	-16
Kosten taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	252	309	767	413
Netto kosten taakveld	**5.645**	**6.557**	**6.705**	**6.122**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead	621	693	918	918
BTW	857	984	1.138	947

Totale kosten	**7.123**	**8.234**	**8.761**	**7.987**
Opbrengst heffingen	7.274	7.992	7.992	8.195
Kostendekkendheid	**102,1%**	97,1%	91,2%	102,6%
Storting in voorziening riolering	152	0	0	307
Onttrekking voorziening riolering	0	242	842	100
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	**100,0%**	**100,0%**	**100,8%**	**100,0%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid rioolheffing

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de betreffende grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdelen Doorstromen watergangen (baggeren & duikers) wordt voor 75% meegenomen in het tarief en Onderhoud beschoeiingen / oeverbeschoeiingen / watergangen / sloten) wordt voor 50% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdeel Grondwaterstanden) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de kostenelementen worden meegenomen in de rioolheffing.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Realisatie 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria	1.098	1.040	1.062	946
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria	-252	-164	-164	-97
Netto kosten taakveld	**846**	**876**	**898**	**849**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead	233	283	253	225
Totale kosten	**1.079**	**1.159**	**1.151**	**1.074**
Opbrengst heffingen	914	-952	892	764
Dekkingspercentage	**84,7%**	**-82,1%**	**77,5%**	**71,1%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

De kosten voor begraafplaatsen en crematoria worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke begraaftarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraaftarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen van € 57 per persoon, per uur.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraaftarieven.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen.

Kostendekkendheid leges

Omschrijving	Realisatie 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Kosten legesverordening	2.844	3.389	3.389	3.003
Netto kosten taakveld	**2.844**	**3.389**	**3.389**	**3.003**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead, incl. (omslag)rente	1.389	1.566	1.566	1.080
Totale kosten	**4.233**	**4.955**	**4.955**	**4.083**
Opbrengst heffingen	3.402	4.169	4.169	3.472
Dekkingspercentage	**80,4%**	**84,1%**	**84,1%**	**85,0%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02, 063, 12, 21, 22 en 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen.
- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.

Leges uit de legestabel mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt echter op totaalniveau over alle leges. Het kan dus voorkomen dat individuele hoofdstukken uit de tabel, of titels meer dan 100% kostendekkend zijn. Het totaal van de tabel is nooit meer dan 100% kostendekkend

In het overzicht kostendekkendheid leges 2023 zijn alleen de hoofdstukken weergegeven waar een realisatie heeft plaatsgevonden

Precariobelasting

Het heffen van Precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven is per 1-1-2022 niet meer mogelijk.

Overzicht Kostendekkendheid 2022 leges per hoofdstuk

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	BTW	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T1-1	Burgerlijke stand	105.351	107.048		212.399	150.267	71%
T1-2	Reisdocumenten	476.282	176.468		652.750	488.750	75%
T1-3	Rijbewijzen	222.378	135.498		357.876	282.021	79%
T1-4	Verstrekkingen BRP	25.057	25.456		50.513	35.802	71%
T1-5	Huisvestingswet 2014	5.899	6.047		11.946	2.276	19%
T1-6	Leegstandswet	2.264	2.320		4.584	847	0%
T1-7	Verkeer en vervoer	246.522	231.005		477.527	291.158	61%
T1-8	Diversen	33.451	24.265		57.716	35.936	62%
	Subtotaal titel 1	**1.117.204**	**708.107**	**-**	**1.825.311**	**1.287.057**	**71%**
T1-1	Begripsomschrijvingen	407	385		792	-	0%
T2-2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	121.788	42.785		164.573	94.022	57%
T2-3	Aanvraag omgevingsvergunning	874.482	-		874.482	-	0%
T2-4	Bouwen van bouwwerk zonder afwijking van het bestemmingsplan	352.509	333.467		685.976	703.441	103%
T2-5	Bouwen van bouwwerk (met afwijking van bestemmingsplan)	255.627	242.471		498.098	1.238.448	249%
T2-6	Afwijken van bestemmingsplan zonder bouwactiviteiten	5.397	5.107		10.504	14.256	136%
T2-7	In gebruik nemen van een bouwwerk met het oog op brandveiligheid	1.136	1.075		2.211	3.082	139%
T2-8	Aanlegactiviteiten	5.113	4.838		9.951	9.246	93%
T2-10	Aanpassen van een rijksmonument/ provinciaal of gemeentelijk monument	3.409	3.225		6.634	6.165	93%
T2-11	Slopen van een bouwwerk als dat volgens het bestemmings-/omgevingsplan zonder omgevingsvergunning niet mag	5.682	5.375		11.057	10.275	93%
T2-13	Aanleggen of veranderen van een weg	568	538		1.106	616	56%
T2-14	Realiseren van een in-/uitrit	2.273	2.150		4.423	4.110	93%
T2-16	Kappen	6.850	6.962		13.812	13.814	100%
	Subtotaal titel 2	**1.635.241**	**648.378**	**-**	**2.283.619**	**2.097.475**	**92%**
T3-1	Horeca	21.464	22.008		43.472	8.184	19%

T3-2	Organiseren evenementen of markten	62.242	2.298		64.540	3.253	5%
T3-5	Huisvestingswet 2014	113	108		221	201	91%
T3-7	Overig	7.821	7.951		15.772	6.076	39%
	Subtotaal titel 3	**91.640**	**32.365**	**-**	**124.005**	**17.714**	**14%**
	Totaal	**2.844.085**	**1.388.850**	**-**	**4.232.935**	**3.402.246**	**80%**

Bedragen x € 1

Kwijtscheldingsbeleid gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing kunnen inwoners een beroep doen op de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling. De kosten van kwijtschelding vormen onderdeel van de kostendekkendheid van deze tarieven.

Voor de afvalstoffenheffing is in 2023 voor een bedrag van € 774.845 kwijtschelding verleend (begroot € 785.000).

Bij de riool- en waterzorgheffing is in het jaar 2023 voor een bedrag van € 483.438 kwijtschelding verleend (begroot € 479.574). Tegelijkertijd is de opbrengst van de riool- en waterzorgheffing in 2023 € 8.123.222 (begroot € 7.956.531). Dit betekent dat er meer gebruikers in 2023 zijn dan voorzien. Hierdoor is de verleende kwijtschelding eveneens mee gestegen. Doordat er meer is opgehaald dan begroot stijgt ook het verleende bedrag aan (gedeeltelijke) kwijtschelding.

Gemeentelijke woonlasten

De woonlasten zijn een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerende-zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
a. Onroerende zaakbelasting*	253,80	257,13	274,85	253,80	257,13	274,85
b. Afvalstoffenheffing	309,48	326,40	318,00	374,40	394,80	384,72
c. Rioolheffing	180,00	194,40	216,36	180,00	194,40	216,36
Totale woonlasten	**743,28**	**777,93**	**809,21**	**808,20**	**846,33**	**875,93**

Bedragen x € 1

** Betreffen de tarieven OZB voor eigenaren.*

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen maakt jaarlijks een 'Atlas van de lokale lasten'. Dit is een landelijk overzicht van de lokale lasten per gemeente. In de woonlasten zijn de rioolheffing, afvalstoffenheffing en de OZB meegenomen. Bij de OZB is door COELO uitgegaan van een gemiddelde landelijke WOZ-waarde. Deze wijkt af van de waarde die de gemeente gebruikt in de gemeentelijke woonlasten tabel (zie hierboven). Hierdoor zijn de gemeentelijke woonlasten in de tabellen niet aan elkaar gelijk.

Gemeentelijke woonlasten 2023	Eenpersoons-huishouden	Meerpersoons-huishouden	Ranglijst COELO
Den Haag	€ 802	€ 889	115
Leidschendam-Voorburg	€ 860	€ 927	162

Rijswijk	€ 842	€ 951	185
Lansingerland	€ 935	€ 968	205
Pijnacker-Nootdorp	€ 889	€ 989	233
Westland	€ 908	€ 1.025	266
Zoetermeer	€ 1.002	€ 1.055	287
Zoeterwoude	€ 1.050	€ 1.071	301
Delft	€ 938	€ 1.083	307
Midden-Delfland	€ 1.031	€ 1.116	316
Voorschoten	€ 1.340	€ 1.430	348
Wassenaar	€ 1.352	€ 1.573	350

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het is immers van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandsvermogen, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

In de paragrafen weerstandsvermogen van de begroting en de jaarrekening wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Onder een risico wordt verstaan: een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken of afgedekt zijn. De gemeente kan zich soms indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten. In het kader van het weerstandsvermogen gaat het dus om die resterende risico's, die niet in de exploitatie of op andere wijze zijn op te vangen.

Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn: zoals de reserves en de post voor onvoorziene uitgaven. De samenstelling van de weerstandscapaciteit over 2023 staat in onderstaande tabel.

Weerstandscapaciteit	Soort	31-12-2023	31-12-2022
a. Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	11.418	12.239
b. Algemene reserve vrij besteedbaar	Incidenteel	57.734	62.823
c. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Structureel	70	100
Totaal		**69.222**	**75.162**

Bedragen x € 1.000

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De algemene reserve vrij besteedbaar is ook onderdeel van de weerstandscapaciteit. De post voor onvoorziene uitgaven is bestemd voor de dekking van onvoorziene, onontkoombare en onuitstelbare exploitatielasten.

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 7 maart 2017 besloten de reserve met bufferfunctie te normeren op een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel. Een verhoging van de reserve met bufferfunctie komt ten laste van de algemene reserve vrij besteedbaar. Wanneer de hoogte van de reserve de bandbreedte overschrijdt komt het surplus ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar. Het effectueren hiervan gebeurt bij het opstellen van de jaarstukken.

De algemene reserve met bufferfunctie is met € 821.000 verlaagd ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar om te voldoen aan de maximale bandbreedte van 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel. Deze verlaging hangt samen met de wijziging van het risicoprofiel van een aantal risico's. In het onderdeel Risico-inventarisatie en -kwantificering worden de afzonderlijke risico's nader toegelicht.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Het gaat om de mate waarin de gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm.

Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht:

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de onderstaande tabel wordt in de vorm van een ratio een oordeel gegeven over het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel. De ratio's voor de jaren 2022 en 2023 zijn:

Ratio	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
1. Risicoprofiel	8.742	6.923	8.156
2. Weerstandscapaciteit	75.162	66.878	69.222
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	8,6	9,7	8,5
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	66.420	59.955	61.066

Bedragen x € 1.000

Uit voorgaande tabel blijkt dat het weerstandsvermogen, gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is. De totale weerstandscapaciteit is op 31 december 2023 8,5 maal zo groot als het risicoprofiel. Ten opzichte van de realisatie 2022 is de ratio licht afgenomen van 8,6 naar 8,5. Zowel het risicoprofiel als de weerstandscapaciteit is afgenomen. De daling van de weerstandscapaciteit hangt samen met de onttrekkingen aan de Algemene reserve ten behoeve van het vormen van bestemmingsreserves CID Binckhorst Velostrada (€ 3 miljoen) en Leefbaarheid (€ 5,7 miljoen).

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en daar waar noodzakelijk worden beheersmaatregelen getroffen. Ook voor wat betreft projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt. Hierdoor wordt door het nemen van adequate maatregelen de belangrijkste risico's beperkt. Risico's belemmeren het bereiken van de gemeentelijke doelstellingen. Het is daarom van belang om de risico's in beeld te hebben en zo goed mogelijk te bepalen. Voor een stabiel financieel beleid wordt een deel van het eigen vermogen (reserves) gereserveerd om financiële risico's op te vangen.

Bij het bepalen van het risicoprofiel wordt een analyse uitgevoerd of de risico's volledig en actueel zijn. In onderstaande tabel treft u een overzicht van alle geïdentificeerde risico's die relevant zijn voor onze gemeente. De maximale omvang betreft een schatting van de financiële gevolgen van een risico's wanneer deze zich voordoet. Het risicoprofiel per risico wordt bepaald op basis van de gemiddelde omvang en de kans dat een risico zich voordoet.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel zijn de risico's gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden, het risicoprofiel ontstaat. Overigens kunnen de opgenomen bedragen suggereren dat de risico's zich in die mate gaan voordoen. Er is echter sprake van inschattingen en de uitkomsten van een kansberekening. De werkelijke uitkomsten zullen hier hoogstwaarschijnlijk in alle gevallen van afwijken.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Gemeenschappelijke regelingen				
Gemeenschappelijke regeling	48	30	24	7
Gemeentefonds				
Uitkeringen Gemeentefonds	4.500	30	2.250	675
Grondexploitaties				
Grondexploitatie	4.710	Risk-mapping	4.710	4.710
Open-einde regelingen				
Wmo	3.000	70	1.500	1.050
Jeugdhulp	2.100	30	1.050	315
JeugdzorgPlus	562	70	281	196
Overige				
Risico cyberaanvallen	9.900	10	4.950	495
Omgevingswet		PM		
Garantiestellingen	4.471	1	2.235	22
Bodemsaneringen	1.000	10	500	50
Dividend	1.300	10	650	65
WW-uitkeringen	360	30	180	54
Bouwleges	1.000	70	500	350
Btw-sportvrijstelling	200	70	100	70
Rente	650	30	325	97
Stikstofproblematiek		Risk-mapping		
Stijgende bouwkosten		PM		

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt	PM	
Onderwijshuisvesting	PM	
Totaal		**8.156**

Bedragen x € 1.000

Hieronder worden de risico's toegelicht.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling (GR) is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR.

Beheersmaatregelen

De Wet Gemeenschappelijke regelingen schrijft voor dat de meerjarenraming, de begroting, het jaarverslag en de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling moeten voldoen aan de door de algemene maatregel van bestuur gestelde regels. De raad wordt jaarlijks in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te brengen over de ontwerpbegrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.

Toelichting

Gemeenschappelijke regelingen zijn verbonden partijen waar de gemeente Leidschendam-Voorburg een financieel en bestuurlijk belang in heeft. Verbonden partijen voeren meestal gemeentelijke taken uit en leveren een bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Een financieel belang houdt in dat de gemeente geld ter beschikking stelt aan de verbonden partij. De gemeente loopt een financieel risico bij tekorten van gemeenschappelijke regelingen. Via het bestuur van de gemeenschappelijke regeling kan de gemeente aandacht vragen voor financiële tekorten en hierop sturen.
De gemeenschappelijke regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) beschikt niet over een eigen weerstandsvermogen. De deelnemende gemeenten vangen daarom de risico's op. In de risicoparagraaf in de begroting 2023 van de gemeenschappelijke regeling zijn de risico's opgenomen. Ook is er een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is daarbij bepaald op € 680.000. Het aandeel van Leidschendam-Voorburg hierin is 7%, € 47.600.
De overige Gemeenschappelijke regelingen beschikken over een eigen weerstandsvermogen.

Gemeentefonds

Uitkeringen Gemeentefonds

De gemeente loopt het risico dat de inkomsten uit het Gemeentefonds lager uitvallen door aanpassingen op Rijksniveau. De inkomsten kunnen tegenvallen door:
1. Negatieve herverdeeleffecten (vanaf 2026)
2. Ontwikkeling accres gemeentefonds
3. Een lagere onderbesteding of overbesteding van het btw-compensatiefonds met als gevolg een lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Beheersmaatregelen

De beheersmaatregelen beperken zich tot het voortdurend volgen van de ontwikkelingen van het Gemeentefonds en het actualiseren van de ramingen aan de laatste ontwikkelingen en maatstaven. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de overleggen die de VNG organiseert met betrekking tot de ontwikkelingen rondom het gemeentefonds, met name gericht op het ravijnjaar 2026. De wethouder Financiën is tevens Pijlervoorzitter Financiën van de M50 en neemt mede vanuit die positie deel aan het netwerk van bestuurders die hierover contact onderhouden.

Toelichting

Gemeenten, waaronder Leidschendam-Voorburg, staan klaar om een bijdrage te leveren aan grote maatschappelijke thema's. Daarvoor zijn voldoende middelen nodig. Vanaf 2026 zijn gemeenten structureel gekort op het gemeentefonds. De vraag is of een nieuw kabinet middelen beschikbaar stelt om het zogenoemde ravijn te dichten. Op het moment van schijven waren de formatiegesprekken nog in volle gang. Vanaf 2024 is er nog onduidelijkheid over de koers van het nieuwe kabinet met betrekking tot gemeenten en over eventuele compensaties voor het ravijn. Ook is het afschaffen van de opschalingskorting (€ 2,7 miljoen voor Leidschendam-Voorburg) nog onderwerp van gesprek. Daarnaast kunnen verdere economische en geopolitieke ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne en de mondiale spanningen flinke economische impact hebben. De kans dat het Rijk de komende jaren zal (moeten) bezuinigen blijft aanwezig.
Het gemeentefonds omvat voor Leidschendam-Voorburg ongeveer € 150 miljoen per jaar. Ondanks de voorzichtige raming van de groei (accres), blijft de kans reëel dat de groei toch lager uitvalt. Een 3% lagere groei betekent een lagere uitkering gemeentefonds van circa € 4,5 miljoen. Gezien de grote (economische) onzekerheden schatten we de kans als realistisch in.

Grondexploitaties

Grondexploitatie

Er is een risico dat het huidige verwachte programma (type woningen) niet aansluit op de vraag van de markt, wat leidt tot vertragingen.

Beheersmaatregelen

Het risico wordt gemitigeerd door adequaat marktonderzoek, goede gebiedspromotie en aandacht voor de woonomgeving. Daarnaast vindt er heldere communicatie plaats over de kwaliteit in relatie tot de budgetten.

Toelichting

Het risicoprofiel is berekend door middel van de Risk Mapping-methode. Het risicoprofiel is bepaald met een waarschijnlijkheid van 80%. Dat wil zeggen dat op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, een risicobuffer ter grootte van het berekende risicoprofiel met een waarschijnlijkheid van 80% toereikend is om de financiële risico's van de grondexploitatie op te vangen. Het risicoprofiel voor Vlietvoorde komt uit op € 1,9 miljoen, het risicoprofiel voor Klein Plaspoelpolder bedraagt € 2,3 miljoen en het risicoprofiel voor De Star bedraagt € 0,51 miljoen. Vertrouwelijke informatie over de risico's worden toegelicht in het meerjarig programma grondexploitaties (MPG).

Open-einde regelingen

Wmo

De Wmo is een open-einde regeling en kent daardoor geen bestedingsplafond. Hierdoor moet de gemeente ondersteuning blijven leveren aan haar inwoners, ook als het budget niet toereikend is. De verstrekkingen van voorzieningen is gebaseerd op de Wmo en de gemeentelijke verordening voor maatschappelijke ondersteuning. De invoering van een vast tarief voor de eigen bijdragen aan Wmo-voorzieningen per 1 januari 2019 heeft het risico op budgetoverschrijdingen als gevolg van het open-einde karakter van de Wmo verder vergroot doordat gebruik van Wmo-voorzieningen goedkoper en dus laagdrempeliger is geworden.

Daarnaast bestaat het risico dat de gemeente in de toekomst hogere tarieven moet betalen aan zorgaanbieders voor de uitvoering van huishoudelijke ondersteuning. Dit risico komt voort uit het feit dat er in 2018 landelijke afspraken zijn gemaakt over loonschalen voor medewerkers die werkzaam zijn in de huishoudelijke ondersteuning. De gemeente heeft een contract van voor juni 2017 en is hierdoor niet verplicht de huidige tarieven aan te passen aan deze loonschalen.

Beheersmaatregelen

De gemeentelijke consulenten bepalen aan de hand van onderzoeken of voorzieningen noodzakelijk zijn. Bij het toekennen van voorzieningen wordt vooral gekeken naar wat de inwoners nog zelf kunnen. Door dit maatwerk worden kosten beperkt. De vraag naar zorg uit de Wmo wordt verder voortdurend gemonitord en de budgetten worden periodiek bijgesteld aan de hand van actuele prognoses.
Met aanbieders van huishoudelijke ondersteuning wordt periodiek gesproken door contractmanagement, onder meer over de huidige tarieven. Door de tarieven voor huishoudelijke ondersteuning jaarlijks te indexeren, compenseert de gemeente de aanbieders voor kostenstijgingen in de bedrijfsvoering.

Toelichting

De omvang van het risico op overschrijding van het Wmo-budget wordt geschat op circa 20% van het Wmo-budget (Begeleiding, Dagbesteding, Huishoudelijke ondersteuning, Hulpmiddelen, Collectief vervoer en Woonvoorzieningen). Dit risico zal blijven bestaan zolang de Wmo een open-einde regeling is. In het verleden is er vaker een tekort geweest op de Wmo-budgetten, onder andere vanwege de aanzuigende werking van het vaste tarief voor de eigen bijdrage en wachtlijsten in de GGZ-zorg. De kans op het ontstaan van tekorten op de Wmo-budgetten wordt hoog ingeschat.

<u>Jeugdhulp</u>
Jaarlijks wordt de begroting van de jeugdzorguitgaven geactualiseerd naar de laatste trendmatige ontwikkelingen. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling van de jeugdzorguitgaven niet correct is ingeschat.

Beheersmaatregelen

Regionaal en lokaal zijn beheersmaatregelen getroffen om de groei van de jeugdzorguitgaven te reduceren. Daarnaast wordt op lokaal niveau de zorgvraag kritisch beoordeeld en vindt meer sturing op de aanbieders plaats.

Toelichting

De jeugdzorguitgaven zijn sinds de decentralisatie in 2015 jaarlijks fors gestegen. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate veroorzaakt door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg.

Het is niet te voorspellen of de groei van de jeugdzorguitgaven zal doorzetten. Groei van de jeugdzorguitgaven blijft een risico. Als de zorgvraag hoger is dan geraamd, is de gemeente wettelijk verplicht deze zorg te leveren. Er is een trend zichtbaar (lokaal en regionaal) waarin er een toename is in de complexiteit van zorg. Daarnaast is er voor bepaalde vormen van ondersteuning een wachtlijst. Deze ontwikkelingen hebben als gevolg dat er vaker aanspraak moet worden gedaan op aanbod buiten de regio, met behulp van maatwerkcontracten. Tegelijkertijd is er een risico dat de taakstellende besparing op basis van de landelijke Hervormingsagenda niet wordt behaald.

Met ingang van 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel ingevoerd. Dit jaar laat zien dat de daling van de uitgaven zo goed als gelijk zijn gebleven aan de daling van het budget dat de gemeente van het rijk voor jeugdzorg ontvangt. De stijging van de jeugdhulpkosten zijn verklaarbaar en in verhouding tot de regio is de stijging in Leidschendam-Voorburg beperkt.

De maximale omvang van het risico wordt geschat op 10% van de begrote jeugdzorguitgaven van € 21 miljoen. De kans dat dit risico zich in volle omvang voordoet wordt geschat op 30%.

JeugdzorgPlus

De instroom in JeugdhulpPlus is de afgelopen jaren fors teruggelopen. Door achterblijvende instroom komt de exploitatie van de JeugdzorgPlus-instellingen onder druk te staan, waardoor een herijking van het oorspronkelijke plan voor de doorontwikkeling van JeugdzorgPlus noodzakelijk is.

Beheersmaatregelen

Er is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor gemeenten en aanbieders om de totale kosten voor JeugdzorgPlus omlaag te brengen. Daarnaast is bovenregionaal afgesproken dat de kosten voor de af- en ombouw van de JeugdzorgpPus binnen de middelen moeten vallen die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt.

Toelichting

De hoogte van het risico is gebaseerd op de Herstel- en continuïteitsplannen van Schakenbosch en iHUB (de twee gecontracteerde JeugdzorgPlus-aanbieders in het landsdeel), die zij medio september 2023 hebben opgeleverd. Schakenbosch heeft voor de komende twee jaar zorgcontinuïteit bereikt en vraagt geen bijdrage meer in de zorgkosten. Wel vragen zij nog een bijdrage voor transformatie en frictiekosten, deze vallen binnen de middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld. Het plan van iHUB voldeed niet aan de kaders van het bovenregionaal plan. Hierbij moet gedacht worden aan aantallen bedden en de wens van het landsdeel om geen vrijheidsbeperkende maatregelen meer toe te passen op kinderen onder de 12 jaar. Omdat beide plannen in samenhang moeten worden bekeken, heeft hierdoor nog geen besluitvorming plaatsgevonden. Besloten is om de plannen nader uit te werken in ontwikkelopdrachten per locatie. Dit zal in 2024 vervolg krijgen.

Overige

Risico cyberaanvallen

Er is in toenemende mate een risico van cyberaanvallen die kunnen leiden tot een hack. Tussen 2019 en 2023 zijn meerdere gemeenten het slachtoffer geweest van een hackaanval, waarvan de meest bekende in het landelijk nieuws zijn gekomen (zoals: Hof van Twente, Lochem, Buren, Neder-Betuwe en Den Haag). Het dreigingsbeeld van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) onderschrijft de toename door het verhogen van de dreiging van “mogelijk” naar “waarschijnlijk” vanwege het aanhoudend conflict in Oekraïne (en de steun van Nederland aan Oekraïne), het professioneler worden van cybercriminelen en de toenemende hoeveelheid en afhankelijkheid van software en systemen.

Beheersmaatregelen

In 2021-2023 is het Uitvoeringsplan Informatiemanagement, - beveiliging en ICT uitgevoerd. Ook in 2024 en verder wordt er intensief ingezet op de monitoring en inrichting van onze systemen en personeel.

Toelichting

Het dreigingsbeeld informatiebeveiliging 2023-2024 van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) van de VNG stelt dat de dreiging aanzienlijk toeneemt en dat ook de gevolgen groter en destructiever zijn. In het dreigingsbeeld van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) van eind 2022 is de dreiging voor gemeenten verhoogd van “mogelijk” naar “waarschijnlijk”, onder andere vanwege het aanhoudend conflict in Oekraïne, het professioneler worden van cybercriminelen en de toename van kritische kwetsbaarheden in software en systemen. De maximale omvang van het risico is gebaseerd op voorbeelden die zich hebben voorgedaan bij andere gemeenten.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is een belangrijk moment. Vanaf dan wordt de wet in de praktijk toegepast. Ook na 1 januari 2024 is er nog veel werk aan de winkel en kunnen onvolkomenheden niet worden uitgesloten. Het nieuwe stelsel voor het omgevingsrecht en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) worden ook na inwerkingtreding verder ontwikkeld en gemonitord om de doelen van de wet te halen en de beoogde veranderingen door te voeren.

Beheersmaatregelen

De organisatie monitort de impact van de invoering van de Omgevingswet en blijft aandacht houden voor eventuele knelpunten.. Het gaat om onderdelen van de verandering in de uitvoering die waarschijnlijk bij inwerkingtreding effect gaan hebben, en de beleidsinhoudelijke ontwikkelingen zoals de omgevingsvisie en omgevingsplan. Periodiek wordt bekeken in hoeverre ontwikkelingen concreter zijn en worden financiële consequenties in een volgend P&C-product bijgesteld.

Toelichting

Op dit moment is de verwachting dat de benodigde structurele lasten de komende jaren niet volledig worden gedekt door structurele baten. Dit heeft mede te maken met het feit dat er nog op dit moment meer ambtelijke capaciteit nodig is, dan nu aanwezig is. De bijdrage van het Rijk die voor de Wet Kwaliteitsborging (incidenteel en structureel) en voor de transformatiekosten van de Omgevingswet (incidenteel) wordt ontvangen, blijkt tot op heden onvoldoende te zijn. De komende jaren wordt duidelijker of deze verwachting genuanceerd kan worden.

Garantiestellingen

Het financiële risico dat de gemeente loopt als een garantienemer niet aan zijn of haar betalingsverplichtingen kan voldoen en de geldverstrekker een beroep doet op de door de gemeente afgegeven garantie.

Beheersmaatregelen

Bij de afgifte van garanties door de gemeente wordt er gekeken naar de kredietwaardigheid van de partijen. Daarnaast wordt jaarlijks bijgehouden of de garantienemer zijn leningen aflost en welk deel van de garantie dan nog open staat.

Toelichting

Met het vaststellen van het Treasury-statuut in de Raadsvergadering in januari 2020, is besloten tot een verruiming van het gemeentelijk garantiebeleid. Een actiever garantiebeleid vergt ook een actievere sturing op de risico's van afgegeven garanties. Tot op heden zijn er geen signalen binnengekomen dat partijen niet aan hun betalingsverplichtingen konden voldoen en is er nooit door geldverstrekkers aanspraak gemaakt op eerder afgegeven garanties. De kans dat het risico zich zal voordoen wordt om die reden als zeer laag (1% van de balanswaarde) ingeschat. De maximale omvang van alle nog openstaande bankgaranties aan instellingen en particulieren bedraagt ultimo 2023 € 4,471 miljoen.

Bodemsaneringen

Er zijn verschillende locaties binnen de gemeente waarvan bekend is dat de bodem verontreinigd is, maar waarvan nog niet duidelijk is of en zo ja wanneer de bodemverontreiniging gesaneerd moet worden. Ook speelt hierbij een rol of de kosten verhaald kunnen worden op de veroorzaker of (voormalige) eigenaar van de vervuilde locatie. Onverwachte zaken in de bodem, zoals begin 2022 het dumpen van drugsafval in het recreatiegebied Vlietland waarbij de bodem werd verontreinigd, komen vooralsnog maar sporadisch voor. Recent heeft de GGD, op advies van het RIVM, advies gegeven over hoe om te gaan met verhoogde gehalten aan lood in grond om gezondheidsrisico voor kleine kinderen te voorkomen.

Beheersmaatregelen

Om eventuele risico's te beperken worden door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd bij aankoop van gronden. Eventuele financiële effecten worden meegenomen in de bepaling van de grondprijs. Om risico's en onzekerheden inzake de ondergrond (bodem) te verkleinen, worden de komende jaren diverse kaarten gemaakt om voor iedereen (intern en extern) inzichtelijk te maken wat de kansen inzake de bodem zijn. Niet alleen bodemverontreiniging is van belang maar ook Warmte Koude Opslag (WKO), geothermische omstandigheden, draagkracht van de bodem, bodemdaling en verzakkingen, archeologie, enzovoort. De gemeente is bronhouder voor het correct aanleveren van geologische grondboringen, grondwatermeetnet en WKO-installaties aan Basis Registratie Ondergrond (BRO). Jaarlijks legt de gemeente via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) verantwoording af aan het rijk.

Toelichting

De verschillende financiële risico's over bodemsanering bedragen, na beoordeling van eerdere inschatting, € 1 miljoen.

Dividend

Jaarlijks ontvangen de aandeelhouders van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Stedin over de gemaakte winst een dividenduitkering. De resultaten van de BNG en Stedin zijn onderhevig aan exogene factoren. Dit kan ertoe leiden dat resultaten en de daarmee samenhangende dividenduitkeringen tegenvallen.

Beheersmaatregelen

Gedurende de Planning & Control-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en zal de begroting indien nodig worden bijgesteld. Daarnaast worden de raden van de betreffende gemeenten actief betrokken bij de discussie rondom investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken.

Toelichting

De kans bestaat dat in enig jaar het dividend tegenvalt door tegenvallende resultaten van de betreffende onderneming. De maximale omvang van het risico van de BNG en Stedin is gelijk aan het verwachte dividend van € 1.300.000 in 2024.

WW-uitkeringen

Overheidswerkgevers zijn eigenrisicodrager voor WW-uitkeringen aan voormalige werknemers. Dit betekent dat de overheidswerkgever geen premies behoeft te betalen voor de WW, echter wel moet zorgen voor de re-integratie van de werkloze ambtenaren en de WW-uitkeringen. De duur van de uitkeringen is maximaal drie jaar.

Beheersmaatregelen

De focus ligt op de zorgvuldige beëindiging van de arbeidsovereenkomst door onder andere het aangaan van vaststellingsovereenkomsten met beperking van risico's rondom WW-aanspraken. Ook is er standaard verplichte begeleiding Van-Werk-Naar-Werk door een gecontracteerd extern bureau om aanspraak op WW te voorkomen of de duur te beperken. De maximale omvang van het risico wordt op 30% van € 360.000 ingeschat.

Toelichting

De omvang van het risico van € 360.000 is gebaseerd op de maximale uitkeringsduur van de WW-uitkering maal de maximale uitkering maal het aantal ingeschatte deelnemers in de regeling.

Bouwleges

De inkomsten van de bouwleges worden jaarlijks geraamd op basis van de bouwaanvragen die dan bekend zijn en worden verwacht. Aanvragen worden in de praktijk regelmatig uitgesteld of gaan soms niet door. Ook worden nieuwe aanvragen ingediend waarmee geen rekening is gehouden. Dit maakt de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar, waardoor een fasering bij grote bouwaanvragen een significant effect kunnen hebben op de begroting.

Beheersmaatregelen

Periodiek wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten bouwaanvragen (projecten). In de tussentijdse rapportages worden mutaties naar aanleiding van deze analyses verwerkt.

Toelichting

De maximale omvang van het risico is gebaseerd op het begrootte bedrag aan inkomsten. Bouwaanvragen kunnen mogelijk uitgesteld worden of niet doorgaan; vooraf is dit lastig planbaar.

Btw-sportvrijstelling

Volgens de beschikbare informatie zal de specifieke uitkering (SPUK) Sport per 2024 komen te vervallen. Over de vervanging van deze regeling is nog geen definitief besluit genomen. Het bij het Rijk voor de gemeenten beschikbare geld blijft gehandhaafd, echter is het nog niet bekend hoe de toekomstige verdeling over de gemeenten zal zijn. Op dit moment dekt het beschikbare plafond het totaal van de aanvragen niet. Er is dus een risico op de hoogte van het uit te keren bedrag.

Beheersmaatregelen

Het betreft hier een landelijke regeling waarop de gemeente weinig tot geen invloed heeft. Fluctuaties worden gemonitord tijdens de periodieke budgetoverleggen en bijgesteld in de P&C-producten.

Toelichting

De beschikbare middelen in de SPUK Sport dekt het totaal van de aanvragen niet. Het maximale risico is bepaald op basis uitkeringspercentages in voorgaande jaren. De regeling SPUK Sport loopt tot en met 2023. Over de vervanging van de SPUK Sport is nog geen definitief besluit genomen. De middelen zullen echter op een nog nader te bepalen manier bij de gemeenten terechtkomen. Zodra hier meer over bekend is, zullen de gemeenten worden geïnformeerd.

Rente

Het renterisico betreft het risico dat de gemeente loopt bij onvoorzien hoge rentestijgingen bij (nieuw) aan te trekken geldleningen.

Beheersmaatregelen

Op de schatkistrekening staan de overtollige liquide middelen gestald. Bij het aantrekken van toekomstige leningen wordt meer gebruik gemaakt van lineaire leningen. Bij lineaire leningen worden aflossingen namelijk meer gespreid over de tijd en neemt ook het renterisico bij herfinanciering af.

Toelichting

Het is de verwachting dat er in 2024 een nieuwe langdurige geldlening wordt aangetrokken. Ten tijde van het samenstellen van de jaarrekening 2023 waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt, na een periode van stijgende rentes, licht dalende. Indien de huidige leningenportefeuille geherfinancierd moet worden tegen een rente die 1% hoger uitvalt, dan is het effect circa € 650.000. De kans dat de marktrente op korte termijn verder fors zal stijgen is niet waarschijnlijk, maar, gezien de omstandigheden, ook niet uit te sluiten.

Stikstofproblematiek

Het risico komt neer op de onzekerheid en mogelijke beperkingen die bouwprojecten kunnen ondervinden bij het verkrijgen van toestemming voor stikstofdepositie veroorzakende activiteiten, nu het PAS (Programma Aanpak Stikstof) niet meer als basis dient.
Het precieze risico varieert per project en hangt af van factoren zoals de omvang van het project, de locatie en de mate van stikstofdepositie.

Beheersmaatregelen

Gedurende de P&C-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en worden zo nodig maatregelen genomen om het risico te beperken of zo veel als mogelijk uit te sluiten.

Toelichting

Tot voor kort werd er een programma (PAS) gebruikt om te bepalen of bouwplannen en andere ontwikkelingen stikstof neersloegen in beschermde natuurgebieden. Dat programma is nu geblokkeerd.
Nu moeten bouwprojecten apart beoordeeld worden op hun stikstofimpact. Er is een rekenhulpmiddel (AERIUS) dat de stikstofdepositie van een project berekent. Als een project geen significante stikstofdepositie veroorzaakt, is er geen speciale vergunning nodig.
Er waren tijdelijke regels die de bouwfase niet meetelden in de stikstofberekening, maar die zijn veranderd na een recente rechtszaak. Nu moeten zowel de bouw- als gebruiksfase worden berekend. Dit maakt het moeilijker om toestemming te krijgen voor bepaalde projecten.
Het grote risico is dat de regels constant veranderen, waardoor het lastig is om te voorspellen wat wel en niet mag. Voor grote projecten is het advies om tijdig berekeningen te laten maken en manieren te vinden om stikstof te verminderen. Dit is nodig om mogelijke problemen in de gaten te houden en indien nodig aanpassingen te doen.
Kort gezegd: het is lastiger geworden om toestemming te krijgen voor bouwprojecten vanwege stikstofregels die steeds veranderen. Dit zorgt voor onzekerheid en kan leiden tot vertragingen of aanpassingen aan bouwplannen.

<u>Stijgende bouwkosten</u>
De afgelopen twee jaar is er sprake geweest van grote prijsstijgingen als gevolg van schaarste in grondstoffen, materialen en arbeid. Bouwondernemers in woningbouw en infra hebben daar last van en berekenen hun prijsstijgingen door. De inflatie is in 2023 minder hoog geweest dan in 2022. Echter, de loonkosten reageren vertraagd op de inflatie en zijn daardoor in 2023 meer gestegen dan in het jaar daarvoor. De arbeidskrapte oefent nog steeds invloed uit op de prijsontwikkeling.
De verwachting is dat de economie zich stabiliseert en in 2024 wordt nog een lichte groei in de infrasector verwacht. Grote infraprojecten die in de ijskast staan door onder andere de stikstofproblematiek, worden vervangen door onderhoudsopdrachten. Door kortere planprocedures levert dit sneller nieuwe werkzaamheden op voor infrabedrijven.
In 2023 groeide de bouwsector nog, maar in 2024 wordt een verlaging van het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen verwacht. Ondanks de volumekrimp zien bouwbedrijven mogelijkheden om de prijzen te verhogen doordat consumenten door gestegen lonen meer kunnen lenen en de interesse in nieuwbouwwoningen groter is. Mede door deze ontwikkelingen blijven prijsstijgingen aan de orde, zij het in beperktere mate.

Beheersmaatregelen

In de begroting is rekening gehouden met de volgende beheersmaatregelen:
- Op regelmatige basis worden de aanbestedingen geëvalueerd
- Aan de hand hiervan worden significante afwijkingen op het prijspeil gesignaleerd en waar mogelijk wordt dit aangepast in de ramingen en verwerkt In de jaarlijkse actualisatie van het investeringsplan

Toelichting

Het Investeringsplan 2023-2027 (IVP) is op 5 juli 2023 door de raad vastgesteld. Daarbij is rekening gehouden met de meest recente cijfers over de prijsstijgingen en de verwachtingen voor 2024. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn in deze begroting verwerkt.
In de tweede helft van 2023 heeft een update van het IVP plaatsgevonden; daar zijn geen significante prijsaanpassingen naar voren gekomen.
Overigens zijn de prijsstijgingen die nu aan de orde zijn in een breder perspectief te plaatsen. Het gaat niet meer alleen om prijsstijging van bouwkosten, maar ook om algemene prijsstijgingen. Via de Algemene Uitkering wordt compensatie ontvangen. Daarom wordt de prijsstijging van bouwkosten meegenomen binnen de risicoanalyse van de algemene prijsstijgingen. Voor nadere informatie wordt verwezen naar het risico Gemeentefonds – Uitkeringen Gemeentefonds; Onvoldoende prijscompensatie voor loon- en prijsstijging.

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is gespannen. Dat betekent dat het steeds moeilijker wordt om goed gekwalificeerd personeel te vinden en dat de arbeidsmarkt in toenemende mate ook aan gemeentelijk personeel trekt en de uitstroom relatief hoog is. Dit zorgt voor een hogere werkdruk bij personeel, verlies aan kennis en lagere flexibiliteit. Daarnaast kan dit leiden tot vertragingen in projecten of productie. Naar verwachting stijgen de kosten van werving de komende tijd, net als de doorlooptijd van wervingsacties.

Beheersmaatregelen

De doorontwikkeling en het versterken van het imago van de gemeente als werkwerkgever staat op de agenda. Extra aandacht gaat ook uit naar het beter intern managen van talent en bieden van ontwikkelkansen aan medewerkers om hen langer te behouden.

Toelichting

Het aantrekken en behouden van geschikte kandidaten kan zorgen voor hogere incidentele kosten of voor hogere inhuurkosten. De maximale omvang van dit risico is moeilijk te kwantificeren.

Onderwijshuisvesting

Scholen voorzien in adequate huisvesting is een wettelijke taak van de gemeente. Onderwijsprojecten zijn de afgelopen jaren steeds complexer geworden. Onderwijsprojecten zijn langlopende projecten waarbij de nodige risico's de kop op kunnen steken die kunnen leiden tot vertraging van het proces. Afhankelijk van de fase waarin de vertraging optreedt, kan deze een kostenverhogend effect hebben.

De eisen die we aan schoolgebouwen stellen worden zwaarder (bijvoorbeeld binnenklimaat en duurzaamheid). Schoolgebouwen moeten aan alle eisen voldoen maar ook de onderwijsvisie(s) kunnen faciliteren. Dit betekent een schoolgebouw waarin de ontwikkeling van kinderen centraal staat en waarin naast onderwijs ook samenwerken met vaste partners in een (integraal) kindcentrum centraal staat. De gemeente realiseert hiervoor extra vierkante meters, daar staat een langdurige huurovereenkomst tegenover. Daarnaast is er een toenemende vraag naar ruimte voor bewegingsonderwijs. Dit betekent dat het realiseren van een gymzaal onderdeel wordt van het totaal te realiseren programma.

Voorziene risico's:
- Strengere wettelijke eisen (bv. op het gebied van duurzaamheid of milieu)
- Bovenwettelijke ambities zonder dekking vanuit een (subsidie-)programma
- Onduidelijkheid over het te realiseren programma ten opzichte van de opgave in het IHP
- Conflicterende belangen van diverse stakeholders bij de ontwikkeling van onderwijshuisvesting (schoolbesturen, gemeente, kinderopvang, overige gebruikers en omwonenden)
- Beschikbaarheid tijdelijke huisvesting

Beheersmaatregelen

- Opstellen uitvoerbaar Integraal Huisvestingsplan (IHP)
- Investeringsoverzicht en planning opstellen en actueel houden
- Bijeenbrengen van budgetten en/of subsidiegelden
- Maken van afspraken met de schoolbesturen over de invulling van het bouwheerschap
- Huisvestingsopgave definiëren door opstellen businesscase (ruimtelijk en financieel)

Toelichting

Er wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw gecombineerd IHP voor zowel het primair als voortgezet onderwijs (vaststelling naar verwachting in het derde kwartaal van 2024). Het IHP heeft een scope van 16 jaar waarbij voor de eerste 4 jaar een uitvoeringsplan wordt gemaakt en een doorkijk wordt geschetst voor de volgende 12 jaar.

Kengetallen

De financiële kengetallen zijn als volgt.

Kengetal	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Netto schuldquote	26,6%	42,9%	26,1%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	19,0%	35,5%	19,0%
Solvabiliteitsratio	63,1%	55,8%	63,8%
Structurele exploitatieruimte	3,2%	0,8%	4,2%
Grondexploitatie	15,5%	11,3%	15,9%
Belastingcapaciteit	93,6%	92,7%	93,8%

Toelichting kengetallen

1. *Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*
   De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft. Bij een waarde onder de 100% is de quote goed te noemen. De VNG kwalificeert een hoogte van 100% als code oranje en spreekt vanaf 130% van code rood.

2. *De solvabiliteitsratio*
   De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt volgens de VNG een percentage van 20%; bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs. De gemeenteraad heeft echter een ondergrens van 30% vastgesteld.

3. *Structurele exploitatieruimte*
   Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage. Bij een waarde hoger dan 0% is er structurele exploitatieruimte.

4. *Grondexploitatie*
   Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

5. *Belastingcapaciteit*
   De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde van 100% geeft aan dat de gemeente qua woonlasten op het landelijk gemiddelde zit. Een belastingcapaciteit van 93,8% betekent dat de gemeente onder het landelijk gemiddelde zit.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De kengetallen voldoen aan de VNG-normen. De renten en aflossingen zijn gedekt in de begroting, de solvabiliteit is ruim voldoende en de financiële weerbaarheid is goed. De gemeente is ook goed in

staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De belastingcapaciteit kan zo nodig voor dekking zorgen van extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers.

In de nota van wijziging worden mogelijk keuzes gemaakt die effect hebben op de kengetallen.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

Deze paragraaf bevat het beleid ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Aan de orde komen het integraal beheerkwaliteitsplan (Bkp) met de onderliggende plannen, het gemeentelijk gebouwenbestand en de sportaccommodaties. Ook zijn er tabellen met de kerncijfers, de beheerplannen die reeds zijn vastgesteld of die in 2024 worden vastgesteld en een overzicht van de in de jaarrekening 2023 geraamde en gerealiseerde onderhoudskosten van de kapitaalgoederen.

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte vormen het gezicht van de gemeente. Ook zijn ze een middel om de doelen uit de programma's te realiseren. De grondoppervlakte van onze gemeente is circa 3.562 hectare. Hierin wonen, werken en recreëren we.

Goed onderhoud is belangrijk.
Dit vloeit voor uit de wettelijke verplichting (zoals het onderhoud van riolering en wegen), maar ook voor de stevige financiële positie van onze gemeente. Door onderhoud blijft het leefklimaat in onze gemeente aantrekkelijk. Goed onderhoud draagt ook bij aan de doelstellingen, zoals die voor verkeer, milieu en openbare ruimte. Dit vraagt beleidsvisies op het beheer van de financiële gevolgen voor de budgetten.

Voor een goed onderhoud aan de kapitaalgoederen zijn nodig:

- Actueel beheersysteem
- Voldoende budget voor zowel klein als grootschalig onderhoud
- Voldoende budget voor vervangingen
- Voldoende budget voor reconstructie van verhardingen van wegen
- Voldoende kennis van wet- en regelgeving.

Deze paragraaf heeft een overzicht hoe het afgelopen jaar de kapitaalgoederen zijn onderhouden.

Beheerplannen en beheerssystemen
In het Beheerkwaliteitsplan staan de beleidsuitgangspunten, de kwaliteit van het beheer en de benodigde middelen centraal. Met een beheersysteem is het mogelijk de kwaliteit van de buitenruimte te monitoren en bij te sturen. Het streven is om integraal te werken. De bestaande beheerplannen en onderhoudsplanning is de basis van onze werkzaamheden. In de tabel aan het einde van deze paragraaf staat een overzicht aan van de lopende beheerplannen.

Wegen

Beleid en beheer
De beleidskaders voor het beheer van wegen is opgenomen in het Integraal Beleidsplan Wegbeheer en het Beheerkwaliteitsplan. Met deze kaders en met behulp van de tweejaarlijkse weginspecties van het totale areaal wordt het uitvoeringsprogramma wegen opgesteld. Dit uitvoeringsprogramma wordt om de twee jaar bijgesteld en er wordt jaarlijks, bij de voorbereiding van de werken, afgestemd met de lopende projecten zoals bijvoorbeeld het UPR of de werken van de diverse nutspartijen. Met het Integraal Beleidsplan Wegen en het Beheerkwaliteitsplan wordt zorg gedragen dat de wegen conform de vastgestelde ambities wordt onderhouden. Ook is gekeken naar het verbeteren van de groeiplaatsen van bomen en het afkoppelen van de waterafvoer vanaf het wegdek zodat regenwater niet meer afgevoerd wordt naar de riolering, maar naar oppervlaktewater of dat deze vertraagd wordt afgevoerd via het maaiveld in de ondergrond.

Kwaliteit
Het streefdoel is om het gehele areaal wegen op het door de raad gewenste ambitieniveau te brengen, zodat er geen achterstanden ontstaan. Het beheerplan Wegen wordt daarvoor in 2024 geactualiseerd.

Wat hebben we er voor gedaan?
Naast klein onderhoud is groot onderhoud aan wegen met elementverharding in 2023 uitgevoerd op onder andere de volgende locaties:

Schadeken	Vieveenland	De Tol	Regthuysstraat
Kastelenring	Gruttolaan	Pr. Bernhardlaan (fietspad)	Klaverweide
Burg. Velthuijsenlaan	Burg. Keijzerlaan	Dobbelaan	Schout van Eijklaan
Prinses Beatrixlaan e.o.	Damsigt diverse straten	Pr. Marijkekade	Buitenruststraat/-plein
Laan van Nieuw Oosteinde			

Naast klein onderhoud is groot onderhoud aan wegen met asfaltverharding in 2023 uitgevoerd op onder andere op de volgende locaties:

Meer- en Geerweg	Krsp. Noordsingel/ Pr. Bernhardlaan	Parkweg	Noordsingel
Kon. Julianaweg	Nieuwstraat	Damhouderstraat	Kniplaan
Mgr. Van Steelaan	Kon. Julianalaan	Parkpad Hannie Schaftstraat	Oude Trambaan
Oostvlietweg	De Star		

De projecten worden, daar waar mogelijk, integraal voorbereid. Door de aanleg van glasvezelkabels in de gemeente is de originele planning daarop aangepast. Door onder andere een wijziging in de planning bij Rijkswaterstaat (RWS) hebben we prioriteit moeten geven aan het onderhoud van onze hoofdwegen waardoor diverse parkpaden ('t Lienplantsoen en Tulpentuin/Rozentuin) niet zijn uitgevoerd.

Water en riolering

Kaders en doelen
In het Water- en Rioleringsplan 2022-2027 (WRP) zijn het beleid, de doelstellingen, het beleidskader en het uitvoeringsprogramma opgenomen voor het riool- en waterbeheer. De werkzaamheden zijn gericht op beleidsontwikkeling, beleidsrealisatie, financiering en beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, putten, kolken, goten, infiltratievoorzieningen, watergangen en duikers voor zover in beheer bij de gemeente, drainageleidingen en riool-, doorspoel- polder-, tunnel- en rioolgemalen en het drukrioolsysteem. Dit jaar lag de nadruk op het reguliere onderhoudswerk.

Kwaliteit
De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van 5 kernprestatie-indicatoren. Het streven is dat alle indicatoren op groen staan. Op groen staan de indicatoren:

- Tevreden gebruikers
- Realisatie volgens plan
- Toestand op orde
- Toelaatbaar omgevingseffect

De indicator “Goed gebruik” staat in het WRP op geel. In het Water- en Rioleringsplan 2022-2027 zijn daarom capaciteit en financiële middelen opgenomen om de score van deze indicator te verhogen.

Wat hebben we er voor gedaan?
A. Beheer riolering
De jaarlijkse werkzaamheden en projecten die in 2023 zijn uitgevoerd zijn:

- Reinigen en inspecteren van circa 25 km lengte aan riolering in Voorburg-noord, Bovenveen en Voorburg-midden. Voorburg Midden is extra ten opzichte van de begroting. gereinigd, waarbij gelijktijdig is geïnspecteerd met de innovatieve spuitkop-techniek. De extra inspectie was nodig vanuit de risicobenadering vanuit de ervaring bij eerdere werkzaamheden in de wijk. Er is een innovatieve techniek gebruikt die gelijktijdig inspecteert met het reinigen. Dit is de zogenaamde spuitkopcamera waarmee we de eerste zijn in Nederland.
- Reinigen en reparaties aan de gemalen en drukriolering.
- Renoveren/relinen van 1,5 km risicoriolen.·Het relinen is afgestemd op de capaciteit van de aannemer en verdeeld over 2023 en 2024.
- Voorbereiden van het renoveren van 4 gemalen. Er is meer tijd genomen om 6 gemalen voor te bereiden en aan te besteden. De uitvoering is voornamelijk in 2024.
- Aanbesteding renovatie 170 drukrioleringspompputten is verschoven naar het eerste kwartaal van 2024.
- De telemetrie van 70 andere drukrioleringspompputten zijn gemoderniseerd in verband met het vervallen van 2G-communicatie.
- Reinigen circa 22.000 kolken en goten.
- Bui van de eeuw: afkoppelen bij kansrijke integrale projecten, zoals herstraten, aan de Burgemeester Veldhuijsenlaan.
- Bui van de eeuw: verwijderen en vergroenen van verhardingen in de openbare ruimte (extra steenbreek). Dit jaar zijn gerealiseerd: Parkweg/Rozenboomlaan en Laan van Nieuw-oost-indie/van Wateringelaan.

In integrale projecten volgens het UitvoeringsPlan Rioolvervanging wordt een klimaat-robuust stelsel aangelegd van goten, riolen, wadi's en drainage, oppervlaktewater en waterbergingsvoorzieningen. Regenpijpen aan de straatzijde van particuliere daken worden afgekoppeld van de afvalwaterriolering. In het straatprofiel wordt rekening gehouden met een ruimte-reservering voor de energietransitie en de werkzaamheden van Stedin en Dunea worden afgestemd. Bovengronds wordt waar mogelijk vergroend en een klimaat-adaptieve biodiverse inrichting gerealiseerd. Onderstaande in 2023 geplande projecten zijn nog in voorbereiding:

- Prinsenhof-laag: planning uitvoering 2023-2024 is uitgesteld naar 2025 vanwege bodemverontreiniging. Dunea heeft de meeste waterleidingen al wel vervangen.
- Ridder Snouckaertlaan: planning 2023-2024 is uitgesteld naar 2025 omdat gunningsproces van de aanbesteding nog loopt.
- Prins Bernhardlaan (Voorburg) /Zuidzijde / De Vliegerlaan: planning 2023 is uitgesteld naar 2025 vanwege benodigde natuurtoets.
- Marcellus Emantslaan planning 2023-2024 is afhankelijk van de planning gebiedsvisie en daardoor uitgesteld naar 2024-2025.

B. Beheer water

Jaarlijks worden in het najaar de watergangen geschoond om overdadige plantengroei (en kroos) te verwijderen en worden enkele beschoeiingen vervangen. De baggerinspanning verschilt per jaar en een meerjarenraming is opgenomen in het Water- en Rioleringsplan 2022-2027. In 2023 is ongeveer de helft van het geplande 59.000 m2 baggerwerk uitgevoerd. De praktische uitvoering van de overige 50% in het winterseizoen loopt door in de eerste maanden van 2024. Hierbij worden ook bijbehorende duikers gereinigd. Bij het baggerwerk wordt gewerkt volgens ecologische protocollen.
Enkele beschoeiingen zijn vervangen aan de Rozentuin, achterzijde Molen de Vlieger en aan de Dotterbloem. Groot onderhoud is uitgevoerd aan de beschoeiing aan het Maartensweer. Wat verder achter Molen de Vlieger is de beschoeiing vervangen door een onbeschoeide oever. Bij de 3 molens is afkalving van de oever hersteld.

Groen

Beleid en beheer
De beleidskaders voor het groen zijn opgenomen in het Beheerkwaliteitsplan (2017), de Bomennota (2012), het Groenstructuurplan (2012, update in 2017) en de diverse Wijkgroenbeheerplannen. Tot en met 2023 zijn 11 wijkgroenbeheerplan vastgesteld. Het in 2023 opgestelde wijkbeheerplan voor Duivenvoorde/De Zijde/Veursehout is vastgesteld in januari 2024. Het wijkgroenbeheerplan voor de wijk Prinsenhof komt te vervallen, zie tabel beheerplannen.
In al deze beheerplannen is een lijst met renovatievoorstellen opgenomen. Ieder jaar worden hiervan een aantal voorstellen uitgevoerd.

Kwaliteit
We onderhouden het groen in het buitengebied op C-niveau, de woonwijken op B-niveau en de centrumgebieden op A-niveau. Daarnaast worden nagenoeg alle bomen eenmaal per drie jaar op veiligheid gecontroleerd en attentiebomen worden jaarlijks gecontroleerd.

Wat hebben we er voor gedaan?
Naast het dagelijks onderhouden zoals snoeien en maaien, zijn vanuit de wijkgroenbeheerplannen in 2023 de volgende renovatiemaatregelen uitgevoerd.

Wijk	Maatregelen
De Heuvel	Aanbrengen extra groen en bomen in kader burgerinitiatief
	Verbeteren groeiplaatsen bomen Burgemeester Velthuysenlaan
Essesteijn	pleintje bij Tulpentuin 44/46 ontharden en bomen vervangen
	Plantvakrenovaties Gaardenbuurt
Voorburg Noord	Realisatie pluktuin/voedelbos Fransstraat
Damsigt	Aanbrengen verhoogde vaste plantenborders park Sytwende
	Vervanging zieke essen langs Noordsingel
't Lien	Aanbrengen vrije uitgroeiende haag lang Noordsingel in kader GAP
Voorburg Oud	Zwarte pad renovatie plantvakken
	Uitvoering 1e fase restauratie park Vreugd en rust
	Vervanging 3 bomen en groeiplaatsverbetering voor IJssallon Parkweg 38
Voorburg Bovenveen	Ontharding hoek Mgr van Steelaan/Beatrixlaan
	Ontharding en aanbrengen extra bomen Versteegstraat
	Plantvakrenovatie en vergroten boomspiegels Bruijnings Ingenhoeslaan
Veursehout/De Zijde Duivenvoorde	Vervangen resterende bomen IJsvogellaan

Sportparken

Beleid en beheer
De gemeente Leidschendam-Voorburg wil zorgdragen voor goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties. Om dit uit te voeren is het beheerplan sportparken gemeente Leidschendam-Voorburg opgesteld. Het beheerplan sportparken is de financiële onderbouwing voor de begroting.

Kwaliteit
Op het gebied van sportparken en de bijhorende inrichtingselementen worden de volgende kwaliteitsniveaus onderscheiden.

- Goed: De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Veelal betreft het elementen die 1-3 jaar oud zijn. Met standaard regulier onderhoud blijft de kwaliteit nog jaren behouden.

- Voldoende: De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Met kleine onderhoudsmaatregelen (lichte reparaties) is de kwaliteit makkelijk te handhaven.
- Matig: De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Er zijn echter op korte termijn grote onderhoudsmaatregelen (vervangen van onderdelen) of renovaties noodzakelijk om de kwaliteit, functionaliteit en veiligheid te behouden. Hierna kan het element weer geruime tijd mee. Het element bevindt zich net voor de renovatiefase.
- Onvoldoende: De kwaliteit van het element is ongeschikt, niet functioneel en/of onveilig voor gebruik. Het dient op zeer korte termijn vervangen of intensief gerenoveerd te worden om weer op een acceptabel kwaliteitsniveau te brengen.
- Slecht: De kwaliteit van het element is ongeschikt, niet functioneel en onveilig voor gebruik. Het element kan niet meer als zodanig worden gebruikt en dient per ommegaande buiten gebruik te worden gesteld. Indien noodzakelijk, vervangen.

De gemeente hanteert als streefwaarde voor de te leveren kwaliteit op de sportparken minimaal een voldoende.

Wat hebben we er voor gedaan
Op dagelijkse basis onderhouden we de sportaccommodaties om te voldoen aan de normen en eisen van de sportbonden en om de sportverenigingen te kunnen laten sporten. Denk aan sporttechnische aanpassingen van sportvelden. Het onderhoud van de sportaccommodaties is gebaseerd op het geldende Beheerplan buitensportvoorzieningen en de Meerjaren Onderhouds Prognose (gebouwen). De uitvoering van de plannen is in 2023 ongewijzigd voortgezet en uitgevoerd. In 2023 is een gedeelte van het beschikbare geld gebruikt voor de algemene inrichting van de sportaccommodaties, zoals bestrating, hekwerken, onderhoud van groen et cetera. Daarnaast zijn er een aantal grote renovaties uitgevoerd:

- Renovatie van volwaterveldveld 1 en E-layer op Sportpark Duivesteyn.
- Renovatie van volwaterveldveld 4 op Sportpark Duivesteyn.
- Renovatie asfaltveld handbal op sportpark de Meerhorst.
- Afronding van de akoestische aanpassingen in binnensportaccommodatie.s
- Aanleg van een nieuw rugbyveld op sportpark Westvliet.

Gebouwen

Beleid en beheer
Het kapitaalgoed gebouwen wordt onderhouden op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid.

Het onderhoud wordt vastgelegd in de MeerJaren OnderhoudsPrognose (MJOP). De MJOP is behalve de prognose ook de financiële onderbouwing voor de begroting.
De MJOP moet vijfjaarlijks worden geactualiseerd. Gedurende het jaar worden vastgoed mutaties (koop, verkoop, sloop) in de MJOP verwerkt. Aan het einde van het kalenderjaar wordt er een controle uitgevoerd op de uitvoering. Onderhoud (vervanging) dat niet uitgevoerd is (technische staat is nog goed) wordt in overleg met de contractpartners doorgeschoven naar een later tijdstip.

Kwaliteit
De kwaliteit voor het (onderhoud) vastgoed wordt vastgesteld door conditiemetingen.
De conditiemetingen van de gemeentelijke gebouwen zijn gebaseerd op het in Nederland algemeen erkende normenstelsel de NEN 2767. De meting van de staat van onderhoud conform de NEN 2767 kent een scoreverloop van 1 (zeer goed [splinternieuw]) tot 6 (zeer slecht [krot]).

- Onderhoudsconditie 1 en 2
- Dit kenmerkt zich door relatief korte vervangings- en onderhoudscycli. Onderdelen en elementen worden ruim voor het verstrijken van de technische levensduur vervangen.

Uitvoeren van zeer regelmatig contract- of preventief onderhoud waardoor weinig tot geen klachten voorkomen.

- Onderhoudsconditie 3
- Dit kenmerkt zich door langere vervanging- en onderhoudscycli. Onderdelen en elementen worden omstreeks (net voor of net na) het verstrijken van de technische levensduur vervangen. Uitvoeren regelmatig contract- of preventief onderhoud waardoor relatief weinig tot beperkt aantal klachten kunnen voorkomen.
- Onderhoudsconditie 4
- Dit kenmerkt zich door lange vervangings- en onderhoudscycli. Onderdelen en elementen worden pas vervangen nadat deze technisch onherstelbaar kapot zijn. Uitvoeren regelmatig curatief onderhoud waardoor klachten kunnen worden voorkomen.
- Onderhoudsconditie 5 en 6
- Het verouderingsproces is onomkeerbaar en uitvoeren van onderhoud heeft nauwelijks tot geen effect. Een conditiescore van 3 is – naar de maatstaf van de meeste vastgoedportefeuillehouders of gebruikers – voldoende.

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijk is als volgt ingericht:

- Voor de gebouwen voor de huisvesting van de eigen organisatie met een publieke functie en schoolgebouwen wordt conditie 2 aangehouden. Dit houdt in een goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.
- Voor de verhuurde panden en de sportgebouwen wordt conditie 2-3 aangehouden. Dat houdt in een goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.

Wat hebben we er voor gedaan?

De MJOP is de leidraad voor de uitvoering van het groot onderhoud van de gebouwen. Per locatie en per onderdeel wordt bekeken of groot onderhoud noodzakelijk is. Indien de technische levensduur voldoende is dan wordt het groot onderhoud vooruit geschoven in tijd. Daarnaast hebben we ook te maken met een kortere technische levensduur dan voorzien. Deze werkzaamheden worden dan in de MJOP naar voren geschoven. De in 2023 uitgevoerde werkzaamheden van het groot onderhoud hebben niet geleid tot veel hoge kosten en /of vertraagde uitvoering. In 2024 zal de MJOP een update krijgen (5 jaarlijkse verplichting). In deze update zal het prijsniveau van de kosten voor onderhoud worden geactualiseerd naar het prijspeil 2024.

Tabel: Kerncijfers

Soort	Eenheid	Areaal per 31-12-2022	Areaal bij begroting 2023	Areaal per 31-12-2023
Wegen elementverharding	100 m2	22.855	22.805	22.723
Wegen asfaltverharding	100 m2	6.839	7.174	7.044
Civiele kunstwerken	stuks	276	266	280
Watergangen	100 m2	27.800	27.800	27.800
Riool gemengd stelsel	km	167	167	158
Riool gescheiden stelsel afvalwater	km	54	54	54
Riool gescheiden stelsel hemelwater	km	91	91	90
Rioolgemalen	stuks	64	64	64
Drukrioleringsgemalen	stuks	278	277	281
Bomen	stuks	37.200	37.000	38.000

Gras	100 m2	16.500	16.500	16.500
Beplanting	100 m2	10.250	10.250	10.250
Speellocaties	stuks	172	172	171
Speelelementen	stuks	1.084	1.049	1.075
Valondergronden speellocaties	100 m2	331	299	12.167
Lichtmasten	stuks	11.619	12.328	11.607
Verkeersregelinstallaties	stuks	47	47	47
Verkeersmeubilair	stuks	28.502	27.347	28.723
Fietsparkeervoorzieningen	stuks	4.253	8.150	4.252
Gemeentelijke gebouwen (in onderhoud)	stuks	82	84	80

Tabel Onderhoudsbudgetten

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting na wijz. 2023	Realisatie 2023
0.3 Beheer overige gebouw en gronden	218	217	217	302
Totaal Programma 0 Bestuur en Ondersteuning	**218**	**217**	**217**	**302**
2.1 Verkeer en vervoer	3.436	3.695	4.064	4.052
2.2 Parkeren (parkeergarages)	50	46	46	53
Totaal Programma 2 Verkeer en Vervoer	**3.486**	**3.741**	**4.110**	**4.105**
4.2 Onderwijshuisvesting	3	6	6	4
Totaal Programma 4 Onderwijs	**3**	**6**	**6**	**4**
5.2 Sportaccommodaties	663	722	722	874
5.3 Cultuurpres.,productie&participatie (gebouwen)	31	53	53	53
5.4 Musea (gebouwen)	40	35	35	65
5.6 Media (gebouwen)	17	18	68	58
5.7 Openbaar groen	3.311	3.385	3.695	3.496
Totaal Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	**4.062**	**4.213**	**4.573**	**4.546**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	248	223	223	293
Totaal Programma 6 Sociaal domein	**248**	**223**	**223**	**293**
7.2 Riolering	1.049	1.150	1.150	1.151
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	255	204	204	255
Totaal Programma 7 Volksgezondheid en milieu	**1.304**	**1.354**	**1.354**	**1.406**
0.4 Overhead (ambtelijke huisvesting)	906	786	786	998
Totaal Overhead	**906**	**786**	**786**	**998**
Totaal programma's	**10.226**	**10.540**	**11.269**	**11.654**

Bedragen x € 1.000

Tabel: Beheerplannen

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld in	Looptijd	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Integraal beheerplan openbare ruimte (ibor)			Ja	Start voorbereiding in 2024, verwachte vaststelling 2025.
Wegen	2019	2019 - 2023	Ja	Planning vaststelling in 2024
Beschoeiingen, duikers en kunstwerken	2024	2023 - 2027		Financiële vertaling heeft plaatsgevonden in de begroting 2024.
Watergangen & Riolering (WRP)	2021	2022 - 2027	Ja	
Wijkgroenbeheerplan ‘t Lien/De Rietvink	2013	2014 - 2023	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Leidschendam-Zuid/Zeeheldenwijk	2015	2015 - 2024	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Voorburg West en Park Leeuwenberg	2015	2016 - 2025	Ja	

Wijkgroenbeheerplan Voorburg Oud en Midden	2016	2017 - 2026	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Bovenveen	2017	2018 - 2027	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Voorburg Noord	2018	2019 - 2028	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Damsigt en omgeving	2019	2020 - 2030	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Essensteijn	2021	2021 - 2030	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Stompwijk	2021	2021 - 2031	Ja	
Wijkgroenbeheerplan De Heuvel/Amstelwijk	2023	2023 - 2031	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde	2024	2024 - 2033	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Prinsenhof			Ja	*)
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	
Openbare verlichting	2021	2021 - 2025	Ja	
Verkeersregelinstallaties	2016	2016 - 2025	Ja	
Verkeersvoorzieningen	2018	2018 - 2022	Ja	In verband met het niet kunnen invullen van de vacature beheerder Verkeer, wordt dit beheerplan in 2024 geactualiseerd.
Gebouwen	2018	2018 - 2022	Ja	Bouwkundig update 1e kwartaal 2024 Technische installaties update 2021

*) Het voornaamste doel van de wijkgroenbeheerplannen is het onderzoeken waar de kwaliteit van het groen niet meer aan onze beleids- en beheereisen of aan de wensen van de bewoners voldoet. Bij het project UitvoeringsPlan Riolering (UPR) Prinsenhof-Laag zijn deze eisen en wensen al in beeld gebracht. Daarnaast is tijdens het project Revitalisering Prinsenhof-Hoog in de periode van 2004 t/m 2012 de gehele wijk opnieuw ingericht, waarbij rekening is gehouden met de gemeentelijke beleids- en beheereisen en met de wensen van de bewoners toentertijd.
Daarom wordt voorgesteld om, in 2024, geen wijkgroenbeheerplan Prinsenhof op te stellen en de uitvoering op basis van de eerdere plannen voort te zetten.

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2023. De Wet financiering decentrale overheden (wet fido) is de basis voor de financiering en de treasurytaken. In het Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020 zijn nadere regels voor de financieringsfunctie opgenomen. Als leidraad hiervoor is gebruik gemaakt van de Handreiking Treasury van het ministerie van BZK.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risico-inventarisatie en -kwantificering
3. Financieringspositie
4. Rentelasten en toegerekende rente
5. Opnemen van kortlopende geldleningen
6. Uitzetten van overtollige geldmiddelen.

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de wet fido en het Treasurystatuut Gemeente Leidschendam-Voorburg 2020. De hoofdlijnen zijn:

a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleent garanties uitsluitend ten behoeve van uitoefening van de publieke taak.
b. De treasuryfunctie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
c. De treasuryfunctie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en het Treasurystatuut.
d. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
e. De gemeente verstrekt alleen garanties of leningen aan derden als voldaan wordt aan de voorwaarden zoals deze gesteld zijn in de voorwaarden en regels garanties en leningen (bijlage bij het Treasurystatuut).
f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Het liquiditeitenbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het dagelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd.

De Treasurycommissie komt een aantal keer per jaar bij elkaar om onder andere de gedane financieringstransacties te evalueren en in het geval dat nieuwe langdurige geldleningen worden aangetrokken. Daarnaast bespreekt de commissie de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van financiering (rente en omvang) voor de gemeente. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de treasurer en concerncontroller.

Risico-inventarisatie en - kwantificering

De risico's voor de gemeente zijn:

1. Renterisico op de vlottende schuld;
2. Renterisico op de vaste schuld;
3. Kredietrisico verstrekte geldleningen.

<u>Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld</u>

De kasgeldlimiet is in de Wet fido opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat de gemeenten hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortgeld (looptijd ‹ 1 jaar) mogen financieren. Hierdoor worden de renterisico's op korte termijn beperkt. De norm is in de wet gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. De gemiddelde korte schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet aan het einde van drie achtereenvolgende kwartalen niet overschrijden. Aan het einde van het derde kwartaal moet in zo'n geval de korte schuld omgezet worden in een vaste schuld.

Voor het jaar 2023 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 22,6 miljoen. Dit is de bovengrens van de toegestane omvang van de kortlopende schuld. Leningen kunnen uitsluitend worden aangetrokken als onze financieringsbehoefte dat noodzakelijk maakt. Het is op grond van de Wet fido niet toegestaan om geld te lenen met als enig doel het maken van (rente) winst.

In 2023 zijn er geen kasgeldleningen aangetrokken. Verwacht wordt dat pas in 2024 kasgeldleningen zullen worden aangetrokken. In onderstaande tabel wordt de meerjarenontwikkeling van de kasgeldlimiet weergegeven.

kasgeldlimiet	2022	2023
Begrotingstotaal	244	264
Vastgesteld percentage berekening kasgeldlimiet	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	**20,7**	**22,4**

Bedragen x € 1.000

De beleidslijn is om bij behoefte aan extra liquiditeiten bedragen tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld. Dit gebeurt omdat financiering met kortlopende geldleningen meestal goedkoper is dan met langlopende geldleningen. Op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen echter groter omdat de rente snel kan wijzigen. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten. Mede door de huidige marktomstandigheden kan worden voorgesteld om van de beleidslijn, om tot de kasgeldlimiet te financieren, af te wijken

Liquiditeitspositie 2023 (per ultimo)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
1. in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
2. in bedrag	22.400	22.400	22.400	22.400
Omvang vlottende korte schuld				
3. Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0
4. Schuld in rekening courant	0	0	0	0
5. Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
6. Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
Totaal vlottende korte schuld	**0**	**0**	**0**	**0**
Omvang vlottende middelen				
7. Contante gelden in kas	0	0	0	0
8. Tegoeden in rekening courant	2.218	21.737	25.158	8.029
9. Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0

Totaal vlottende middelen	**2.218**	**21.737**	**25.158**	**8.029**
Toets kasgeldlimiet				
10. Totaal netto vlottende schuld	-2.218	-21.737	-25.158	-8.029
11. Toegestane kasgeldlimiet	22.400	22.400	22.400	22.400
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**24.618**	**44.137**	**47.558**	**30.429**

Bedragen x € 1.000

Onder een vlottende of korte schuld worden schuldtitels gerekend met een rente-typische looptijd korter dan één jaar. De belangrijkste vormen hiervan zijn (opgenomen) daggeld- en kasgeldleningen en rekening-courantkrediet. De gemiddelde korte schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet aan het einde van drie achtereenvolgende kwartalen niet overschrijden. Aan het einde van het derde kwartaal moet in zo'n geval de korte schuld omgezet worden in een vaste (langlopende) schuld. De beleidslijn van de treasuryfunctie is om bedragen tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld. Dit gebeurt omdat financiering met kortlopende geldleningen goedkoper is dan met langlopende geldleningen. Op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen echter groter omdat de rente snel kan wijzigen. Mogelijk kan de gemeente door marktomstandigheden daar in de toekomst van afwijken. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten.

In 2023 zijn er geen middelen aangetrokken en is er niet afgeweken van de regel om maximaal tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld.
Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld
Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico gelopen mag worden. Dit betreft onder andere leningen waarvan de rente herzien gaat worden maar ook de herfinanciering van aflossingen. Door spreiding in de tijd van aflossingen en herzieningen wordt het renterisico verkleind. De renterisiconorm wordt berekend met een wettelijk vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Dit percentage is bepaald op 20% en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van afgerond € 52,8 miljoen.

Renterisico 2023 – 2026	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
2. Aflossingen *)	4.842	11.392	4.943	4.995
3. Renterisico (1+2)	4.842	11.392	4.943	4.995
4. Renterisiconorm	52.810	52.810	52.810	52.810
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	47.968	41.418	47.867	47.815
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal van 2023	264.051			
4b. Percentage ministeriële regeling	20%			
Renterisiconorm (4a x 4b)	52.810			

Bedragen x € 1.000

*) In deze tabel is niet opgenomen de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum.

Toelichting op de tabel:
De renteherzieningen op de vaste schuld staat in alle jaren geraamd op 0. Dit komt doordat de huidige opgenomen leningen de geldgevers geen mogelijkheid bieden tot tussentijdse renteaanpassingen. Het beleid is dat de gemeente alleen leningen afsluit met een vast rentepercentage dat tijdens de looptijd van de lening niet kan worden herzien.

De aflossingen genoemd in de tabel zijn de aflossingen zoals opgenomen in het aflossingsschema van de langlopende geldleningen van de huidige leningenportefeuille. Niet opgenomen is de aflossing op de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum. Hier loopt de gemeente geen renterisico.

Uit de tabel blijkt dat de gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en ruim binnen de wettelijke risiconorm blijft.
Ad. 3. Kredietrisico verstrekte geldleningen
Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In onderstaande tabel is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2023	31-12-2023
1. Hypotheken aan personeel	ja	14	11
2. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	1.194	1.194
Totaal			

Bedragen x € 1.000

Toelichting
1. De gemeente verstrekt geen nieuwe hypotheken meer aan personeel.

2. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente heeft de opbrengst uit de verkoop aandelen Bouwfonds gebruikt voor de storting in het fonds als een geldlening. Een gedeelte van het gestorte bedrag is door SVN vastgelegd in verstrekte geldleningen aan derden tot een bedrag van circa € 1,2 miljoen. Er is een klein risico dat de verstrekte geldleningen niet worden terugbetaald. Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 3,1 miljoen.

Gezien de hoogte en de samenstelling van de portefeuille verstrekte geldleningen loopt de gemeente nauwelijks kredietrisico's.

Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteerd vermogen in de huidige en nieuwe vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Het verloop van de financieringspositie over de jaren 2022 tot en met 2023 is opgenomen in onderstaande tabel.

Financieringspositie	31-12-2022	31-12-2023
Financieringsbehoefte		
Investeringen	246.532	246.221
Financiële vaste activa	19.329	19.230
Grondexploitaties	38.226	42.032
Totaal financieringsbehoefte (1)	**304.088**	**307.483**
Financieringsmiddelen		
Reserves	217.218	213.064
Voorzieningen	14.713	14.094
Waarborgsommen	3	2
Opgenomen langlopende leningen	78.830	67.438
Totaal financieringsmiddelen (2)	**310.763**	**294.599**
Financieringstekort (2-1)	**6.675**	**-12.884**

Bedragen x € 1.000

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van de boekwaarden en de voorgenomen investeringen zoals opgenomen in het meerjareninvesteringsplan 2023 waarbij rekening is gehouden met de kasgeldlimiet voor het aantrekken van kort lopende geldleningen.

Ontwikkeling portefeuille langlopende leningen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de portefeuille aan langlopende leningen weergegeven.

Portefeuille langlopende geldleningen *)	Realisatie 2022	Realisatie 2023
1. Beginstand per 1 januari	84.280	78.830
2. Nieuwe geldleningen	0	0
3. Reguliere aflossingen	5.450	11.415
4. Vervroegde aflossingen	0	0
5. Eindstand per 31 december	**78.830**	**67.415**

Bedragen x € 1.000

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema 2023	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Rentelasten (kort en lang)	1.505	1.450	1.144
Rentebaten (kort en lang)	0	0	-624
Rente grondexploitatie (projectfinanciering)	-262	-207	-209
Rente eigen financieringsmiddelen	1.729	1.729	2.141

Totaal rente	**2.971**	**2.971**	**2.453**
Toegerekende rente (met omslagrente)	3.081	2.958	2.959
Renteresultaat (toegerekende rente - totale rente)	**109**	**-13**	**506**

Bedragen x € 1.000

Aan de grondexploitatie wordt de werkelijke rente van de hiervoor aangetrokken leningen toegerekend. Aan investeringen en taakvelden wordt de rente met behulp van het rente-omslagpercentage toegerekend. Het renteomslagpercentage voor 2023 is berekend op 1,2%.

Over de eigen financieringsmiddelen mag maximaal het gemiddeld rentepercentage op aangetrokken geldleningen (kort- en lang vreemd vermogen) worden berekend. In 2023 is het gemiddelde percentage op aangetrokken korte en lange geldleningen 1,7%.

Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente financiert de lopende betalingen en ontvangsten tot het maximum van de kasgeldlimiet (€ 22,4 miljoen) met kortlopende geldleningen (kas- en daggeld). Wanneer de kasgeldlimiet structureel wordt overschreden (tot drie kwartalen achtereen) trekt de gemeente voor de structurele overschrijding langlopende geldleningen aan. De kortlopende schulden worden dan geconsolideerd naar een langlopende geldlening.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente heeft soms (tijdelijk) overtollige middelen die “uitgezet” moeten worden. Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren (zonder leenfaciliteit) gestart. De overtollige middelen worden dan uitgezet bij het Rijk. Decentrale overheden krijgen op de deposito’s van het schatkistbankieren een marktconforme rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. De gemeente beschikt nog (beperkt) over overtollige liquide middelen. Deze zijn gestald op de rekening schatkistbankieren.

Bedrijfsvoering

Algemeen

Voor een goede dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en instellingen is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering worden verstaan de ondersteunende processen die het mogelijk maken de programma's te verwezenlijken. Aangezien de begroting een doorkijk geeft naar te realiseren doelen in het begrotingsjaar 2023 zal in deze paragraaf vooral ingegaan worden op specifieke voornemens (prioriteiten) en zal nagenoeg geen aandacht worden besteed aan zaken die naar tevredenheid worden uitgevoerd.

Leidschendam-Voorburg In Control

Binnen de gemeente zijn maatregelen genomen die gericht zijn op het optimaal sturen en beheersen van de organisatie. Vanuit een centrale plaats binnen de gemeentelijke organisatie, met als eindverantwoordelijke de concerncontroller, worden op regelmatige basis diverse processen gemonitord. Middels de inzet van zowel hard controls (functiescheiding, vier-ogen-principe, controle, etc.) als soft controls (houding en gedrag) wordt geborgd dat de gemeentelijke organisatie conform de geldende wet- en regelgeving werkt aan het behalen van de gestelde doelen en opgedragen taken. De belangrijkste instrumenten zijn:

- De begrotingscyclus;
- De managementcyclus (planning- en controlcyclus);
- Voortdurend aandacht hebben voor de onderliggende waarden;
- Ondersteuning van het lijnmanagement door professionele bedrijfsvoering adviseurs;
- Risicomanagement;
- Toezicht op het financieel beheer door (verbijzonderde) interne controles en audits;
- Accountantscontrole (namens de gemeenteraad);
- Artikel 213a onderzoeken;
- Onderzoeken van de Rekenkamercommissie.

Met ingang van boekjaar 2023 stelt het college een rechtmatigheidsverantwoording op. Hierin geeft het college aan in hoeverre de financiële beheershandelingen zijn verlopen volgens de daarvoor geldende regels. De rechtmatigheidsverantwoording is bijgevoegd als onderdeel van de jaarrekening. De toelichting op deze rechtmatigheidsverantwoording is hieronder opgenomen.

Rechtmatigheid

Resultaten financieel beheer 2024

In 2024 zijn de geconstateerde onrechtmatigheden en onzekerheden van de financiële beheershandelingen onder de door de raad vastgestelde grenswaarden gebleven. Desondanks zijn er wel een aantal aandachtspunten voor het verbeteren van het financieel beheer.

Het organisatiebrede financieel beheersysteem

In 2023 is gewerkt om de rechtmatigheidsverantwoording goed in te bedden in de beheer- en controleprocessen. De organisatie heeft proefgedraaid met de rechtmatigheidsverantwoording voor boekjaar 2022 inclusief de onderbouwing hiervan. De accountant heeft dit gereviewed, waarbij over het algemeen een positief oordeel werd gegeven en enkele aandachtspunten. Proefdraaien en review zijn ook besproken met de commissie Rekening & Audit. De rechtmatigheidsverantwoording 2024 is opgesteld op basis van de lessen van het proefdraaien.

Met de doorontwikkeling van de interne sturing is er ook een goede koppeling ontstaan tussen het toezicht op het financieel beheer en de organisatiebrede sturing. Geconstateerde knelpunten kunnen zo beter tussentijds tot bijsturing leiden. Een uitdaging is nog de verbijzonderde interne controles meer gespreid uit te voeren zodat resultaten ook tijdig beschikbaar kunnen worden gesteld voor (bij)sturing.

In 2023 is verder gegaan met een kwaliteitsimpuls voor de verbijzonderde interne controle (VIC). De accountant heeft bij de interimcontrole 2023 aangegeven dat deze kwaliteitsimpuls lukt, maar dat er aspecten zijn die nog verdere ontwikkeling behoeven. Tegelijk is door het hoge personele verloop in het VIC-team de kwaliteitsimpuls kwetsbaar gebleken. De aandachtspunten van de accountant zijn: de doorlooptijd van de controle op de grondexploitaties is lang en brengt de jaarverantwoording in een tijdsklem, de controle op het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden kan sneller en zelfstandig uitgevoerd worden, een actuele frauderisicoanalyse voor de organisatie ontbreekt. Er zijn afspraken met de accountant gemaakt om in 2024 gezamenlijk te onderzoeken hoe dit verbeterd kan worden en die verbetering door te voeren.

De controle op de regelgeving voor Europees aanbesteden is in 2023 slechts ten dele volgens de voorgeschreven methodiek (de spendanalyse) door de organisatie uitgevoerd. Capaciteitsproblemen bij de inkoopadviseurs en het VIC-team liggen hieraan ten grondslag. In samenwerking met de accountant is alsnog een aanvullende controle uitgevoerd.

Eerder had de accountant aanbevolen ook de IT-control in te richten. IT-audit is zeer specifiek kennis die niet makkelijk ontwikkelbaar is. Desalniettemin is een onderzoek gedaan naar de toewijzing van gebruikersrechten voor de bedrijfskritische applicatie binnen het sociaal domein. Daaruit zijn bevindingen naar voren gekomen die ertoe geleid hebben dat de directie opdracht heeft gegeven om in 2023/2024 de beheersprocessen voor het toewijzen van gebruikersrechten voor alle applicatie te herontwerpen en te implementeren, en de toegewezen gebruikersrechten binnen het sociaal domein voor iedere gebruiker opnieuw te beoordelen. Uit de verbijzonderde interne controles die zijn uitgevoerd voor de werkprocessen binnen het sociaal domein zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat de knelpunten in het toewijzen van gebruikersrechten tot onrechtmatigheden hebben geleid.
In 2024 zal verder worden gegaan met het ontwikkelen van de IT-control en zal aansluiting gezocht worden met de uitkomsten van de ENSIA-audit.

Op basis van de resultaten van toezicht op de werkprocessen (de VIC) komt het college tot de conclusie dat er weliswaar een aantal knelpunten zijn gesignaleerd die in 2024 en verder dienen te worden aangepakt, maar dat er in 2023 geen materiële onrechtmatigheid is geconstateerd.

Toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording
In maart 2024 heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) een brief verstuurd naar alle gemeenten waarin werd geconstateerd dat nog niet alle wet- en regelgeving goed genoeg was ingeregeld om ook de rechmatigheidsverantwoording conform die wet- en regelgeving uit te kunnen voeren. Het advies van BZK om toch met de rechtmatigheidsverantwoording te werken volgens de intentie van het wetgevingstraject, is opgevolgd.

In de rechtmatigheidsverantwoording wordt verklaard dat er geen materiële financiële onrechtmatigheden zijn geconstateerd. Wel zijn er een aantal kleinere financiële onrechtmatigheden (totaal € 1.839.000) en tekortkomingen geconstateerd waarvoor een aantal maatregelen zijn genomen.

- Ontbreken van een actueel misbruik- en oneigenlijk gebruik beleid (M&O-beleid). Het ontbreken van een actueel M&O-beleid leidt niet tot een financiële onrechtmatigheid, maar is wel een belangrijke schakel ter voorkoming van onrechtmatigheden. In 2024 zal een actuele M&O-analyse worden gemaakt en waar nodig maatregelen worden geïmplementeerd.
- Er zijn in totaal voor € 927.000 aan formele begrotingsonrechtmatigheden vastgesteld. Nadere analyse levert op dat deze allen goed verklaarbaar zijn, te weten:
    - Onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen (€ 291.000). Betreft een post treasury (€ 80.000) waarbij baten en lasten tegen elkaar wegvallen, hogere gerechtskosten voor dwanginvordering (€ 80.000), aangepaste urentoerekening aan het taakveld belastingen door gewijzigd kostprijsmodel n(€ 92.000) en een aanvullende storing in de voorziening dubieuze debiteuren (€ 63.000). Deze overschrijdingen geven geen aanleiding voor maatregelen in het financieel beheer.
    - Krediet Bereikbaarheid Stompwijk/Veenpoldersweg (€ 135.000). Tegenover de overschrijding staan hoger verwachte opbrengsten. Deze overschrijdingen geven geen aanleiding voor maatregelen in het financieel beheer.
    - Krediet vervangen core switches (€ 71.000). De overschrijding is in het laatste kwartaal van 2023 ontstaan waardoor deze niet zichtbaar was bij het opstellen van de 2e Tussentijdse rapportage 2023 en destijds niet is gemeld aan de raad. De overschrijding op het investeringskrediet vormt een onrechtmatige bevinding bij de vaststelling van de jaarrekening. Er zal verbeterde monitoring plaatsvinden op kredieten IT als onderdeel van de hierboven beschreven versterkte controle op Europees aanbesteden.
    - Krediet Geheugen van LV (€ 80.000). De overschrijding is in het laatste kwartaal van 2023 ontstaan waardoor deze niet zichtbaar was bij het opstellen van de 2e Tussentijdse rapportage 2023 en destijds niet is gemeld aan de raad. De onrechtmatigheid wordt gezien als een incident en er zijn daarom geen aanvullende maatregelen nodig.
    - Kredieten rugby (€ 123.000 + € 96.000). Een aantal afrekeningen hebben eerder plaatsgevonden dan verwacht (2023 in plaats van 2024). De onrechtmatigheid wordt gezien als een incident en er zijn daarom geen aanvullende maatregelen nodig.
    - Krediet riolering (€ 131.000). Er hebben onverwacht meer dringende werkzaamheden plaatsgevonden dan verwacht. Omdat werkzaamheden dringend waren, is krediet overschreden. Voor 2024 zal geanalyseerd worden of aanpassing van dit krediet noodzakelijk is.
- Onrechtmatigheden voor het Europees aanbesteden van IT-inkopen. IT-inkopen is één van de twee geïdentificeerde risicovolle inkoopgebieden. Het onderzoek naar de IT-inkoop ertoe geleid dat er in totaal € 912.100,19 aan onrechtmatigheid is geconstateerd. In 2024 zullen daarom IT-inkopen vollediger en zorgvuldiger worden gepland, zullen alle IT-inkopen boven de € 50.000 voorzien worden van een bindend inkoopadvies van de inkoopadviseur, en zal er iedere 4 maanden voor de IT-inkopen een analyse van alle bestellingen worden uitgevoerd om tijdig te kunnen bijsturen.

Overige resultaten en aandachtspunten
Kwijtscheldingen gemeentelijke belastingen. In 2023 is geconstateerd dat voor veel niet-automatische kwijtscheldingen van gemeentelijke belastingen onvoldoende zijn onderbouwd. Dit heeft geleid tot een financiële onzekerheid van € 322.960,93. Het werkproces is daaropvolgend

aangepast en de onderbouwingen op kwijtscheldingen vanaf 1 september 2023 zijn in orde bevonden.

- Onderhoudsnota's hulpmiddelen. De gemeente verstrekt vanuit de WMO hulpmiddelen aan inwoners. Dit wordt verzorgd door een bedrijf, evenals het onderhoud aan die hulpmiddelen. Geconstateerd is dat de controle op de juistheid van de onderhoudsnota's onvoldoende is. Dit leidt voor 2023 tot een onzekerheid van € 550.000,-. Vanaf 2024 zal de controle door de betreffende vakafdeling verbeterd worden.
- Actuele procesbeschrijvingen. Voor een aantal financieel omvangrijke werkprocessen zijn geen actuele procesbeschrijvingen beschikbaar of zijn de procesbeschrijvingen nog onvoldoende uitgewerkt. Dit verhoogt het risico op rechtmatigheidsfouten en onzekerheden en daarmee de omvang van de werkzaamheden die verricht moeten worden om de rechtmatigheid alsnog goed te kunnen beoordelen. Behalve dat dit een inefficiënte werkwijze is, zijn actuele en goed uitgewerkte procesbeschrijvingen die ook gevolgd worden voor de verantwoordelijk manager en de betrokken medewerkers een belangrijk instrument om hun werk efficiënt, effectief en rechtmatig te kunnen doen. Daarom blijft de VIC ook in 2024 diverse proceseigenaren bijstaan om hun procesbeschrijvingen op orde te brengen.

Informatievoorziening en automatisering

Ter verbetering van de informatievoorziening en automatisering zijn in 2023 de volgende activiteiten uitgevoerd:

- De informatiemanagement en ICT organisatie van Gemeente Leidschendam-Voorburg heeft zich verder gericht op regie voeren;
- De samenwerking met enkele belangrijke dienstverleners en leveranciers zijn contractueel vormgegeven;
- De stap van team naar afdeling is in 2023 voorbereid en vormgegeven in een implementatieplan.
- De stap van inhuur naar vast personeel is in 2023 succesvol voortgezet. In de huidige arbeidsmarkt betekent dit een forse opgave en invulling van vacatures blijft ook in 2024 een punt van aandacht.
- In 2023 is, door het verSaaSen van alle Centric applicaties, een grote stap gezet in het naar de cloud brengen van applicaties. Naast de volledige Centric suite zijn meerdere producten bij leveranciers ondergebracht. Randvoorwaarden vanuit het aanbestedingsrecht en informatieveiligheid (NIS2) vragen hierbij steeds meer inzet voorafgaande aan het afnemen van producten en diensten bij dienstverleners.
- Tevens heeft in 2023 een verdere doorontwikkeling van de opgeleverde informatiebeveiligingscomponenten plaatsgevonden die zijn benoemd in het Uitvoeringsplan Informatiemanagement, beveiliging en ICT.

Deze activiteiten vloeien voort uit de prioriteiten die zijn benoemd in de Informatiemanagement en ICT missie, visie en strategie 2020 – 2024.

HR-beleid

In 2023 is het nieuwe strategische HR beleid vastgesteld. Deze beleidsagenda loopt van 2024 tot en met 2027 en kent twee pijlers: aantrekkelijk werkgeverschap en zelfbewuste wendbare organisatie. Beide pijlers worden geladen aan de hand van thema's. Jaarlijks prioriteren we op basis van ons strategisch beleid en leggen we in het jaarplan vast welke doelen we het komend kalenderjaar willen

bereiken. Naast het vormen van ons nieuwe meerjarenbeleid, zijn in 2023 belangrijke resultaten geboekt waar we er hier enkele van benoemen.

In 2023 is de corporate recruiter begonnen; een nieuwe functie binnen onze organisatie. De recruiter vervult een belangrijke rol in het zoeken en proactief benaderen van kandidaten voor moeilijk vervulbare vacatures. Ook zorgt de recruiter voor goede contacten met het onderwijs, zodat we in beeld zijn als potentieel werkgever bij studenten ('campus recruitment'). Onze in 2022 ontwikkelde arbeidsmarktcampagne is in 2023 volop ingezet, zowel om generiek in beeld te zijn als werkgever, als om specifieke doelgroepen te bereiken. In 2024 bestendigen we deze aanpak en spitsen we deze nog meer toe op moeilijk vervulbare vacatures. Het samenspel met de vacaturehouders (snel schakelen, realistische uitvraag en creatief denken) is daarbij cruciaal. In het verlengde hiervan, werd in 2023 ook het 'onboarden' van nieuwe medewerkers onder de loep genomen. Er werd een onboarding-programma samengesteld. Het nieuwe programma – dat bestaat uit operationele, informatieve en sociale elementen- wordt in 2024 verder ontwikkeld. Onder meer op basis van de resultaten van onderzoek onder starters.
Naast het binnenhalen van nieuwe collega's, is behoud van vitale en wendbare collega's minstens zo belangrijk. In het najaar van 2023 is een organisatiebreed medewerkersonderzoek gehouden, dit leverde resultaten op om trots op te zijn. De respons was hoog (79%) en op nagenoeg alle uitgevraagde thema's wordt hoger of gelijk gescoord t.a.v. de benchmark gemeenten gelijke grootte en t.o.v. het vorige onderzoek uit 2020. Uiteraard bieden de onderzoeksresultaten ook aanleiding tot actie, ter verbetering en/of ter bestendiging van positieve punten. Hiermee zijn en blijven we aan de slag, zowel op teamniveau als organisatiebreed.

In 2023 startte de pilot Het Goede Gesprek, als vervanger van de traditionele gesprekscyclus met een plannings- functionerings- en beoordelingsgesprek. De pilot is succesvol geëvalueerd en de regeling is per 1 januari 2024 van kracht gegaan. Onze nieuwe gesprekscyclus is een meer vrije gespreksvorm die leidt tot goede gesprekken waarin de zaken besproken worden die er toe doen. Bovendien leidt het goede gesprek tot een lagere administratieve last bij leidinggevenden.

De derde ontwikkeling die van belang is te benoemen in het kader van behoud vitale en wendbare medewerkers, is onze aanpak 'Duurzaam vitaal'. Binnen deze aanpak vindt een scala aan activiteiten plaats, zowel vraag- als aanbod gericht en aansluitend bij individuele wensen. Nieuw gestart in 2023 is het Health Coach Program waarvoor medewerkers zich op individuele basis kunnen aanmelden. Dit programma levert medewerkers inzicht en praktische handvatten om hun vitaliteit te vergroten. De animo voor deelname is groot en de in 2023 gestarte medewerkers zijn zeer positief over het programma en de persoonlijke aanpak.

Inkoop en aanbesteding

Met inkoop draagt de gemeente bij aan het realiseren van maatschappelijke doelen in het fysieke en het sociale domein. Voor 2023 zetten we in op de volgende drie ontwikkelingen.

Contractmanagement verder ontwikkelen

In 2023 heeft inkoop met contractmanagers en leveranciers een volgende stap in de ontwikkeling gezet naar professioneel contractmanagement. Hiermee wil de gemeente een betere naleving van relevante wet- en regelgeving bereiken, een hogere kwaliteit en betere sturing op naleving van contractafspraken, beheersing van financiële en juridische risico's en een goed inzicht in en controle op lopende overeenkomsten. In 2023 hebben we hiervoor de interne organisatie en sturing verder verbeterd, door rol-verduidelijking, segmentatie van contracten en verbeterd contractbeheer.

Maatschappelijk verantwoord inkopen

De gemeente heeft voorjaar 2023 het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen 2022-2025 ondertekend. Als onderdeel van het manifest werkt de gemeente een actieplan

MVOI uit. In het actieplan vertaalt de gemeente de algemene doelstellingen uit het manifest naar concrete doelen en naar acties om die doelen te bereiken. Het concept-actieplan wordt in 2024 aan college en raad voorgelegd.

Meerjarenplanning inkoop
De inkoopplanning wordt elk kwartaal bijgewerkt. Intern is een meerjarenplanning uitgewerkt. Het publiceren van een meerjarenplanning is uitgesteld naar 2024.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
Gemeenten spelen een belangrijke rol in het proces van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Zo liggen er kansen om invloed uit te oefenen op het ondernemersklimaat, maar doen wij als gemeente ook het nodige in het kader van MVO. Dit is ook onderdeel van het inkoopbeleid. Daarnaast probeert de gemeente zoveel mogelijk mensen met een uitkering aan het werk te helpen, voert een actief stagebeleid en is actief als leerwerkbedrijf.

Gegevens gemeentelijk personeelsbestand

Formatie en bezetting	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
FTE formatie	648	652	707
FTE bezetting	610	616	670
Saldo	**38**	**36**	**37**

Budget en realisatie	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Salarisbudget	47.559	52.083	59.045
Kosten bezetting	46.968	48.643	54.445
Kosten inhuur regulier	3.899	7.544	9.356
Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	8,30%	15,51%	17,18%
Resultaat	**-3.308**	**-4.104**	**-4.756**

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht inhuur	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Inhuur regulier	3.899	7.544	9.356
Inhuur projectmatig	6.469	7.492	7.641
Totaal inhuur	**10.368**	**15.036**	**16.997**

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht ziekteverzuim	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Ziekteverzuim in % (excl. zwangerschap)	5,1	7	5,4
Totaal ziekteverzuim	**5,1**	**7**	**5,4**

Verbonden Partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Beleidskader

De Gemeente Leidschendam-Voorburg werkt op vele terreinen samen met externe partijen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verbonden partijen een bijzondere groep die extra aandacht verdient vanwege de aanzienlijke bestuurlijke, strategische en financiële belangen voor de gemeente.

Het afwegingskader vormt een basis om de risico's van de samenwerkingsverbanden inzichtelijk te maken en te actualiseren.
Het afwegingskader heeft ook als doel om eenduidigheid te bereiken gedurende de gehele beheersingscyclus van de samenwerking: van het aangaan van de samenwerking naar de periodieke evaluatie van de samenwerking tot en met de heroverweging van de samenwerking.

Gedurende de samenwerking is het van belang om ‘de vinger aan de pols’ te houden; de periodieke evaluatie. Deze check op de samenwerking gebeurt op twee momenten in het jaar; bij de jaarlijkse begrotingscyclus en bij de jaarrekening.

De periodieke evaluatie kijkt naar de stand van zaken van een verbonden partij en richt zich in mindere mate op de doelmatigheidsvraag: behaalt de gemeente de gewenste doelen door deelname aan de verbonden partij?
Deze vraag wordt eens per vier jaar gesteld. De heroverweging richt zich wel op het nut en noodzaak van de samenwerking en de vorm van de samenwerking. Per verbonden partij is aangegeven in welk jaar uiterlijk een heroverweging van de samenwerking plaatsvindt.

De verbonden partijen waar de gemeente mee samen werkt zijn:

	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Gemeenschappelijke regelingen			
Avalex	9.009	9.659	9.810
GGD Veilig Thuis Haaglanden	1.587	1.587	1.626
Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	216	216	216
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	976	1.081	1.081
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	6.500	6.500	6.508
Centrumregeling samenwerking gemalen diensten (NAD)	575	557	438
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)	257	302	338
Vennootschappen / coöperaties			
NV Bank Nederlandse Gemeente (BNG)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stedin Holding NV	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Dunea NV	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
VOF Leidschendam Centrum	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Werkbedrijf de Binnenbaan BV	2.802	3.145	2.897

Bedragen x € 1.000

Lijst van verbonden partijen
Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten
Doelstelling	De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing
Belang in verbonden partij	33,33%
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	In 2023 is de keuze gemaakt om te gaan werken met een organisatiemodel advies-directievoering-toezicht door NAD Gemalenbeheer op de uitbesteding van de onderhoudswerkzaamheden. De voorlopige bijdrage voor het aandeel van gemeente Leidschendam-Voorburg (€ 428.824) verschilt ten opzichte van 2022 (€ 458.163) niet veel. Dit heeft dus geen gevolgen voor de kostenverrekening.
Gemeentelijke bijdrage	0
Spiegeling afwegingskader	Er zijn geen wijzigingen in het afspiegelingskader verbonden partijen.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	0
Eigen vermogen 31-12-2023	0
Vreemd vermogen 1-1-2023	0
Vreemd vermogen 31-12-2023	0
Resultaat over 2023	0
Risico's	De centrumregeling maakt deel uit van de ambtelijke organisatie van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. De financiële risico's zijn gelijk als bij uitvoering door de ambtelijke organisatie van Leidschendam-Voorburg.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doelstelling	In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werkten in 2023 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema’s: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	*In 2023 heeft de Metropoolregio de Strategische Agenda 2023-2026 vastgesteld, waarbij de gemeente Leidschendam-Voorburg nog een zienswijze heeft ingediend. De Agenda omvat 6 opdrachten:* 1. Investeren in bereikbaarheid; 2. Toekomstbestendige economie stimuleren; 3. Actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren; 4. Vernieuwen van werklocaties; 5. Versterken van het regionale mobiliteitsnetwerk; 6. Herstellen van het OV-systeem (ten aanzien van Corona).
Gemeentelijke bijdrage	
Spiegeling afwegingskader	
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	
Eigen vermogen 31-12-2023	
Vreemd vermogen 1-1-2023	
Vreemd vermogen 31-12-2023	
Resultaat over 2023	
Risico's	

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	2%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen	Naar aanleiding van het rapport van de adviescommissie Van Aartsen 'Om de leefomgeving' is het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IPB-VTH) opgestart. Het rapport Van Aartsen is vertaald in zes pijlers: (1) Robuuste omgevingsdiensten en financiering (2) Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving en vervolging (3) Informatievoorziening (4) Kennisinfrastructuur (5) Onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving (6) Monitoring kwaliteit milieutoezicht Naar aanleiding hiervan zijn tussenproducten gerealiseerd per pijler zoals de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO), robuustheidscriteria's zijn vastgesteld, een modelmandaat is opgezet evenals een arbeidsmarktcampagne. Ook heeft de ODH een nieuwe Koersplan 2023-207 opgesteld in samenwerking met de deelnemende gemeenten. Verder heeft 2023 in het teken gestaan van voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1-1-2024.
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.081.333
Spiegeling afwegingskader	De ODH is een wettelijk verplichte GR waar de gemeente Leidschendam-Voorburg bij is aangesloten. De ODH voert de wettelijke taken op het gebied van milieuwetgeving uit voor de gemeente. Deze taken kunnen derhalve niet worden uitgevoerd door een andere organisatie.

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.952.965
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 1.756.528
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 7.256.108
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 9.640.016
Resultaat over 2023	€ 897.254
Risico's	De risico's zijn vastgelegd in de Integrale Nota Weerstandsvermogen en risicobeheer, reserves en voorzieningen 2021. Hierin zijn de beleidsuitgangspunten voor het identificeren, beheersen en kwantificeren van de risico’s opgenomen.

Naam	**Gemeenschappelijke regeling Avalex**
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het enkelvoudig bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie is de gemeente vertegenwoordigd door één wethouder.
Belang in verbonden partij	22,8%

Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar.
Vestigingsplaats	Delft
Ontwikkelingen	Omdat de begroting over 2023 in 2022 is opgesteld, en daarbij geen rekening is gehouden met hoge inflatiecijfers, en een flinke loonsverhoging op basis van de CAO 2023, heeft Avalex een gewijzigde begroting 2023 opgesteld. Op basis daarvan hebben gemeenten het administratieve tekort bijgestort voor 2023. In 2023 is tevens de nieuwe koers voor Avalex 2023-2030 'Samen winnen we alle grondstoffen terug' vastgesteld door het bestuur.
Gemeentelijke bijdrage	DVO 2023: € 9.009.299
Spiegeling afwegingskader	Er zijn geen wijzigingen in het afwegingskader verbonden partijen.

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 6.302.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 7.807.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 36.952.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 38.800.000
Resultaat over 2023	Prognose o.b.v. resultaten jan-aug: € 134.000 (voordeel)
Risico's	1. Het risico dat uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) leidt tot veel suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes. En risico dat alleen de minder waardevolle stromen nog achterblijven voor de gemeenten, waarbij de vergoeding niet kostendekkend is. 2. Het risico dat er onvoldoende erkenning bij politieke opdrachtgevers is m.b.t. de duurzaamheidsdoelstellingen en de investeringen en beleidsontwikkelingen die dat vraagt vanuit de gemeenten. 3. Het risico op beperkte kennisborging en kennisontwikkeling; er zijn veel kwetsbaren functies binnen Avalex, waar maar één persoon de functie uitvoert. 4. Het risico dat deelnemende gemeenten steeds meer maatwerk wensen, waardoor de kosten stijgen en efficiëntie verloren gaat. 5. Het risico dat er onvoldoende mensen beschikbaar zijn met de juiste competenties, doordat Avalex niet als aantrekkelijke werkgever wordt gezien in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt. 6. Het risico van onvoorzien hoge prijsstijgingen van materialen, personeelskosten en diensten. En gebrek aan beschikbaarheid van materialen, personeel en diensten. 7. Het risico op uitval van systemen door verouderde hardware en software en ontoereikende verbindingen op locaties.

Naam	**Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)**

Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	De beleidsmatige ontwikkelingen binnen de VRH hebben zich afgespeeld binnen de kolommen: brandweer, geneeskundige hulpverlening en gemeentelijke crisisbeheersing. In het verlengde daarvan, de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing en de gemeenschappelijke meldkamer. Op 27 januari 2023 heeft het algemeen bestuur het Regionaal Risicoprofiel (RRP) en Regionaal Beleidsplan Rampenbestrijding en crisisbeheersing (RBP) vastgesteld. Op 8 september 2023 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het eindadvies ‘Uniform Kwaliteitsniveau Bevolkingszorg’ (UKB) met daarin een aantal aanbevelingen voor bevolkingszorg. Deze aanbevelingen zijn met andere landelijke ontwikkelingen meegenomen in de actualisatie van het regionaal kader en regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing. De veiligheidsregio werkt toe naar een flexibelere, multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie. Deze flexibiliteit is nodig omdat rampen en crises steeds complexer worden. Een flexibele, multidisciplinaire aanpak is mogelijk omdat elke hulpdienst door de drukte in deze regio beschikt over ruime en brede kennis en ervaring alsook operationele slagkracht. Goede samenwerking kan het effect van een ramp of crisis beperken en bijdragen aan de continuïteit van de samenleving. Om de kwaliteit van het werk te blijven garanderen moet de veiligheidsregio blijven inspelen op (toekomstige) maatschappelijke trends, ontwikkelingen en wijziging van wet- en regelgeving. Op dit moment is de gemeente Leidschendam-Voorburg in de fase om te inventariseren welke rollen binnen de crisisorganisatie gevuld moeten worden.
Gemeentelijke bijdrage	€ 6.508.084
Spiegeling afwegingskader	2025
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.590.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 2.224.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 111.766.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 117.998.000
Resultaat over 2023	€ 4.640.000

Risico's	De gemeenten binnen de VRH verwachten in de komende begrotingen van de VRH een goed onderbouwde risicoparagraaf aan te treffen. Effectief risicomanagement is een speerpunt voor de deelnemende gemeenten. Kwalitatieve toelichtingen op de risico's en een transparante systematiek zijn daarvoor essentieel. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting bevat onder meer een overzicht van de risico's en een uiteenzetting over de wijze waarop de risico's worden beheerst. Om het risicoprofiel van de verbonden partij inzichtelijk te maken voor de deelnemende gemeenten, wordt het bestuur verzocht om naast het inventariseren van de risico's deze ook te kwantificeren en eveneens aan te geven welke maatregelen er worden genomen om de risico's te beheersen. (bron: Kaderbrief begroting 2024 van de gemeenten in de regio Haaglanden)

Naam	**GGD en VT Haaglanden**
Doelstelling	Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	7% GGD / 5% VT
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	*In 2023 heeft de GR GGD en Veilig Thuis Haaglanden uitvoering gegeven aan de wettelijke taken.* *De GGD heeft afgelopen jaar de Visie GGD 2030 verder geïmplementeerd, advies gegeven aan de gemeenten voor het plan van aanpak Gezond en Actief leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA).* *Daarnaast is de pandemische paraatheid versterkt.* *Veilig Thuis Haaglanden heeft afgelopen jaar het verbeterplan uitgevoerd. De eerste uitkomsten laten een vermindering van de wachtlijsten zien.*
Gemeentelijke bijdrage	
Spiegeling afwegingskader	
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.617.000
Eigen vermogen 31-12-2023	
Vreemd vermogen 1-1-2023	nihil

Vreemd vermogen 31-12-2023	nihil
Resultaat over 2023	
Risico's	De gemeenschappelijke regeling GGD & VeiligThuis beschikt zelf over een zeer beperkte weerstandscapaciteit waardoor risico’s door de deelnemende gemeenten moeten worden opgevangen. In de risicoparagraaf in de begroting 2023 van de gemeenschappelijke regeling (GR) is een inschatting gemaakt van de financiële risico’s. De verwachting is dat het totale risico maximaal € 1 miljoen bedraagt (aandeel LV is circa € 55.000). met name gerelateerd aan het risico op verdere volumegroei bij Veilig Thuis en het niet kunnen invullen van vacatures. Vanuit het perspectief van de gemeente worden geen andere grote risico's gezien.

Naam	**Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)**
Doelstelling	Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. In 2019 is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd, waarmee de taken en verantwoordelijkheden beter zijn beschreven. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Belang in verbonden partij	7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	De evaluatie van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) SbJH is begin 2023 naar de gemeenteraden gestuurd. Het verbeteren van de beleidscyclus (gemeenten) in het samenspel SbJH, aanbieders en gemeente is een belangrijk aandachtspunt. Meer duidelijkheid over de rol, positie en handelingsruimte van het SbJH is noodzakelijk evenals een structurele reflectie op de doeltreffendheid van het beleid en uitvoering. Dit proces wordt in 2024 opgestart. In 2023 is de vijfde wijziging van de GR vastgesteld waarin het uittreden van Voorschoten uit de GR per 1-1-1024 wordt geregeld. Daarnaast is de zesde wijziging van de GR in gang gezet zodat de GR in lijn wordt gebracht met de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).
Gemeentelijke bijdrage	€ 338.000

Spiegeling afwegingskader	Er is sprake van een publiek belang: het college is verantwoordelijk voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp op grond van de jeugdwet. Hiervoor is het nodig om overeenkomsten aan te gaan met aanbieders van jeugdhulp. Op grond van artikel 2.8 van de Jeugdwet moeten colleges samenwerken indien dat voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de wet nodig is. Voor de taken die zijn ondergebracht in de GR SbJH is dat het geval voor in ieder geval de hoog specialistische jeugdhulp. Het Rijk is voorbereidingen aan het treffen om deze samenwerking verplicht te stellen in een gemeenschappelijke regeling. Met de GR SbJH wordt al aan deze verplichting voldaan. Het is daardoor ook niet mogelijk om een derde partij de taken uit te laten voeren. Vanwege de verantwoordelijk van de gemeenten is een actieve betrokkenheid noodzakelijk en een rechtspersoonlijkheid in de vorm van een bedrijfsvoering organisatie. Begin 2023 is de gemeenteraad ook geïnformeerd over de evaluatie van de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden door middel van raadsbrief 3156 proces uitvoeringsplan regiovisie jeugdhulp en evaluatie Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden.

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 84.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 122.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 1.996.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 3.101.000
Resultaat over 2023	€ 461.000
Risico's	Den Haag gaat vanaf 1-1-2024 delen van de jeugdhulp op een andere manier inkopen. Dat betekent dat een deel van de facturatie van geleverde zorg van Den Haag niet meer via het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) loopt. In 2024 en 2025 wijzigt er niets in de verdeling van de kosten. Den Haag wil wel het gesprek voeren over de verdeling van kosten vanaf 2026. In 2024 wordt gestart met een gesprek over de regionale governance rond jeugdhulp en dat raakt ook het SbJH

Vennootschappen en coöperaties

Naam	**VOF Leidschendam-Centrum**
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	50%
Overige deelnemers	Schouten & De Jong Projectontwikkeling (SdJ) en Bouwfonds Property Development (BPD).
Vestigingsplaats	Leidschendam

Ontwikkelingen	De bouw van de Leytsche Hof is in volle gang en wordt naar verwachting eind 2024/ begin 2025 afgerond.
Gemeentelijke bijdrage	N.v.t.
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	0
Eigen vermogen 31-12-2023	0
Vreemd vermogen 1-1-2023	0
Vreemd vermogen 31-12-2023	0
Resultaat over 2023	0
Risico's	Op basis van de afspraken zijn er weinig tot geen risico’s in deze grondexploitatie. Het risico op (de hoogte van) de rente is niet voor de vof, aangezien deze verplichting is overgenomen door SJB.Ook de opbrengsten vormen geen risico voor de grex, omdat de hoogte hiervan en de planning vastgelegd zijn.Dan resteert alleen het risico op de hoogte van de (restant) civieltechnische kosten die nog gemaakt moeten worden, waarvan alleen de 3e fase van de Schoorlaan nog aanbesteed moet worden.

Naam	**Dunea N.V.**
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	6,05%
Overige deelnemers	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensiveert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2030) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-

Spiegeling afwegingskader	Er vindt geen afspiegeling plaats.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 245 miljoen
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 251 miljoen
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 362 miljoen
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 365 miljoen
Resultaat over 2023	€ 6,3 miljoen
Risico's	De risico's zijn vooralsnog beperkt. De gemeenten zijn aandeelhouder van Dunea en bezitten in totaal 4 miljoen aandelen (verdeeld over de gemeenten op basis van inwoneraantal). Met een aandelenbezit van 6% en een nominale waarde van € 5,- per aandeel is onze deelname in de N.V. beperkt tot een bedrag van circa € 1,2 miljoen. De resultaten van Dunea zijn vooralsnog goed. De solvabiliteit over 2022 is ruim voldoende. De risico's voor Dunea kunnen in de toekomst mede door klimaatsverandering toenemen. Het afgelopen jaar was de drinkwatervoorziening niet in gevaar, maar er waren wel (langlopende) uitdagingen. Er bestaat altijd een risico dat Dunea haar doelen binnen de gegeven kaders niet tijdig kan realiseren. De krapte op de arbeidsmarkt en de hoge prijzen spelen daar een rol in.

Naam	**BNG Bank NV**
Doelstelling	BNG Bank NV (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies en waterschappen.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille). De BNG richt zich in haar activiteiten steeds meer op duuzaamheid en moet daar aan de toezichthouder ook over rapporten. Dit kan effect hebben op de klanten van de BNG.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2025

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 4.3 miljard
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 4.6 miljard
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 145 miljard
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 144 miljard
Resultaat over 2023	€ 300 miljoen
Risico's	Ratingbureaus Fitch, Moody's en S&P waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. De risico's zijn voor de aandeelhouder beperkt. Voor de bank zelf zijn de volgende risico's te noemen: Komst van nieuwe spelers in financiële omgeving, Kosten als gevolg van wet- en regelgeving die de bank of klanten raakt, Overheidsvisie op nutsbanken en Desintermediatie. De bank speelt hier actief op in.

Naam	Stedin Holding N.V.
Doelstelling	Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Stedin Groep N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	3,44% van het aandelenkapitaal
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp zijn de grootste aandeelhouders. De andere aandeelhouders (ook gemeenten) hebben belangen van kleiner dan 1%.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen waarvoor Stedin. Stedin heeft samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3', onderzocht op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kon krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen en gemeenteraden van de deelnemende gemeenten zijn betrokken bij het traject. Het resultaat is dat het Rijk deelnemer is geworden in Stedin en een kapitaalinjectie heeft gedaan van € 500 miljoen.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-
Spiegeling afwegingskader	2025
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 3.270 miljoen

Eigen vermogen 31-12-2023	€ 3.342 miljoen
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 4.912 miljoen
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 5.178 miljoen
Resultaat over 2023	€ 44 miljoen
Risico's	Stedin staat de komende jaren voor grote investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken. Het netwerk staat net zoals in de rest van Nederland onder druk. Dit kan tot afschakelen leiden. Het risico is dat niet op korte termijn tot resultaten leidt en de doelen van energietransitie niet tijdig worden behaald.

Naam	Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit. De gemeente Leidschendam-Voorburg is voor 1% eigenaar van de Binnenbaan.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door middel van een afgevaardigde wethouder vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA).
Belang in verbonden partij	1%
Overige deelnemers	Zoetermeer (98%), Rijswijk (1%) en Leidschendam-Voorburg (1%).
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	In 2021 is het Werkbedrijf de Binnenbaan opgestart. Waar afgelopen twee jaar in het teken hebben gestaan van oprichten en stabiliseren van de onderneming, hebben de gemeente en de Binnenbaan in 2023 gesproken over het optimaliseren van de resultaten voor Wsw, nieuw beschut en re-integratie.
Gemeentelijke bijdrage	€ 3.471.776
Spiegeling afwegingskader	Per 1 januari 2021 is het nieuwe Werkbedrijf gestart. Gemeente Leidschendam - Voorburg heeft een inkooprelatie met dit Werkbedrijf. De huidige afspraken zijn vastgelegd in verschillende dienstverleningsovereenkomsten. Deze kennen een looptijd van 5 jaar. In aanloop tot een besluit op een volgende contractperiode zal in 2024 worden gespiegeld aan het afwegingskader verbonden partijen.

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 3.342.000
Eigen vermogen 31-12-2023	ntb
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 5.178.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	ntb
Resultaat over 2023	ntb

Risico's	De gemeente loopt geen financieel risico op het Werkbedrijf de Binnenbaan B.V. Het risico op een negatief exploitatieresultaat ligt in het geheel bij de grootaandeelhouder gemeente Zoetermeer.

Grondbeleid

Algemeen
Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. De lopende grondexploitaties worden toegelicht.

Beleidsmatige verankering
Nota grondbeleid
De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet. In essentie gaat de Nota Grondbeleid in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen.
De gemeente voert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente daar waar dat kan faciliterend optreedt. Dit is aan de orde bij ontwikkelingen, die geïnitieerd worden door een (externe) initiatiefnemer. In deze situatie is doorgaans sprake van een private grondexploitatie en past de gemeente kostenverhaal toe voor de gemeentelijke inzet. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor een meer actieve rol open. Deze rol kan variëren van het verstrekken van een financiële bijdrage aan een ontwikkeling tot het voeren van volledig actief grondbeleid. Bij volledig actief grondbeleid verwerft de gemeente gronden, en geeft zij bouwkavels uit. Financieel verantwoordt zij dit via een gemeentelijke grondexploitatie, die door de raad wordt geopend.
De gemeentelijke grondexploitatie herzien we periodiek en de raad stelt deze vast. De raad heeft in 2016 de huidige geldende versie van de Nota Grondbeleid vastgesteld. In 2024/2025 actualiseren we de Nota Grondbeleid en sluiten we deze aan op de visie voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet.

Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijsbeleid. Hierin staat een beschrijving van het beleid met betrekking tot grondprijsbepaling in geval van verkoop van gemeentegrond. De huidige geldende Nota Grondprijsbeleid is in 2022 door de raad vastgesteld. Jaarlijks wordt er een grondprijzenbrief vastgesteld. De meest actuele grondprijsbrief (2024) is vastgesteld door het College van B&W op 19 december 2023.

Grondexploitatie: resultaten risico's en voorziening lopende grondexploitaties
Er zijn drie (gemeentelijke) grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoelpolder (KPP) en De Star. Daarnaast participeert de gemeente via een VOF in een publiek-private grondexploitatie voor het project Leidschendam Centrum; zie hiervoor de paragraaf verbonden partijen.

De gemeente actualiseert grondexploitaties twee keer per jaar. Deze zijn opgenomen in een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG). De 1e herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden. Ook de 2e herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden, tenzij de afwijking in het grondexploitatieresultaat op eindwaarde ten opzichte van de 1e herziening per grondexploitatie kleiner is dan € 0,5 miljoen. In dat geval wordt de raad geïnformeerd middels een raadsbrief met een lightversie van de herziening van het MPG.

Verliesvoorziening van de grondexploitatie
Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie een verliesvoorziening dient te worden getroffen. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft deze voorziening op eindwaarde. Hierdoor is de getroffen verliesvoorziening toereikend om het verwachte tekort op de einddatum af te dekken.
De verliesvoorziening komt ten laste van de resultatenrekening. Bij het beëindigen en afsluiten van een grondexploitatie zal een aanwezige verliesvoorziening op de balans worden afgewikkeld in de resultatenrekening van de gemeente.
Voor de grondexploitatie Vlietvoorde is een verliesvoorziening getroffen.

Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
De commissie BBV stelt regels op met betrekking tot de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. De gemeentelijke grondexploitaties voldoen aan deze regelgeving van het BBV.

Vaststelling risicoprofiel
De risico's bij ruimtelijke projecten kunnen substantieel zijn. Het is daarom van groot belang deze te beheersen. Daarom inventariseren we bij de grondexploitaties minimaal 2 maal per jaar de positieve en negatieve risico's. Vervolgens berekenen we per grondexploitatie het risicoprofiel door middel van scenariostudies. Verderop in deze paragraaf is de hoogte van het risicoprofiel per grondexploitatie weergegeven.

Toelichting resultaten grondexploitaties
In deze paragraaf is per lopende grondexploitatie een korte toelichting gegeven. De grondexploitaties van de gemeente zijn uitgebreider toegelicht in het MPG.

Financieel resultaat grondexploitaties, geconsolideerd overzicht
In onderstaande tabel staan per (actieve) grondexploitatie:

- De werkelijke boekwaarde per 1 januari 2023 en per 31 december 2023;
- De gerealiseerde inkomsten en uitgaven in 2023;
- De nog te realiseren inkomsten en uitgaven en het saldo van de nog te realiseren prijsstijgingen en rente (op grond van de 1e herziening 2024);
- Het resultaat op eindwaarde per datum van afsluiting.

In de toelichtingen per grondexploitatie wordt het verschil met vorig jaar toegelicht.

	Vlietvoorde	Damcentrum	De Star	Klein Plas-poelpolder	Totaal
Boekwaarde per 1-1-2023	**-41.351**	**-1.558**	**0**	**- 3.391**	**-46.300**
Gerealiseerde inkomsten in 2023	0	0	0	0	0
Gerealiseerde uitgaven in 2023	-2.031	0	-582	-542	-3.155
Boekwaarde per 31-12-2023	**-43.382**	**-1.558**	**-582**	**-3.933**	**-49.455**
Nog te realiseren inkomsten (excl. prijsstijgingen en rente)	51.341	1.558	9.283	10.628	72.810
Nog te realiseren uitgaven (excl. prijsstijgingen en rente)	-14.317	0	-8.235	-3.597	-26.149
Saldo te realiseren prijsstijging en rente	-1.064	0	-452	402	-1.114
Resultaat op eindwaarde per datum afsluiting	**-7.422**	**0**	**14**	**3.500**	**-3.908**

Bedragen x € 1.000

1. Vlietvoorde
Algemeen
De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'. De grondexploitatie, behorende bij de ontwikkeling van dit gebied, heeft de naam 'Vlietvoorde' gekregen.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft in 2016 de locatie De Bosrand verkocht aan Blauwhoed, ten behoeve van groenontwikkeling en woningbouw binnen de kaders van de Ruimtelijk uitnodiging. De nieuwbouw is opgeleverd aan de bewoners en in 2023 is de openbare ruimte aan de gemeente geleverd.

Voor de plandelen Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid zijn de verkoopprocedures afgerond. De gemeente heeft in september 2018 de overeenkomst voor Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid met Vlietvoorde BV ondertekend. Het team bestaat uit BPD met als ontwerpteam Stijlgroep landschap en stedelijke ruimte en de architecten van de woningen. Het bestemmingsplan voor deze deelgebieden is in 2021 vastgesteld. Ook voor Vlietvoorde West is de verkoopprocedure afgerond. Het deelgebied is verkocht aan Blauwhoed. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk.

De gemeente heeft met Veurse Horsten een overeenkomst gesloten voor de deelgebieden Schakelstuk/GAMMA en Noorthey (gedeeltelijk). De bestemmingsplannen Vlietvoorde Weide (Schakelstuk en GAMMA) en Noorthey zijn vastgesteld. Op Noorthey komt een kwalitatieve ontwikkeling van woningbouw passend bij de landschappelijke kenmerken van het voormalige landgoed. Het idee is woningen te clusteren zodat een substantieel deel van het plangebied onbebouwd blijft: een Carré en zes vrijstaande woningen. Voor het deel Schakelstuk is sprake van een integrale ontwikkeling van het gemeentelijk Schakelstuk met de GAMMA-locatie.
Over het resterende deel van Noorthey voert de gemeente verkennende gesprekken.

De gemeente oriënteert zich nader op de aansluitingen van het plangebied op de Veursestraatweg en de daarbij behorende kruising en aanpassing van het doorgaande wegprofiel.

Resultaat Grondexploitatie (1e herziening 2024)
Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de 1e herziening 2024 circa € 7,4 miljoen nadelig op eindwaarde (per 31-12-2027). Een verliesvoorziening is getroffen van € 7,4 miljoen.

Het resultaat van de grondexploitatie blijft altijd sterk afhankelijk van de marktsituatie. De kosten(stijgingen) en opbrengsten betreffen prognoses die niet met zekerheid zijn vast te stellen.
Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd om het risicoprofiel te bepalen. Het risicoprofiel is bepaald door middel van scenarioanalyses en berekend op circa € 1,9 miljoen.

2. Leidschendam-Centrum

Algemeen
Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft (zie ook paragraaf ‘verbonden partijen’).

De Ontwikkelingscombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V. (hierna SJB) heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF.

Op basis van aanvullende afspraken uit 2013 en 2016 vinden de grondleveringen aan de ontwikkelende partijen plaats op vastgestelde momenten en tegen vastgestelde grondprijzen. Daarnaast is afgesproken dat de rentelasten voor rekening komen van SJB. Zowel de opbrengsten als de hoogte van de rente vormen hiermee geen risico meer voor de grondexploitatie van de VOF. Wel is er nog een (beperkt) risico op de hoogte van de (restant) kosten voor civieltechnische werkzaamheden.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF

In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied of had de gemeente gronden reeds in bezit. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijp maken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte renteloze geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten. Op dit moment sluit de grondexploitatie van de VOF met een voordeel. Er moeten nog 2 grondleveringen plaatsvinden; Rijnlandstraat-Noord en een deel dat hoort bij de kavel Damlaan.

3. Klein Plaspoelpolder

Algemeen

Klein Plaspoelpolder verandert de komende jaren van een gebied met grote kantoren en bedrijven naar een groene, duurzame omgeving waar bewoners straks prettig kunnen wonen en werken. Een groene, aaneengesloten openbare ruimte vormt de basis van de gebiedsontwikkeling.

In dit parkachtige gebied liggen 5 bouwlocaties waar de komende jaren woningen worden gebouwd:

- Deellocatie 1A/B (Voorburgs Kwartier) (gerealiseerd)
- Deellocatie 2 (Total tankstation)
- Deellocatie 3A/B (Damsigt en voormalige gemeentewerf)
- Deellocatie 4 (Voormalig Mebin)
- Triadome locatie

De uitgangspunten voor de herontwikkeling zijn samen met de bewoners opgesteld en vastgelegd in de ontwikkelvisie en de spelregelkaarten.
De deellocaties 2, 3B en 4 zijn eigendom van de gemeente. Hier speelt grondverkoop. Naast grondverkoop is er sprake van kostenverhaal op de locaties waar facilitair grondbeleid van toepassing is; deellocaties 1A/B, 3A en Triadome.

Ontwikkelingen

Deellocatie 2: Het benzinestation is gesloopt. Op deze locatie is ruimte voor sociale huurappartementen. Momenteel wordt samen met een aantal huisartsen onderzocht of er in de plint een gezondheidscentrum gerealiseerd kan worden.

Deellocatie 3a: Eind 2023 is begonnen met de sloop van het Damsigt kantoor. Op deze locatie komen 295 huurappartementen.

Deellocatie 3b: Momenteel wordt samen met het schoolbestuur van De Zonnewijzer onderzocht of hier een dependance kan komen.

Triadome locatie: 2023 stond in het teken van de verkoop van de appartementen en de voorbereidingen van de sloop en de bouw van 123 appartementen. De 37 sociale huurappartementen zijn verkocht aan woningcorporatie Vidomes

Voor de locaties in eigendom van de gemeente (2, 3b en 4) wordt de verkoop voorbereid. De voorbereiding van de verkoop is gepauzeerd totdat duidelijk is of er rekening moet worden gehouden met een school.

Grondexploitatie (1e herziening 2024)
De grondexploitatie (grondverkoop en kostenverhaal) geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2029) van circa € 1,61 miljoen. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 2,3 miljoen.

De grondexploitatie zonder het kostenverhaal (alleen grondverkoop) geeft een voordeel van € 3,5 miljoen op de einddatum (31 december 2029).
.

4. De Star
Algemeen
Dit project betreft de ontwikkeling van de locatie De Star te Leidschendam. In totaal worden ongeveer 117 sociale woningen en ongeveer 38 vrije sector woningen gerealiseerd.

Ontwikkelingen
De gemeente is nog in gesprek met WDevelop over een bouwclaimovereenkomst en met WoonInvest en/of Vidomes over een koop- realisatie overeenkomst.

Vooral het onderzoek op grond van de Wet Natuurbeheer heeft aanzienlijke planningsgevolgen met zich meegebracht. Eind 2021 bleek dat voor het plangebied De Star verplicht vervolg onderzoek naar specifieke soorten moest worden uitgevoerd. Dat onderzoek is begin 2023 afgerond. De conclusie van dit onderzoek is dat de herontwikkeling mogelijk negatieve effecten zou kunnen hebben op vleermuizensoorten. De ontheffing is aangevraagd en inmiddels verleend door de provincie.

Grondexploitatie (1e herziening 2024)
De grondexploitatie geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2027) van circa € 191.000. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 0,51 miljoen.

Winstneming
De commissie BBV heeft in 2016 regels aangegeven voor tussentijdse winstneming. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat.
Als binnen de grondexploitatie opbrengsten worden gerealiseerd moet per jaar gekeken worden of er een (tussentijdse) winstneming van toepassing is. Voor Klein Plaspoelpolder en de Star wordt tussentijdse winstneming in 2026 verwacht. De resultaten van de huidige grondexploitaties in het MPG geven op dit moment geen aanleiding voor tussentijdse winstneming.

Vennootschapsbelasting

Op 1 januari 2016 is de invoering van de vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheden ingevoerd. De gemeente moet beoordelen of zij met de uitoefening van haar activiteit(en) in fiscale zin een onderneming drijft. De activiteiten vanuit het grondbeleid en de grondexploitaties kunnen hiervoor in aanmerking komen. Om dit te bepalen wordt conform de Handreiking Vennootschapsbelasting en het gemeentelijk grondbedrijf uit 2015 van de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lagere Overheden (SVLO) een Quickscan opgesteld. In de Quickscan wordt het totale MPG bekeken. Hoewel de resultaten op eindwaarde van de grondexploitaties nadelig zijn komt uit de Quickscan een positief resultaat voor het MPG. Dit zou een fiscale ondernemingsactiviteit kunnen betekenen. In de Quickscan wordt echter de rente geëlimineerd. Deze heeft grote invloed op het resultaat van de grondexploitaties. Als volgens de handreiking een Post Quickscan wordt uitgevoerd blijkt dat er geen sprake is van een fiscale ondernemingsactiviteit en dus ook geen belastingplicht.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van de BBV-regels en een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of er een grondexploitatie geopend wordt.

Warme gronden

De categorie ‘Warme gronden’ betreft grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente. Op dit moment zijn er geen gronden opgenomen in deze categorie.

Duurzaamheid

Algemeen

De gevolgen van klimaatverandering nemen merkbaar toe, wereldwijd maar ook in eigen land. Alle zeilen moeten worden bijgezet om de verdere opwarming van de aarde te beperken. Daarvoor is het nodig het gebruik van (fossiele) grondstoffen terug te dringen door energiebesparing, de transitie naar schone energie en hergebruik van grondstoffen.

Tegelijkertijd moeten we ons voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Door te vergroenen en biodiversiteit te herstellen, kunnen we wateroverlast en nadelige gevolgen van hitte en droogte beperken.

Het jaar 2023 stond in het teken van het opstellen van het nieuwe uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2023-2026 en de herziening van de bestemmingsreserve Duurzaamheid en Energietransitie. Beiden zijn op 30 mei 2023 door de raad vastgesteld. In dit programma is de lat voor verduurzaming van onze gemeente weer iets hoger gelegd. Voor de uitvoering van het Duurzaamheidsprogramma zijn voldoende middelen beschikbaar gekomen door toekenning van de rijksmiddelen CDOKE, een extra SPUK energiearmoede en succesvolle aanvragen voor gelden uit het Nationaal Isolatieplan.

Wat wilden we bereiken?

2023 was het jaar waarin we onze inspanningen voor een duurzame gemeente wilde versnellen, intensiveren en verbreden. Dit doen we door het organiseren van meer inkoopacties, we investeren meer in de ondersteuning van inwoners en andere partijen om wijken te verduurzamen. Ook investeren we meer in vergroening en biodiversiteitsherstel en pakken we kansen op om circulariteit te bewerkstelligen.

Een aantal belangrijke mijlpalen in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid voor 2023 zijn:

- Start wijkaanpak Leidschendam-Zuid voor de transitie naar een aardgasvrije wijk
- Lokaal klimaatakkoord opgesteld
- GroenActiePlan vastgesteld, Biodiversiteit knelpunten en verbeterpunten in beeld en een nieuwe Bomennota
- Evaluatie project Verbeteren kwaliteit grondstoffen en start campagne afvalscheiding
- Pilot verlengd privaat laden vanuit de woning middels kabelgoten, opstellen deelmobiliteitsbeleid, samenwerkingsovereenkomst metropolitane fietsroute Pijnacker – Den Haag en opstellen Verkeersveiligheidsplan met aandacht voor stimulering schone vervoerwijzen

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Binnen de wijkaanpak van de eerste transitiewijk De Heuvel/Amstelwijk vordert de totstandkoming van het wijkuitvoeringsplan. In 2023 is de uitgangspuntennotitie voor deze wijk opgeleverd. Voor de eerste 5 VvE's is inmiddels een verduurzamingsscan uitgevoerd waardoor het maatregelenpakket inzichtelijk wordt. De begeleiding door de gemeente wordt zeer gewaardeerd door de VvE besturen. Ook aan de laagbouw is begeleiding aangeboden en worden de eerste voorbeeldwoningen onderzocht. Omdat gevelisolatie gevolgen kan hebben voor mussen, vleermuizen en andere beschermde soorten is door de gemeente het opstellen van een soortenmanagementplan in gang gezet. Voor het project PAW/Aquathermie worden voorbereidingen getroffen om te komen tot een samenwerkingsovereenkomst met de deelnemende partijen. Voor de tweede transitiewijk,

Leidschendam-Zuid, is een eerste verkenning gestart. Ook voor deze wijk is een soortenmanagementplan aangevraagd.

Met de vaststelling van het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid heeft de gemeente haar inzet voor de komende jaren in beeld gebracht. Met de ontwikkeling van Lokaal Klimaatakkoord wilden we in 2023 een akkoord sluiten met inwoners, ondernemers, instellingen, verenigingen en andere partijen om met elkaar nog meer impact te maken.

Voor het opstellen van het lokaal klimaatakkoord is in 2023 een mooie start gemaakt met de Green Challenge Deal van Stichting Duurzaam LV, waarin vele duurzame initiatieven van inwoners zijn opgenomen. Met deze basis moet dit in 2024 leiden tot het eerste lokaal klimaat akkoord.

De raad heeft bij de vaststelling van het uitvoeringsprogramma opgeroepen om verenigingen en stichtingen te ondersteunen met verduurzaming. Als onderdeel van de uitvoering van die wens is er een subsidieregeling voor verduurzaming verenigingen en stichtingen opgesteld zodat die ook een extra verduurzamingsstap kunnen zetten. De eerste aanvragen zijn in 2023 al ingediend.

De raad heeft tevens een motie aangenomen waarin zij het college hebben verzocht met initiatiefnemers van lokale en participatieve windenergie in gesprek te gaan. Eind 2023 is de raad geïnformeerd over de stand van zaken en het vervolgtraject.

Op het gebied van verduurzaming van de gebouwde omgeving zijn veel resultaten geboekt. De stimuleringsregeling Groen dak en Isolatie is volledig benut waarbij er afgelopen jaar meer vraag was naar isolatie en minder naar groene daken.

De inkoopactie isolatie en inzet van Buurkrachtteams was weer succesvol. Ook zijn door onderwijsinstellingen verduurzamingssubsidies aangevraagd en deels al gebruikt, zoals bij de Lusthof en het Veurs College. De in 2022 ingezette trajecten met de woningbouwcorporaties om met energiearmoedegelden gespikkelde complexen te verduurzamen zijn in 2023 goeddeels afgerond. Zo zijn bij 2 complexen kopgevels geïsoleerd en bij 2 complexen zonnewarmteinstallaties geplaatst waardoor de energielasten direct dalen. Daarnaast hebben energieklushulpen bij vele huishoudens energiebesparende maatregelen aangebracht in het kader van de aanpak van energiearmoede.

Voor uitvoering van het Nationaal Isolatieplan (NIP), waarvoor de gemeente een specifieke uitkering heeft gekregen, zijn de eerste VvE complexen inmiddels benaderd. Een aantal besturen heeft inmiddels aangegeven dat zij graag hun pand met ondersteuning van de gemeente wil verduurzamen.

Stappen worden ook gezet in het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. Er heeft vooronderzoek plaatsgevonden voor het gemeentelijke pand op de begraafplaats Noorthey aan de Tuinenlaan 6. Hetzelfde geldt voor de gebouwen van de begraafplaats aan de Rodelaan 64 en de Leenkamp 11. Er zijn adviesrapporten opgesteld voor de Koningin Wilhelminalaan 2 en Raadhuisplein 1. De isolatie van het dak van het Veur theater in Leidschendam is gerealiseerd. In de Rodelaan 64 zijn zonnepanelen en een warmtepomp geplaatst. Op de Groene Zoom 15 is na een testperiode de gasaansluiting definitief verwijderd. Op de Fluitpolderplein3, Klaverblad 13, Leenkamp 11, Prinses Carolinalaan 1 en een deel van Prinsenhof 4, is de verlichting vervangen door led verlichting. Tenslotte is er gestart met de inventarisatie per pand en het opstellen van een plan van aanpak per wijk in verband met de transitie naar aardgasvrije wijken.

Een andere belangrijke duurzame mijlpaal was het vaststellen van het GroenActiePlan eind 2023. De totstandkoming van dit plan heeft meer ambtelijke capaciteit gevergd dan vooraf gedacht, maar nu ligt er een ambitieus uitvoeringsplan. In de loop van 2023 zijn al wel de eerste vergroeningsprojecten ter hand genomen zoals de vergroening van de Burgmeester Roeringlaan en de Overburghkade. In het GroenActiePlan zijn reeds enkele biodiversiteit knelpunten en verbeterpunten in beeld gebracht. Met de start van de stadsecoloog in de gemeente in 2024 kan het beeld compleet gemaakt worden en nog

gerichter op verbetering worden ingezet. Er zijn stappen gemaakt met een nieuwe bomennota. Deze wordt naar verwachting in Q2 van 2024 vastgesteld. Op basis van het GroenActiePlan is het nieuwe, meer op biodiversiteit gerichte maaibeleid opgesteld.

De evaluatie van het project verbeteren kwaliteit grondstoffen is gestart in 2023 en zal in 2024 worden afgerond. De campagne afvalscheiding is in 2023 gestart.

Tenslotte zijn in 2023 reeds tientallen kabelgoten uitgevoerd en heeft het beleid inmiddels de definitieve status. Het deelmobiliteitsbeleid is in 2023 vastgesteld. Voor de samenwerkingsovereenkomst metropolitane fietsroute Pijnacker – Den Haag en het opstellen van het verkeersveiligheidsplan met aandacht voor stimulering schone vervoerswijzen is de planning bijgesteld naar 2024.

Wat heeft het gekost?

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant budget
Verduurzaming onderwijsvastgoed	433	351	82
Stimuleringsregelingen en aanpak Energietransitie, Educatie, gemeentebrede- en wijkaanpak energietransitie, en verduurzamen organisatie.	1.088	788	300
Totaal Bestemmingsreserve Duurzaamheid en Energietransitie	**1.521**	**1.139**	**382**
Exploitatie programma duurzaamheid	710	630	79
Totaal Exploitatie programma duurzaamheid	**710**	**630**	**79**
Isoleren woningen	430	0	430
Totaal Nationaal Isolatieprogramma (Spuk 3)	**430**	**0**	**430**
SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	175	16	159
Totaal proeftuin aardgasvrije woningen	**175**	**16**	**159**
Personeelskosten CDOKE	866	557	309
Totaal Rijksmiddelen CDOKE	**866**	**557**	**309**
SPUK energiearmoede (woningbouw corporaties.)	130	150	-20
Totaal Rijkssubsidie SPUK 2022 (Spuk 4)	**130**	**150**	**-20**
Totaal Duurzaamheid en energietransitie	**3.832**	**2.492**	**1.339**

Bedragen x € 1.000

Vanuit de bestemmingsreserve worden onder andere de verduurzaming van het onderwijsvastgoed en de stimuleringsmaatregelen voor de energietransitie (subsidie Groen dak en Isolatie en rentekortingen) betaald. De voorziening verduurzaming onderwijshuisvesting wordt goed benut, het deel van de begroting dat in 2023 nog niet is besteed, wordt in 2024 gerealiseerd. De subsidie Groen dak en Isolatie is volledig benut, maar het gebruik van de stimuleringsregeling van de rentekorting is achtergebleven op wat eerder was verwacht.

Het restantbudget van de bestemmingsreserve wordt niet onttrokken uit de reserve.

In de exploratie van het programma blijven beperkt middelen over ten behoeve van de algemene middelen. Dit is te verklaren doordat het GroenActiePlan later dan verwacht aan de raad kon worden voorgelegd en ten uitvoer kon worden gebracht. Voorgesteld wordt om het restant middelen van het GroenActiePlan door te schuiven naar 2024.

Daarnaast wordt een groot deel van de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken vanaf 2024 ingezet. De voorbereidingen voor het nationaal isolatieprogramma zijn in 2023 gestart. Ook deze middelen worden doorgeschoven en vanaf 2024 ter begroting gebracht.

Vanaf 2023 ontvangt de gemeente jaarlijks een bijdrage van het Rijk voor de inzet van personeel (CDOKE). De bijdrage moet binnen de twee daaropvolgende jaren worden besteed. Mede door de krappe arbeidsmarkt is het pas vrij laat in het jaar gelukt om gekwalificeerd personeel te werven. Het restant van de Rijksbijdrage van 2023 wordt in 2024 en 2025 ter begroting gebracht.

In bovenstaande tabel zijn de kredieten voor het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen niet opgenomen. Deze zijn verwerkt in het investeringsplan. In 2023 zijn diverse verduurzamingsmaatregelen gerealiseerd. Ook is het voorbereidingstraject gestart voor projecten in 2024. De onderschrijding zal van 2023 wordt in 2024 benut voor de realisatie.

Wet open overheid

Algemeen

De Wet open overheid (Woo) verplicht de gemeente om bestuurlijke informatie openbaar te maken en om de informatiehuishouding op orde te hebben en houden. De Woo is in 2022 in werking getreden en is de vervanger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en wordt gefaseerd ingevoerd. Voor het publiceren van documenten die volgens de Woo openbaar moeten worden gemaakt zou in 2022 door de rijksoverheid het platform Plooi ter beschikking worden gesteld. Deze ontwikkeling is stopgezet eind 2022 en hiervoor in de plaats is in 2023 een verwijsplatform opgezet door de rijksoverheid. Door deze ontwikkeling moet de gemeente zelf een platform realiseren waar de te publiceren stukken in geplaatst kunnen worden. In 2023 zijn hiervoor de eerste stappen gezet en naar verwachting zal de volledige implementatie in 2024 plaatsvinden.

In 2023 zijn er een zestigtal Woo-verzoeken ingediend, zowel voor het bestuursorgaan college en bestuursorgaan gemeenteraad. Hiervan konden er ongeveer tien worden afgedaan als informatie verzoek.

5 Jaarrekening

5.1 Waarderingsgrondslagen

Verslaggevingsvoorschriften
De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en bijlagen. De jaarstukken zijn gebaseerd op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Vaste activa
De afschrijvingsmethodiek voor materiële vaste activa gebaseerd is op de annuïteitenmethode. Op 13 april 2021 is de financiële Verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet vastgesteld. Hierin zijn de spelregels rond investeringen vastgelegd. Met betrekking tot de afschrijvingstermijnen worden maximale afschrijvingstermijn vermeld. Tevens wordt bij riolering en sportvelden de componentenbenadering toegepast. Activa kleiner dan € 25.000 worden niet geactiveerd.

Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden als deze betrekking hebben op een toekomstige te openen grondexploitatie ingebracht zodra de desbetreffende grondexploitatie is geopend.
Voor 'bijdragen aan activa in eigendom van derden' is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Materiële vaste activa
In het BBV wordt onderscheid gemaakt tussen materiële vaste activa met economisch nut en activa met maatschappelijk nut. Alle investeringen worden gedurende de levensduur annuïtair afgeschreven.

Activa met economisch nut dragen bij aan de mogelijkheid middelen te verwerven of zijn verhandelbaar. Onder deze categorie vallen onder andere gebouwen, vervoermiddelen, inventaris en apparatuur. Het activeren van deze bezittingen is verplicht. Dat moet eenduidig te gebeuren en op de activa moet op consistente wijze afgeschreven te worden.

Naast de activa met economisch nut worden ook de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing wordt geheven, afzonderlijk opgenomen (conform artikel 35, 1b BBV). Dit zijn investeringen in het riool en afvalverwijdering.

Activa met maatschappelijk nut hebben betrekking op investeringen in de openbare ruimte. Investeringen in bruggen, wegen, water et cetera vallen in deze categorie. Deze hebben dus geen economisch nut en zijn niet verhandelbaar. Deze investeringen moeten ook geactiveerd worden.

Volgens de Notitie materiële vaste activa 2020 (Commissie BBV) worden alle materiële vaste activa gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De activa worden vanaf het eerstvolgende jaar na het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte gebruiksduur, waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, als deze naar verwachting duurzaam is.

De voorgeschreven maximale afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

	Materiële vaste activa	Maximale afschrijvings-termijn

	Materiële vaste activa met economische nut	
a	Nieuwbouw gebouwen (permanent) en woonruimten	40 jaar
b	Renovatie, restauratie en aankoop gebouwen en woonruimten	25 jaar
c	Technische installaties in bedrijfsgebouwen (elektrische voorzieningen, verwarming, liften, machines) en overige voorzieningen binnenkant gebouwen (bijvoorbeeld scheidingswanden, vloerbedekking, sanitair), voorzieningen buitenkant gebouwen (bijvoorbeeld dakbedekking, zonwering, buitenberging)	25 jaar
d	Veiligheidsvoorzieningen in bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinen, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en (nood)gebouwen	15 jaar
e	Keukeninventaris, zware transportmiddelen, aanhangwagens, personenauto's, lichte motorvoertuigen, automatiseringsapparatuur	10 jaar
f	Hard- en software	5 jaar
g	Gronden en terreinen	n.v.t.
h	Aanleg sportvelden (componentenbenadering)	
	Natuurgrasveld	30 jaar
	Kunstgrasveld onderbouw	30 jaar
	Kunstgrasveld tussenlaag	20 jaar
	Kunstgrasveld toplaag	10 jaar
	We-traveld onderlaag	30 jaar
	We-traveld toplaag	20 jaar
	Materiële vaste activa met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	
i	Aanleg begraafplaatsen	60 jaar
j	Aanleg riolering (componentenbenadering)	60 jaar
	Mechanische en elektrische componenten riolering	15 jaar
	Pompen en gemalen	15 jaar
	Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	
k	Tunnels, viaducten en bruggen	40 jaar
l	Openbare verlichting	40 jaar
m	Wegen, fietspaden, voetpaden, pleinen en rotondes	30 jaar
n	Parken en groenvoorzieningen	30 jaar
o	Waterkering en watergangen (duikers, steigers en beschoeiingen)	25 jaar
p	Technische installaties (waaronder verkeersregelinstallaties)	15 jaar
q	Speelvoorzieningen en straatmeubilair	15 jaar

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Van een deelneming is volgens artikel 1, lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden
De grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) en een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winstbepaling op grondexploitaties is gebaseerd op de methode van 'percentage of completion' (POC-methode), zoals voorgeschreven in de notitie Grondexploitaties van de commissie BBV. De gevormde voorzieningen voor verlieslatende complexen worden in mindering op de boekwaarde gebracht.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid zijn voorzieningen gevormd en op de vorderingen in mindering gebracht. De voorziening wordt gedeeltelijk statisch en gedeeltelijk dynamisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Voorziening dubieuze debiteuren
De waarderingsgrondslag van de voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken is gebaseerd op de ouderdom van de vorderingen en de aard en het betaalgedrag op deze openstaande vorderingen. Op basis van deze waarderingsgrondslag wordt de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken jaarlijks geactualiseerd.

Liquide middelen en overlopende posten
De liquide middelen en overlopende posten zijn tegen nominale waarde opgenomen. De overlopende posten hebben een looptijd van maximaal 1 jaar.

Voorzieningen
Voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies, met uitzondering van de voorziening wethouderspensioenen die gewaardeerd is tegen contante waarde. De voorzieningen voor verwachte verliezen op grondexploitaties worden gevormd per grondexploitatie tegen eindwaarde, dit is het verlies zoals dat verwacht wordt op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Alle onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van het jaarverslag is het beleid nader uiteengezet. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren en voor verwachte verliezen op grondexploitaties zijn in mindering gebracht op de waarden van de respectievelijke balansposten debiteuren en voorraden.

Vaste schulden
Vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van 1 jaar of langer.

Vlottende schuld en overlopende passiva
In de balans worden onder de overlopende passiva afzonderlijk opgenomen: de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek

bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente zijn gewaarborgd, is buiten telling, het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Grondslagen resultaatbepaling
Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn, worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten worden verantwoord nadat ze zijn gerealiseerd.

Rente
In 2022 zijn de totale rentelasten via een rentepercentage van 1,20 verdeeld (omgeslagen). Voor de grondexploitaties geldt een andere methodiek van toerekening van rente. Voor die van de grondexploitatie Vlietvoorde geldt deels projectfinanciering en voor het overige deel van de boekwaarde is een percentage van 0,54 toegepast. Dit percentage is ook toegepast voor de grondexploitaties van Klein Plaspoelpolder en Rijnlandlaan.
Het omslagpercentage van 1,20 is gelijk aan het voor 2022 begrote percentage. Voor de langlopende geldleningen wordt rekening gehouden met transitorische rente aan het einde van het verslagjaar.

Afrondingsverschillen
De bedragen in de jaarrekening worden veelal gepresenteerd op bedragen die zijn afgerond op duizendtallen. Er kan hierdoor sprake zijn van kleine afrondingsverschillen.

Eigen bijdrage op grond van Wmo (CAK)
Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

5.2 Overzicht van baten en lasten

	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Bestuur en Ondersteuning	8.663	1.393	10.056	10.058	-1
Veiligheid	9.715	301	10.016	10.083	-67
Verkeer en Vervoer	15.126	-1.615	13.510	12.704	806
Economie	1.392	684	2.076	1.978	97
Onderwijs	9.001	271	9.272	8.809	463
Sport, cultuur en recreatie	20.223	7.587	27.810	22.199	5.610
Sociaal domein	107.573	17.243	124.816	122.236	2.580
Volksgezondheid en milieu	21.129	2.852	23.982	23.734	247
VHLOSV	34.919	-1.025	33.893	12.501	21.392
Totaal lasten programma's	**227.739**	**27.691**	**255.430**	**224.302**	**31.129**
Baten					
Bestuur en Ondersteuning	3.066	55	3.120	3.363	242
Veiligheid	189	-8	181	145	-36
Verkeer en Vervoer	368	351	719	1.114	395
Economie	461	115	576	598	22
Onderwijs	2.497	253	2.750	2.885	134
Sport, cultuur en recreatie	3.571	5.848	9.419	4.906	-4.513
Sociaal domein	34.297	9.512	43.809	43.986	178
Volksgezondheid en milieu	22.327	2.488	24.815	24.013	-802
VHLOSV	29.189	-309	28.880	6.893	-21.987
Totaal baten programma's	**95.965**	**18.304**	**114.269**	**87.903**	**-26.366**
Saldo van baten en lasten programma's	**-131.774**	**-9.387**	**-141.161**	**-136.399**	**4.762**
Lasten					
Onvoorziene uitgaven	100	-30	70	0	70
Vennootschapsbelasting	50	0	50	59	-9
Overhead	35.282	2.812	38.094	37.891	202
Algemene Dekkingsmiddelen	878	-156	722	1.013	-291
Totaal lasten overige onderdelen	**36.310**	**2.626**	**38.936**	**38.964**	**-28**
Baten					
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Overhead	9	85	94	133	39
Algemene Dekkingsmiddelen	158.594	13.335	171.929	176.564	4.634
Totaal baten overige onderdelen	**158.603**	**13.420**	**172.023**	**176.696**	**4.674**
Saldo van baten en lasten overige onderdelen	**122.293**	**10.794**	**133.087**	**137.733**	**4.646**
Totaal saldo van baten en lasten	**-9.481**	**1.407**	**-8.074**	**1.334**	**9.408**
Storting in reserves	223	12.532	12.755	12.203	552
Onttrekking aan reserves	6.368	17.259	23.627	22.305	-1.322
Saldo mutaties reserves	**6.145**	**4.727**	**10.872**	**10.102**	**-770**
Resultaat na bestemming	**-3.336**	**6.134**	**2.798**	**11.437**	**8.638**

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Resultaat na bestemming	-3.336	6.134	2.798	10.374	7.576
Saldo van incidentele baten en lasten (last)	3.003	1.064	4.067	750	-3.317
Structureel resultaat na bestemming	**-333**	**7.198**	**6.865**	**11.124**	**4.259**

Bedragen x € 1.000

5.3 Begrotingsrechtmatigheid

Algemeen
Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) wordt de begrotingsrechtmatigheid als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de Raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, evenals het begrotingsjaar van belang zijn.”

Als blijkt dat de gerealiseerde bedragen hoger zijn dan de, ook na de laatste begrotingswijziging, geraamde bedragen dan kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid) aangezien het budgetrecht van de raad in het geding is. De raad heeft bepaald dat de budgetten in de begroting op programmaniveau worden geautoriseerd en investeringen per krediet.

In de financiële verordening maakt de raad nadere afspraken met het college over de verantwoording over de begrotingsrechtmatigheid. Bijvoorbeeld welke omstandigheden bij een formele overschrijding van de begroting, alsnog niet leiding tot een onrechtmatigheid. In de financiële verordening 2021 – die voor het verslagjaar 2023 nog geldt – zijn hier nog geen afspraken over gemaakt. Daarom wordt hieronder de begrotingsrechtmatigheid geanalyseerd volgens de spelregels die zijn vastgelegd in de financiële verordening 2024. Hieronder worden deze spelregels voor de volledigheid weergegeven.

- De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op programmaniveau.
- Bij investeringen wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal goedgekeurde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaalbedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
- Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:
    - Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
    - Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
    - De overschrijding is geautoriseerd door de gemeenteraad door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.
- Begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid van de gemeenteraad, worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden), maar worden niet nader toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Analyse lastenoverschrijdingen
In de financiële verordening 2023 is bepaald dat afwijkingen van een lastenbudget kleiner dan € 100.000 en afwijkingen van een investeringskrediet kleiner dan € 50.000 ten opzichte van de laatst goedgekeurde begroting(swijziging) niet worden verantwoord. Dit heeft geleid tot het volgende overzicht van begrotingsonrechtmatigheden.

Lasten overschrijding jaarstukken 2023 ten opzichte van begroot 2023	Onrechtmatig
Programma's	
Totaal overschrijdingen programma	**0**

Overige onderdelen:	
Algemene Dekkingsmiddelen	291
Totaal overschrijdingen overige onderdelen	**291**
Reserves	
Totaal overschrijdingen reserves	**0**
Investeringen:	
Bereikbaarh. Stompwijk/Veenpoldersweg	135
ICT-middelen: Verv.Core Switches	71
ICT-middelen: DMO KCS - Geheugen van LV	80
Sportaccomodaties: Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.toplaag	123
Sportaccomodaties: Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.onderlaag	96
Riolering: Levensduur verlengende rep.en ren.2022	131
Totaal overschrijdingen kredieten	**636**
Totaal overschrijdingen	**927**

Bedragen x € 1.000

Deze begrotingsonrechtmatigheden worden nader toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering als onderdeel van de toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording.

5.4 Financiële resultaten per programma

In onderstaande overzichten worden per programma de financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan € 100.000 op de lasten en baten en reserve-mutaties toegelicht.

Afwijking programma Bestuur en Ondersteuning

Bestuur en Ondersteuning	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Bestuur	3.479	424	3.902	4.057	-155
Burgerzaken	3.487	268	3.755	3.686	69
Beheer overige gebouwen en gronden	1.606	696	2.302	2.198	104
Parkeerbelasting	91	6	97	117	-19
Totaal lasten	**8.663**	**1.393**	**10.056**	**10.058**	**-1**
Baten					
Bestuur	0	8	8	244	236
Burgerzaken	1.030	0	1.030	1.150	120
Beheer overige gebouwen en gronden	1.717	47	1.764	1.704	-60
Parkeerbelasting	318	0	318	264	-54
Totaal baten	**3.066**	**55**	**3.120**	**3.363**	**242**
Saldo van baten en lasten	**-5.597**	**-1.339**	**-6.936**	**-6.695**	**241**
Mutaties reserves					
Stortingen	223	12.532	12.755	12.203	552
Onttrekkingen	6.368	17.259	23.627	22.305	-1.322
Saldo mutaties reserves	**6.145**	**4.727**	**10.872**	**10.102**	**-770**
Saldo na reserve mutaties	**548**	**3.388**	**3.936**	**3.408**	**-528**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten (exclusief mutaties reserves) van het programma Bestuur en Ondersteuning is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 241.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

<u>Taakveld Bestuur (€ 155.000 nadeel)</u>
Elke (oud) wethouder heeft bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd recht op een APPA-pensioen vanwege het wethouderschap. Daarom wordt door de gemeente hiervoor een voorziening gevormd ter dekking van deze toekomstige pensioenverplichting. Jaarlijks wordt op basis van individuele actuariële berekeningen het bedrag berekend dat moet worden toegevoegd aan de voorziening. Dit bedrag fluctueert jaarlijks en zorgt dit jaar voor een hogere aanvulling van de voorziening dan begroot.

Tevens zijn binnen dit taakveld hogere kosten gemaakt dan begroot als gevolg van de inzet van externe inhuur op het project ‘onderzoek huisvesting raadzaal’ en door de tijdelijke invulling door externe inhuur op moeilijk invulbare vacatures. Ook vallen de (onkosten) vergoedingen van de raadsleden hoger uit dan begroot en zijn er meer uitgaven op het onderzoekbudget van de raad dan was voorzien.

Voorstel overheveling

Het restantbudget doorontwikkeling gemeentelijke organisatie van € 387.000 wordt in 2024 ingezet om het capaciteitstekort tijdelijk terug te dringen en te investeren in het strategisch vermogen van de organisatie. Dit biedt de organisatie de ruimte om het werk anders en slimmer te organiseren.

Het incidentele budget voor ons aandeel in de kosten van onderzoeken, die in opdracht van de provincie uitgevoerd worden in het kader van de Gebiedsontwikkeling Vlietzone (€ 25.000) wordt ingezet in 2024. Dit omdat de onderzoeken (onder andere verkeersonderzoek Westvlietweg) in 2024 afgerond is/uitgevoerd worden, en de gemeentelijke bijdrage hiervoor in 2024 wordt betaald.

Taakveld Burgerzaken (€ 69.000 voordeel)

Voorstel overheveling
Vanuit het coalitieakkoord is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het uitvoeringsplan toegankelijke dienstverlening dat doorloopt voor de jaren 2023 t/m 2025. Het resterende budget van € 50.000 wordt in 2024 ingezet voor de verdere verbetering van de dienstverlening.

In de begroting 2023 zijn extra middelen ter beschikking gesteld voor de implementatie van een nieuw zaaksysteem. Hiermee worden verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aangesloten. In 2023 is het budget nog niet volledig benut. De implementatie van het zaaksysteem is vertraagd. Het restantbudget van € 60.000 wordt ingezet in 2024 voor de afronding van het project.

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden (€ 104.000 voordeel)
Het voordeel wordt veroorzaakt door een lagere urentoerekening van ambtelijke uren aan het taakveld dan begroot.

Baten

Taakveld Bestuur (€ 236.000 voordeel)
Oud wethouders hebben na beëindiging van hun functie recht op wachtgeld in afwachting van een andere functie, een baan of een pensioen. Hiervoor is een voorziening wachtgeld wethouders gevormd waarvan de hoogte jaarlijks fluctueert en zorgt in 2023 voor een vrijval uit de voorziening van € 244.000.

Taakveld Burgerzaken (€ 120.000 voordeel)
Als gevolg van het verlengen van de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten. Dit leidt tot een voordeel in 2023. Ook de legesopbrengsten van naturalisatie zijn hoger dan begroot.

Toelichting reserves
De lasten en baten betreffen de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In het hoofdstuk ‘Toelichting op de balans’, onderdeel ‘Reserves’ worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Afwijking programma Veiligheid

Programma Veiligheid	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Crisisbeheersing en brandweer	6.565	7	6.572	6.586	-14
Openbare orde en veiligheid	3.150	295	3.444	3.497	-53
Totaal lasten	**9.715**	**301**	**10.016**	**10.083**	**-67**
Baten					
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	189	-8	181	145	-36
Totaal baten	**189**	**-8**	**181**	**145**	**-36**
Saldo van baten en lasten	**-9.526**	**-309**	**-9.835**	**-9.937**	**-102**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Veiligheid is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 102.000 nadelig.

Lasten en baten
Omdat de afwijkingen per taakveld kleiner zijn dan € 100.000 worden deze niet nader toegelicht.

Afwijking programma Verkeer en Vervoer

Programma Verkeer en Vervoer	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Verkeer en Vervoer	14.283	-1.618	12.665	11.831	835
Parkeren	667	-13	654	740	-86
Recreatieve havens	119	15	134	65	70
Openbaar vervoer	57	0	57	69	-13
Totaal lasten	**15.126**	**-1.615**	**13.510**	**12.704**	**806**
Baten					
Verkeer en Vervoer	358	302	660	1.031	371
Parkeren	9	34	43	58	15
Recreatieve havens	2	15	17	25	9
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Totaal baten	**368**	**351**	**719**	**1.114**	**395**
Saldo van baten en lasten	**-14.757**	**1.966**	**-12.791**	**-11.590**	**1.201**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Verkeer en Vervoer is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 1.201.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Verkeer en Vervoer (€ 835.000 voordeel)

Het voordelig saldo op dit taakveld wordt gedeeltelijk veroorzaakt doordat het regulier budget voor kleinschalige verkeersmaatregelen en fietsdepots niet volledig nodig is geweest. Vanwege de natte weersomstandigheden in het laatste kwartaal konden werkzaamheden aan de belijningen niet uitgevoerd worden, waardoor er minder besteed is.

In 2023 zijn incidentele lasten opgenomen voor de voorbereidende werkzaamheden, die maar deels gebruikt zijn, voor het ondergronds brengen van de hoogspanningskabels, het kruispunt Appelgaarde-Hofzichtlaan en de Metropolitane fietsroute.
De lasten van de Taskforce Mall of The Netherlands zijn lager uitgevallen, waardoor de onttrekking aan de Reserve Mobiliteit (zie toelichting bij Programma 1, taakveld mutatie reserves) met een gelijk bedrag lager is.
In december is er een korte termijn aanpak voor deelmobiliteit vastgesteld en met de raad gedeeld. Hierdoor is het budget in 2023 nog niet besteed.

Overheveling

Om de projecten alsnog te realiseren wordt voorgesteld de restant budgetten van de voorbereidende werkzaamheden van het ondergronds brengen van de Hoogspanningskabels (€ 34.500), Metropolitane fietsroute (€ 35.000) en die van het kruispunt Appelgaarde - Hofzichtlaan (€ 35.000) over te hevelen naar 2024.
Daarnaast wordt voorgesteld om de restantbudgetten voor de inzet van middelen op mobiliteitsmanagement en andere maatregelen om de bereikbaarheid en doorstroming rondom de Mall of The Netherlands op peil te houden (€ 100.000) en voor de deelmobiliteit (€ 150.000) over te hevelen.

Om met andere regionale partijen gezamenlijk de verkenning te onderzoeken van de verbinding (ondertunneling) van de Utrechtsebaan met de Huygenstunnel was een budget van € 50.000 geraamd. Het restantbudget van € 20.000 wordt in 2024 ingezet.

Recreatieve havens (€ 70.000 voordeel)

Omdat de afwijking kleiner is dan € 100.000 wordt deze niet nader toegelicht.
Er is wel sprake van een niet besteed incidenteel budget, waarvoor een overheveling wordt voorgesteld.
Het gaat om het plan om aanlegsteigers uit te voeren met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed. Voor 2023 was de gemeente van plan te onderzoek te doen naar de behoefte aan en mogelijkheden tot extra aanlegsteigers bij voorkeur nabij historisch erfgoed. Hieraan is in 2023 nog geen gevolg gegeven. Door prioritering binnen alle opgaven is de verwachting dat dit vanaf 2025 verder kan worden opgepakt.

Overheveling

Voorgesteld wordt om het budget van € 80.000 voor aanlegsteigers uitgevoerd met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed over te hevelen naar 2025, om de taak alsnog te realiseren.

Baten

Verkeer en vervoer (€ 371.000 voordeel)

Het voordeel op de baten wordt voor €125.000 veroorzaakt door hoger uitgevallen degeneratievergoeding voor het herstel van bestrating (stoepen/paden/wegen) na graafwerkzaamheden.
Daarnaast zijn er diverse kleinere voordelen.

Overheveling

Voorgesteld wordt om de € 125.000 extra ontvangen degeneratievergoeding te storten in de voorziening wegen zodat het in 2024 ingezet kan worden voor het herstel van bestrating.

Afwijking programma Economie

Programma Economie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Economische ontwikkeling	801	639	1.441	1.321	120
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	129	6	135	178	-43
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	58	38	96	96	0
Economische promotie	403	0	403	383	20
Totaal lasten	**1.392**	**684**	**2.076**	**1.978**	**97**
Baten					
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	38	38
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	82	-25	57	60	2
Economische promotie	379	140	519	500	-18
Totaal baten	**461**	**115**	**576**	**598**	**22**
Saldo van baten en lasten	**-931**	**-569**	**-1.500**	**-1.381**	**119**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Economie is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 119.000 voordelig.

Overheveling
Er is sprake van een niet volledig besteed incidenteel budget voor projectmanagement en begeleiding voor aanleg glasvezelkabel (€ 64.500). De restant uitgaven hiervoor zullen in 2024 plaatsvinden.

Afwijking programma Onderwijs

Programma Onderwijs	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	5.365	-134	5.231	5.025	206
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.636	405	4.041	3.783	258
Totaal lasten	**9.001**	**271**	**9.272**	**8.809**	**463**
Baten					
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	144	0	144	0	-144
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.353	253	2.606	2.885	279
Totaal baten	**2.497**	**253**	**2.750**	**2.885**	**134**
Saldo van baten en lasten	**-6.503**	**-18**	**-6.521**	**-5.924**	**598**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Onderwijs is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 598.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Taakveld Onderwijshuisvesting (€ 206.000 voordeel)
Door een vertraging in de uitvoering van het verduurzamen van onderwijsvastgoed, zijn er minder uitgaven dan begroot. Tegenover dit voordeel staat een lagere onttrekking uit de reserve Duurzaamheid & Energietransitie.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ 258.000 voordeel)
Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere lasten op:

- Leerlingenvervoer (€ 77.000). Het saldo wordt verklaard door de extra inzet die het afgelopen jaar is gedaan op het controleren van de juistheid van de facturen van het leerlingenvervoer; enkel daadwerkelijk gereden kilometers zijn gefactureerd. De controle op de facturen heeft na de laatste bijstelling op de budgetten in de 2e tussentijdse rapportage plaatsgevonden.
- Lokaal onderwijs beleid (€ 162.000). Door onderbezetting is het niet gelukt om de planning volledig uit te voeren (€ 93.000), tevens is er een verschuiving van de uitgaven met het taakveld 5.3 Cultuureducatie van de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkelingen (€ 44.000).

Baten

Taakveld Onderwijshuisvesting (€ 144.000 nadeel)
Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten van taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie. Dit wordt verklaard doordat de begrote huurinkomsten van de Integrale Kind Centra (IKC) op taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting staan en de realisatie op taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie landt. Voor 2024 wordt de begroting hierop aangepast.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ 279.000 voordeel)
De baten nemen bij dit taakveld toe doordat er meer rijksmiddelen ontvangen zijn. Het gaat om € 84.000 meer voor het Nationaal Programma Onderwijs en € 182.000 meer voor het

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Door de hogere bijdrage van het OAB konden alle gemaakte kosten gedeclareerd worden, terwijl er in de begroting rekening gehouden was met een gemeentelijke aanvulling op dit budget.

Afwijking programma Sport, cultuur en recreatie

Programma Sport, cultuur en recreatie	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Sportbeleid en activering	1.077	208	1.285	1.068	217
Sportaccommodaties	5.767	4.860	10.628	6.321	4.306
Cultuurpres.,productie&participatie	966	176	1.141	1.134	7
Musea	838	163	1.001	935	67
Cultureel erfgoed	399	15	413	461	-48
Media	2.180	260	2.440	2.481	-41
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.995	1.906	10.902	9.800	1.101
Totaal lasten	**20.223**	**7.587**	**27.810**	**22.199**	**5.610**
Baten					
Sportbeleid en activering	0	431	431	405	-26
Sportaccommodaties	2.390	5.049	7.439	2.599	-4.840
Cultuurpres.,productie&participatie	98	8	106	111	5
Musea	54	4	58	80	22
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Media	286	95	382	404	23
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	743	261	1.004	1.307	303
Totaal baten	**3.571**	**5.848**	**9.419**	**4.906**	**-4.513**
Saldo van baten en lasten	**-16.652**	**-1.739**	**-18.391**	**-17.294**	**1.097**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sport, cultuur en recreatie is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 1.097.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Sportbeleid en activering (€ 217.000 voordeel)
Het voordeel op dit taakveld is deels ontstaan doordat onderzoek naar mogelijke locaties voor buitenzwemwater (zie ibabs 3150) door de ambtelijke organisatie zelf is uitgevoerd en niet - zoals eerder voorzien was - uitbesteed.
Daarnaast is het incidentele budget ten behoeve van de bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden niet in 2023 besteed. Dit zal in 2024 plaatsvinden.

Overheveling

In 2024 wordt gewerkt aan goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden (fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland). Het incidentele budget van €100.000 hiervoor in 2023 wordt in 2024 ingezet.

Sportaccommodaties (€ 4.306.000 voordeel)
Tegenover het voordeel op de lasten van dit taakveld staat een even groot nadeel op de baten. Omdat Sportfondsen Nederland eind 2023 een verklaring heeft gekregen van de Belastingdienst dat ze een BTW-firma zijn, worden de kostprijs dekkende huren voor de afgelopen jaren niet meer in rekening gebracht. Hierdoor komt bij de baten ook de specifieke uitkering van het Rijk niet meer binnen.

Verder is er een nadeel dat wordt veroorzaakt door hogere lasten op energie-, onderhoudskosten en belastingen. Deze hogere lasten zijn het resultaat van hogere prijsstijgingen dan vooraf bekend, vooral bij de energiekosten.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie (€ 1.101.000 voordeel)
Het voordeel op de lasten wordt onder andere veroorzaakt doordat niet alle geplande baggerwerkzaamheden voor 2023 (€ 460.000) uitgevoerd zijn. Na aanbesteding en inroostering van de werkzaamheden bij de leverancier bleek dat de baggerwerkzaamheden deels in 2023 zouden gebeuren en deels in 2024. Tegenover dit voordeel staat ook een nadeel op programma 7 vanwege een lagere onttrekking uit de voorziening riolering.
De afrekening tot en met 2022 van projecten in het kader van Duin Horst en Weide zijn lager uitgevallen dan geraamd (€ 410.000).
Omdat het nieuwe meerjarenplan 2023-2026 in het kader van de Landschapstafel in 2023 nog niet afgerond is, zijn er geen lasten geweest voor de Groen blauwe projecten (€ 100.000) waarvoor incidenteel budget beschikbaar is.
De hogere kosten (€ 170.000) gemoeid met het vernieuwen van de toplaag, het herstellen van de padenstructuur en de hekwerken van Park Vreugd en Rust worden gedekt door verschillende inkomsten. Hierbij moet gedacht worden aan extra subsidie, voorziening wegen en een reserve zoals vastgesteld in de raadsbesluiten nr. 2743 maart 2022 en nr. 3562 december 2023.
De werkzaamheden van het herstellen van de oude padenstructuur in park Vreugd en Rust (fase 2) zijn niet uitgevoerd, dit gebeurt in 2024 (€ 126.000)

Overheveling
Voorgesteld wordt om het niet bestede incidentele budget van € 100.000 voor de Groen blauwe projecten en de kosten voor de inzet van een gebiedsregisseur (€135.000) in 2024 te bekostigen uit de overgebleven subsidiegelden in het kader van Duin Horst en Weide.

Daarnaast worden in 2024 nog kosten gemaakt voor het herstel van de oude padenstructuur in Park Vreugd en Rust (€150.000).

Musea (€ 67.000 voordeel)
Voor het digitaliseren van de genealogische archieven is een budget van in totaal van € 250.000 beschikbaar gesteld. Van het project is een onderdeel nog niet uitgevoerd in 2023, zijnde de indicering van de minuutakten van het notarieel archief. Het project wordt afgerond in 2024.

Overheveling
Voorgesteld wordt het restantbudget van € 46.000 voor het digitaliseren van de genealogische archieven over te hevelen naar 2024.

Baten
Sportaccommodaties (€ 4.840.000 nadeel)
Tegenover het nadeel op de baten van dit taakveld staat een even groot voordeel op de lasten. Voor de uitleg wordt verwezen naar toelichting op de lasten van het taakveld Sportaccommodaties.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie (€ 303.000)
De hogere baten hebben grotendeels betrekking op Park Vreugd en Rust (fase 1) en betreffen de bijdrage uit de onderhoudsvoorziening wegen voor een gedeelte van de kosten van het aanbrengen van een nieuwe toplaag aan de paden (zie de hogere lasten) en een bijdrage van de provincie voor werkzaamheden, die voor 2023 uitgevoerd zijn.

Afwijking programma Sociaal domein

Programma Sociaal domein	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Samenkracht en burgerparticipatie	12.576	8.313	20.889	16.640	4.248
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.054	566	3.621	3.531	90
Inkomensregelingen	39.088	6.087	45.175	46.399	-1.224
WSW en beschut werk	3.573	370	3.943	3.929	14
Arbeidsparticipatie	4.732	883	5.614	5.485	129
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.623	423	3.046	3.033	13
Maatwerk dienstverlening 18+	0	130	130	0	130
Hulp bij het huishouden (WMO)	7.030	1	7.030	6.696	334
Begeleiding WMO	6.130	-173	5.957	6.104	-147
Dagbesteding WMO	458	0	458	482	-24
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	652	234	886	969	-82
Maatwerk dienstverlening 18-	0	103	103	0	103
Jeugdhulp begeleiding	4.224	-151	4.073	4.113	-40
Jeugdhulp behandeling	1.598	-7	1.592	2.060	-469
Jeugdhulp dagbesteding	3.593	50	3.643	4.281	-639
Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.856	440	2.295	2.124	172
Pleegzorg	1.219	0	1.219	1.072	147
Gezinsgericht	754	0	754	527	227
Jeugdhulp met verblijf overig	3.255	-16	3.239	3.745	-505
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	5.458	0	5.458	6.559	-1.102
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.440	0	1.440	1.947	-507
Gesloten plaatsing	1.737	0	1.737	425	1.311
Geëscaleerde zorg 18+	0	7	7	0	7
Beschermd Wonen (WMO)	0	100	100	43	57
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	84	2	85	82	3
Geëscaleerde zorg 18-	0	46	46	0	46
Jeugdbescherming	2.197	-164	2.033	1.809	224
Jeugdreclassering	245	0	245	180	65
Totaal lasten	**107.573**	**17.243**	**124.816**	**122.236**	**2.580**
Baten					
Samenkracht en burgerparticipatie	1.843	8.045	9.888	10.122	234
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	300	300	521	221
Inkomensregelingen	31.620	938	32.558	31.901	-657
WSW en beschut werk	0	0	0	86	86
Arbeidsparticipatie	226	272	498	723	225
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3	0	3	11	8
Maatwerk dienstverlening 18+	0	0	0	0	0
Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	0	0	0
Begeleiding WMO	143	-143	0	0	0
Dagbesteding WMO	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	430	0	430	446	16
Maatwerk dienstverlening 18-	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0
Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	1	1
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0
Pleegzorg	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0

Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	85	85
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	1	1
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0
Beschermd Wonen (WMO)	0	100	100	57	-43
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	32	0	32	32	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0
Totaal baten	**34.297**	**9.512**	**43.809**	**43.986**	**178**
Saldo van baten en lasten	**-73.276**	**-7.731**	**-81.007**	**-78.249**	**2.758**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sociaal domein is ten opzichte van de begroting 2023 per saldo € 2,8 miljoen voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie (€ 4.248.000 voordeel)
Onder dit taakveld worden onder andere subsidies aan maatschappelijke instellingen verantwoord. De voordelen bestonden uit een aantal posten:

- Voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne heeft het Rijk de Bekostigingsregeling Opvang Ontheemden Oekraïne opgezet. Via deze regeling worden de kosten vergoed rondom de transitie van het gebouw, dagelijkse opvang en verstrekkingen. Het Rijk vergoedt in 2023 een normbedrag van € 83 per aangemelde beschikbare opvangplek per dag. In 2023 is de locatie Overgoo een volledig jaar in gebruik genomen en waren er ongeveer 235 beschikbare bedden per dag. Per saldo is er een voordeel van € 3,21 miljoen gerealiseerd. Tevens een financiële afwikkeling van boekjaar 2022, voordeel € 260.000.
- De lasten voor de uitvoering van de Wet Inburgering zijn € 464.000 lager, omdat nog niet is voldaan aan de taakstelling voor de statushouders. De inkomsten zijn hierdoor ook lager.
- Een gedeelte van de uitgaven van subsidietafel FIT is van dit taakveld verschoven naar het taakveld Inkomensregelingen (preventieve schuldhulpverlening). Hierdoor werd het budget voor onder andere het Brede welzijnsbeleid en Zelfredzaamheid van € 190.000 benut onder Taakveld Inkomensregelingen.
- De werking van het bestedingsplan Langer Zelfstandig Wonen (LZW) verloopt anders dan gepland. Het blijkt dat sommige aanvragen niet toegekend kunnen worden, terwijl de aanvragen wel kunnen bijdragen aan het LZW. In 2024 komt dan ook een verzoek aan de raad om de subsidieregeling te verruimen. In 2023 was de onderbesteding € 233.000, de geplande onttrekking uit de reserve LZW wordt tevens met dit bedrag verlaagd.
- In 2023 is helaas de taakstelling voor de statushouders niet gehaald, daarom is het budget voor de maatschappelijke integratie niet volledig benut (€ 109.000).
- Overige kleine verschillen € 190.000

Het nadeel onder dit taakveld werden veroorzaakt door een verschuiving met taakveld 6.2 Toegang en eerstelijns voorzieningen van € 194.000 vanuit de subsidietafel Opgroeien en opvoeden.

Voorstel reservevorming
Voorgesteld wordt om het saldo van € 3,68 miljoen te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve 'Vluchtelingenopvang'. Deze reserve voorziet in een buffer voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (Spreidingswet) enerzijds en de verlaging van het bovengenoemde normbedrag door het Rijk van € 83 naar € 61 per 1-1-2024 anderzijds.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (€ 90.000 voordeel)

Voorstel overheveling
De uitvoering van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd was uitgesteld en is eind 2023 van start gegaan. Het grootste deel van de uitvoering zal in 2024 plaatsvinden. Daarom wordt voorgesteld om het budget van de lokale Hervormingsagenda van € 98.000 over te hevelen naar 2024.

Taakveld Inkomensregelingen (€ 1.224.000 nadeel)
Onder het taakveld inkomensregelingen vallen de lasten van de Gebundelde uitkeringen (BUIG) en de lasten van de minimaregelingen.

Het grootste nadeel in dit taakveld wordt veroorzaakt door een overschrijding van de uitkeringen Energietoeslag (€ 2,7 miljoen). Deze uitkeringen waren het tweede gedeelte van € 1300,- per huishouden en zijn door het Rijk gecompenseerd in de decembercirculaire 2023 (€ 3,9 miljoen, zie taakveld 0.7). Het verschil tussen de ontvangst van het Rijk en de uitbetaalde uitkeringen zit in een compensatie voor de uitvoeringskosten van de uitbetaling van deel één en deel twee. Zie voor verdere uitleg hierover iBabs 3541. In deze Raadsbrief wordt uitgelegd dat de compensatie voor de uitvoering ook een dekking is voor de overschrijding van ondersteunende diensten (taakveld 0.4), die is genoemd in de 2e Turap 2023.

Verder kende 2023 een aantal voordelen op dit taakveld:
- Afwijking in de totale uitkeringen van de BUIG, € 300.000 (1%). Zie ook baten.
- Lagere uitkeringen voor de bijzondere bijstand, € 464.000. Dit komt omdat er minder verzoeken zijn geweest voor leenbijstand.
- Lagere lasten voor leefgeld Oekraïners, € 211.000. Omdat er meer personen dan 2022 aan het werk waren kon de vergoeding voor leefgeld omlaag.
- Door de vertraging van de voortgang van de welzijnsgesprekken is er een lagere last van € 200.000.
- Onder de curatieve schuldhulpverlening is een lagere last van € 173.000. Door de inzet van preventieve schuldhulpverlening, bleek deze post in 2023 niet nodig.

Voorstel overheveling
Voor de welzijnsgesprekken is een deel van het budget niet benut (€ 200.000), omdat er vertraging was in de planning. Voorgesteld wordt om het budget over te hevelen naar 2024 om hiermee de te houden gesprekken in 2024 te dekken (zie ook ibabs 3427).

Taakveld Arbeidsparticipatie (€ 129.000 voordeel)
Het voordeel is ontstaan door lagere personeelslasten.

Taakveld Maatwerk dienstverlening 18+ (€ 210.00 voordeel)

- Begeleiding (€ 105.000 nadeel): Het negatieve saldo wordt veroorzaakt door zwaardere indicaties die worden afgegeven doordat bewoners langer zelfstandig blijven wonen. Daarnaast is er een stijging in het verzilveringspercentage van de afgegeven indicaties doordat consulenten beter in staat zijn indicaties aan te laten sluiten bij de hulpvraag. Het

totaal van het aantal inwoners dat Wmo ondersteuning krijgt stijgt, het aantal inwoners dat Wmo-begeleiding ontvangt is stabiel gebleven.
- Huishoudelijke Ondersteuning (€ 381.000 voordeel): De stijging van het aantal inwoners dat Huishoudelijke Ondersteuning ontvangt is in 2023 afgezwakt in vergelijking met voorgaande jaren. Desondanks ontvangen meer inwoners huishoudelijke ondersteuning dan vorig jaar. Maar het aantal is wel gestegen.
- Uitvoeringskosten (€ 78.000 nadeel): Om de toenemende vraag naar Wmo voorzieningen op te vangen is er extra personeel ingehuurd.
- Overige (€ 12.000)

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18- (€ 1.302.000 nadeel)
Het nadeel van € 1,3 miljoen wordt verklaard door een stijging van het aantal cliënten en een stijging van de gemiddelde kosten per cliënt. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename in de psychische problematiek onder jeugdigen, hetgeen in landelijke onderzoeken wordt bevestigd. Daarnaast zijn jeugdigen langer in zorg, wat wordt veroorzaakt door de toename van de complexiteit van de problematiek en knelpunten in het opschalen en afschalen van zorg als gevolg van wachtlijsten.

Taakveld Geëscaleerde zorg 18- (€ 334.000 voordeel)
Het aantal cliënten met een jeugdbeschermingsmaatregel is in 2023 afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Dit is onder andere het gevolg van een groter besef dat de overheid enkel ingrijpt indien niet anders kan. Ook heeft de aanhoudende negatieve berichtgeving in de media het kritisch denken over het ingrijpen met een ondertoezichtstelling versterkt. Daarnaast zorgen de wachtlijsten en personeelskrapte in de gehele keten voor een daling in de instroom. Nu het lokale jeugdteam binnen de Gemeente Leidschendam-Voorburg regie voert, is er een verschuiving van veiligheidscasuïstiek naar het jeugdteam zichtbaar.

Voorstel overheveling
Het opleidingsbudget uit de versterkingsgelden Veilig Thuis en Crisis wordt gebruikt om het lokale team voor te bereiden op de ontwikkelingen rondom het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming en de nieuwe rol voor het lokale team die daarin wordt beoogd. De regionale trainingen in dit kader worden in 2024 gegeven. Daarom wordt voorgesteld om het budget van € 18.000 over te hevelen naar 2024.

Baten

Taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie (€ 234.000 voordeel)
Een voordeel op taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie als gevolg van de financiële afwikkeling van de bekostigingsregeling opvang Oekraïne over boekjaar 2022 en een vrijval vanuit de voorziening groot onderhoud. Tevens zijn er lagere inkomsten voor de uitvoering van de Wet Inburgering, zie ook de verantwoording bij de lasten.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (€ 221.000 nadeel)
Het nadeel op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere ontvangst van het Rijk voor de uitkeringen welke verband houden met de Toeslagenaffaire. Hier staan ook lagere lasten tegenover dan geraamd.

Taakveld Inkomensregelingen (€ 657.000 nadeel)
Op dit taakveld worden de inkomsten voor de BUIG geraamd. De definitieve beschikking was € 142.000 lager dan was opgenomen in de 2e Tussentijdse rapportage. Hier tegenover staan ook lagere lasten.

Daarnaast zijn lasten voor het uitvoeren van de uitkeringsadministratie voor de inkomensregelingen voor de gemeente Wassenaar en Voorschoten lager dan opgenomen was in de DVO. Hierdoor is de opbrengst ook € 283.000 lager.

Taakveld Arbeidsparticipatie(€ 225.000 voordeel)
Voor het onderdeel arbeidsparticipatie zijn de opbrengsten hoger dan was opgenomen in de DVO met Wassenaar en Voorschoten.

Afwijking programma Volksgezondheid en milieu

Programma Volksgezondheid en milieu	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Volksgezondheid	3.104	606	3.710	3.697	13
Riolering	5.161	-613	4.548	5.174	-626
Afval	9.650	662	10.312	10.510	-198
Milieubeheer	2.175	2.175	4.350	3.393	957
Begraafplaatsen en crematoria	1.040	22	1.062	960	101
Totaal lasten	**21.129**	**2.852**	**23.982**	**23.734**	**247**
Baten					
Volksgezondheid	40	534	574	492	-83
Riolering	8.234	18	8.252	8.311	59
Afval	12.937	787	13.724	13.918	194
Milieubeheer	0	1.209	1.209	412	-797
Begraafplaatsen en crematoria	1.116	-60	1.056	880	-176
Totaal baten	**22.327**	**2.488**	**24.815**	**24.013**	**-802**
Saldo van baten en lasten	**1.197**	**-364**	**833**	**279**	**-554**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Volksgezondheid en milieu is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 554.000 nadelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Riolering (€ 626.000 nadeel)

De baggerwerkzaamheden zijn vertraagd en zullen plaatsvinden in 2024, waardoor er in 2023 minder dekking uit de voorziening Riool nodig is wat tot een nadeel leidt. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op programma 5.

Afval (€ 198.000 nadeel)

Het nadeel op de lasten wordt veroorzaakt door hogere kosten bij Avalex. Er is het afgelopen jaar meer restafval verwerkt dan begroot, waardoor de kosten zijn gestegen. Ook vielen de opbrengsten van grondstoffen tegen. Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten.

Milieubeheer (€ 957.000 voordeel)

Tegenover de lager uitvallende lasten van taakveld Milieubeheer staan hoger uitvallende baten. Dit is hoofdzakelijk te verklaren doordat de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken en het nationaal isolatieprogramma als de bijdrage van het Rijk voor de inzet van personeel niet helemaal besteed worden in 2023. De niet gerealiseerde lasten van 2023 schuiven door naar 2024, wat betekent dat de niet gerealiseerde baten ook naar 2024 verplaatsen.

Voorstel overheveling

Het GroenActiePlan kon later dan verwacht aan de raad worden voorgelegd in 2023 waardoor vertraging is ontstaan in de uitvoering van het plan. Op basis van door inwoners aangedragen plekken worden plekken vergroend en extra bomen en struiken gepland. Het restantbudget van € 80.000 wordt ingezet in 2024.

Begraafplaatsen en crematoria (€ 101.000 voordeel)

Tegenover het voordeel op de lasten van taakveld Begraafplaatsen en crematoria staat een nadeel op de baten. Dit wordt verklaard door een daling in het aantal uitvaarten en minder afkopingen van onderhoudsrechten, wat leidt tot minder inkomsten waardoor er een lagere storting in de voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gedaan.

Baten

Afval (€ 194.000 voordeel)

Tegenover de hoger uitgevallen kosten voor Avalex staat een extra onttrekking uit de voorziening afval. Hierdoor zijn de baten hoger dan begroot.

Milieubeheer (€ 797.000 nadeel)

Tegenover de lager uitvallende lasten van taakveld Milieubeheer staan ook lager uitvallende baten. Zowel de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken en het nationaal isolatieprogramma als de bijdrage van het Rijk voor de inzet van personeel worden niet helemaal besteed in 2023. De lasten schuiven door naar 2024, wat betekent dat de baten ook naar 2024 verplaatsen.

Begraafplaatsen en crematoria (€ 176.000 nadeel)

De vermindering in de hoeveelheid uitvaarten en afkopingen van onderhoudsrechten van de graven zorgen ervoor dat er minder inkomsten zijn.

Afwijking programma Bouwen en wonen (VHLOSV)

Programma VHLOSV	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Ruimte en leefbaarheid	4.771	858	5.629	3.920	1.709
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	-2.792	21.757	3.159	18.598
Wonen en bouwen	5.598	908	6.506	5.422	1.084
Totaal lasten	**34.919**	**-1.025**	**33.893**	**12.501**	**21.392**
Baten					
Ruimte en leefbaarheid	1.663	0	1.663	192	-1.471
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	-2.792	21.757	3.810	-17.948
Wonen en bouwen	2.976	2.483	5.459	2.891	-2.568
Totaal baten	**29.189**	**-309**	**28.880**	**6.893**	**-21.987**
Saldo van baten en lasten	**-5.729**	**716**	**-5.013**	**-5.608**	**-594**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma VHLOSV is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 594.000 nadelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Ruimte en leefbaarheid (€ 1.709.000 voordeel)
De geraamde plankostenactiviteiten, die op de ontwikkelaar/initiatiefnemer worden verhaald, zijn in 2023 niet volledig uitgegeven. Daarnaast is er voor de transformatie naar de Omgevingswet een positief saldo ontstaan. Dit dankzij veel inzet van eigen medewerkers en efficiënt gebruik van de financiële middelen.

Overheveling
Voorgesteld wordt om het restantbudget á € 233.000 voor de transformatiekosten naar de nieuwe Omgevingswet over te hevelen naar 2024 en ten gunste te laten komen van benodigde middelen voor het opstellen van de Omgevingsvisie en advisering ruimtelijke kwaliteit teneinde te voldoen aan de kortere adviestermijnen.

Grondexploitatie (€ 18.598.000 voordeel)
Er zijn drie gemeentelijke grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoel Polder (KPP) en De Star. Deze worden door middel van het Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) minimaal 1 maal per jaar geactualiseerd. Dan wordt berekend wat aan het eind van de periode (bij oplevering van het ontwikkelde gebied) het resultaat is. Deze uitkomst kan leiden tot een mutatie in de verliesvoorziening. Bij het MPG 2024 – 1e herziening is gebleken dat er een verlaging van afgerond € 650.000 (het saldo van de in de tabel opgenomen lasten en baten) van de verliesvoorziening van Vlietvoorde kan plaatsvinden om het berekende resultaat uit het MPG 2024 -1e herziening te dekken.

Wonen en bouwen (€ 1.084.000 voordeel)
Op dit taakveld is een voordelig saldo die veroorzaakt wordt door:
- Minder kosten Wabo als gevolg van minder vergunningaanvragen afgehandeld dan begroot. Mede hierdoor is het flexibele inhuurbudget niet volledig ingezet. Zie ook nadeel bij de baten.

- Duurzaamheid
    - *De Stimuleringsregeling van de rentekorting* is achtergebleven op wat eerder was verwacht. Dit betreft een voordeel van € 138.328.
    - *Proeftuin aardgasvrije woningen*
      Voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleid tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. In 2024 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen van het NEVE project aardgasvrij ready renoveren. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden. Dit betreft een voordeel van € 158.900.
    - *Isoleren woningen* is een isolatiesubsidie die over meerdere jaren mag worden uitgegeven. In 2023 is aan de eerste 13 VvE's die daarvoor in aanmerking komen een isolatiebijdrage aangeboden. Indien een VvE geïnteresseerd is, dan moet eerst een onderzoeks- en besluitvormingstraject doorlopen worden. Dit vergt een behoorlijke doorlooptijd. Dit betreft een voordeel van € 430.000.
- Minder uitgaven voor Flexwonen (€ 276.000) doordat drie van de vier in aanmerking komende kleinschalige locaties financieel onhaalbaar zijn gebleken. De oorzaak ligt vooral in het feit dat de inrichting en het beheer van kleinschalige locaties relatief duur zijn (zie ook raadsbrief nr. 3380, juli 2023).
- Minder lasten voor Juridische handhaving - kosten bestuursdwang (€ 50.000). Dit betreft de naleving van bouwvoorschriften (vergunningen) die achterblijven, waarbij er minder dwangsommen zijn opgelegd dan begroot. Deze situatie is vooraf lastig te voorspellen en te budgetteren, aangezien deze afhankelijk is van het aantal handhavingszaken waarmee de gemeente wordt geconfronteerd.
- *Wet goed verhuurderschap*
  Halverwege het jaar is de wet inzake goed verhuurderschap van kracht geworden. Aanvankelijk was het niet duidelijk hoeveel meldingen zouden worden ontvangen waarbij de begroting overschreden is, wat heeft geleid tot minder uitgaven (€ 94.000).

Tegenover bovengenoemde voordelen zijn meer personeelslasten (ambtelijke capaciteitsinzet) doorbelast naar dit taakveld (€ 268.000).

Overheveling
Voorgesteld wordt om het restantbudget voor Flexwonen (€ 40.000) over te hevelen naar 2024, zodat de benodigde werkzaamheden voor locatie flexwonen De Tol alsnog kunnen worden uitgevoerd.

Baten
<u>Ruimte en leefbaarheid (€ 1.471.000 nadeel)</u>
De hogere baten hebben voornamelijk betrekking op het kostenverhaal van Klein Plaspoelpolder in het kader van het facilitair grondbeleid.

<u>Grondexploitatie (€ 17.948.000 nadeel)</u>
Zie toelichting bij de lasten.

<u>Wonen en bouwen (€ 2.568.000 nadeel)</u>
De lagere opbrengsten hebben voornamelijk betrekking op:
- In 2023 is *minder aan bouwleges* opgelegd dan begroot. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Het moment van indienen heeft vaak te maken met de bedrijfseconomische situatie van de ontwikkelaar. Tegenover dit nadeel staat er een voordeel op de lasten bij de Wabo.
- *Nog niet gerealiseerde verkoop van de Herenstraat 42-44:* Eind vorig jaar bleek dat de overdracht in 2024 zal plaatsvinden. Deze bijstelling kon niet meer in de 2e Tussentijdse rapportage verwerkt worden, waardoor nu een lagere baat van € 1,5 miljoen is ontstaan.

- *Isoleren woningen:* Er zijn geen gerealiseerde baten, omdat er geen uitgaven zijn geweest in 2023.
- *Proeftuin aardgasvrije woningen:* er zijn geen gerealiseerde baten, omdat dit in relatie staat tot de uitgaven. Er zijn beperkte uitgaven geweest in 2023, waardoor enkel dat deel daadwerkelijk van de tussenrekening is gerealiseerd.

Afwijking Algemene Dekkingsmiddelen

Programma Algemene Dekkingsmiddelen	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Treasury	-84	122	38	118	-80
OZB Woningen	352	-116	237	317	-80
OZB Niet-woningen	150	5	155	131	24
Belastingen overig	248	13	261	354	-92
Algemene en overige uitkeringen	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	212	-181	31	94	-63
Totaal lasten	**878**	**-156**	**722**	**1.013**	**-291**
Baten					
Treasury	2.811	430	3.241	4.268	1.026
OZB Woningen	9.886	500	10.386	10.447	60
OZB Niet-woningen	5.049	0	5.049	5.094	46
Belastingen overig	155	0	155	150	-5
Algemene en overige uitkeringen	140.693	12.405	153.098	156.573	3.475
Overige baten en lasten	0	0	0	32	32
Totaal baten	**158.594**	**13.335**	**171.929**	**176.564**	**4.634**
Saldo van baten en lasten	**157.716**	**13.491**	**171.207**	**175.550**	**4.343**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van lasten en baten van de Algemene Dekkingsmiddelen is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 4.343.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Belastingen overig (€ 92.000 nadeel)
Betreft een hogere urentoerekening aan taakveld Belastingen overige dan begroot.

Baten

Treasury (€ 1.026.000 voordeel)
Door de hogere rentetarieven in 2023 is er een hogere rentevergoeding gerealiseerd over het saldo schatkistbankieren. Dit betreft het saldo op de gemeentelijke rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2023 heeft dit geresulteerd in een voordeel op de rentebaten van € 562.000. Daarnaast is de bespaarde rente op eigen financieringsmiddelen hoger uitgevallen dan eerder begroot (€ 464.000). Dit is de rente die berekend wordt aan de hand van de stand van de reserves en voorzieningen. De stand van de reserves is aan het eind van 2023 hoger dan verwacht en er zijn geen leningen aangetrokken. "Bespaard" geeft aan dat door het beschikbare (hogere) vermogen, rentekosten bij het aantrekken van een lening worden voorkomen.

Algemene en overige uitkeringen (€ 3.475.000 voordeel)
De uitkeringen uit het Gemeentefonds bestaan uit de algemene uitkering, de decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkeringen. De ramingen van de uitkeringen zijn gebaseerd op de meicirculaire en de septembercirculaire 2023. Het positieve saldo over 2023 wordt verklaard door de effecten uit de decembercirculaire. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen voor bijvoorbeeld de energietoeslag en de Omgevingswet. Vooruitlopend op deze

uitkeringen zijn er in 2023 al kosten gemaakt en resteert er nog een kostenpost van €0,7 miljoen in 2024. Deze verschillen worden in de betreffende programma's beschreven. Gemeentebreed leidt dit niet tot een saldo in de jaarrekening. Daarnaast heeft er in 2023 een actualisatie van een maatstaf voorgedaan. De details van de decembercirculaire staan beschreven in de raadsbrief decembercirculaire 2023 met dossiernummer 3650.

Voorstel overheveling
In 2024 worden nog werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van de energietoeslagen 2023. In 2023 zijn deze toeslagen ambtshalve uitgekeerd en in 2024 worden er nog aanvragen ingediend en uitgezocht. Het betreft een bedrag van €666.000.

Afwijking Overhead

Programma Overhead	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Overhead	35.282	2.812	38.094	37.891	202
Totaal lasten	**35.282**	**2.812**	**38.094**	**37.891**	**202**
Baten					
Overhead	9	85	94	133	39
Totaal baten	**9**	**85**	**94**	**133**	**39**
Saldo van baten en lasten	**-35.273**	**-2.727**	**-38.000**	**-37.759**	**242**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten binnen Overhead is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 242.000 voordelig. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste onder- en overschrijdingen.

Lasten

Overhead (voordeel € 202.000)
De personeelslasten staan op taakveld overhead begroot, maar worden aan de overige taakvelden toegerekend. Hierdoor ontstaat op het taakveld Overhead een voordeel en staan er nadelen op de overige relevante taakvelden vermeld. Tevens een voordeel op het centrale opleidingsbudget wat niet volledig is ingezet in 2023.

Een tegenvaller op het taakveld overhead is ontstaan door de inzet van externe inhuur. Door de krappe arbeidsmarkt is het lastig om vacatures te vervullen en daarom is er meer extern ingehuurd. Daarnaast wordt externe inhuur ingezet op projecten als de gemeente de expertise niet zelf in huis heeft. Hiertegenover staat op het taakveld algemene uitkering een voordeel. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen via de decembercirculaire voor bijvoorbeeld de energietoeslag en de Omgevingswet.

Voorstel overhevelingen
In 2023 is budget beschikbaar gesteld voor de implementatie van een nieuw financieel systeem ERPx. In 2024 vindt afronding van het project plaats. Het restantbudget van € 85.000 wordt ingezet in 2024 om het project af te ronden.

Voor de doorontwikkeling in het ruimtelijk domein, in verband met een professionaliseringsslag in projectmatig en programmatisch werken binnen LV, is een budget van
€ 100.000 beschikbaar gesteld. Hier is in 2023 nog geen invulling aan gegeven. Het budget wordt ingezet in 2024.

De nieuwbouw van Stadsbeheer aan de Veurse Achterweg 14 is uitgesteld. In de begroting was voor het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat voor 2023 en het terug verhuizen in 2024 budget opgenomen. Deze werkzaamheden hebben nog niet plaats gevonden en moeten mee schuiven in de planning van de nieuwbouw, het bijbehorende budget van € 424.500 wordt ingezet in 2024.

De uitvoering van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd was uitgesteld en is eind 2023 van start gegaan. Het grootste deel van de uitvoering zal in 2024 plaatsvinden, hiervoor wordt het budget van de regionale Hervormingsagenda van € 70.000 ingezet in 2024.

De Wet open overheid (Woo) verplicht de gemeente om bestuurlijke informatie openbaar te maken en om de informatiehuishouding op orde te hebben en houden. Voor het publiceren van documenten die volgens de Woo openbaar moeten worden gemaakt zou in 2022 door de Rijksoverheid het platform Plooi ter beschikking worden gesteld. Deze ontwikkeling is stopgezet eind 2022. Er was rekening gehouden met het feit dat de gemeente hierop ging aansluiten. Hiertoe was voor 2023 budget beschikbaar gesteld. In 2023 is gestart met een verkenning naar een eigen platform waarop wij de documenten kunnen plaatsen. De aanschaf en implementatie hiervan zullen plaatsvinden in 2024. Het restantbudget van € 75.000 wordt hiervoor ingezet.

Baten

Overhead (voordeel € 39.000)
Geen relevante afwijkingen.

Afwijking Vennootschapsbelasting

Programma Vennootschapsbelasting	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Vennootschapsbelasting	50	0	50	59	-9
Totaal lasten	**50**	**0**	**50**	**59**	**-9**
Baten					
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Totaal baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten	**-50**	**0**	**-50**	**-59**	**-9**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

Het saldo van baten en lasten binnen de Vennootschapsbelasting is ten opzichte van de begroting 2023 in totaal € 9.000 nadelig. Dit betreft de voorlopige aanslag 2023 voor de Vennootschapsbelasting op het grondbedrijf.

Afwijking Onvoorzien

Programma Onvoorziene uitgaven	Primitieve begroting 2023	Begrotings-wijzigingen 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023	Voor- / nadeel
Lasten					
Onvoorziene uitgaven	100	-30	70	0	70
Totaal lasten	**100**	**-30**	**70**	**0**	**70**
Baten					
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0
Totaal baten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten	**-100**	**30**	**-70**	**0**	**70**

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën

In 2023 heeft het college van de gemeente Leidschendam-Voorburg besloten om drie lokale initiatieven te steunen voor aardbevingsslachtoffers in Turkije en Syrië. In de 1e Tussentijdse rapportage 2023 is voor een totaal bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld vanuit de post onvoorzien.

5.5 Balans met toelichting

Balans (Activa)

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2022
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	374	492
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	298	276
Totaal immateriële vaste activa	**672**	**768**
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	170.277	169.724
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	57.251	57.177
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	18.021	18.862
Totaal materiële vaste activa	**245.549**	**245.763**
Financiële vaste activa		
a. Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	18.775	18.775
b. Overige langlopende leningen u/g	10	14
c. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar en langer	446	540
Totaal financiële vaste activa	**19.230**	**19.329**
Totaal vaste activa	**265.451**	**265.861**
Vlottende activa		
Voorraden:		
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**42.032**	**38.226**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:		
a. Vorderingen op openbare lichamen	15.545	16.552
b. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	8.029	12.155
c. Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	4.003	3.778
d. Overige vorderingen	7.254	9.567
Totaal uitzettingen	**34.831**	**42.052**
Liquide middelen	**6**	**16**
Overlopende activa:		
a. De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel		
- Het Rijk	720	1.275
- Overige Nederlandse overheidslichamen	395	660
b. Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	8.286	5.405
Totaal overlopende activa	**9.401**	**7.340**
Totaal vlottende activa	**86.270**	**87.634**
Totaal activa	**351.721**	**353.496**

Bedragen x € 1.000

Balans (Passiva)

PASSIVA	31-12-2023	31-12-2022
Vaste passiva		
Eigen Vermogen		
Algemene reserves	69.152	75.062
Bestemmingsreserves	143.912	142.156
Gerealiseerd resultaat	11.437	5.949
Totaal eigen vermogen	**224.500**	**223.166**
Voorzieningen		
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	5.440	5.182
- Voorzieningen ter egalisatie van kosten	3.992	4.122
- Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangings- investeringen, waarbij een heffing wordt geheven	0	0
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	4.662	5.408
Totaal voorzieningen	**14.094**	**14.713**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:		
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	65.887	77.279
- Waarborgsommen	2	3
- Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	1.551	1.551
Totaal vaste schulden	**67.441**	**78.832**
Totaal vaste passiva	**306.036**	**316.712**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:		
a. Overige kasgeldleningen	0	0
b. Banksaldi	2.840	2
c. Overige schulden	13.793	11.624
Totaal netto-vlottende schulden	**16.633**	**11.626**
Overlopende passiva:		
a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	11.332	11.731
b. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Het Rijk	10.695	8.699
- Overige Nederlandse overheidslichamen	3.020	2.362
c. Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	4.005	2.366
Totaal overlopende passiva	**29.052**	**25.158**
Totaal vlottende passiva	**45.685**	**36.784**
Totaal passiva	**351.721**	**353.496**

Bedragen x € 1.000

Gewaarborgde geldleningen diverse instellingen	**8.448**	**9.337**
Gewaarborgde geldleningen eigen woningbezit	**632**	**854**

Toelichting op balansposten

Activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn uitgaven waar geen gemeentelijke bezittingen tegenover staan. Dit zijn de activa die niet stoffelijk van aard zijn en die niet onder de financiële vaste activa vallen. Het BBV kent een limitatieve lijst van immateriële vaste activa, te weten: de kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio; kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief; bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Immateriële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	492	-118	0	0	0	374
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	276	22	0	0	0	298
Totaal	**768**	**-96**	**0**	**0**	**0**	**672**

Bedragen x € 1.000

In 2021 is een onderzoek gestart naar het ruimtelijk kader gebied De Star, welke doorloopt in 2022 en 2023. De nieuwe grondexploitatie De Star is eind 2023 in werking gesteld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn investeringen in duurzame tastbare zaken en worden veelal langer dan 1 jaar gebruikt. Er wordt onderscheid gemaakt in investeringen met een economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut. Daarnaast is een categorie opgenomen voor activa met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing geheven kan worden, zoals riolering.

Investeringen met een economisch nut

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Invester-ingen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	1.856	360	0	74	0	2.142
Woonruimten	45	0	0	5	0	41
Bedrijfsgebouwen	121.199	825	0	4.449	54	117.522
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	35.702	4.126	0	1.483	271	38.074
Vervoermiddelen	1.699	960	0	217	0	2.442
Machines, apparatuur en installaties	7.660	1.896	0	1.591	22	7.943
Overige materiele vaste activa	1.562	707	0	156	0	2.113
Totaal	**169.724**	**8.874**	**0**	**7.975**	**346**	**170.277**

Bedragen x € 1.000

De belangrijkste mutaties op investeringen met een economisch nut in 2023 betreffen:

Bedrijfsgebouwen
In 2023 is geïnvesteerd in (nieuwe) schoolgebouwen, waarbij de voornaamste investeringen gericht waren op de nieuwbouw van basisschool de Vijverhof en basisschool Maria Bernadette, wat resulteerde in een totale gezamenlijke investering van (€ 0,3 miljoen). Daarnaast is er geïnvesteerd in de Bibliotheek aan de Fluitpolderplein (€ 0,2 miljoen).

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
In 2023 is geïnvesteerd in sportpark Westvliet ten behoeve van rugbyclub VRC (€ 2 miljoen). Daarnaast zijn er nog een aantal investeringen geweest zoals groot onderhoud van de kunstwerken en de aanleg van een multibeachsportveld (€ 0,2 miljoen). Tot slot zijn er bedragen uitgegeven aan OV-armaturen en lichtmasten (€ 0,9 miljoen), evenals voor de renovatie van Sportpark Duyvesteijn (€ 0,3 miljoen). Voor het project Veenpolderseweg zijn er bijdragen van derden ontvangen.

Vervoersmiddelen
In 2023 zijn gemeentelijke bedrijfsvoertuigen ten behoeve van de buitendienst vervangen. Dit betreffen kleine vrachtauto's, elektrische trucks en personenauto's (€ 0,9 miljoen).

Machines, apparatuur en installaties
In 2023 is geïnvesteerd in de vervanging van netwerkswitches, hard- en software, grafische werkplekken en verkeersregelinstallaties (€ 1,7 miljoen). Daarnaast is er geïnvesteerd in de aanschaf van de e-laadpalen elektrische dienstvoertuigen en in de aanpassing akoestiek binnensport (€ 0,1 miljoen).

Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Investeringen in riolering	56.781	2.010	0	1.872	0	56.919
Investeringen in afvalverwijdering	396	0	0	64	0	332
Totaal	**57.177**	**2.010**	**0**	**1.936**	**0**	**57.251**

Bedragen x € 1.000

De belangrijkste vermeerderingen op deze investeringen in 2023 betreffen het vervangen van rioleringen (€ 1,2 miljoen) en de uitgaven voor levensduur verlengende reparaties en renovaties (€ 0,6 miljoen). Daarnaast is er geïnvesteerd in het vervangen van de rioolinstallaties (€ 0,2 miljoen).

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	375	0	0	0	0	375
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	14.432	505	0	974	0	13.963

Overige materiele vaste activa	4.055	39	0	412	0	3.683
Totaal	**18.862**	**544**	**0**	**1.385**	**0**	**18.021**

Bedragen x € 1.000

De belangrijkste vermeerderingen op investeringen in 2023 betreffen:

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
De investeringen in 2023 hebben betrekking op de aanleg van een parkeerplaats nabij sportpark Westvliet en de vervanging van de kademuur Oude Haven (€ 0,2 miljoen). Daarnaast zijn er bedragen uitgegeven voor asfaltvervanging van fietspaden (€ 0,1 miljoen) en groot onderhoud kunstwerken (€ 0,1 miljoen). Tot slot is er geïnvesteerd in verkeersregelinstallaties en het aanpassen van de fysieke infrastructuur ten behoeve van Westfield Mall of the Netherlands (€ 0,1 miljoen).

Overige materiële vaste activa
In 2023 is geïnvesteerd in de aanleg van ligplaatsenhaven nabij Leidschendam Centrum (€ 39 duizend).

Investeringen vóór en ná 2016
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut hebben betrekking op investeringen in wegen, bruggen, openbaar groen, openbaar water et cetera. Deze hebben geen economisch nut en zijn niet verhandelbaar. Voor deze investeringen gaf het BBV tot 2017 de voorkeur aan niet activeren of in zo kort mogelijke termijn afschrijven, maar was activeren niet verboden. In 2017 is het BBV gewijzigd en moeten deze investeringen verplicht geactiveerd en afgeschreven worden gedurende de gebruiksduur. Vooruitlopende op deze wijziging in het BBV heeft de gemeente in de Financiële Beheersverordening 2016 de wijziging al doorgevoerd, waardoor de gemeente deze regel hanteert vanaf het boekjaar 2016.

Dit betekent dat er een verschil is tussen de waardering van deze investeringen voor en na 2016. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek, wordt in het navolgende verloopoverzicht een scheiding aangebracht tussen het bedrag dat volgens de oude systematiek is verantwoord en het deel volgens de nieuwe systematiek.

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Investeringen vóór 2016						
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	2.016	0	0	210	0	1.806
Overige materiele vaste activa	283	0	0	47	0	236
Subtotaal	**2.299**	**0**	**0**	**257**	**0**	**2.042**
Investeringen vanaf 2016						
Gronden en terreinen	375	0	0	0	0	375
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	12.416	505	0	764	0	12.157
Overige materiele vaste activa	3.772	39	0	364	0	3.447
Subtotaal	**16.563**	**544**	**0**	**1.128**	**0**	**15.979**

Totaal	**18.862**	**544**	**0**	**1.385**	**0**	**18.021**

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa

De specificatie van de financiële vaste activa is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe-ringen	Aflossingen	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2023
Overige uitzettingen (met een rentetypische looptijd van een jaar en langer):					
SVN (starters) leningen	540	0	95	0	446
Sub-totaal	**540**	**0**	**95**	**0**	**446**
Kapitaalverstrekkingen:					
Deelnemingen	18.775	0	0	0	18.775
Overige langlopende geldleningen (u/g)	14	3	8	0	10
Totaal	**19.329**	**3**	**103**	**0**	**19.230**

Bedragen x € 1.000

Overige uitzettingen (met een rentetypische looptijd van een jaar en langer):

SVN (starters)leningen
Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente leningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente verstrekt door tussenkomst van het SVN de bedragen voor de leningen. De totale stand van uitgezette leningen per 31 december 2023 is € 446 duizend. In 2023 is voor een bedrag van € 95 duizend afgelost.
Tussen het SVN en de gemeente bestaat verder een rekening-courant verhouding. Op deze rekening-courant worden ontvangen rente en aflossingen op leningen bijgestort en komen verstrekte leningen in mindering. De gemeente kan de gelden in rekening-courant opnemen of gebruiken voor nieuwe leningen. De rekening-courant heeft een rentetypische looptijd van minder dan één jaar (de rente kan dagelijks wijzigen). Dit is de reden waarom de rekening-courant als vlottende activa is opgenomen op de balans.

Kapitaalverstrekkingen:
Deelnemingen

De specificatie van het onderdeel deelnemingen is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023
Aandelen NV Stedin	4.668	4.668
Preferente aandelen NV Stedin	13.087	13.087

Aandelen Dunea (voorheen Duinwaterleiding-bedrijf Z-H)	558	558
Aandelen NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	461	461
Aandelen De Binnenbaan	1	1
Totaal	**18.775**	**18.775**

Bedragen x € 1.000

De gemeente is in bezit van 170.776 aandelen van Stedin Holding N.V. (voorheen Eneco Holding N.V.) en 27.225 preferente aandelen Stedin, 231.593 aandelen Dunea, 203.190 aandelen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en 10 aandelen van het werkbedrijf De Binnenbaan. In het jaar 2023 hebben er geen aankopen of verkopen van aandelen plaatsgevonden.

Overige langlopende leningen uitgeleend (u/g)
Dit betreffen hypothecaire geldleningen die aan personeel zijn verstrekt. Per ultimo 2023 staat er nog 1 geldlening uit. De gemeente verstrekt sinds 2002 geen nieuwe hypothecaire geldleningen meer aan het eigen personeel.

Vlottende activa

Voorraden
Voor het berekenen van de balanswaarden van de voorraden worden op de (boek)waarden van de grondexploitaties de gevormde verliesvoorziening(en) in mindering gebracht. In het kort ziet het verloop van de balanswaarden van de voorraden er als volgt uit.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Verlies-voorziening 1-1-2023	Balanswaarde 1-1-2023	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies-voorziening 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Vlietvoorde	41.351	8.073	33.278	43.382	7.422	35.959
Leidschendam centrum	1.558	0	1.558	1.558	0	1.558
Klein Plaspoelpolder	3.391	0	3.391	3.933	0	3.933
De Star	0	0	0	582	0	582
Totaal	**46.300**	**8.073**	**38.227**	**49.455**	**7.422**	**42.032**

Bedragen x € 1.000

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorie:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	49.455	46.300
Totaal	**49.455**	**46.300**

Bedragen x € 1.000

Van de bouwgronden in exploitatie is het verloop van de boekwaarden gedurende 2023 in het volgende overzicht weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Opbrengsten	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-2023
Vlietvoorde	41.351	2.031	0	43.382	7.422	35.959
Leidschendam centrum	1.558	0	0	1.558	0	1.558
Klein Plaspoelpolder	3.391	542	0	3.933	0	3.933
De Star	0	582	0	582	0	582
Totaal	**46.300**	**3.155**	**0**	**49.455**	**7.422**	**42.032**

Bedragen x € 1.000

Het geraamde eindresultaat per grondcomplex is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Saldo nog te realiseren prijsstijging en rente	Geraamd eindresultaat eindwaarde)
Vlietvoorde	43.382	14.317	51.341	1.064	7.422
Leidschendam centrum	1.558	0	1.558	0	0
Klein Plaspoelpolder	3.933	3.597	10.628	402	-3.500
De Star	582	8.235	9.283	-452	-14
Totaal	**49.455**	**26.149**	**72.810**	**1.014**	**3.908**

Bedragen x € 1.000

Het resultaat van de grondexploitatie is sterk afhankelijk van de te realiseren verkoopprijzen van het te realiseren woningbouwprogramma. Deze verkoopprijzen zijn geschat door externe deskundigen. Omdat de ingeschatte verkoopprijzen prognoses betreffen en op dit moment niet met zekerheid zijn vast te stellen, is een bandbreedte waarneembaar.

Vlietvoorde
Het nadelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2023 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2024 1e herziening) € 7,4 miljoen op 31 december 2027 de einddatum van het project.

Leidschendam centrum
De gemeente heeft een grondpositie in Leidschendam centrum. Uitgangspunt is dat de gemaakte kosten worden gedekt uit de grondverkopen in en 2025/ 2026. Deze grondexploitatie sluit naar verwachting eind 2026.

Klein Plaspoelpolder
Het voordelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2023 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2024 1e herziening) € 3,5 miljoen op 31 december 2029 de einddatum van het project.
De gemeentelijke grondexploitatie betreft de deelgebieden 2, 3B en 4.

De Star
Het voordelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2023 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2024 1e herziening) € 14.000 op 31 december 2027.

In de paragraaf grondbeleid wordt dieper ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen van de grondexploitaties. Hieronder volgt een verloop van de verliesvoorziening op grond van MPG'2024 1e herziening.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vormen	Uitgaven	Vrijvallen	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening grondexploitatie Vlietvoorde	8.073	0	651	0	7.422
Totaal	**8.073**	**0**	**651**	**0**	**7.422**

bedragen x € 1.000

Voorziening grondexploitatie Vlietvoorde
De verliesvoorziening voor de grondexploitatie Vlietvoorde per 31 december 2023 is gebaseerd op de 1e herziening van de grondexploitatie in 2024. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft een voorziening op eindwaarde van € 7,4 miljoen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarden onder aftrek van de oninbare bedragen en worden als volgt gespecificeerd:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023
Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen	2.848	3.855
Vorderingen Rijksbelastingen	12.697	12.697
a. Totaal vorderingen op openbare lichamen	**15.545**	**16.552**
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	8.029	12.155
b. Totaal uitzettingen in 's Rijks schatkist	**8.029**	**12.155**
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	4.003	3.778
c. Totaal rekening-courantverhoudingen	**4.003**	**3.778**
Debiteuren algemeen (privaatrechtelijk)	795	3.263
Debiteuren gemeentelijke belastingen	1.875	1.159
Debiteuren Soza	6.529	7.059
Betaalde waarborgsommen	3	3
subtotaal debiteuren	***9.202***	***11.484***
Af: voorziening voor oninbare debiteuren	-1.947	-1.918
d. Totaal overige vorderingen	**7.255**	**9.567**
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**34.831**	**42.052**

Bedragen x € 1.000

Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen en rijksbelastingen
De vorderingen op publiekrechtelijke lichamen heeft betrekking op een aanvullende bijdrage gemeentefonds 2023 en voorschotten in het vierde kwartaal voor verleende diensten aan gemeente Wassenaar en Voorschoten (DVO). De rijksbelasting betreft hoofdzakelijk een vordering op het BTW-Compensatiefonds, die ultimo juni 2024 wordt ontvangen.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rente typische looptijd korter dan één jaar
Onder deze post wordt het schatkistbankieren verantwoord. De gemeente is verplicht om een overtollig banksaldo bij het Rijk te plaatsen, rekening houdend met het drempelbedrag.
Per balansdatum begin 2023 was voor een bedrag van € 12,2 miljoen uitgezet bij het Rijk, eind 2023 bedroeg het saldo € 8 miljoen. In onderstaande tabel is aangegeven welk bedrag de gemeente op de bankrekening had en wat het drempelbedrag was. Voor de bepaling van het bedrag dat de gemeente op dagbasis gemiddeld als banksaldo aanhoudt, wordt een negatief banksaldo niet meegerekend. Het normbedrag is niet overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2023					
(1)	Drempelbedrag	5.280			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dag-basis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	0	0	0	0
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	5.280	5.280	5.280	5.280
(3b) = (2) > 1	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Bedragen x € 1.000

Rekening-courantverhoudingen
Rekening-courant bestaat uit het direct opvraagbare rekening-courant saldo met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) en bedraagt € 4 miljoen per 31 december 2023.

Debiteuren
De stand van de debiteuren betreft een momentopname. Sturing op invordering en debiteurenstanden is een continu proces binnen de gemeente en zal ook de komende jaren onder de aandacht blijven.
In het debiteurensaldo zijn een aantal posten opgenomen die naar verwachting oninbaar zijn. Voor de verwachte oninbaarheid van deze vorderingen is een voorziening dubieuze debiteuren beschikbaar met een waarde van € 1,9 miljoen eind 2023.

In onderstaande tabel is de stand en het verloop van de voorziening voor dubieuze debiteuren weergegeven.

Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Toevoe-gingen	Vermin-deringen	Stand per 31-12-2023

Dubieuze debiteuren privaatrechtelijk en belastingen	307	94	133	268
Dubieuze debiteuren sociale zaken	1.611	322	253	1.680
Totaal	**1.918**	**416**	**386**	**1.948**

Bedragen x € 1.000

In 2023 zijn voor een totaalbedrag van € 386.000 aan debiteuren posten oninbaar verklaard (in 2022 € 656.000).

Liquide middelen

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023
Banksaldi	6	16
Totaal	**6**	**16**

Bedragen x € 1.000

De liquide middelen bestaan uit banksaldi bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de ING. Per 31 december 2023 was het tegoed bij de ING Bank afgerond € 6.000. Het saldo bij de BNG was per 31 december 2023 negatief en is verantwoord bij de vlottende activa.

Het maximale krediet op de rekening-courant van de BNG bedraagt € 25 miljoen. Dit bestaat uit een kredietlimiet van € 10 miljoen en een intra-dag-limiet van € 15 miljoen.

Overlopende activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023
a. De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Het Rijk	720	1.275
- Overige Nederlandse overheidslichamen	395	660
b. Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	8.286	5.405
Totaal overlopende activa	**9.401**	**7.340**

Bedragen x € 1.000

Onder de overlopende activa zijn opgenomen de door de gemeente nog te ontvangen en de vooruitbetaalde bedragen.

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel bestaan uit:

Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Toevoe-gingen	Ontvangen bedragen	Stand per 31-12-2023
Gemeente Zoetermeer - ESF 2017 t/m 2023	660	75	340	395
Ministerie - Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	65	0	65	0
Ministerie - Transitiekosten	1.210	0	1210	0
Ministerie - Leefgeld Oekraine	0	0	416	416
Ministerie - Opvang Oekraine	0	0	304	304
Totaal	**1.935**	**75**	**2.336**	**1.115**

Bedragen x € 1.000

Overige overlopende activa

De overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen zijn eind 2023 € 8,3 miljoen. De belangrijkste posten die vallen onder de overige overlopende activa zijn:

- Nog te ontvangen dividend betreffende de preferente aandelen in Stedin € 0,4 miljoen
- Nog te ontvangen rentebaten Q4 2023
- Nog te ontvangen kostenverhaal diverse posten € 0,1 miljoen
- Nog te ontvangen van het rijk inzake leefgeld en opvang Oekraïne € 0,7 miljoen
- Nog te ontvangen ESF subsidie € 0,4 miljoen
- Nog te ontvangen van het rijk inzake BBZ, toeslagenaffaire en TOZO € 0,2 miljoen
- Vooruitbetaald bedrag aan de Veiligheidsregio Haaglanden inzake de FLO regeling € 3,4 miljoen
- Vooruitbetaalde huren € 1 miljoen
- Vooruitbetaalde DVO bijdrage € 0,8 miljoen
- Vooruitbetaald bedrag aan Omgevingsdienst Haaglanden inzake voorschot deelnemersbijdrage € 0,5 miljoen

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Reserves

Reserves worden onderscheiden in algemene reserves en bestemmingsreserves.

	Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Resultaat-bestemming voorgaand boekjaar	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Vermindering afschrijving op activa	Stand per 31-12-2023
	Algemene reserves						
1	Algemene reserve met bufferfunctie	12.239		0	820		11.418
2	Algemene reserve vrij besteedbaar	62.823	0	9.361	14.451		57.734
	Totaal algemene reserves	**75.062**	**0**	**9.361**	**15.271**	**0**	**69.152**
	Bestemmingsreserves						

3	Reserve Energietransitie en Duurzaamheid	44.428		90	1.164		43.353
4	Reserve dekking afschrijvingslasten	27.763		0		1.391	26.372
5	Reserve herwaardering activa	4.000		0	350		3.650
6	Reserve maatregelen Corona	592		0	592		0
7	Bestemmingsreserve Oekraïne crisis	1.500		0	1.500		0
9	Reserve bereikbaar Stompwijk	5.471		0	0		5.471
10	Bestemmingsreserve Onderst energielasten	1.300		0	367		933
11	Reserve Bereikbaarheid	3.360		0	0		3.360
12	Reserve Mobiliteit	19.228		0	1.075		18.153
13	Reserve ondergrondse hoogspanningkabels	3.350		0	0		3.350
14	Reserve Sterk voor Noord	8.800		0	0		8.800
15	Reserve Onderwijshuisvesting	7.500		0	0		7.500
16	Reserve Langer zelfstandig wonen	9.809		0	122		9.687
17	Reserve Herontwikkeling Julianabaan	2.000		0	0		2.000
18	Reserve Verevening sociale woningbouw	205		0	0		205
19	Reserve Nazorg Rietvink	350		0	0		350
20	Reserve Herstelbeleid	2.499		0	472		2.028
21	CID Binckhorst (Leefbaarheid)			5.700			5.700
21	CID Binckhorst (Velostrada)			3.000			3.000
	Totaal bestemmingsreserves	**142.156**	**0**	**8.790**	**5.643**	**1.391**	**143.912**
	Gerealiseerd resultaat 2022	5.949	-5.949				0
	Gerealiseerd resultaat 2023			11.437			11.437
	Totaal	**223.166**	**-5.949**	**29.588**	**20.914**	**1.391**	**224.500**

Bedragen x € 1.000

Het eigen vermogen is in 2023 met € 1,3 miljoen toegenomen. Onderstaand wordt puntsgewijs ingegaan op mutaties in de reserves.

Algemene reserve

Algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.
Er zijn twee onttrekkingen aan de Algemene reserve met bufferfunctie gedaan:

- € 392.000 als gevolg van de overwaarde op de Algemene reserve met bufferfunctie
- € 428.000 als aanvullende onttrekking als gevolg van de overwaarde op de Algemene reserve met bufferfunctie

Beide onttrekkingen zijn vervolgens gestort in de Algemene reserve vrij besteedbaar.

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op deze reserve rusten geen claims, de middelen zijn vrij besteedbaar.
De mutaties 2023 bestaan uit:
Onttrekkingen aan (totaal € 14.450.937) van:
* € 3 miljoen voor het vormen van de bestemmingsreserve “CID Binckhorst (Velostrada)” (raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402).
* € 5 miljoen voor het vormen van de bestemmingsreserve “CID Binckhorst (Leefbaarheid)” (raadsbesluit 30 mei 2023 – 3124)
* € 3.421.375 voor nog te realiseren activiteiten 2022 in 2023 (raadsbesluit 9 november 2022 - 2649).
* € 1.989.062 voor de overhevelingen van 2022 naar 2023 (raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402).
* - € 1.591.500 voor de overhevelingen van 2023 naar 2024 (raadsbesluit 7 november 2023 - 3390).
* € 632.000 voor incidentele budgetten (raadsbesluit 9 november 2022 - 2648).
* € 2.000.000 budget extra energietoeslag 2023 (raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402).
Storting in (totaal € 9.361.361) van :
- € 500.000 in verband met het aangenomen amendement “ Houd de lasten voor onze inwoners laag”. (raadsbesluit 10 november 2023 - 3390).
- € 592.361 in verband met opheffen van Reserve “Corona” (Vaststelling jaarrekening 2022, raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402);
- € 1,5 miljoen in verband met opheffen van Reserve “Oekraïne” (vaststelling jaarrekening 2022, raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402).
- € 5,949 miljoen rekeningresultaat 2022 (raadsbesluit 4 juli 2022 – 3402)
- € 392.000 als gevolg van de overwaarde op de Algemene reserve met bufferfunctie
- € 428.000 als aanvullende storting als gevolg van de overwaarde op de Algemene reserve met bufferfunctie

Bestemmingsreserve

Reserve Energietransitie en Duurzaamheid

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO2 neutraal te zijn.
De onttrekking aan de reserve bedraagt € 1.164.000 (raadsbesluit 7 november 2023 - 3390). in de 2e Turap 2023 is vastgelegd dat de onttrekking gebaseerd wordt op de werkelijke uitgaven tot een maximum van € 1.963.000).

Reserve Dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die overeenkomstig de besluitvorming gedeeltelijk / geheel ten laste van deze middelen komen.
De mutatie in de reserve bestaat uit:
De onttrekking van € 1.391.098. (zie raadsbesluit 9 november 2022 - 2648; In de begroting 2023-2026 is € 1.406.861 geraamd).

Reserve Herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.
De mutatie in de reserve betreft de onttrekking van € 350.000 (raadsbesluit 9 november 2022 - 2648).

Reserve Maatregelen Corona

Dekking van de economische maatregelen ten gevolge van corona.
In verband met opheffen van Reserve “Corona” (Vaststelling jaarrekening 2022, raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402) is het resterende bedrag van € 592.361 onttrokken aan deze reserve.

Reserve Oekraïne crisis

Deze reserve wordt ingezet voor het organiseren en bieden van opvang, voorzieningen, onderwijs en kinderopvang voor vluchtelingen uit Oekraïne.
In verband met opheffen van Reserve “Oekraïne” (vaststelling jaarrekening 2022, raadsbesluit 4 juli 2023 - 3402) is het resterende bedrag van € 1,5 miljoen onttrokken aan deze reserve.

Reserve Bereikbaarheid Stompwijk

De reserve is bestemd voor de dekking van de afschrijvingslasten die samenhangen met de investeringen in de renovatie van de Stompwijkseweg, de Dokter van Noortstraat en de aanleg van de Verbindingsweg, de herinrichting Dokter van Noortstraat en de aanleg van Veenpoldersweg (voorheen de Verbindingsweg).
Er zijn geen mutaties in 2023.

Reserve Ondersteuning energielasten

De reserve is gevormd ter dekking van de kosten ter ondersteuning vanwege de hoge energielasten.

De onttrekking aan de reserve bedraagt € 367.310 (raadsbesluit 7 november 2023 - 3390). in de 2e Turap 2023 is vastgelegd dat de onttrekking gebaseerd wordt op de werkelijke uitgaven tot een maximum van € 580.000.

De onttrekkingen in het jaar 2023 zijn lager dan gepland in het plan van aanpak, i.v.m. landelijke regelingen voor energietoeslag/ondernemersregelingen/regelingen voor sportinstellingen. De nadelige effecten a.g.v. de stijgende energielasten zijn er nog steeds en daarom handhaven we deze reserve. In 2024 komen er voorstellen voor dezelfde doelgroep.

Reserve Bereikbaarheid

De reserve dient ter dekking van de kosten van de realisatie van de aanleg van de parkeergarage Leidschendam Noord en de aanleg van het parkeerterrein Leidsekade-Venestraat.
Er zijn geen mutaties in 2023.

Reserve Mobiliteit

Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg.
De onttrekking aan de reserve bedraagt € 1.075.291 (raadsbesluit 7 november 2023 - 3390), bestaande uit een onttrekking van € 700.000 voor het vormen van de reserve CID-Binckhorst (Leefbaarheid) en € 375.291 voor eerder besloten uitgaven In de 2e Turap 2023 is besloten om de onttrekking te baseren op de werkelijke uitgaven tot een maximum van € 1.225.000).

Reserve Ondergrondse hoogspanningskabels

De gemeentelijke bijdrage in de kosten van het ondergronds brengen van hoogspanningskabels door Tennet.
Er zijn geen mutaties geweest.

Reserve Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Er zijn geen mutaties geweest.

De uitvoering van het programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041 moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. Dit betekent het terugdringen en voorkomen van kansenongelijkheid. Het betekent ook dat jongeren en volwassenen participeren naar vermogen en dat armoede, taalachterstanden en schulden minder vaak een belemmering vormen om mee te doen. Tot slot streven partners naar wijken waar het voor iedereen fijn en veilig wonen is. Ter bekostiging van het programma Sterk voor Noord vanaf 2026 is deze bestemmingsreserve gevormd.

Reserve Onderwijshuisvesting

Ter dekking van de kosten voor de vervangings- en renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn.

Er zijn geen mutatie geweest.

De gemeente heeft een wettelijke taak om zorg te dragen voor adequate onderwijshuisvesting. Hiermee faciliteren we het geven van zo goed mogelijk onderwijs aan de kinderen in Leidschendam-Voorburg. Voor alle projecten gelden hierbij een aantal (wettelijke) minimumeisen waar nieuwe onderwijshuisvesting aan moet voldoen. De stelpost investeringskrediet voor het Voortgezet Onderwijs, gebaseerd op normbedragen van de VNG, is hiervoor ontoereikend. Dit komt mede door stijgende bouwkosten in de markt en hogere duurzaamheidseisen. In het eerste kwartaal van 2024 zal conform het Integraal huisvestingsplan voor het voortgezette onderwijs 2017-2026 worden gestart met het ontwerp voor de nieuwbouw van het Sint-Maartenscollege. Op basis van het Definitief Ontwerp en bijbehorende raming wordt eind 2024 aan de gemeenteraad gevraagd om een definitief krediet voor dit project beschikbaar te stellen.

Reserve Langer zelfstandig wonen

Betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen.
De mutatie betreft de onttrekking van € 121.595. Bij raadsbesluit 7 november 2023 (3390) is besloten dat de werkelijke uitgaven tot maximaal een bedrag van € 360.000 onttrokken worden.

Reserve Herontwikkeling Julianabaan

De gemeentelijke middelen ter dekking van een gedeelte van kosten/ investeringen in de openbare ruimte in het kader van de Herontwikkeling van het winkelcentrum “De Julianabaan” in Voorburg.
Er zijn geen mutaties geweest.

Reserve Verevening sociale woningbouw

De reserve Verevening sociale woningbouw is voor de financiële bijdragen en onttrekkingen in het kader van de realisatie van 30% sociale woningbouw. Wanneer in woningbouwplannen in Leidschendam-Voorburg minder dan 30% of geen sociale woningen zijn opgenomen, is de projectontwikkelaar verplicht een financiële bijdrage te storten in het vereveningsfonds. Wanneer er meer dan 30% sociale woningen wordt gerealiseerd, dan ontvangt de projectontwikkelaar een bijdrage uit het fonds, als het saldo van het fonds dit toelaat.

Er zijn geen mutaties geweest.

Er is in 2023 een bijdrage ontvangen van circa € 54.000 waarover nog geen besluit genomen is om dit bedrag te storten in deze reserve. In het raadsvoorstel over de bestemming van het resultaat 2023 wordt een beslispunt opgenomen om het ontvangen bedrag te storten in deze reserve.

Reserve Nazorg Rietvink

Werkzaamheden die in het kader van nazorg nog plaats moeten vinden in het project Rietvink.
Er zijn geen mutaties geweest.

Reserve Herstelbeleid

Deze reserve is bedoeld om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en te implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst.
de mutatie in de reserve bestaat uit:
De onttrekking van € 471.714. Bij raadsbesluit 7 november 2023 (3390) is besloten dat de werkelijke uitgaven tot maximaal een bedrag van € 1.199.000 onttrokken worden.

Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)

De gemeentelijke bijdrage aan het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst voor de verbetering van de leefbaarheid (door infrastructurele aanpassingen) in Voorburg.
De mutatie bestaat uit de vorming van deze reserve (5,7 mln.) / raadsbesluit 30 mei 2023 - 3124), die voor € 5,0 miljoen uit de Algemene reserve vrij besteedbaar en € 700.000 uit de Reserve Mobiliteit komt.

Reserve CID Binckhorst (Velostrada)

De gemeentelijke bijdrage aan het No-regret pakket in het kader van CID Binckhorst, die uitsluitend bedoeld is voor de realisatie van de Velostrada.
De mutatie bestaat uit de vorming van deze reserve (3,0 mln.) / raadsbesluit 30 mei 2023 - 3124), die volledig uit de Algemene reserve vrij besteedbaar komt.

Emu-saldo (Europese Monetaire Unie)

In het bestuurlijk akkoord ‘Beheersen EMU-saldo lokale overheid’ is onder andere afgesproken dat in de begrotingen en de daarbij behorende jaarrekening van gemeenschappelijke regelingen, gemeenten en provincies het EMU-saldo wordt opgenomen. Doel is om een goede informatievoorziening te bieden die essentieel is voor het op macroniveau monitoren en beheersen van het EMU-saldo en voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds.

Voor een toelichting op de verschillen tussen begroting en realisatie, zie de financiële samenvatting bij de programma’s en de toelichting op de balans.

Nr.	Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijzigingen	Realisatie
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-9.513	-8.074	207
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	15.068	23.151	-311
3.	Mutatie voorzieningen	-1.483	-444	-618
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-13.371	-5.484	3.806

5.	Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	54
	Berekend EMU-saldo	**-12.693**	**-26.185**	**-3.961**

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen

Voorzieningen

Voorzieningen worden onderscheiden in:

- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's die op balansdatum onzeker zijn;
- Voorzieningen ter egalisering van kosten;
- Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven;
- Voorzieningen voor middelen van derden.

	Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Toevoe-gingen	Aanwen-dingen	Vrijvallen	Stand per 31-12-2023
	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's					
1	Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.197	35	205	0	2.027
2	Voorziening toekomstige pensioenen wethouder	2.234	501	0	111	2.623
3	Voorziening wachtgeld wethouders	645	0	203	244	199
4	Voorziening spaarverlof	107	218	0	0	325
5	Voorziening RVU	0	141	0	0	141
12	Voorziening NTA-onderzoeken	0	125	0	0	125
	Totaal verplichtingen, verliezen en risico's	**5182**	**1020**	**408**	**355**	**5.440**
	Voorziening ter egalisering van kosten					
6	Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	3.562	1.340	1.208	0	3.693
7	Voorziening onderhoud wegen	561	2.883	3.145	0	299
	Totaal voorziening ter egalisering van kosten	**4.122**	**4.223**	**4.353**	**0**	**3.992**
	Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangings-investeringen waarvoor een heffing wordt geheven					
	Totaal voorziening toekomstige vervangingsinvesteringen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Voorziening voor middelen van derden					
8	Voorziening afkoopsommen grafonderhoud	659	44	51	0	652
10	Voorziening riolering	3.797	307	100	0	4.004
11	Voorziening afval	953	0	946	0	7

	Totaal voorzieningen voor middelen van derden	**5408**	**351**	**1097**	**0**	**4.662**
	Totaal	**14.713**	**5.594**	**5.858**	**355**	**14.094**

Bedragen x € 1.000

Onderstaand wordt puntsgewijs ingegaan op enkele belangrijke mutaties in de voorzieningen:

A. Voorziening verplichtingen,verliezen,risico's

Voorziening ingegane pensioenen wethouders

De voorziening ingegane pensioenen wethouders is gevormd voor pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders, waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. In de actuariële berekeningen wordt rekening gehouden met de leeftijd van de voormalig wethouders, pensioenopbouw, de te hanteren rekenrente en sterftetafel.

In 2023 is een bedrag van € 205.000 aangewend uit de voorziening. Deze aanwending betreft uitkeringen van pensioenen aan gewezen wethouders. Daarnaast is er op basis van actuariële waardeberekeningen een storting gedaan van € 35.000.

Voorziening toekomstige pensioenen wethouders

De Voorziening toekomstige pensioenen wethouders is ingesteld naar aanleiding van het afgelopen APPA-plan voor de wethouders. De regeling Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA), die tot en met 2021 in beheer was bij een externe verzekeraar, is vanaf 2022 in eigen beheer uitgevoerd omdat de externe verzekeraar deze dienst niet meer aanbiedt.

Op basis van actuariële waardeberekeningen heeft een storting plaatsgevonden van € 501.000. In verband met een waarde-overdracht van het pensioen van een wethouder naar een andere gemeente heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 111.000

Voorziening wachtgelden wethouders

Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders gevormd.

In 2023 is voor een bedrag van € 203.000 uitbetaald aan wachtgelden ten laste van de voorziening. De stand van deze voorziening wordt bepaald door de verwachte wachtgeldkosten van de deelnemers. Deze verwachte kosten worden gebaseerd op de resterende maanden waarin de deelnemers recht hebben op wachtgeld en de uitbetaalde wachtgelden van 2023. Op basis van deze berekening is een onttrekking aan de voorziening gedaan van € 244.000.

Voorziening spaarverlof

Medewerkers hebben recht op verlofsparen, zoals afgesproken in de cao Gemeenten. Dat betekent dat medewerkers hun verlof mogen sparen voor bijvoorbeeld pensioenvervroeging. Het is een wettelijke verplichting om voor verlofsparen een voorziening in te stellen.

Op basis van de opgebouwde uren en de daarbij geldende tarieven heeft er een actualisatie plaatsgevonden van de voorziening spaarverlof. De voorziening is in 2023 aangevuld met een bedrag van € 218.000.

Voorziening RVU

In 2023 is een nieuwe voorziening RVU gevormd. Een regeling voor vervroegd uittreden (RVU) is een regeling die (nagenoeg) uitsluitend dient ter financiële overbrugging van de periode tot de feitelijke ingangsdatum van een pensioenregeling of tot de ingangsdatum van de AOW. De grondslag hiervoor is artikel 32ba, zesde lid Wet op de Loonbelasting 1964. Is sprake van een RVU, dan kunnen de gemeenten worden getroffen door de eindheffing van 52% op grond van artikel 32aa van de Wet op de Loonbelasting 1964 en voor deze verplichting dient een voorziening gevormd te worden.

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van het aantal deelnemers aan de RVU. Op basis van de overeengekomen afspraken tussen de gemeente en werknemers in 2023 die in aanmerking komen en gebruik willen maken van de RVU-regeling heeft er een storting van in totaal € 141.351 plaatsgevonden.

Voorziening NTA-onderzoeken

Betreft het vormen van een voorziening van € 125.000, - naar aanleiding van de door de Autoriteit Persoonsgegevens gevoerde NTA onderzoek en daaruit eventueel voortkomende boete. Met een brief heeft de Autoriteit Persoonsgegevens op 28 maart 2023 het college op de hoogte gesteld dat zij onderzoek doet naar de uitgevoerde krachtenveldanalyses in een aantal gemeenten. Deze analyse is ook in Leidschendam-Voorburg uitgevoerd. Hierover heeft de raad op 25 januari 2022 gedebatteerd (2650). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft alle mogelijke schadebeperkende maatregelen genomen, alle betrokkenen geïnformeerd en de kans gegeven zijn/haar persoonsgegevens in te zien en hiervoor schadevergoeding te vragen. Tevens is alle informatie verstrekt door het college aan de Autoriteit Persoonsgegevens ten behoeve van het NTA onderzoek en is de raad hierover geïnformeerd op 9 mei 2023 (ibabs 3367).

B. Voorziening ter egalisering van kosten

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op basis van meerjarige onderhoudsprogramma’s (MOP’s).

In 2023 is een bedrag van € 1.340.000 gestort in de voorziening voor toekomstig groot onderhoud. Daarnaast hebben er uitgaven plaatsgevonden voor groot onderhoud van gemeentelijke gebouwen ten laste van de voorziening van in totaal € 1.208.000, -

Voorziening onderhoud wegen

Op basis van een beleids- en beheerplan voor het onderhoud van wegen is de voorziening onderhoud wegen per 1 januari 2020 ingesteld.

Conform het beheerplan is een bedrag van € 2.882.700 gestort in de voorziening. Daarnaast hebben er uitgaven plaatsgevonden voor groot onderhoud aan wegen ten laste van de voorziening van in

totaal € 3.144.748.

D. Voorziening voor middelen van derden

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gevormd om de toekomstige lasten te dekken van onderhoudswerkzaamheden aan graven, waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

De in 2023 ontvangen afkoopsommen van € 44.000 zijn in de voorziening gestort. Ter dekking van de kosten voor onderhoud aan de graven is een bedrag van € 51.000 onttrokken.

Voorziening riolering (egalisatie)

De voorziening riolering (art. 44.2) is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerd werk bij investeringen de onderbesteding op kapitaallasten te doteren aan de voorziening (artikel 44, lid 2 BBV). Deze voorziening wordt aangewend ter dekking van toekomstige extra kapitaallasten en/of voor (toekomstige) tekorten op het product Riolering.

In 2023 is een bedrag van € 100.000 onttrokken aan de voorziening Riool ter dekking van de uitgevoerde baggerwerkzaamheden. Daarnaast is er een storting gedaan van € 307.341, omdat er minder uitgaven in 2023 zijn geweest dan verwacht.

Voorziening afval (egalisatie)

De voorziening afval (art. 44.2) is gevormd om in geval van onder- of overbesteding op de geraamde afvaluitgaven waarvoor via het afvalstoffentarief inkomsten zijn verworven, het resultaat tussen afvalinkomsten en –uitgaven te storten of te onttrekken aan de voorziening.

In 2023 is een bedrag van € 945.932 aan de voorziening onttrokken als gevolg van loon - en prijsstijgingen.

In de begroting was rekening gehouden met een onttrekking van € 786.604 als gevolg van de verwachtte loon- en prijsstijgingen.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:

Tot de vaste schulden behoren de opgenomen langlopende geldleningen met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer en de waarborgsommen. Het verloop en de opbouw van de langlopende schulden is als volgt:

Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Vermeer-deringen	Aflos-singen	Vervroeg-de aflos-singen	Overige vermin-deringen	Stand per 31-12-2023

Onderhandse leningen van binnenlandse banken	77.278	0	11.392	0	0	65.886
Waarborgsommen	3	0	0	0	0	3
Overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:						
VOF L'dam centrum	1.551	0	0	0	0	1.551
Totaal	**78.832**	**0**	**11.392**	**0**	**0**	**67.440**

Bedragen x € 1.000

Onderhandse leningen van binnenlandse banken
In 2023 zijn geen nieuwe leningen aangetrokken en is in totaal voor € 11,3 miljoen afgelost aan langlopende leningen. Dit brengt het langlopende leningen totaal op € 66 miljoen. De rentelast over het openstaande langlopende vreemd vermogen bedroeg in 2023 € 1,1 miljoen.

Overige leningen VOF Leidschendam Centrum
De gemeente heeft gronden in het gebied Leidschendam Damcentrum verworven. De VOF Leidschendam Centrum (waar de gemeente voor 50% in deelneemt) heeft deze aankopen gefinancierd. Ook heeft de VOF in opdracht van de gemeente deze gronden gedeeltelijk bouwrijp gemaakt, deze uitgaven heeft de VOF voorgefinancierd. De voorfinancieringen door de VOF zijn een renteloze lening aan de gemeente. De gemeente lost deze lening af bij verkoop van de gronden aan de VOF. In 2023 zijn er geen verrekeningen met de VOF geweest.

Waarborgsommen
De waarborgsommen zijn in totale omvang gelijk gebleven en bedragen per 31 december 2023 afgerond € 3.000.

Vlottende passiva
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:

Deze netto-vlottende schulden worden als volgt gespecificeerd:

Omschrijving	Stand per 31-12-2023	Stand per 1-1-2023
Overige kasgeldleningen	0	0
a. Totaal overige kasgeldleningen	**0**	**0**
Banksaldi	2.840	2
b. Totaal banksaldi	**2.840**	**2**
Crediteuren algemeen	9.875	8.091
Kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen	0	0
Overige kortlopende schulden	3.918	3.533
c. Totaal overige schulden	**13.793**	**11.624**
Totaal	**16.633**	**11.626**

Bedragen x € 1.000

Overige kasgeldleningen

Gedurende 2023 zijn er geen kasgeldleningen aangetrokken. De stand is daardoor per 31 december 2023 nihil.

Banksaldi
Per 31 december 2023 is het tegoed bij de ING Bank € 5.743 positief en het saldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten BNG bedraagt € 2.8 miljoen negatief. Het tegoed bij de ING Bank is verantwoord op de Liquide Middelen aan de activa zijde.

Crediteuren algemeen / kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen
Deze post betreft de nog te betalen facturen per 31 december 2023. Voor crediteuren algemeen € 9,9 miljoen per 31 december 2023, waar per 1 maart 2024 geen openstaande bedragen meer zijn voor het jaar 2023.

Overige kortlopende schulden
Per 31 december 2023 bestaat deze post uit de nog af te dragen loonheffing over december 2023 van € 3,9 miljoen.

Overlopende passiva

Omschrijving	Stand per 31-12-2023	Stand per 1-1-2023
a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	11.332	11.731
b. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Het Rijk	10.695	8.699
- Overige Nederlandse overheidslichamen	3.020	2.362
c. Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	4.005	2.366
Totaal overlopende passiva	**29.052**	**25.158**

Bedragen x € 1.000

De overlopende passiva van € 29 miljoen betreft de door de gemeente verschuldigde € 11,3 miljoen en vooruit ontvangen bedragen € 17,7 miljoen per 31 december 2023.

a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume
De belangrijkste verplichtingen hebben voor € 4,3 miljoen betrekking op het gebied van jeugd,

€ 1 miljoen terugbetaling specifieke uitkering, € 0,9 miljoen betreft leerlingenvervoer € 0,7 miljoen regiotaxi MRDH, € 0,7 miljoen inzake Wmo, € 0,3 miljoen betreft de Ooievaarspas, € 0,3 miljoen aan nog te betalen inhuur, € 0,3 miljoen de Binnenbaan, € 0,3 miljoen op participatiewet/BBZ/TOZO, € 0,2 miljoen huurkwijtschelding ijs- en zwembaden, € 0,2 miljoen aan groot onderhoud gemeentelijke gebouwen en
€ 0,2 miljoen betreft nog te betalen rente op langlopende leningen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

b. Vooruit ontvangen overheidsbijdragen
Volgens het BBV artikel 52a lid 1 wordt in de onderstaande tabel het verloop per uitkering met een specifiek bestedingsdoel weergegeven. De gemeente heeft van overheidsinstellingen bijdragen ontvangen voor de uitvoering van specifieke taken. Zolang de gemeente die taak nog niet (volledig) heeft uitgevoerd, blijft (een deel van) de ontvangen bijdrage als vooruit ontvangen verantwoord. Voor de opgenomen lasten heeft de gemeente de corresponderende taak uitgevoerd.

c. Overige vooruit ontvangen bedragen
Het saldo ter waarde van € 4 miljoen op de overige vooruitontvangen bedragen betreft met name kostenverhaal € 3,5 miljoen en € 0,4 miljoen huur voor gebruik van gebouwen en gronden.

Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Stand per 31-12-2023
Onderwijsachterstandenbeleid	355	1.771	1.780	346
Geluidsanering Laan van NOI	124	49	0	173
Geluidsanering Populierendreef in Voorburg	31	0	0	31
Regeling Reductie Energie (RRE)	54	0	54	0
Schuld Tozo BK aan Rijk	980	0	144	836
Lokaal Sportakkoord	74	0	66	8
Nationaal programma onderwijs	248	453	618	83
Opstart Lokale Preventieakkoord	31	62	0	93
Aanpak energiearmoede	763	712	365	1.110
Specifieke uitkering Proeftuin aardgasvrije wijk	3.929	0	16	3.913
Flexwonen Leidschendam-Voorburg	980	0	0	980
Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	610	0	0	610
Specifieke uitkering inburgeringsvoorzieningen	480	525	250	756
Pilot Dealbreakers	40	14	40	14
SPUK tijdelijke regeling CDOKE	0	1.383	557	826
SPUK verdrz slecht geïsoleerde woningen	0	916	0	916
Subtotaal - Het Rijk	**8.699**	**5.885**	**3.888**	**10.695**
Duin Horst en Weide	370	1.155	1.525	0
Herontwikkeling Woonoord Duivenvoorde	0	100	100	0
Terugdringen gezondh.achterstanden(GALA)	0	77	59	17
Mentale gezondheid(GALA)	0	27	21	6
Aanpak overgewicht(GALA)	0	67	56	11

Valpreventie(GALA)	0	198	153	45
Leefomgeving(GALA)	0	38	29	9
Vroegsign. alcoholproblematiek(GALA)	0	10	10	0
Versterken sociale basis(GALA)	0	140	101	39
Mantelzorg(GALA)	0	38	31	8
Eenzaamheid(GALA)	0	38	19	20
Welzijn op recept(GALA)	0	21	21	0
Brede Regeling Combinatiefuncties(GALA)	0	344	344	0
Kansrijke Start(GALA)	0	58	47	11
Versterk kennis/ adv.functie GGD (GALA)	0	10	10	0
Preventieakkoord (GALA)	0	34	28	7
Lokaal Sportakkoord (GALA)	0	50	0	50
Impulsregeling Klimaatadapt. Faukenberge	0	44	0	44
Impulsregeling klimaatadaptatie Prinsenhof Laag	193	0	0	193
Impulsregeling klimaatadaptatie Julianabaan	169	0	0	169
Voorber/begeleid/toezicht geluidsanering	0	578	0	578
MRDH - Ombouw 7 VRI's naar iVRI's Noordsingel	22	0	22	0
Recreatie om de stad	174	0	0	174
Specifieke uitkering Investeringsimpuls Verkeersveiligheid	0	85	85	0
Woningbouw De Star	400	0	0	400
Woningbouw Venestraat - Nieuwstraat	372	0	0	372
Glassanering en helofytenfilter Vlietvoorde	340	53	0	392
Woningbouw Van Santhorststraat Stompwijk	72	0	0	72
Aanlegplaats Park Hoekenburg	20	0	20	0
Vlietweg 3 - Jongerenhuisvesting	100	100	0	200
Sociale woningbouw - Triadome	102	102	0	204
Park Vreugd en Rust fase 1	10	0	10	0
Park Vreugd en Rust fase 2	28	0	28	0
Subtotaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**2.362**	**3.367**	**2.718**	**3.020**
Totaal	**11.061**	**9.252**	**6.606**	**13.716**

Bedragen x € 1.000

Onderwijsachterstandenbeleid
Het doel van het Onderwijsachterstandenbeleid is het ontwikkelen van beleid gericht op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden van kinderen. Jaarlijks verstrekt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een subsidie. In 2023 is een bijdrage ontvangen van € 1.771.000. De uitvoeringslasten in 2023 waren € 1.780.000 en de beginstand van de balansrekening bedroeg € 355.000, waardoor er per 31 december 2023 € 346.000 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan.

Geluidsanering Laan van NOI

Doel van het project ‘Geluidsanering Laan van NOI’ is, het beperken van de geluidsbelasting vanwege de spoorlijn Den Haag-Leiden bij 274 woningen door de aanleg van raildempers en de bouw van twee geluidschermen en incidenteel aanvullende gevelmaatregelen. Alle werkzaamheden zijn uitgevoerd. In het kader van de subsidieregeling Sanering Verkeerslawaai moet de eindafrekening met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor de uitvoeringskosten plaatsvinden. Naar verwachting moet de gemeente een bedrag van afgerond € 174.000 terug betalen.

Geluidsanering Populierendreef in Voorburg
Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft een bijdrage van € 31.550 verstrekt om een geluidssaneringsprogramma op te stellen voor 80 woningen aan de Populierendreef 1 – 319 in Voorburg. Het geluidsaneringsprogramma wordt in het 2024 opgesteld.

Regeling Reductie Energie (RRE)
De gemeente van het Ministerie een toekenning ontvangen van € 214.676, om haar ingediende projecten op te zetten. De totale kosten voor de Regeling Reductie Energieverbruik van € 160.000 zijn lager uitgevallen dan geraamd waardoor het verschil met het toegekende bedrag (van afgerond € 54.000) in 2023 terug betaald is aan het Ministerie.

Schuld Tozo BK aan Rijk
De verstrekkingen bedrijfskapitaal bij de Tozo worden in de SiSa verantwoord. De bijstand in de vorm van bedrijfskapitaal betreft een verstrekking in de vorm van een lening. Dit bedrag moet uiteindelijk terugbetaald worden aan het Rijk. Er is eind 2023 een saldo van € 836.018 aan bedrijfskapitaal verstrekt en is daarom als schuldpositie opgenomen op de balans.

Lokaal Sportakkoord
Vanuit de regeling Sportakkoord worden middelen ontvangen om sport en beweging in Leidschendam-Voorburg te stimuleren. In 2023 is geen bijdrage ontvangen voor het Lokaal Sportakkoord, daar deze specifieke uitkering vorig jaar afliep. Op de balans stond nog een bedrag van Sportakkoord 2020-2022 en de aanvullende specifieke uitkering Leefstijlinterventies 2021 van € 74.000. In 2023 is voor deze regelingen samen een bedrag van € 62.000 uitgegeven, voorts is er €4.000 naar het Rijk teruggeboekt waardoor er op 31 december 2023 € 8.000 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan. Daar deze specifieke uitkering dit jaar stopt moet dit bedrag waarschijnlijk worden terugbetaald aan het Rijk.

Nationaal Programma Onderwijs
De regeling Nationaal Programma Onderwijs richt zich op het herstel en de ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na de coronacrisis. In 2023 is hier een bedrag van € 453.000 voor ontvangen. De uitvoeringslasten waren € 618.000 en de beginstand € 248.000, waardoor er op 31 december 2023 nog een vooruit ontvangen overheidsbijdrage van € 83.000 blijft staan.

Opstart Lokale Preventieakkoord
Met het Lokale Preventieakkoord wordt de kans gegeven door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om meer inzet te doen op gezondheidspreventie. De beginstand is € 31.000 en in 2023 is een bedrag van € 62.000 ontvangen, waardoor er op 31 december 2023 nog een vooruit ontvangen overheidsbijdrage van € 93.000 blijft staan. Dit geld kan nog in 2024 besteed worden.

Aanpak Energiearmoede
Voor de aanpak Energiearmoede is er in 2023 één bijdrage binnengekomen. Dit is een bijdrage van € 711.934. De beginstand was € 763.157. Daarvan hebben wij in 2023 afgerond € 364.665 uitgegeven. Dit zorgt ervoor dat er eind 2023 nog € 1.110.427 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan.

Specifieke uitkering Proeftuin aardgasvrije wijk

Voor de proeftuin aardgasvrije wijk (kortweg PAW) hebben wij in 2022 € 3.930.579 ontvangen. Dit is bedoeld voor een periode van 2022 tot en met uiterlijk 31-12-2030. De beginstand in 2023 is € 3.929.000. Hiervan hebben wij in 2023 € 16.100 uitgegeven en staat er op 31 december 2023 dus nog € 3.912.507 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage.

Flexwonen Leidschendam-Voorburg
Op grond van de Meerjarige regeling specifieke uitkering voor huisvesting van aandachtsgroepen (RHA openstelling 2022) is door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland € 980.000 toegekend voor de realisatie van 140 flexibele woningen van het project “Flexwonen Leidschendam-Voorburg”. In 2022 is het toegekende bedrag van € 980.000 als voorschot ontvangen.

Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen
Op grond van de Stimuleringsregeling Flex- en transformatiewoningen heeft het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening € 610.640 toegekend voor de realisatie van Flex- en transformatiewoningen op een drietal locaties. In 2022 is het toegekende bedrag van € 610.640 als voorschot ontvangen. Op basis van dit uitgevoerde onderzoeken is gebleken dat op deze drie locaties geen mogelijkheden zijn o flexwonen te realiseren. Dit betekent dat in 2024 de ontvangen bijdrage terugbetaald zal worden aan het Rijk.

Specifieke uitkering inburgeringsvoorzieningen (WIJZ)
Door de Wet Inburgering hebben de gemeenten een belangrijke rol bij de begeleiding van nieuwkomers die inburgering plichtig zijn. In 2022 en 2023 heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg voor deze specifieke uitkering middelen ontvangen vanuit het Rijk, die tot en met het derde jaar benut mogen worden. Op 31 december 2023 staat er nog een bedrag van € 755.652 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage op de balans voor de komende jaren.

Pilot Dealbreakers
De pilot Dealbreakers heeft als doel te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde drugscriminaliteit belanden. De beginstand 2023 is € 40.000 en daarnaast is er een bijdrage van € 14.000 ontvangen en is er € 40.000 uitgegeven. Per 31 december 2023 staat er een bedrag van € 14.000 als vooruitontvangen overheidsbijdrage. Dit is bestemd om te besteden in 2024.

SPUK tijdelijke regeling CDOKE (DT- Duurzaamheid)
Voor de tijdelijke regeling CDOKE is er in 2023 één bijdrage binnengekomen. Dit is een bijdrage van € 1.382.578. Daarvan hebben wij in 2023 € 219.965 en € 336.596 uitgegeven. Dit zorgt ervoor dat er eind 2023 nog € 826.017 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan.

SPUK verdrz slecht geïsoleerde woningen (DT- Duurzaamheid)
Voor de verduurzaming slecht geïsoleerde woningen zijn er in 2023 drie bijdragen binnengekomen. Dit is een bijdrage van € 225.240, € 303.680 en € 386.827. Daarvan hebben wij in 2023 niks uitgegeven. Dit zorgt ervoor dat er eind 2023 nog € 915.747 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan.

Duin Horst en Weide
Doel van het project ‘Duin Horst en Weide’ is, het waarborgen van de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische authenticiteit van het gebied: het versterken van de vitaliteit en het vergroten van de beleefbaarheid in de Duin Horst & Weide. In het kader van de subsidieregeling 'Gebiedsprogramma’s groen Zuid-Holland 2016' heeft de provincie Zuid-Holland een subsidie toegekend die eind 2023 is vastgesteld. De beginstand 2023 was € 370.000 en er is een bijdrage ontvangen van € 1.155.000. Daarnaast is er € 1.525.000 uitgegeven waardoor er nihil als vooruit ontvangen overheidsbijdrage blijft staan.

Herontwikkeling woonoord Duivenvoorde
De herontwikkeling woonoord Duivenvoorde kan op hoofdlijnen worden omschreven als de sloop van ca 18 woningen en 7 garageboxen waarop ca 125 nieuwe senioren woningen met een zorgplint

kunnen worden teruggebouwd. Er is een subsidiebedrag ontvangen van € 100.000 en ook uitgegeven in 2023.

GALA
Het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) is een programma van de Rijksoverheid dat inzet op het bevorderen van een gezonde leefstijl en een goed sociaal leven. Meerdere rijksprogramma's zijn in dit akkoord gebundeld. Maximaal 20% van de wat er per onderdeel dat jaar ontvangen wordt mag het volgende kalenderjaar besteed worden, hierdoor kan niet bij elk onderdeel het volledig overgebleven bedrag het volgende jaar ingezet worden. Het GALA bestaat uit de volgende projecten:

Terugdringen gezondh. Achterstanden (GALA)
Dit onderdeel van het GALA legt zich toe op het terugdringen van gezondheidsachterstanden door een gezonde leefstijl te bevorderen. In 2023 is er € 77.000 ontvangen, waarvan er € 59.000 is uitgegeven. Van de overgebleven € 17.000 mag er maximaal € 15.000 het volgende kalenderjaar worden besteed.

Mentale Gezondheid (GALA)
Dit onderdeel van het GALA bevordert een goede mentale gezondheid via verschillende projecten. In 2023 is hiervoor € 27.000 euro ontvangen, waarvan er €21.000 is uitgegeven. Van de overgebleven € 6.000 kan er € 5.000 het volgende kalenderjaar worden besteed.

Aanpak overgewicht (GALA)
Dit onderdeel van het GALA legt zich toe op het bestrijden van overgewicht via het bevorderen van een gezond dieet en een gezonde leefstijl. In 2023 is hiervoor € 67.000 ontvangen, waarvan er € 56.000 is uitgegeven. De overgebleven € 11.000 kan volledig in 2024 worden besteed.

Valpreventie (GALA)
Valpreventie zet in op middelen om te voorkomen dat ouderen en zwakkeren ten val komen door het investeren in een veilige omgeving. In 2023 is voor dit onderdeel € 198.000 ontvangen, waarvan er € 153.000 besteed is. Van de overgebleven € 45.000 kan € 40.000 uitgegeven worden in het volgende kalenderjaar.

Leefomgeving (GALA)|
Dit onderdeel van het GALA zet in op het bevorderen van een gezonde leefomgeving. In 2023 is hiervoor
€ 38.000 ontvangen, waarvan € 29.000 is uitgegeven. Van de overgebleven € 9.000 kan er € 8.000 in 2024 besteed worden.

Vroegsign. Alcoholproblematiek (GALA)
Vroegsign. Alcoholproblematiek is het onderdeel van GALA dat zich toe richt op het vroegtijdig opsporen van (mogelijke) alcoholproblematiek en deze te verhelpen. In 2023 is hiervoor € 10.000 ontvangen, welke volledig uitgegeven is.

Versterken sociale basis (GALA)
Dit onderdeel van het GALA heeft als doel de sociale cohesie binnen de samenleving te versterken door verschillende projecten op het gebied van sociale basis uit te voeren. In 2023 is hiervoor € 140.000 ontvangen, waarvan er € 101.000 in 2023 is uitgegeven. Van de overgebleven € 39.000 kan er € 28.000 in 2024 worden besteed.

Mantelzorg (GALA)
Het onderdeel Mantelzorg zet in voor het verbeteren en het aanbieden van mantelzorg in de regio. Hiervoor is in 2023 € 38.000 ontvangen waarvan € 31.000 dit jaar is uitgegeven. De overgebleven € 8.000 kan volledig in 2024 worden besteed.

Eén tegen eenzaamheid (GALA)
Dit onderdeel van het GALA is er op toe gericht om eenzaamheid in de regio te verminderen, door middel van verscheidene projecten en het versterken van de sociale cohesie. In 2023 is voor dit onderdeel € 38.000 ontvangen, waarvan er € 19.000 is uitgegeven. Van de overgebleven € 20.000 kan er € 8.000 in 2024 worden besteed.

Welzijn op recept (GALA)
Welzijn op recept is een onderdeel van het GALA dat zich toelegt op het helpen van mensen met psychosociale klachten. In plaats van medicatie kan bijvoorbeeld een welzijnscoach met dit soort klachten helpen. In 2023 is hiervoor € 21.000 euro ontvangen, welke in dit jaar volledig uitgegeven is.

Brede regeling combinatiefuncties (GALA)
Brede regeling combinatiefuncties is een onderdeel van het GALA dat meerdere sectoren van cultuur en sport verbindt mer andere sectoren, zoals de zorg of het onderwijs. Dit onderdeel zorgt ervoor dat sectoroverstijgende projecten bestuurlijk goed kunnen worden uitgevoerd. In 2023 is voor dit onderdeel € 344.000 ontvangen, welke in dit jaar volledig besteed is.

Kansrijke start (GALA)
Kansrijke start is een afspraak welke (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie ondersteunt om hun kind een goede start te geven. Hiervoor is in 2023 € 58.000 ontvangen, waarvan er € 47.000 uitgegeven is. De overgebleven € 11.000 kan volledig in het volgende kalenderjaar worden besteed.

Versterk kennis/adv. functie GGD (GALA)
Het Versterken van de kennis/adviserende functie van de GGD stelt budget beschikbaar om de GGD in staat te stellen om een informerende/adviserende rol aan te nemen op het gebied van welzijn en gezondheid. In 2023 is hiervoor € 10.000 ontvangen, welke dit jaar volledig zijn uitgegeven.

Preventieakkoord (GALA)
Het Preventieakkoord Coördineert de regionale aanpak om ervoor te zorgen dat projecten met overlap goed op elkaar aansluiten. Voor dit onderdeel is in 2023 € 34.000 ontvangen, waarvan er € 28.000 is uitgegeven. De overige € 7.000 kan volledig worden meegenomen naar het budget van het volgende kalenderjaar.

Lokaal Sportakkoord (GALA)
Het Lokaal Sportakkoord is de vervanging van het oude sportakkoord. Dit onderdeel van het GALA richt zich op het verbeteren van de kwaliteit van sportfaciliteiten en het stimuleren van sportclubs. Hiervoor is in 2023 € 50.000 euro ontvangen, hiervan is vanwege de overlap met het oude sportakkoord niets uitgegeven. Van de overgebleven € 50.000 kan € 10.000 worden meegenomen naar het volgende kalenderjaar.

Impulsregeling klimaatadaptatie
Onze regio is een van de meest verstedelijkte gebieden van Nederland met een urgente opgave voor klimaatadaptatie. Wateroverlast, droogte, hittestress, bodemdaling, zeespiegelstijging en verzilting komen op verschillende locaties in de regio nadrukkelijk aan de orde. Om met klimaatadaptatie aan de slag te gaan is er een rijksbijdrage beschikbaar gesteld (tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027) van in totaal € 507.103.
Met deze impulsregeling, waar Gemeente Delft de kassiersfunctie vervult, gaan we klimaat adaptieve maatregelen uitvoeren tezamen met de rioolvervangingsopgave in Prinsenhof Laag, Julianabaan en Faukenbergeplein. In 2022 is een voorschot ontvangen voor Prinsenhof Laag en Julianabaan van in totaal € 362.024 (80%). In 2023 is een voorschot ontvangen voor Faukenbergeplein van € 43.857 (80%). De werkzaamheden zijn nog niet gestart. De verwachting is dat de werkzaamheden starten in 2024 voor Prinsenhof Laag, in 2026 voor de Julianabaan en in 2027 voor Faukenbergeplein.

Voorber/begeleid/toezicht geluidsanering

Hierbij gaat het om de woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen waarvoor er een saneringsprogramma wordt opgesteld. In 2023 is er een bedrag van € 578.000 ontvangen en nog niks uitgegeven. De uitgaven zullen in het volgende kalenderjaar plaatsvinden.

MRDH - Ombouw VRI's naar iVRi's Noordsingel
Rondom de Westfield Mall of the Netherlands is aan de Heuvellaan, Mrg van Steelaan en de Noordsingel de VRI's (verkeersregelinstallaties) omgebouwd naar intelligente VRI's (i-VRI) om betere doorstroming van het verkeer te bewerkstelligen. De MRDH heeft een subsidiebeschikking afgegeven van € 119.000. Wij hebben dit bedrag reeds in zijn geheel ontvangen. De werkzaamheden zijn afgerond en de subsidieverantwoording is afgewikkeld in 2023.

Recreatie om de stand
Voor het programma Recreatie om de Stad (Rods) heeft de provincie € 174.000 beschikbaar gesteld voor de kosten van het inrichtingsplan van groen binnen de gebiedsontwikkeling van Vlietvoorde. Het plan heeft vertraging opgelopen en wordt naar verwachting in 2024 gerealiseerd.

Specifieke uitkering Investeringsimpuls Verkeersveiligheid
Doel van deze SPUK investering is het verkeersveiliger maken van wegen en fietspaden. Wij hebben hiervoor een rijksbijdrage van 50% ontvangen voor infrastructurele maatregelen die de verkeersveiligheid verbeteren. De MRDH doet daar nog extra subsidie bij, waarmee ongeveer 90% van de uitvoeringskosten met subsidie gedekt kan worden. Met een aantal maatregelen op fietsroutes (waaronder verbreding) wordt de kans op ongevallen met fietsers op deze routes verminderd. Met een aantal snelheidsremmende maatregelen in woonwijken wordt daar de kans op ongevallen verminderd en de kans op letsel verkleind. De werkzaamheden zijn afgerond en de subsidieverantwoording is afgewikkeld in 2023. Na vaststelling is er een bedrag van € 85.000 ontvangen.

Woningbouw De Star
Van de Subsidieregeling Knelpuntenpot sociale huur en middenhuur Zuid-Holland heeft de provincie € 500.000 toegekend voor de realisatie van maximaal 100 zelfstandige huurwoningen voor het project De Star. Tot en met 2023 zijn op de toekenning voorschot bedragen ontvangen van totaal € 400.000.

Woningbouw Venestraat-Nieuwstraat
Van de Subsidieregeling Sociale Woningbouw Haaglanden Zuid-Holland heeft de provincie € 465.000 toegekend voor de realisatie van 62 zelfstandige sociale huurwoningen van het project Venestraat Nieuwstraat. Tot en met 2023 zijn op de toekenning voorschot bedragen ontvangen van totaal € 372.000.

Glassanering en helofytenfilter Vlietvoorde
De provincie Zuid-Holland heeft een projectsubsidie 2021-2025 van € 529.437 toegekend voor de realisatie van glassanering, helofytenfilter en een recreatief wandelpad Duivenvoordecorridor / Vlietvoorde. Tot en met 2023 zijn voorschotten op de toekenning ontvangen van totaal € 393.000.

Woningbouw Van Santhorststraat Stompwijk
Van de Subsidieregeling Sociale Woningbouw Haaglanden Zuid-Holland heeft de provincie € 90.000 toegekend voor de realisatie van 12 zelfstandige sociale huurwoningen voor het project Van Santhorststraat Stompwijk. Tot en met 2023 zijn op de toekenning voorschot bedragen ontvangen van totaal € 72.000.

Aanlegplaats Park Hoekenburg
Op grond van de projectsubsidies 2022 heeft de Provincie Zuid-Holland subsidie toegekend voor het project "Aanlegsteiger Park Hoekenburg". De beginstand 2023 is € 20.000. In 2023 is duidelijk geworden dat dit project niet gerealiseerd wordt. De provincie heeft de toegekend subsidie ingetrokken en het ontvangen bedrag van € 20.000 is in 2023 terugbetaald

Vlietweg 3 - Jongerenhuisvesting
Op grond van de subsidieregeling knelpuntenpot sociale en middenhuur Zuid- Holland heeft de provincie € 250.000 toegekend voor de realisatie van woningen voor jongeren van het project “Jongerenhuisvesting Vlietweg 3”. Tot en met 2023 zijn op de toekenning voorschot bedragen ontvangen van totaal € 200.000.

Sociale Woningbouw - Triadome
Van de Subsidieregeling Sociale Woningbouw Haaglanden Zuid-Holland heeft de provincie € 255.000 toegekend voor de realisatie van 34 zelfstandige sociale huurwoningen van het project “Triadome locatie Klein Plaspoelpolder”. Tot en met 2023 zijn op de toekenning voorschot bedragen ontvangen van totaal € 204.000.

Park Vreugd en Rust (fase 1)
De beginstand 2023 is € 10.000 voor het project “Parkherstel en herontwikkeling Park Vreugd en Rust fase 1”. Dit bedrag is ook uitgegeven in 2023.

Park Vreugd en Rust (fase 2)
De beginstand 2023 is € 28.000 voor het project “Parkherstel en herontwikkeling Park Vreugd en Rust fase 2”. Dit bedrag is ook uitgegeven in 2023.

Niet uit de balans blijkende bedragen

A. Gewaarborgde geldleningen

De gemeente staat garant voor de tijdige betaling van rente en aflossing van geldleningen van instellingen en particuliere huiseigenaren in het kader van de stimulering van het eigen woningbezit. Het totaal van deze garantstelling is niet in het balanstotaal begrepen, maar afzonderlijk weergegeven. Aangezien de gemeente een risico loopt en verplicht kan worden achterstallige vorderingen te voldoen, is het totaalbedrag van de garantstelling vermeld. In het verslagjaar heeft de gemeente geen bedragen behoeven te betalen in het kader van borg- en garantstellingen.
De volgende groepen van gewaarborgde leningen zijn te onderscheiden:

- Geldleningen aan diverse instellingen
- Geldleningen aan particulieren (bevordering eigen woningbezit)
- Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties)

In onderstaande tabel staat het verloop van de gewaarborgde geldleningen van instellingen en particulieren. Deze tabel geeft inzicht in de bestedingsruimte onder het plafond zoals dit in het Treasury statuut is bepaald. Door aflossingen op de leningen neemt de bestedingsruimte toe van € 23,2 miljoen per 31 december 2022 naar € 35,9 miljoen per 31 december 2023.

Garanties exclusief garanties afgegeven door waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Garanties	Borg-stellingen	Oorspron-kelijk bedrag	Stand 1-1	Nieuwe verstrek-kingen	Aflos-singen (100%)	Stand 31-12
Geldleningen aan instellingen:						
Stichting Parco, thans WZH	100%	1.804	627		71	557
Stichting Parco, thans WZH	100%	3.539	1.308		160	1.148
Stichting Parco, thans WZH	100%	1.470	442		66	377
Stichting Mariënhage	100%	1.835	679		103	576
Vidomes Leidschendam	100%	13.613	1.518		751	767
Woningstichting Wooninvest	100%	6.013	949		313	635
Vidomes Leidschendam	100%	4.538	1.817		196	1.621
Voetbalvereniging RKAVV	100%	200	93		7	89
VOF Leidschendam Centrum	50%	21.094	1.903	775		2.678
Totaal garantstelling op geldleningen aan instellingen		**54.106**	**9.336**	**775**	**1.667**	**8.448**
Geldleningen aan particulieren:						
Totaal geldleningen aan particulieren	50%		854		225	632
Totaal garanties			**10.190**		**1.892**	**9.080**
Plafond			45.000			45.000
Ruimte onder plafond			**34.810**			**35.920**

Bedragen x € 1.000

* waarborg voor 50% van de totale geldlening, stand per 1-1 en 31-12 bedraagt 50% van de totale geldlening.

Geldleningen aan instellingen: borgstelling door de gemeente

Per 31 december 2023 bedraagt de garantstelling verstrekt aan diverse instellingen € 8,4 miljoen (per 31 december 2022 was dit € 9,3 miljoen). Ten opzichte van 2022 is dit een verlaging van het risico met € 0,9 miljoen.

Binnen het totaalbedrag is opgenomen de borgstelling voor de VOF Leidschendam Centrum. De BNG heeft een kredietfaciliteit verstrekt aan de VOF Leidschendam Centrum waar de gemeente in deelneemt. De hoofdsom van de faciliteit bedraagt € 21 miljoen, op 31 december 2023 was aan rekening-courant krediet € 2,7 miljoen opgenomen. De VOF heeft deze middelen opgenomen om onder meer de voor de gemeente voorgeschoten gelden voor grondverwervingen en bouwrijp maken te financieren.

Naast de vennootschap zijn alle vennoten hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden. Dit betekent in het uiterste geval dat als (direct of indirect) geen verhaal mogelijk is op de andere partner in de VOF (Ontwikkelcombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit SDJ Vastgoedontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V.), de gemeente volledig (100%) voor de hoofdsom van maximaal € 21 miljoen en eventuele andere schulden van de VOF aansprakelijk kan worden gesteld. Bezittingen en vorderingen van de VOF komen hierop in mindering.

Geldleningen aan particulieren
Vanaf 1 januari 1995 is de verstrekking van nieuwe gemeentegaranties aan particulieren voor hypothecaire geldleningen voor de aankoop van een eigen huis overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen te Zoetermeer. De voormalige gemeente Leidschendam heeft de tot en met 1994 verstrekte gemeentegaranties overgedragen, hiermee heeft zij haar risico afgekocht. Het oorspronkelijke bedrag is niet meer te herleiden. De verstrekte gemeentegaranties waarvoor de voormalige gemeente Voorburg borg stond, zijn niet overgedragen. De gemeente Leidschendam-Voorburg blijft voor deze garanties eigen risico dragen, met dien verstande dat een eventueel verlies voor 50% kan worden verhaald op het rijk. Voor het eigen woningbezit van de voormalige gemeente Voorburg bedraagt de garantstelling per 31 december 2023 totaal € 0,6 miljoen (per 31 december 2022 € 0,9 miljoen). De jaarlijkse aflossingen op de geldleningen verminderen het bedrag waarvoor de gemeente garant staat.

Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties)
Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties). Het totaal openstaand bedrag van de uitstaande geldleningen WSW bedraagt per 31 december 2023 € 464,43 miljoen, waarvan € 232,21 miljoen door de gemeente gewaarborgd. Per 31 december 2022 was dit respectievelijk € 468,60 miljoen en € 234,30 miljoen.

B. Niet uit de balans blijkende verplichtingen
De commissie BBV schrijft voor dat meerjarige inkoopcontracten die van materieel belang zijn in de toelichting op de jaarrekening bij de 'niet uit de balans blijkende verplichtingen' opgenomen moeten worden. Alle Europees aanbestede inkoopcontracten boven de € 0,5 miljoen die in 2023 of eerder zijn aanbesteed en waarvan de verplichtingen in 2024 (en verder) doorlopen zijn in onderstaande tabel verwerkt.

Categorie	Openstaande verplichtingen
Automatisering	1.434.346
Huisvesting	5.073.389
Onderhoud gebouwen en installaties	3.232.200
Riolering	75.451
Verkeer en vervoer	180.271

Zorg	5.934.831
Totaal	**15.930.488**

Bedragen x € 1

C. Risico's en claims

In 2023 waren er geen noemenswaardige risico's en claims van toepassing.

Gebeurtenissen na balansdatum

Aanvraag 6e tranche woningbouwimpuls
De aanvraag in het kader van de 6e tranche Woningbouwimpuls (WBI) en de cofinanciering van de gemeente voor de gebiedsontwikkeling Overgoo is nog niet financieel verwerkt omdat er (nog) geen grondexploitatie geopend is. Wordt meegenomen in de actualisatie van de grex'en na de beoordeling van de aanvraag en de mogelijke toekenning door de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (planning mei a.s.). Mocht de Minister afwijzend beslissen op onze aanvraag dan is de kans groot dat het plan Overgoo de komende jaren niet verder ontwikkeld gaat worden.

Na inventarisatie is gebleken dat behalve de bovengenoemde aanvraag 6e tranche woningbouwimpuls, geen andere gebeurtenissen na balansdatum hebben plaatsgevonden, die binnen dit onderwerp vallen.

5.6 Realisatie investeringsplan

Inleiding

De in 2023 lopende investeringskredieten zijn opgenomen in onderstaand overzicht. Per investering is inzichtelijk gemaakt welk krediet beschikbaar is gesteld en wat de realisatie is per 31 december 2023.

Voortgang uitvoering investeringskredieten

In onderstaande tabel is de realisatie van het investeringsplan 2023 opgenomen. Daarnaast geeft de tabel inzicht in de uitvoering van de totale investeringskredieten per 31 december 2023.

	UITVOERING INVESTERINGSPLAN 2023							VOORTGANG UITVOERING TOTALE INVESTE			
Activa nummer	Activa omschrijving	Uitgaven planning 2023	Inkomsten planning 2023	Uitgaven realisatie 2023	Inkomsten realisatie 2023	Uitgaven saldo 2023	Inkomsten saldo 2023	Inv. krediet uitgaven	Inv. krediet inkomsten	Geboekt uitgaven	Geboekt inkomsten
Bestuur en Ondersteuning		**1121**	**0**	**199**	**0**	**923**	**0**	**1345**	**0**	**422**	**0**
20201031	Verv.softw.Bavak / zuilen klantvolgsyst.	5	0	5	0	1	0	42	0	41	0
20201050	Vastgoedmanagementsysteem 2020	42	0	15	0	27	0	75	0	48	0
20211015	Verv.Basisreg.Incl.BGT	446	0	0	0	446	0	446	0	0	0
20221029	Verv.wettelijke basisreg. (NHR)	164	0	0	0	164	0	164	0	0	0
20221045	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2022	0	0	0	0	0	0	154	0	154	0
20231025	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2023	464	0	179	0	285	0	464	0	179	0
Veiligheid		**81**	**0**	**5**	**0**	**76**	**0**	**81**	**0**	**5**	**0**
20231031	Veilige sportroutes	81	0	5	0	76	0	81	0	5	0
Verkeer en Vervoer		**8.462**	**151**	**3.534**	**293**	**4.929**	**-142**	**30.996**	**1.207**	**21.878**	**1.092**
20159002	Bereikbaarheid Stomp/Dr. Van Noortstraat	1100	0	119	0	981	0	1113	0	132	0
20159003	Bereikbaarh. Stompwijk/Veenpoldersweg	0	129	9	223	-9	-94	12.748	810	12.883	904
20159004	Vat-kosten Bereikbaarheid Stompwijk	545	0	353	48	192	-48	4.140	91	3.893	69
20191011	Verkeersregelinstallaties 2019	152	0	12	0	140	0	520	0	380	0
20191027	Veegmachine Schmidt Swingo wpnr. 46	156	0	139	0	17	0	156	0	139	0
20191055	Verkeersremmende maatregelen Wilsveen	46	0	1	0	45	0	112	0	67	0
20191059	Ombouw verkeerslichten naar I-VRI	28	22	27	22	1	0	125	119	125	119
20191077	Aanpassingen parkeergarage Oude Haven	240	0	3	0	237	0	240	0	3	0
20201010	Veegmachine Schmidt Cleango wpnr. 48	208	0	202	0	6	0	208	0	202	0
20201011	Veegmachine Schmidt Cleango wpnr. 49	208	0	202	0	6	0	208	0	202	0
20201056	Ontsluiting Dorpspunt-Fontein Stompwijk	59	0	15	0	44	0	80	0	36	0
20211006	Verkeersregelinstallaties 2021	44	0	0	0	44	0	526	0	481	0
20211010	Groot onderhoud Kunstwerken 2021	34	0	34	0	0	0	170	0	170	0
20211025	Fietspaden asfaltvervanging 2021	87	0	84	0	4	0	164	0	160	0
20211051	Aanschaf poller Noordelijke sluisbrug	60	0	0	0	60	0	60	0	0	0
20211052	Brug Toevluchtpad L'dam	285	0	20	0	265	0	286	0	21	0

20211055	Ligplaatsenhaven LC Stroom Vuilwater VZ	75	0	24	0	51	0	75	0	24	0
20211056	Ligplaatsenhaven LC Semi autom.bedien.	76	0	7	0	69	0	100	0	31	0
20211057	Ligplaatsenhaven LC Aanlegsteigers e.d.	48	0	39	0	9	0	285	0	276	0
20211058	Wegontsluiting Toevluchtpad-De Tol L'dam	100	0	15	0	85	0	905	0	214	0
20211059	Aanschaf systeem dig. Parkeerontheffing	138	0	68	0	70	0	180	0	110	0
20211060	Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	500	0	0	0	500	0	2455	0	0	0
20211067	Verkeersveiligh. Burgerpartic. Phof-Laag	0	0	0	0	0	0	298	68	0	0
20221020	Verkeersregelinstallaties 2022	472	0	337	0	135	0	683	0	347	0
20221024	Groot onderhoud Kunstwerken 2022	70	0	66	0	4	0	193	0	189	0
20221058	MotN Aanpassen Fysieke infrastructuur	160	0	12	0	148	0	160	0	12	0
20221059	MotN Aanp VRI + plaats. verkeerscamera's	272	0	0	0	272	0	272	0	0	0
20221060	Vervangen kademuur Oude Haven	849	0	44	0	805	0	860	0	55	0
20231005	Groot onderhoud Kunstwerken 2023	210	0	39	0	171	0	210	0	39	0
20231006	OV armaturen 2023	395	0	437	0	-42	0	395	0	437	0
20231007	OV lichtmasten 2023	481	0	434	0	47	0	481	0	434	0
20231015	Verkeersregelinstallaties 2023	641	0	259	0	382	0	980	0	273	0
20231035	Maatreg. agv burgerpartic. Pr.Bernhardln	29	0	0	0	29	0	29	0	0	0
20231037	Herinrichting Veursestraatweg	200	0	172	0	28	0	250	119	172	0
20231042	Laadvoorzieningen KW2	67	0	62	0	5	0	67	0	62	0
20241016	Verkeersregelinstallaties 2024	427	0	299	0	128	0	1262	0	309	0
Onderwijs		**1.000**	**0**	**479**	**54**	**521**	**-54**	**17.031**	**0**	**972**	**54**
20191048	Nieuwbouw Vijverhof PO-school	250	0	231	0	19	0	8.778	0	487	0
20201037	Nieuwbouw Bernadette PO-school	250	0	25	0	225	0	6.316	0	54	0
20211041	Maartenscollege	250	0	43	0	207	0	1.620	0	184	0
20221037	Maatregelen bui van de eeuw 2022	214	0	93	0	121	0	281	0	160	0
20231036	aanvullend krediet IKC Heeswijk-20161043	36	0	87	54	-51	-54	36	0	87	54
Sport, cultuur en recreatie		**6.687**	**0**	**4.246**	**0**	**2.440**	**0**	**10.279**	**0**	**5.302**	**0**
20171007	Sportpark Duyvesteijn kunstgras veld 3	28	0	29	0	-1	0	341	0	341	0
20201039	SPP Kastelenring renovatie veld 6	60	0	0	0	60	0	98	0	38	0

20201043	SP Kastelenring alg. inrichting 2020	30	0	43	0	-13	0	33	0	46	0
20201055	LED-verl. velden (bijdr. aan derden)	190	0	22	0	168	0	467	0	298	0
20211066	Bibliotheek Leidschendam FPP12	1781	0	228	0	1552	0	3977	0	330	0
20221033	SPP Duivesteijn renovatie veld 1	312	0	253	0	59	0	312	0	267	0
20221041	Multi beachsportveld	147	0	192	0	-45	0	150	0	195	0
20221048	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.toplaag	490	0	614	0	-123	0	490	0	614	0
20221049	Spp.Westvliet Rugby inr. binnenterrein	595	0	635	0	-41	0	702	0	743	0
20221050	Spp.Westvliet Rugby nieuw gebouw	100	0	0	0	100	0	379	0	4	0
20221051	Spp.Westvliet Rugby projectkst. nw.acc.	250	0	301	0	-51	0	502	0	366	0
20221052	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.onderlaag	316	0	411	0	-96	0	316	0	411	0
20221053	Spp.Westvliet, aanleg parkeerplaatsen	142	0	187	0	-45	0	160	0	205	0
20221055	Renovatie kunstgr doel Kastelenring	78	0	0	0	78	0	82	0	4	0
20221056	Renovatie kunstgras doelgebieden 't Loo	33	0	0	0	33	0	33	0	0	0
20229001	Aanpassing akoestiek binnensport 2022	26	0	43	0	-16	0	60	0	84	0
20231001	Meerh. Topl.asv. Handb. V4 + div. inr.	148	0	118	0	30	0	148	0	118	0
20231002	t Loo Topl.ren. Kv 3	242	0	166	0	76	0	310	0	234	0
20231003	Westvliet algemene inrichting	90	0	16	0	74	0	90	0	16	0
20231014	Vervangen speelvoorzieningen 2023	639	0	644	0	-5	0	639	0	644	0
20231024	Duiv. Algemene inrichting 2023	60	0	0	0	60	0	60	0	0	0
20231029	Aanleg kunstgrasveld Heuvelwijk	32	0	0	0	32	0	32	0	0	0
20231041	E-layer Duivesteijn veld 1	153	0	107	0	46	0	153	0	107	0
20241004	Duiv. Topl.ren. Kv6 + verv div mat.	87	0	0	0	87	0	87	0	0	0
20251007	Duiv. Topl.ren. Kv4 + verv div mat.	205	0	237	0	-32	0	205	0	237	0
20251008	Duiv. Topl.ren. Kv5 + verv div mat.	453	0	0	0	453	0	453	0	0	0
Volksgezondheid en milieu		**2.944**	**0**	**2.009**	**0**	**936**	**0**	**46.123**	**0**	**2.869**	**0**
20181050	Rioolvervanging Prinsenhof Laag	165	0	183	0	-18	0	6.663	0	445	0
20181051	Rioolvervanging v. Pabstlaan e.o.	123	0	45	0	78	0	6.819	0	85	0
20201032	Rioolverv.Faukenbrg/Naeltwckstr	65	0	84	0	-19	0	4328	0	194	0
20211003	Rioolvervanging Ridder Snoekaertlaan	208	0	142	0	65	0	4178	0	194	0

20211016	Rioolvervanging v.Santhorststraat	43	0	2	0	41	0	2583	0	7	0
20211031	Rioolvervanging Berhardlaan/Spinozalaan	156	0	90	0	66	0	1009	0	156	0
20211032	UPR Flaviusstraat/Overburgkade	70	0	25	0	45	0	3668	0	47	0
20211033	Rioolverv. Dr. v Noortstraat	4	0	68	0	-64	0	1993	0	118	0
20211047	Maatregel Bui v/d Eeuw Huygenskwartier	64	0	51	0	13	0	916	0	74	0
20221017	Rioolvervanging Marcelis Emantslaan	100	0	102	0	-2	0	3190	0	148	0
20221036	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2022	81	0	57	0	24	0	92	0	68	0
20221037	Maatregelen bui van de eeuw 2022	214	0	92	0	122	0	281	0	160	0
20221039	Rioolvervanging Veursestraatweg	100	0	56	0	44	0	2740	0	126	0
20221040	Levensduur verlengende rep.en ren.2022	519	0	651	0	-131	0	519	0	651	0
20231008	Rioolvervanging Kon.Julianalaan Vb	40	0	0	0	40	0	3370	0	26	0
20231009	Vervanging rioolbesturing 2023	230	0	194	0	36	0	316	0	194	0
20231010	Vervanging rioolinstallatie 2023	416	0	124	0	292	0	2092	0	124	0
20231012	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2023	164	0	0	0	164	0	164	0	0	0
20231013	Maatregelen bui van de eeuw 2023	105	0	2	0	104	0	305	0	2	0
20241009	Rioolvervanging Zaagmolenstraat	47	0	41	0	6	0	711	0	50	0
20301014	UPR Essesteijn	30	0	0	0	30	0	186	0	0	0
VHLOSV		**248**	**0**	**-305**	**0**	**553**	**0**	**969**	**0**	**266**	**0**
20201049	Nazorg Rietvink	28	0	8	0	20	0	350	0	180	0
20211069	Ruimtelijk kader De Star - toekomst GREX	0	0	-369	0	369	0	369	0	0	0
20221046	Voorb.kred.v.Santhorststr. 1-3 Stompwijk	113	0	6	0	107	0	125	0	18	0
20221047	Voorb.kred. Zustersdijk 18 Stompwijk	107	0	50	0	57	0	125	0	68	0
Overhead		**2.759**	**0**	**1.259**	**0**	**1.500**	**0**	**9.222**	**0**	**2.369**	**0**
20181018	Ford Transit Diesel wpnr. 105	79	0	66	0	13	0	79	0	66	0
20181029	Ford Transit Diesel wpnr. 106	79	0	53	0	25	0	79	0	53	0
20201001	Verv.Core Switches	128	0	199	0	-71	0	128	0	199	0
20201008	Tractor John Deere wpnr.52	78	0	78	0	0	0	78	0	78	0
20211022	DMO KCS - Geheugen van LV	22	0	102	0	-80	0	770	0	850	0
20211026	Oracle / Unix 2021	38	0	56	0	-18	0	300	0	318	0
20211045	Haalbaarheidsonderzoek huisvesting SB	41	0	23	0	18	0	50	0	32	0

20211046	Haalbaarheidsonderzoek huisvesting Raad.	21	0	0	0	21	0	105	0	84	0
20221003	Fort Transit Diesel wpnr.107	67	0	66	0	1	0	67	0	66	0
20221006	Toyota Proace-City L1 wpnr. 134	36	0	0	0	36	0	36	0	0	0
20221008	Ford Transit Diesel wpnr. 108	79	0	66	0	13	0	79	0	66	0
20221044	Goupil G4M wpnr. 16	41	0	41	0	0	0	41	0	41	0
20221057	Goupil G4M wpnr.19	41	0	41	0	0	0	41	0	41	0
20221061	Nieuwbouw pand Stadsbeheer	1340	0	29	0	1312	0	6700	0	36	0
20231017	Corsa-E wpnr. 80,83,84,85,124,126	150	0	146	0	4	0	150	0	146	0
20231020	Verv. 2e deel grafische werkplekken '23	41	0	25	0	16	0	41	0	25	0
20231022	Verv. 1e deel grafische werkplekken '23	95	0	110	0	-16	0	95	0	110	0
20231026	DMO gegevensmanagement 2023	102	0	89	0	14	0	102	0	89	0
20231039	Aanschaf 3 personenauto's tbv nw.BOA's	115	0	0	0	115	0	115	0	0	0
20231040	Vervangen 4 E-scooters	23	0	0	0	23	0	23	0	0	0
20241019	Vervanging netscalers	100	0	69	0	31	0	100	0	69	0
20251029	Verv.softw.Bavak / zuilen klantvolgsyst.	43	0	0	0	43	0	43	0	0	0
Totaal		**23.302**	**151**	**11.426**	**347**	**11.878**	**-196**	**116.046**	**1.207**	**34.083**	**1.146**

Bedragen x
€ 1.000

Toelichting onder- en overschrijdingen

In 2023 is gewerkt aan de realisatie van diverse investeringen, die bijdragen aan het bereiken van de programmadoelstellingen of de gewenste maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid. De investeringen variëren van de aanschaf van bedrijfsmiddelen tot de realisatie van projecten in de openbare ruimte.

Investeringsplan begrotingsjaar 2023

Op basis van de fasering uit het investeringsplan werd rekening gehouden met € 23,3 miljoen aan investeringsuitgaven. De gerealiseerde uitgaven in 2023 zijn per saldo € 11,9 miljoen lager. De afwijkingen zijn onder te verdelen in een aantal categorieën, zoals opgenomen in onderstaande tabel

Cat.	Omschrijving oorzaak lager bedrag	Bedrag
a	Start / afronding afhankelijk van samenloop met andere projecten.	0
b	Project gestart, maar loopt vertraging op door bezwaren, overleg, vergunningen, etc.	2,7
c	Werkzaamheden volgens planning uitgevoerd in 2023 financiële afwikkeling in 2024.	0
d	Vertraagde investeringen, die begin 2024 worden uitgevoerd.	0
e	Over meerdere jaren gefaseerde investeringen, die doorlopen in volgende jaren.	8,9
f	Investering is gerealiseerd volgens planning in 2023 maar is lager of hoger dan begroot	0
	Totaal	**11,9**

Bedragen x € 1.000.000

De realisatie van de geplande investeringen is 50%. Dit is lager dan we tijdens de tussentijdse prognose in de tweede helft van 2023 hadden voorzien.
De belangrijkste oorzaken zijn toe te wijzen aan niet of moeilijk beïnvloedbare factoren. Daarbij valt te denken aan enkele (grotere) investeringen die over meerdere jaren lopen, maar vertraagd zijn door:

- lopende bezwaarprocedures in bouwplannen of vertraging in de realisatie van woningbouwplannen
- integraal oppakken van projecten en werkzaamheden, zoals rioolvervanging en infrastructuur
- interactieve processen met derden waar belangen en argumenten een belangrijke rol spelen
- uitstel van realisatie van ICTinvesteringen vanwege het feit dat we het landelijke tempo volgen van de SOR (samenhangende object registratie, een landelijke transitie van de basisregistraties BGT en BAG
- voortschrijdende ontwikkelingen die een andere keuze vraagt in investeringsrichting. Te denken valt daarbij aan ICT oplossingen, maar ook bijvoorbeeld aan een alternatieve maatregel voor pollers
- meer benodigde capaciteit voor onderzoek en voorbereiding voor duurzaamheidsmaatregelen, waardoor andere werkzaamheden later kunnen starten
- langer aanbestedingstraject dan verwacht, waardoor de afronding van een investeringsproject uiteindelijk toch in 2024 plaatsvindt dan eerder was aangenomen (vervanging van de Verkeersregelinstallaties (VRI's)).

Daartegenover komt het ook voor dat investeringsprojecten ineens toch eerder opgepakt en/of afgerond konden worden dat oorspronkelijk verwacht. Een voorbeeld is de realisatie van de rugbyaccommodatie bij Westvliet. De doorlooptijd van de vergunningprocedure duurde langer, maar achteraf bleek dat alsnog eerder gestart kon worden met de werkzaamheden dan was voorzien.

Toelichting overschrijdingen op de totaalkredieten

Bij overschrijdingen op investeringskredieten wordt gekeken naar het totaalkrediet. Ten opzichte van de beschikbare totaalkredieten is er bij een aantal sprake van een overschrijding van het totaalkrediet met meer dan € 50.000. De overschrijdingen worden hieronder nader toegelicht. Soms maken investeringen deel uit van een totaalproject, maar vanwege verschillende afschrijvingstermijnen worden ze dan als aparte (deel)investeringen zichtbaar gemaakt.

Soort investering	Nr.	Omschrijving	Totaal-krediet	Realisatie t/m 31-12	Sa
Verkeer en vervoer	20159003	Bereikbaarh. Stompwijk/Veenpoldersweg	129	223	
Totaal Verkeer en vervoer			**129**	**223**	
ICT middelen	20201001	Verv.Core Switches	128	199	
	20211022	DMO KCS - Geheugen van LV	770	850	
Totaal ICT middelen			**898**	**1.049**	**-1**
Sportvelden	20221041	Multi beachsportveld	150	195	
	20221048	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.toplaag	490	614	-1
	20221049	Spp.Westvliet Rugby inr. binnenterrein	702	743	
	20221050	Spp.Westvliet Rugby nieuw gebouw	379	4	3
	20221051	Spp.Westvliet Rugby projectkst. nw.acc.	502	366	1
	20221052	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.onderlaag	316	411	
	20221053	Spp.Westvliet, aanleg parkeerplaatsen	160	205	
Totaal Sportvelden			**2.699**	**2.539**	**1**
Riolering	20221040	Levensduur verlengende rep.en ren.2022	519	651	-1
Totaal Riolering			**519**	**651**	**-1**
Eindtotaal			**4.245**	**4.462**	**-2**

Bedragen x € 1.000,-

Verkeer en vervoer

20159003 Bereikbaarheid Stompwijk/Veenpoldersweg nadeel € 94.000

De aanleg van de Veenpoldersweg, onderdeel van Bereikbaar Stompwijk, is in 2022 afgerond.
De werkelijke kosten zijn door onvoorziene extra kosten hoger uitgevallen, doordat een wegvak vanwege de zwakke grondgesteldheid ter plaatse op palen gefundeerd moest worden.
In 2024 worden er alleen nog opbrengsten verwacht van de verkoop van gedeelte van percelen die indertijd aangekocht zijn om de Veenpoldersweg aan te kunnen leggen.
De overschrijding wordt opgevangen door deze nog verwachte opbrengsten.

ICT middelen

20201001 Verv.Core Switches nadeel € 71.000

De overschrijding op het investeringskrediet is ontstaan doordat ingehuurde specialisten voor Security en Netwerk hoger zijn uitgevallen dan vooraf geraamd. De overschrijding is in het laatste kwartaal van 2023 ontstaan waardoor deze niet zichtbaar was bij het opstellen van de 2e Tussentijdse rapportage 2023 en destijds niet is gemeld aan de raad. De overschrijding op het investeringskrediet vormt een onrechtmatige bevinding bij de vaststelling van de jaarrekening.

20211022 DMO KCS - Geheugen van LV nadeel € 80.000

Onvoorziene uitgaven aan het migratie Zaaksysteem hebben deze overschrijding veroorzaakt. Het gaat om het noodgedwongen realiseren van koppelingen voor het nieuwe financieel systeem (ERPX) en het hybride maken van vergaderruimten. De overschrijding is in het laatste kwartaal van 2023 ontstaan waardoor deze niet zichtbaar was bij het opstellen van de 2e Tussentijdse rapportage 2023 en destijds niet is gemeld aan de raad. De overschrijding op het investeringskrediet vormt een onrechtmatige bevinding bij de vaststelling van de jaarrekening.

Sportaccommodaties

Investeringsproject Sportpark Westvliet Rugbyaccommodatie (inrichting binnenterrein en aanleg kunstgrasveld)

De werkzaamheden voor dit investeringsproject zijn grotendeels afgerond in 2023, maar de deelinvesteringen kunnen nog niet worden afgesloten doordat de BTW via de SPUK als inkomst op de

kredieten bijgeboekt moeten worden. Naast vertraging zijn in de loop van de jaren ook geen prijsindexeringen meegenomen. In het laatste kwartaal zijn de laatste werkzaamheden afgerond en facturen ontvangen, waardoor de kredieten overall een lichte overschrijding laten zien (< € 50.000). Door de opgelopen vertraging moet er in 2024 nog een accommodatie met kleed- en doucheruimte worden gebouwd en hierdoor worden er nog projectkosten verwacht.

Riolering

20221040 Levensduur verlengende rep.en ren.2022 nadeel € 131.000

Het gaat hier om een jaarlijks investeringskrediet, dat wordt gebruikt om het aantal risico's in het gehele rioolstelsel van de gemeente te beheersen en te beperken.
In 2023 zijn er meer werkzaamheden uitgevoerd omdat er namelijk sprake was van meer 'kritieke riolering' die geen uitstel toestonden en die een groot risico vormden voor instorting.
De investeringsruimte van 2024 is hiervoor ingezet.

5.7 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SISA-Bijlage)

				SiSa bijlage verantwoordingsinformatie
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger		Indicator
JenV	A14B	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022**		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren e de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie vo die gemeente invullen
		SiSa tussen medeoverheden		
				Aard controle r
				Indicator: A14
			1	060637 Gemeente Zoeterme
			2	
			3	
			4	
			5	
			6	
			7	
				Kopie gemeente(code)
				Aard controle r
				Indicator: A14
			1	*060637 Gemeente Zoeterme*
			2	
			3	
			4	
			5	
			6	
			7	
				Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Aard controle r
				Indicator: A14

			Ja
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke per dag (GOO) (jaar T) *Aard contro* *Indicator: A1*
			€ 7.003.125
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard contro* *Indicator: A1*
			€ 0
JenV	**A20B**	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren e de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie vo die gemeente invullen *Aard controle r* *Indicator: A20*
		1	060637 Gemeente Zoeterme
		18	
			Kopie gemeente(code) *Aard controle r* *Indicator: A20*
		1	*060637 Gemeente Zoeterme*
		18	
JenV	**A28**	**Specifieke uitkering Wapens en Jongeren** Gemeente Leidschendam-Voorburg	Besteding (jaar T)

			Aard controle r *Indicator: A2*
			€ 21
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerd die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard contro* *Indicator: B*
			Wijziging keuze per (2023/20 *Aard controle r* *Indicator: B*
			2023
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artik **Werkelijke kosten** *Aard contro* *Indicator: B*
			€ 140
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x a (potentieel) gedupeerden (jaa (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard contro* *Indicator: B*
			€ 22.420
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), in nog niet eerder opgegeven (j T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard contro*

			Indicator: B
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt d kunnen leiden tot verminderin van energiegebruik/de energierekening *Aard controle r* *Indicator: C5*
			697
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld advies aan huis- heeft gekreg in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle r* *Indicator: C5*
			2.379
			Het aantal kleine gasbespare maatregelen (w.o. radiatorfoli tochtstrips) *Aard controle r* *Indicator: C5*
			6.139
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit he kwijtschelden van gemeenteli belastingen *Aard contro* *Indicator: C6*
			€ 6.575

BZK	**C72**	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 3e ronde**	Besteding (jaar T) ten laste v Rijksmiddelen
		Gemeenten	*Aard contro* *Indicator: C7*
			€ 16.100
			Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle r *Indicator: C7*
			Ja
BZK	**C85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen**	Projectnaam
		Gemeenten	*Aard controle* *Indicator: C8*
		1	Leidschendam- Voorburg
		2	
		20	
			Kopie projectnaam
			Aard controle *Indicator: C8*
		1	*Leidschendam- Voor*
		2	
		20	
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T)
			Aard contro *Indicator: C9*
			€ 72.517

BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**		Beschikkingsnummer *Aard controle r* *Indicator: C9*
				LAI23-03472785
				Bedrag dat vanuit de specifie uitkering besteed is aan geric ondersteuning en/of het bedr waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel van de regeling *Aard contro* *Indicator: C9*
BZK	**C209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**		Beschikkingsnummer *Aard controle r* *Indicator: C20*
			1	*RHA2022-03304829*
			2	
			3	
			4	
			5	
			6	
			7	
			8	
			9	
			10	
				Kopie Projectnaam *Aard controle r* *Indicator: C20*

			1	*Flexwonen Leidschendam-Voorburg*
			2	
			3	
			4	
			5	
			6	
			7	
			8	
			9	
			10	
				Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Aard controle r
				Indicator: C20
				Nee
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)**		Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorscho educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste li WPO)
		Gemeenten		*Aard contro*
				Indicator: D
				€ 1.341.548,00
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren e de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie vo die gemeente invullen
				Aard controle r
				Indicator: D
			1	
			2	
			3	
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**		Besteding (jaar T) maatregele artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld

				Aard contro
				Indicator: D1
				€ 533.447
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren e de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie vo die gemeente invullen
				Aard controle
				Indicator: D1
			1	
			2	
			3	
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**		Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)
				Aard contro
				Indicator: D1
OCW	**D22**	**Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters**		Besteding (jaar T)
				Aard contro
				Indicator: D2
			1	€ 0
			2	
			3	
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecte en in de kolommen ernaast d verantwoordingsinformatie vo die medeoverheid invullen
				Aard controle
				Indicator: E44
			1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
				Kopie CBS(code)

				Aard controle r *Indicator: E44*
			1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
				Kopie CBS(code) *Aard controle r* *Indicator: E44*
			1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
			3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg
EZK	**F11**	**Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche**		Besteding (jaar T) ten laste v Rijksmiddelen Zelfstandig uitvoering (exclus uitvoering door derde) *Aard contro* *Indicator: F1*
				€ 63.039
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**		Besteding apparaatskosten (j T) : salarissen en sociale last voor ambtelijk personeel *Aard contro* *Indicator: F2*
				€ 498.919
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle r* *Indicator: F2*

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard contro* *Indicator: G*
			€ 27.293.069
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004 *Aard contro* *Indicator: G*
			€ 780.667
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteu als gevolg van kwijt te scheld schulden gebundelde uitkerin Participatiewet (jaar T) i.v.m. hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) *Aard controle* *Indicator: G*
			€ 0
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard contro* *Indicator: G*
			€ 17.125
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief E

				Gederfde baten die voortvloe uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaa (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard contro* *Indicator: G*
				€ 0
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle r* *Indicator: G*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 2021)
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2 tot 1 juli 2021)
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot oktober 2021)
			6	Totaal
				Kopie regeling *Aard controle r* *Indicator: G*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 2021)
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2 tot 1 juli 2021)
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot oktober 2021)
			6	Totaal
				Kopie regeling

			Aard controle
			Indicator: G
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 2021)
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2 tot 1 juli 2021)
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot oktober 2021)
		6	Totaal
			Kopie regeling
			Aard controle
			Indicator: G
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 2021)
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2 tot 1 juli 2021)
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot oktober 2021)
		6	Totaal
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard contro* *Indicator: G1* € 441.503
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023**	Gederfde baten die voortvloe uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente

		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		*Aard contro*
				Indicator: G1
				€ 3.496
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023**		Bestedingen onderwijsroute (T)
				Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		*Aard contro*
				Indicator: G1
				€ 20.321
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport**		Ontvangen Rijksbijdrage (jaa
		Gemeenten		*Aard contro*
				Indicator: H
				€ 604
				Activiteiten
				Aard controle
				Indicator: H
			1	Binnensportaccommodaties
			2	Buitensportaccommodaties
			3	Sportaccommodaties algeme
			4	Btw-schade overhead
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**		Beschikkingsnummer
				Aard controle
				Indicator: H
			1	1042330
			2	
			3	
			4	
				Kopie beschikkingsnummer

				Aard controle r
				Indicator: H
			1	1042330
			2	
			3	
			4	
VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**		Besteding (jaar T)
				Aard contro
				Indicator: H1
				€ 47.359
VWS	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**		Naam onderdeel
				Aard controle r
				Indicator: H3
			1	Lokaal Sportakkoord
			2	Brede regeling combinatiefuncties
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden
			4	Kansrijke Start
			5	Mentale Gezondheid
			6	Aanpak overgewicht en obes
			7	Valpreventie
			8	Leefomgeving
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek
			10	Versterken sociale basis
			11	Mantelzorg
			12	Eén tegen eenzaamheid
			13	Welzijn op recept
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak
				Kopie naam onderdeel
				Aard controle r
				Indicator: H3

			1	Lokaal Sportakkoord
			2	Brede regeling combinatiefuncties
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden
			4	Kansrijke Start
			5	Mentale Gezondheid
			6	Aanpak overgewicht en obes
			7	Valpreventie
			8	Leefomgeving
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek
			10	Versterken sociale basis
			11	Mantelzorg
			12	Eén tegen eenzaamheid
			13	Welzijn op recept
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak
				Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Aard controle
				Indicator: H3
				Nee
VWS	**H31**	**Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen**		Beschikkingsnummer / kenm
				Aard controle
				Indicator: H3
				SPUKNEAS230
VWS	**H32**	**Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**		Beschikkingsnummer / kenm
				Aard controle
				Indicator: H3
				MEOZ23
				Naam zwembad
				Aard controle
				Indicator: H3
			1	*Sportcentrum Forum Kwad*

		2	*De*
		3	
		4	
		5	
		6	
		7	
		8	
		9	
		10	
		11	
		12	
		13	
		14	
		15	
		16	
		17	
		18	
		19	
		20	
VWS	**H35B**	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolomme ernaast de verantwoordingsinformatie vo die medeoverheid invullen
			Aard controle
			Indicator: H35
			Gemeente Zoetermeer

5.8 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld		Begroot Lasten	Begroot Baten	Begroot Saldo	Realisatie Lasten	Realisatie Baten	Realisatie Saldo
T01	Bestuur	3.902	8	-3.894	4.057	244	-3.812
T02	Burgerzaken	3.755	1.030	-2.724	3.686	1.150	-2.536
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	2.302	1.764	-539	2.198	1.704	-494
T04	Overhead	38.094	94	-38.000	37.891	133	-37.759
T05	Treasury	38	3.241	3.204	118	4.268	4.150
T061	OZB Woningen	237	10.386	10.150	317	10.447	10.130
T062	OZB Niet-woningen	155	5.049	4.893	131	5.094	4.963
T063	Parkeerbelasting	97	318	221	117	264	148
T064	Belastingen overig	261	155	-106	354	150	-204
T07	Algemene en overige uitkeringen	0	153.098	153.098	0	156.573	156.573
T08	Overige baten en lasten	31	0	-31	94	32	-62
T09	Vennootschapsbelasting	50	0	-50	59	0	-59
T010	Mutaties reserves	12.755	23.627	10.872	12.203	22.305	10.102
T012	Onvoorziene uitgaven	70	0	-70	0	0	0
T11	Crisisbeheersing en brandweer	6.572	0	-6.572	6.586	0	-6.586
T12	Openbare orde en veiligheid	3.444	181	-3.263	3.497	145	-3.352
T21	Verkeer en Vervoer	12.665	660	-12.005	11.831	1.031	-10.800
T22	Parkeren	654	43	-611	740	58	-682
T23	Recreatieve havens	134	17	-117	65	25	-39
T25	Openbaar vervoer	57	0	-57	69	0	-69
T31	Economische ontwikkeling	1.441	0	-1.441	1.321	0	-1.320
T32	Fysiek bedrijfsinfrastructuur	135	0	-135	178	38	-141
T33	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	96	57	-39	96	60	-37
T34	Economische promotie	403	519	115	383	500	117
T41	Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	5.231	144	-5.087	5.025	0	-5.025
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.041	2.606	-1.434	3.783	2.885	-898
T51	Sportbeleid en activering	1.285	431	-854	1.068	405	-663
T52	Sportaccommodaties	10.628	7.439	-3.189	6.321	2.599	-3.722
T53	Cultuurpres.,productie&participatie	1.141	106	-1.035	1.134	111	-1.023
T54	Musea	1.001	58	-944	935	80	-855
T55	Cultureel erfgoed	413	0	-413	461	0	-461
T56	Media	2.440	382	-2.058	2.481	404	-2.076
T57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	10.902	1.004	-9.898	9.800	1.307	-8.493
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	20.889	9.888	-11.001	16.640	10.122	-6.518
T62	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.621	300	-3.321	3.531	521	-3.009
T63	Inkomensregelingen	45.175	32.558	-12.617	46.399	31.901	-14.497
T64	WSW en beschut werk	3.943	0	-3.943	3.929	86	-3.843
T65	Arbeidsparticipatie	5.614	498	-5.116	5.485	723	-4.763
T66	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3.046	3	-3.043	3.033	11	-3.022
T671	Maatwerk dienstverlening 18+	130	0	-130	0	0	0
T671A	Hulp bij het huishouden (WMO)	7.030	0	-7.030	6.696	0	-6.696
T671B	Begeleiding WMO	5.957	0	-5.957	6.104	0	-6.104
T671C	Dagbesteding WMO	458	0	-458	482	0	-482
T671D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	886	430	-456	969	446	-522
T672	Maatwerk dienstverlening 18-	103	0	-103	0	0	0
T672A	Jeugdhulp begeleiding	4.073	0	-4.073	4.113	0	-4.113
T672B	Jeugdhulp behandeling	1.592	0	-1.592	2.060	0	-2.060
T672C	Jeugdhulp dagbesteding	3.643	0	-3.643	4.281	1	-4.280

T672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	2.295	0	-2.295	2.124	0	-2.124
T673A	Pleegzorg	1.219	0	-1.219	1.072	0	-1.072
T673B	Gezinsgericht	754	0	-754	527	0	-527
T673C	Jeugdhulp met verblijf overig	3.239	0	-3.239	3.745	85	-3.660
T674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	5.458	0	-5.458	6.559	1	-6.558
T674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.440	0	-1.440	1.947	0	-1.947
T674C	Gesloten plaatsing	1.737	0	-1.737	425	0	-425
T681	Geëscaleerde zorg 18+	7	0	-7	0	0	0
T681A	Beschermd Wonen (WMO)	100	100	0	43	57	14
T681B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	85	0	-85	82	0	-82
T682	Geëscaleerde zorg 18-	46	0	-46	0	0	0
T682A	Jeugdbescherming	2.033	32	-2.001	1.809	32	-1.777
T682B	Jeugdreclassering	245	0	-245	180	0	-180
T71	Volksgezondheid	3.710	574	-3.136	3.697	492	-3.205
T72	Riolering	4.548	8.252	3.704	5.174	8.311	3.137
T73	Afval	10.312	13.724	3.412	10.510	13.918	3.408
T74	Milieubeheer	4.350	1.209	-3.141	3.393	412	-2.982
T75	Begraafplaatsen en crematoria	1.062	1.056	-6	960	880	-80
T81	Ruimte en leefbaarheid	5.629	1.663	-3.966	3.920	192	-3.728
T82	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	21.757	21.757	0	3.159	3.810	651
T83	Wonen en bouwen	6.506	5.459	-1.047	5.422	2.891	-2.531
Saldo van lasten en baten		**307.121**	**309.919**	**2.798**	**275.468**	**286.904**	**11.437**

Bedragen x € 1.000

5.9 Wet Normering Topinkomens (WNT)

De uitvoeringsregeling Wet Normering Topinkomens (WNT) verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'. 'Topfunctionarissen' zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

De WNT is van toepassing op de gemeente Leidschendam-Voorburg. Het voor de gemeente toepasselijke bezoldigingsmaximum in 2023 is € 223.000 bij een voltijds dienstverband. Dit is het algemeen bezoldigingsmaximum. Bij een dienstverband korter dan een jaar wordt deze norm omgerekend naar de periode waarin de functionaris in dienst is geweest.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Gegevens 2023 bedragen x € 1	A. van Mazijk	B. Nederpel	R. de Haan	R. Jeene
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Directeur I Waarnemend Gemeente-Secretaris	Directeur I	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1-1 t/m 30-04	1-5 t/m 8-8	9-8 t/m 31-12	1-9 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1 fte	1 fte	1 fte	1 fte
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 48.506	€ 36.010	€ 52.858	€ 39.274
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.505	€ 5.528	€ 8.888	€ 6.697
Subtotaal	€ 56.011	€ 41.538	€ 61.746	€ 45.971
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 73.315	€ 61.096	€ 88.589	€ 74.537
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	**€ 56.011**	**€ 41.538**	**€ 61.746**	**€ 45.971**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2022 bedragen x € 1	A. van Mazijk	C. de Vries	M.R. Gorsse

Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier	Directeur I*
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-8	1-1 t/m 30-9
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1 fte	1 fte	1 fte
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 136.118	€ 71.004	€ 94.716
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.442	€ 11.487	€ 16.524
Subtotaal	€ 158.560	€ 82.491	€ 111.240
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 143.803	€ 161.556
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging in 2021	**€ 158.560**	**€ 82.491**	**€ 111.240**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* Deze functionaris wordt aangemerkt als topfunctionaris tot uiterlijk 15 september 2023 in verband met eerdere functie als waarnemend gemeentesecretaris.

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2023 **bedragen x € 1**	**I. Joosten**	
Functiegegevens	Griffier	
Kalenderjaar	**2023**	**2022**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang - einde)	1-1 t/m 31-8	1-9 t/m 31-12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	8	4
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	1294,25	556,5
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 212	€ 206
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 221.800	€ 114.400
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 336.200	

Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 160.565	€ 69.563
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 230.128	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	**€ 230.128**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

5.10 Overige jaarrekening gegevens

5.10.1 Incidentele baten en lasten

Om een goed oordeel te kunnen geven over het structurele evenwicht tussen lasten en baten is het noodzakelijk inzicht te hebben in de incidentele baten en lasten. Voor een gespecificeerd overzicht per programma en een toelichting daarop verwijzen we naar de specificatie tabel.

Het totaal van de incidentele baten en lasten per programma is opgenomen in onderstaande tabel.

Incidentele lasten	Prim. begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
T0 Bestuur en Ondersteuning	0	866	0
T1 Veiligheid	0	50	58
T2 Programma Verkeer en Vervoer	2.330	1.833	917
T3 Economie	170	688	678
T4 Onderwijs	1.039	1.059	975
T5 Programma Sport, Cultuur en Recreatie	1.205	2.404	1.512
T6 Programma Sociaal Domein	2.019	13.872	12.310
T7 Volksgezondheid en Milieu	40	637	353
T8 VHLOSV	26.896	26.205	4.752
Overhead	875	1.840	1.338
Totaal incidentele lasten	**34.574**	**49.454**	**22.895**

Incidentele baten	Prim. begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
T0 Bestuur en Ondersteuning	0	0	0
T1 Veiligheid	0	0	0
T2 Programma Verkeer en Vervoer	0	133	168
T3 Economie	0	0	0
T4 Onderwijs	541	541	618
T5 Programma Sport, Cultuur en Recreatie	600	799	170
T6 Programma Sociaal Domein	0	9.191	9.243
T7 Volksgezondheid en Milieu	40	113	47
T8 VHLOSV	26.002	25.496	3.473
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0
Overhead	0	0	0
Totaal incidentele baten	**27.183**	**36.272**	**13.719**

Incidentele verrekeningen met reserves	Prim. begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Stortingen in reserves	223	12.755	11.292
Totaal onttrekkingen aan reserves	4.611	21.870	19.718

Saldo incidentele baten en lasten (reserves)	**-4.388**	**-9.115**	**-8.426**

Samenvatting incidentele baten en lasten	Prim. begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Totaal incidentele lasten	34.574	49.454	22.895
Totaal incidentele baten	-27.183	-36.272	-13.719
Saldo incidentele mutaties reserves	-4.388	-9.115	-8.426
Totaal saldo incidentele baten en lasten	**3.003**	**4.067**	**750**

Structureel resultaat	Prim. begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Exploitatieresultaat	-3.336	4.714	11.351
Waarvan incidentele baten en lasten	3.003	4.067	750
Structureel resultaat	**-333**	**8.781**	**12.101**

Bedragen x € 1.000

Per saldo bedragen de incidentele baten en lasten € 750.000 (per saldo lasten). Dat betekent dat zonder incidentele baten en lasten het jaarresultaat met dit bedrag voordeliger zou zijn geweest.

5.10.2 Toelichting incidentele baten en lasten

In de onderstaande tabel zijn de incidentele lasten en baten verwerkt en per afzonderlijke post toegelicht waarbij specifiek wordt aangegeven wat de aard van het budget is en van welke looptijd er sprake is.

Incidentele lasten	Prim. begroting	Begroting incl. wijz.	Realisatie	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3)
0. Bestuur en ondersteuning						
Beheer en exploitatie vastgoed	0	479	0	Betreft de extra afschrijving van de boekwaarde van de Herenstraat 42 Voorburg. Omdat het pand niet in 2023 verkocht is, zoals eerst verwacht, heeft de extra afschrijving niet plaatsgevonden.	1 jaar 2023/ wordt 2024	Ja
Doorontwikkelen organisatie LV 2020-2022	0	387	0	Het budget doorontwikkeling organisatie LV van € 387.000 wordt in 2024 ingezet om het capaciteitstekort tijdelijk terug te dringen en te investeren in het strategisch vermogen van de organisatie. Dit biedt de organisatie de ruimte om het werk anders en slimmer te organiseren.	Tot 2024	Ja
Subtotaal	**0**	**866**	**0**			
1. Veiligheid						
Beh. en expl. geb. reddingswezen	0	50	58	Dit betreft onderzoekskosten in het kader van de nieuwe huisvesting van de reddingsbrigade in Vlietland.	1 jaar	Ja
Subtotaal	**0**	**50**	**58**			
2. Verkeer en vervoer						
A4 - aanpassing N14 incl. Meekoppelkans	0	50	22	Onderzoekskosten in het kader van de meekoppelkans. Omdat begin 2023 de werkzaamheden ter voorbereiding van de aanpassingen van de N14 on hold zijn gezet door RWS worden hier de komende jaren geen kosten meer gemaakt.	1-4 jaar	Ja
Aanlegplaatsen in de Vliet	80	80	0	Coalitieakkoord 2022-2026 (bestaande/nieuwe) aanlegsteigers worden uitgevoerd met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed.	1-3 jaar	Ja

CID Binckhorst reg. bereikbaarheid	1.500	75	70	Middelen voor de onderzoekskosten van Urban Sync in het kader van participatie.	1 jaar	Ja
Kruispunt Appelgaarde-Hofzichtlaan	0	50	15	Dit betreffen de voorbereidingskosten in het kader van de herinrichting van het kruispunt Appelgaarde - Hofzichtlaan.	1-3 jaar	Ja
Smart Mobility	150	708	543	Budget voor het organiseren en realiseren van toe te passen verkeersmaatregelen, die de doorstroming rondom de Mall verbeteren.	Tot en met 2025, raadsbesluit iBabs 2629, 22 februari 2022	Ja
Toerekening Verkeer en Vervoer	0	170	170	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is, gebruikt voor onderzoek op het gebied van mobiliteit.	Tot 2023	Ja
Uitvoering planmatig onderhoud wegen	475	475	41	Om achterstallig onderhoud aan wegen te voorkomen is voor de periode van 2020-2023 extra budget vrij gemaakt om de achterstand weg te werken. Naar verwachting is er vanaf 2024 voldoende structureel budget in de voorziening wegen om op basis van de huidige inzichten het groot onderhoud uit te kunnen voeren.	t/m 2023	Ja
Uitvoering UVP	125	175	6	Coalitieakkoord 2022-2026: betreft kosten (incidenteel budget in 2024) voor het voeren van gesprekken met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygenstunnel.	De looptijd is moeilijk aan te geven. Gezien de omvang van hetgeen voorgesteld wordt kan dit zo maar tot 2030 lopen.	Ja
Verkeer onderzoeken en adviezen	0	50	50	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is, gebruikt voor onderzoek op het gebied van mobiliteit	Tot 2023	Ja
Subtotaal	**2.330**	**1.833**	**917**			

3. Economie

Aanleg Glasvezelkabel, CAI & Breedbeeld	0	200	148	Het budget is beschikbaar gesteld om toezicht te kunnen houden op de aanleg van glasvezel in 2023.	2023	Ja

Aanpak Julianabaan e.o.	0	318	367	Dit zijn de kosten voor het opstellen van de gebiedsvisie van de Julianabaan inclusief uitvoeren van Quick wins.	1-2 jaar	Ja
Economische agenda	170	170	163	In het kader van herstelbeleid na corona is (extra) personele capaciteit beschikbaar gesteld voor ondersteuning van ondernemers uit het midden - en kleinbedrijf bij het aanvragen van voorzieningen waarvoor de gemeente middelen beschikbaar heeft gesteld.	1 jaar	Ja
Subtotaal	**170**	**688**	**678**			

4. Onderwijs

Lokaal onderwijsbeleid (LOB)	65	85	7	het Lokaal Onderwijsbeleid omvat de samenwerking van schoolbesturen om het onderwijs in de regio beter op elkaar af te stemmen. Hiervoor is voor 2023 incidenteel geld beschikbaar gesteld voor Corona herstelbeleid en jeugdhulp.	Tot en met 2025 voor de aansluiting Onderwijs jeugdhulp. Onderzoeksgelden waren enkel in 2023 beschikbaar.	Ja
Nationaal programma Onderwijs	541	541	618	Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als SISA voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden.	iBabs 3290, raadsbrief 31 maart 2023	Ja

Verduurzaming onderwijsvastgoed	433	433	351	Met het onderwijsveld zijn nadere afspraken gemaakt over het verduurzamen van onderwijsvastgoed. De gemeente ondersteunt de begeleiding van de scholen in het proces en met financiële middelen. Er is een stimuleringsregeling verduurzaming onderwijshuisvesting. Onderwijsinstellingen kunnen voor bestaand vastgoed gebruikmaken van deze regeling voor betere isolatie, ventilatie en het terugdringen van energieverbruik, waarbij 50% van de investeringskosten worden vergoed door de gemeente. Voor nieuwbouw van onderwijsvastgoed stelt de gemeente extra middelen beschikbaar om te investeren in bovenwettelijke maatregelen met als doel de gebouwen richting ENG te brengen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	**1.039**	**1.059**	**975**			

5. Sport, cultuur en recreatie

Accommodaties informatievoorziening	0	80	0	De raad heeft opdracht gegeven voor het opnemen van een gemoderniseerde bibliotheekvestiging in Voorburg in de herontwikkeling op de Julianabaan. Hiervoor is een bedrag van €80.000 beschikbaar gesteld uit de algemene reserve voor het maken van een businesscase met een Programma van Eisen waarin de voorgestelde combinatie tussen bibliotheek, theater(s) en eventuele andere partners wordt uitgewerkt in samenhang met de andere ontwikkelingen op de Julianabaan.	2023	Ja
Archiefbeheer	0	150	15	Betreft kosten voor implementatie digitale genealogische archieven. De werkzaamheden hebben vertraging in 2023 en worden voortgezet in 2024.	Tot 2024	Ja

Compensatie expl.tekort sportvereniging	0	100	92	Budget betreft € 370.000 voor plan van aanpak energiearmoede. Uiteindelijk blijkt dat de landelijke maatregelen voldoende zijn om de eerste nadelige effecten van gestegen energieprijzen te compenseren, waardoor er minder aanvragen zijn binnengekomen bij de gemeenten en het budget bijgesteld kon worden naar € 100.000.	2023	Ja
Incidentele groen renovatie	300	300	394	Er is voor drie jaar (2021 t/m 2023) extra budget beschikbaar gesteld om groenrenovatie uit te voeren zodat de biodiversiteit vergroot wordt en snelle verspreiding van plant- en boomziektes voorkomen wordt.	2023	Ja
Landschapstafel Duin, Horst en Weide	630	730	143	Middelen voor projecten in het kader van de Groen Blauwe Slinger.	1-3 jaar	Ja
Overige kunst en cultuur	50	150	153	Bij overige kunst en cultuur staan kunst en cultuurprojecten geboekt die geen link hebben aan bestaande budgetten. In 2023 is er incidenteel geld beschikbaar gesteld voor het Herstelbeleid bestedingsplan en het cultuurpodium.	2023	Ja
Overige sportbeoefening	200	200	0	Fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland zijn belangrijk, met goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden en met aandacht voor het groene karakter van het buitengebied (€ 100.000) en onderzoek naar mogelijkheden voor buitenzwemwater (€ 100.000).	1 à 2 jaar doorlooptijd	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 1	0	343	513	Dit betreft de middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 1e fase van het instandhoudingsplan van het park.	1 jaar	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 2	0	182	55	Middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 2e fase van het instandhoudingsplan van het park.	1-2 jaar	Ja

Theater	0	50	0	Leidschendam-Voorburg is in 2021 met de subsidies een nieuwe, participerende weg ingeslagen met de subsidietafels. De voorgenomen tafel Levendige leefomgeving startte niet als subsidietafel. Op initiatief van vijf van de voorgenomen tafelgenomen is gewerkt aan een eigen interpretatie van deze tafel: het 'Cultuurpodium'. Het cultuurpodium werkt net zoals het erfgoedpodium, aan gezamenlijke doelen en activiteiten en beoogt daarmee het maatschappelijke en economische effect van de cultuursector voor inwoners, ondernemers en bezoekers te vergroten en de sector gezond te houden. Het Cultuurpodium zoekt de aansluiting met het promotieplan, zodra een bijlage wordt geleverd aan de algemene promotie van de gemeente. Specifiek via de cultuur en evenementenroute. We ondersteunen deze aanpak gedurende drie jaar tot en met 2023.	tot en met 2023	Ja
Toerekening Openbaar groen & recreatie	0	55	55	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is, gebruikt voor capaciteit op het gebied van openbare orde.	Tot 2023	Ja
Verkoop snippergroen	25	65	91	Het betreft een project voor de verkoop van snippergroen. Deze is beëindigd in 2023. Tegenover de incidentele kosten staan ook baten (uit verkoop).	1-3 jaar	Ja
Subtotaal	**1.205**	**2.404**	**1.512**			

6. Sociaal domein

(Nood)opvang vluchtelingen	0	6.915	3.477	Betreft de uitgaven van de noodopvang van de vluchtelingen uit Oekraïne. Hieronder vallen de kosten rondom de dagelijkse opvang zoals beveiligingskosten, huurkosten en de personeelskosten van de locatie.	Tot 2024	Ja

Beheer en expl. gebouwen jeugdzorg	0	65	59	Het betreft hier sloopkosten voor het pand KJ 44, dat vorig jaar vanuit 2022 is doorgeschoven vanwege verschillende lopende onderzoeken.	2023	Ja
Eenmalige Vergoeding Energietoeslag	0	2.225	5.309	Budget voor eenmalige vergoeding voor inwoners t.b.v. hoge energielasten.	2022-2023	Ja
Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SiSa GALA)	0	1.151	929	Dit zijn de totale uitgaven voor GALA. Met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) roept het kabinet gemeenten op om sterker de verbinding te maken tussen gezondheid, sport, bewegen en sociale basis. De ambitie is een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving. Een leefomgeving waarin sprake is van een sterke sociale basis en de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin, de eerste 1.000 dagen, wordt bevorderd en behouden en waar speciale aandacht uitgaat naar mensen in kwetsbare situaties. Een gedeelte van de uitgaven heeft ook betrekking op de programma's 5 en 7.	2023-2026	Ja
Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	0	1.100	888	Budget voor leefgeld (kleding/voedsel) t.b.v. Oekraïners.	2023	Ja
LZW 4.1 Collectieve woningaanpassing	900	190	12	Langer Zelfstandig Wonen is een project vanuit de gemeente om bestaande huizen aan te passen, nieuwbouwwoningen zo te bouwen en zorg thuis te verlenen zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Hiervoor is er een bestemmingsreserve vrijgemaakt. 4.1 van LZW is toegespitst op het aanpassen van bestaande woningen.	2021 tot en met 2030, raadsbesluit iBabs 2300, 28-5-2021	Ja

LZW 4.3 Doorstroming passende woning	60	60	28	Langer Zelfstandig Wonen is een project vanuit de gemeente om bestaande huizen aan te passen, nieuwbouwwoningen zo te bouwen en zorg thuis te verlenen zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Hiervoor is er een bestemmingsreserve vrijgemaakt. 4.3 van LZW is erop gefocust om ouderen die niet langer in hun eigen huis kunnen wonen te helpen doorstromen naar geschiktere woningen.	2021 tot en met 2030, raadsbesluit iBabs 2300, 28-5-2021	Ja
LZW 4.4 Aanvullende ondersteuning thuis	60	60	66	Langer Zelfstandig Wonen is een project vanuit de gemeente om bestaande huizen aan te passen, nieuwbouwwoningen zo te bouwen en zorg thuis te verlenen zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Hiervoor is er een bestemmingsreserve vrijgemaakt. 4.4 van de LZW is er om extra ondersteuning aan ouderen aan te bieden die daar de nood voor hebben.	2021 tot en met 2030, raadsbesluit iBabs 2300, 28-5-2021	Ja
Participatiebudget (IUSD)	0	200	111	Extra budget vanuit het coronaherstelbeleid voor de tijdelijke inzet van personeel.	2022-2023	Ja
Preventieve Schuldhulpverlening	14	114	49	Budget wat uit tijdelijke coronamaatregelen voortvloeide is gebruikt om ondernemers te helpen vanuit de Corona periode.	2023 en 2024	Ja
Programma Sterk voor Noord	870	393	388	Dit betreffen incidentele middelen van het programma Sterk voor Noord (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Sterk voor Noord). Met het programma Sterk voor Noord wil de gemeente samen met organisaties en inwoners ervoor zorgen dat de achterstanden in Leidschendam-Noord op het gebied van onderwijs, financiële zelfredzaamheid en wonen worden ingelopen, en in een periode van 20 jaar stijgen naar het gemiddelde niveau van de gemeente Leidschendam-Voorburg.	2023 tot en met 2042, raadsbesluit iBabs 2940, 8-11-2022	Ja

Re-integratie / participatiebeleid 19-22	0	200	200	Overgebleven Tonkmiddelen, overgezet vanuit 2022 naar 2023 t.b.v. extra inzet van personeel.	2023	Ja
SVN - Opgave Financiële zelfredzaamheid	0	292	243	Dit betreffen incidentele middelen van het programma Sterk voor Noord (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Sterk voor Noord). Met deze opgave wil het programma bereiken dat inwoners in Leidschendam-Noord zich financieel goed kunnen redden en mee doen naar vermogen.	2023 tot en met 2042, raadsbesluit iBabs 2940, 8-11-2022	Ja
SVN - Opgave Jeugd en onderwijs	0	143	68	Dit betreffen incidentele middelen van het programma Sterk voor Noord (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Sterk voor Noord). Met deze opgave wil het programma bereiken dat jeugdigen die opgroeien in Leidschendam-Noord gelijke kansen hebben op het ontwikkelen van talenten en vaardigheden.	2023 tot en met 2042, raadsbesluit iBabs 2940, 8-11-2022	Ja
SVN - Opgave Wonen	0	87	80	Dit betreffen incidentele middelen van het programma Sterk voor Noord (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Sterk voor Noord). Met deze opgave wil het programma bereiken dat de inwoners van de wijken Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk zich prettig voelen en veilig kunnen wonen.	2023 tot en met 2042, raadsbesluit iBabs 2940, 8-11-2022	Ja
Uitv.kn Samenkracht-burgerparticipatie	115	90	96	Op Uitv. kn Samenkracht burgerparticipatie staan de boekingen gerelateerd aan de uitvoering van Samenkracht en burgerparticipatie, waaronder zaken als noodopvang en LHBT beleid onder vallen. Er is in 2023 incidenteel geld beschikbaar van WZO, Jeugdhulp en eenzaamheid naar de Uitv. kn Samenkracht burgerparticipatie aangewend.	Tot en met 2024	Ja

Welzijnsgesprek	0	375	173	Welzijnsgesprekken zijn gesprekken met ontvangers van een bijstandsuitkering; waarin gekeken wordt of ze goed gebruik maken alle minima regelingen.	2023-2024	Ja
Wet Breed offensief arbeids beperkten	0	67	57	Het makkelijker maken voor werkgevers om mensen met een arbeidsbeperking aan te nemen; mensen met een arbeidsbeperking voor langere tijd aan het werk krijgen; werk voor mensen met een arbeidsbeperking aantrekkelijker maken (bijvoorbeeld door meer inkomen).	2023	Ja
Wijken en Buurten	0	145	79	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is voor burgerparticipatie en een beleidskader maatschappelijk vastgoed. Ook budget vanuit de reserve energiearmoede op basis van het bestedingsplan.	Tot 2023	Ja
Subtotaal	**2.019**	**13.872**	**12.310**			

7. Volksgezondheid en milieu

Gemeentebrede aanpak Energietransitie	0	218	56	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma, RES en TVW, Stimuleren van energiebesparing of duurzame opwek bij vastgoed, Faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven, Begeleiding van VvE's bij het aanvragen van subsidie voor een DMJOP en het vervolgtraject, Organisatie van collectieve inkoopacties, Onderzoeken, advies en begeleiding.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Klimaatbeleid: duurzame energie	0	306	250	In 2030 moet de CO2-uitstoot in Nederland met ten minste 55% zijn gedaald als opmaat naar een klimaatneutraal Nederland in 2050. Om dit te bereiken heeft het kabinet het beleidsprogramma Klimaat gepresenteerd. Het beleidsprogramma is gericht op het bereiken van ten minste 55% CO2-reductie in 2030 en beschrijft de hoofdlijnen van het beleid voor de komende jaren. Deze middelen zijn bestemd voor personele, en bijbehorende materiele, kosten van gemeenten en provincies en regionale samenwerkingsorganisaties van decentrale overheden zoals de RES.	2023 - 2050	Ja
Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	40	113	47	Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SISA ten behoeve van het het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA.	Tot en met 2023	Ja
Subtotaal	**40**	**637**	**353**			

8. VHLOSV

Beleidsadvisering ruimtelijk beleid	170	471	434	Het betreft hier transformatiekosten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet (kosten ter voorbereiding op de uitvoering van een nieuwe of gewijzigde structurele taak en kunnen als incidenteel aangemerkt worden). Tevens is in deze post budget opgenomen voor het opstellen van de Omgevingsvisie.	Tot en met 2024; vastgesteld in begroting 2023-2026	Ja
Flexwonen	0	305	29	De onderzoekskosten naar geschikte locaties binnen de gemeente.	2023 en 2024	Ja
Grondexploitaties	24.549	21.757	3.159	De lasten van de actieve grondexploitaties (Vlietvoorde, KPP , De Star en Leidschendam centrum).	1 jaar	Ja

Isoleren woningen	0	430	0	In dit onderdeel zijn er activiteiten opgenomen voor energiebesparende maatregelen voor huishoudens met energiearmoede en de isolatiemaatregelen van huurwoningen met lage labels. De lasten lopen achter dan gepland, omdat dit een isolatiesubsidie is die over meerdere jaren mag worden uitgegeven. In 2023 is aan de eerste 13 VvE's die daarvoor in aanmerking komen een isolatiebijdrage aangeboden. Indien een VvE geïnteresseerd is, dan moet eerst een onderzoeks- en besluitvormingstraject doorlopen worden. Dit vergt een behoorlijke doorlooptijd.	2023 - 2025 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Kostenverhaal Klein Plaspoelpolder (KPP)	1.453	1.453	40	Betreft een facilitair deel van een grondexploitatie (KPP); het gaat hier om te verhalen kosten conform anterieure overeenkomsten met projectontwikkelaars.	1-4 jaar	Ja
SPUK energiearmoede (woningbouw corp.)	0	130	150	Energie-bespaaradvies en aanbrengen kleine energiebesparende maatregelen voor huishoudens met energiearmoede.	2022 en 2023, raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	0	175	16	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleidt tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. In 2024 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen van het NEVE project aardgasvrij ready renoveren. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Stimuleringsregelingen Energietransitie	400	870	732	De gemeente stimuleert energiebesparing door inwoners, verenigingen, organisaties en ondernemers (inclusief vastgoedeigenaren) te informeren, adviseren en inspireren en door stimuleringsregelingen in te zetten.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Voorbereid. implementatie Omgevingsrecht	324	614	193	Het betreft hier transformatiekosten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet (kosten ter voorbereiding op de uitvoering van een nieuwe of gewijzigde structurele taak en kunnen als incidenteel aangemerkt worden). Tevens is in deze post budget opgenomen voor het opstellen van de Omgevingsvisie.	Tot en met 2024; vastgesteld in de begroting 2023-2026	Ja
Subtotaal	**26.896**	**26.205**	**4.752**			

Overhead

Ambtelijke huisvesting	425	425	1	Op basis van het raadsvoorstel herhuisvesting buitendienst stadsbeheer voorstel zijn middelen beschikbaar gesteld voor de tijdelijke huisvesting, sloopkosten en verhuiskosten.	2023	Ja
Bedrijfsvoering	0	70	70	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is, gebruikt voor het versterken van de managementcyclus	2023	Ja
Boekhouding	0	570	508	Budget voor de implementatie van het nieuwe financiële pakket	2023	Ja
Directieteam	0	250	235	Budget vanuit de bestemmingsreserve energielasten en de uitvoeringskosten voor het plan van aanpak energiearmoede	2023	Ja
Invoering en beh.informatiesystemen	450	450	450	Budget specifiek om de informatieveiligheid op orde te brengen	2023	Ja
Maatschap. & Ruimtelijke Ontwikkeling	0	75	75	Budget vanuit de versterkingsgelden dat incidenteel beschikbaar is, gebruikt voor een projectleider burgerparticipatie	2023	Ja
Subtotaal	**875**	**1.840**	**1.338**			
Totaal incidentele lasten	**34.574**	**49.454**	**22.895**			

Incidentele baten	Prim. begroting	Begroting incl. wijz.	Realisatie	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3)

2. Verkeer en vervoer

Smart Mobility	0	133	168	Middelen voor tijdelijke inzet van verkeersregelaars op drukke verkeersmomenten rondom de Mall	Tot en met 2025, raadsbesluit iBabs 2629, 22 februari 2022	Ja
Subtotaal	**0**	**133**	**168**			

4. Onderwijs

Nationaal programma Onderwijs	541	541	618	Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als SISA voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	**541**	**541**	**618**			

5. Sport, cultuur en recreatie

Landschapstafel Duin, Horst en Weide	600	600	115	Betreft de afwikkeling van DHW t/m 2022, kosten van de gebiedsregisseur en Groen blauwe projecten.	tm 2023	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 1	0	199	55	Dit is de bijdrage van de provincie in de incidentele (herstel)werkzaamheden in het Park en de bijdrage ten laste van de voorziening onderhoud wegen.	Tot en met 2023	Ja
Subtotaal	**600**	**799**	**170**			

6. Sociaal domein

(Nood)opvang vluchtelingen	0	6.915	7.580	Het Rijk vergoedt in 2023 een normbedrag van € 83,- per aangemelde beschikbare opvangplek per dag voor Oekraiense ontheemden. Tegenover de bijdrage van het Rijk staan de kosten rondom de dagelijkse opvang zoals huurkosten, energiekosten en kosten voor beveiliging en begeleiding op de locatie.	Tot 2024	Ja
Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (GALA)	0	1.151	929	Dit is de bijdrage van het Rijk voor GALA. Versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis.	2023-2026	Ja

Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	0	1.125	734	Betreft de noodopvang van de vluchtelingen uit Oekraïne. Dit betreft dagelijkse opvang zoals beveiliging, huur en personeel van de locatie.	1 jaar 2023	Ja
Subtotaal	**0**	**9.191**	**9.243**			

7. Volksgezondheid en milieu

Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	40	113	47	Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SISA ten behoeve van het het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA.	Tot en met 2023	Ja
Subtotaal	**40**	**113**	**47**			

8. VHLOSV

Afstoten gem. gebouwen	0	1.500	0	De opbrengst uit de verkoop van de Herenstraat 42 in Voorburg., waarvan eerst de verwachting was dat deze in 2023 zou plaatsvinden. Eind 2023 weer duidelijk dat de verkoop pas in 2024 plaatsvindt.	1 jaar 2023	Ja
Flexwonen	0	50	0	De bijdrage van de provincie in het kader van de vliegende brigade (voorbereidende werkzaamheden voor Woonoord Duivenvoorde).	1 jaar 2023	Nee
Grondexploitaties	24.549	21.757	3.159	Dit zijn de inkomsten en de mutaties boekwaarde van de actieve grondexploitaties Vlietvoorde, KPP en De Star.	1 jaar 2023	Ja

Isoleren woningen	0	430	0	In dit onderdeel zijn er activiteiten opgenomen voor energiebesparende maatregelen voor huishoudens met energiearmoede en de isolatiemaatregelen van huurwoningen met lage labels. De lasten lopen achter dan gepland, omdat dit een isolatiesubsidie is die over meerdere jaren mag worden uitgegeven. In 2023 is aan de eerste 13 VvE's die daarvoor in aanmerking komen een isolatiebijdrage aangeboden. Indien een VvE geïnteresseerd is, dan moet eerst een onderzoeks- en besluitvormingstraject doorlopen worden. Dit vergt een behoorlijke doorlooptijd.	2022 en 2023, raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Kostenverhaal Klein Plaspoelpolder (KPP)	1.453	1.453	40	Baten in het kader van facilitair grondbedrijf.	1-4 jaar	Ja
SPUK energiearmoede (woningbouw corp.)	0	130	258	Energie-bespaaradvies en aanbrengen kleine energiebesparende maatregelen voor huishoudens met energiearmoede.	2022 en 2023, raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	0	175	16	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleidt tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. In 2024 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen van het NEVE project aardgasvrij ready renoveren. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	2022 en 2023, raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	**26.002**	**25.496**	**3.473**			
Totaal incidentele baten	**27.183**	**36.272**	**13.719**			

Incidentele verrekeningen met reserves	Prim. begroting	Begroting incl. wijz.	Realisatie	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3)
Storting in de reserves						
Overige reserves	223	9.142	8.700	Betreffen de vorming van/ toevoegingen aan nieuwe/ bestaande reserves.	1 jaar 2023	Ja

Alg. reserve vrij besteedbaar	0	3.613	2.592	Betreffen toevoegingen i.v.m. mutaties uit de P&C documenten	1 jaar 2023	Ja
Totaal stortingen in de reserves	**223**	**12.755**	**11.292**			

Onttrekking aan reserves

Alg. reserve vrij besteedbaar	632	14.451	14.451	Betreffen onttrekingen i.v.m. mutaties uit de P&C documenten	1 jaar 2023	Ja
Overige reserves	3.979	7.419	5.267	Betreft de dekking van uitgaven van de verschillende bestedingsplannen.	1 jaar 2023	Ja
Totaal onttrekkingen aan reserves	**4.611**	**21.870**	**19.718**			

Totaal verrekeningen reserves	**4.388**	**9.115**	**8.426**			

Totaal per saldo	**3.003**	**4.067**	**750**			

Bedragen x € 1.000

Structurele verrekeningen met reserves

Onttrekkingen aan reserves

Reserve dekking afschrijvingslasten		1.407	1.391		n.v.t	ja
Reserve herwaardering		350	350			ja
Totaal		**1.757**	**1.741**			

Bedragen x € 1.000

5.10.3 Structurele onttrekkingen reserves

Volgens artikel 28 van het BBV zijn in de onderstaande tabel de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma weergegeven.

Een van de aanpassingen van het nieuwe BBV richt zich op het vergroten van het inzicht op incidentele baten en lasten. In de toelichting op het gewijzigde BBV is vermeld dat ervan wordt uitgegaan dat toevoegingen en onttrekkingen aan reserves in principe incidenteel van aard zijn. Maar, er zijn ook verrekeningen met reserves die structureel van aard zijn. Om een goed beeld te kunnen vormen of structurele lasten worden gedekt door structurele baten, is in het BBV opgenomen dat zowel in de begroting als in de jaarrekening een overzicht moet staan die de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves is weergeeft.

Mutaties met onze reserves zijn in principe incidenteel. Hierop zijn twee uitzonderingen:

- Onttrekkingen uit de reserve Dekking afschrijvingslasten;
- Onttrekkingen uit de reserve Herwaardering activa

Structurele onttrekkingen aan reserves	Begroting 2023	Realisatie 2023
Reserve dekking afschrijvingslasten	1.403	1.391
Reserve herwaardering activa	350	350
Totaal	**1.753**	**1.741**

Toelichting:

De reserve dekking afschrijvingslasten wordt ingezet voor de dekking van investeringen met een economisch - of maatschappelijk nut. Deze reserve heeft een langlopend karakter. De toevoegingen zijn incidenteel en de onttrekkingen structureel. De structurele onttrekking voor de afschrijvingslasten bedraagt € 1.391.098.

De reserve herwaardering activa is ingesteld na een stelselwijziging voor de kapitaallasten (van lineair naar annuïtair afschrijven). Met deze reserve worden verschillen verrekend die ontstaan in de kapitaallasten op de activa van voor de stelselwijziging. De onttrekkingen zijn structureel van aard.

In onderstaand overzicht is het verloop van beide reserves opgenomen en zijn de structurele onttrekkingen ad € 1.741.098 zichtbaar.

Omschrijving	Stand per 1-1-2023	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Stand per 31-12-2023
Reserve dekking afschrijvingslasten	27.763	0	1.391	26.372
Reserve herwaardering activa	4.000	0	350	3.650
Totaal	**31.763**	**0**	**1.741**	**30.022**

5.10.4 Verdeling personeelskosten

Onderstaande tabel geeft de verdeling van de salariskosten over de taakvelden weer.

Overzicht personele lasten	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijziging 2023	Realisatie 2023
Programma Bestuur en Ondersteuning			
Bestuur	2.150	2.182	1.895
Burgerzaken	2.308	2.554	2.569
Beheer overige gebouwen en gronden	568	568	583
Parkeerbelasting	91	97	117
Bestuur en Ondersteuning	**5.117**	**5.401**	**5.164**
Programma Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	23	25	29
Openbare orde en veiligheid	2.414	2.675	2.859
Veiligheid	**2.437**	**2.700**	**2.888**
Programma Verkeer en Vervoer			
Verkeer en Vervoer	2.377	2.786	2.789
Parkeren	161	167	197
Openbaar vervoer	25	27	31
Verkeer en Vervoer	**2.564**	**2.980**	**3.017**
Programma Economie			
Economische ontwikkeling	295	312	395
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	102	108	126
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	45	49	50
Economie	**442**	**468**	**570**
Programma Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	291	306	354
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	480	471	491
Onderwijs	**771**	**777**	**846**
Programma Sport, cultuur en recreatie			
Sportbeleid en activering	51	54	63
Sportaccommodaties	340	344	363
Cultuurpres.,productie&participatie	76	81	94
Musea	56	59	69
Cultureel erfgoed	254	269	315

Media	57	60	71
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.314	3.628	3.507
Sport, cultuur en recreatie	**4.149**	**4.496**	**4.482**
Programma Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	1.531	2.687	2.994
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	967	1.210	1.194
Inkomensregelingen	3.561	3.801	3.834
WSW en beschut werk	352	375	375
Arbeidsparticipatie	2.682	2.993	2.925
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	637	679	739
Maatwerk dienstverlening 18+	0	130	0
Hulp bij het huishouden (WMO)	724	724	772
Begeleiding WMO	643	643	685
Dagbesteding WMO	47	47	50
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	67	194	198
Maatwerk dienstverlening 18-	0	103	0
Jeugdhulp begeleiding	435	435	464
Jeugdhulp behandeling	165	165	175
Jeugdhulp dagbesteding	214	214	228
Jeugdhulp zonder verblijf overig	224	285	510
Pleegzorg	282	282	300
Gezinsgericht	78	78	83
Jeugdhulp met verblijf overig	335	335	357
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	562	562	599
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	148	148	158
Gesloten plaatsing	179	179	191
Geëscaleerde zorg 18+	0	7	0
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	9	9	9
Geëscaleerde zorg 18-	0	46	0
Jeugdbescherming	226	226	241
Jeugdreclassering	25	25	27
Sociaal domein	**14.092**	**16.580**	**17.109**
Programma Volksgezondheid en milieu			
Volksgezondheid	153	161	189
Riolering	691	744	735

Afval	183	195	213
Milieubeheer	831	882	1.456
Begraafplaatsen en crematoria	311	333	320
Volksgezondheid en milieu	**2.170**	**2.316**	**2.912**
Programma VHLOSV			
Ruimte en leefbaarheid	1.715	2.457	2.237
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	290	430	795
Wonen en bouwen	3.635	4.020	4.033
VHLOSV	**5.640**	**6.907**	**7.064**
Programma Tussenrekeningen activa			
Taakveld nog te bepalen	0	0	382
Tussenrekeningen activa	**0**	**0**	**382**
Programma Algemene Dekkingsmiddelen			
OZB Woningen	68	154	80
OZB Niet-woningen	84	114	115
Belastingen overig	220	234	326
Algemene Dekkingsmiddelen	**373**	**502**	**521**
Programma Overhead			
Overhead	16.044	17.638	11.481
Overhead	**16.044**	**17.638**	**11.481**
Totaal	**53.799**	**60.766**	**56.436**

Bedragen x € 1.000

5.11 Rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverklaring college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd.

Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 19 februari 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht (dossier 3182).

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2.681.850.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens. Er zijn daarom ook geen afwijkingen die hier toegelicht dienen te worden.

Aanvullende informatie in de paragraaf bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf is ook beschreven welke actie het college onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

6 Bijlagen

6.1 Subsidielijst

Het overzicht van de verstrekte subsidies 2023 is opgenomen op de gemeentelijke website onder https://www.lv.nl/subsidieregister.

6.2 Kostendeclaratie college

In de onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt welke onkosten het college in het afgelopen jaar heeft gemaakt en wat er is betaald in het kader van de uitoefening van het ambt. Een deel van de kosten heeft betrekking op het college als geheel en zijn niet uitgesplitst per persoon. Deze kosten zijn opgenomen onder 'Voltallige college'. De vervoerskosten, die gemaakt worden voor gemeenschappelijke regelingen worden niet doorbelast.

Type kosten	Studie dagen / cursus / opleidings plan	Reis en verblijf-kosten	Lidm.sch./ contr. en donaties	Receptie, attentie en repr. kosten	Goederen en diensten	TOTAAL
Weth. Bremer	861	0	400	221	0	1.482
Burg. Bijl	0	978	0	661	0	1.639
Weth. v. Eekelen	861	1.005	686	219	0	2.771
Weth. van Veller	861	1.748	400	522	67	3.598
Weth. Keus	2.370	1.596	400	1.048	0	5.414
Weth. Belt	861	1.245	400	465	0	2.971
Burg. Vroom	887	4.228	552	870	0	6.536
Voltallig college*	14.729	400	0	39.615	7.335	62.080
Totaal	**21.427**	**11.201**	**2.838**	**43.622**	**7.402**	**86.491**

Bedragen x € 1

**Bedrag voltallig college aan goederen en diensten is inclusief € 1.699 aan verzekeringen*

6.3 Integriteit

De gemeente legt ook middels een separaat Jaarverslag integriteit verantwoording af over het integriteitsbeleid en de uitvoering.

De organisatie voert sinds een aantal jaren een integriteitsbeleid dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in elk geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. De organisatie heeft vier interne vertrouwenspersonen voor zowel integriteit als ongewenste omgangsvormen. Een juridisch adviseur van de afdeling Bedrijfsvoering is aangewezen als integriteitscoördinator. De concerncontroller is verantwoordelijk voor het integriteitsbeleid en de adequate afhandeling van meldingen. De preventieve handhaving komt tot uitdrukking in allerlei maatregelen die genomen zijn bij indiensttreding, informatiebescherming, inkoop- en aanbestedingsprocedures en periodieke communicatie. De repressieve handhaving wordt geborgd door een zorgvuldige meldingsprocedure en onderzoeksprocedure en het opleggen van eventuele (rechtspositionele) maatregelen.

Ontwikkeling integriteitsbeleid 2023
In 2024 is gestart met een nieuw partner voor het geven van integriteitstraining als onderdeel van de onboarding van nieuwe medewerkers. Met deze partner is ook gestart met het ontwikkelen van een training integriteit voor inhuur en een ‘opfristraining’ voor alle medewerkers. Er is een proef gestart met een externe vertrouwenspersoon om een extra ‘veilige’ route voor medewerkers te bieden. We zetten in 2024 deze proef door omdat nog geen uitspraak gedaan kan worden of een externe vertrouwenspersoon voldoende meerwaarde biedt. De voor 2023 geplande integriteitsenquête is verplaatst naar begin 2024 om in 2023 ruimte te bieden aan het medewerkersonderzoek. Deze enquête kan ook informatie opleveren over de noodzaak voor een externe vertrouwenspersoon.
In 2023 is er enig verloop onder de vertrouwenspersonen geweest. Nieuwe vertrouwenspersonen werven duurt enige tijd. De verwachting is dat er begin 2024 weer voldoende vertrouwenspersonen zullen zijn. Tegelijk zal ingezet worden op 1 à 2 extra vertrouwenspersonen om bij verloop toch een goede beschikbaarheid te hebben.

Integriteitsmeldingen 2023
In 2023 zijn er in totaal 18 kwesties over een (vermoeden) van een integriteitskwestie besproken dan wel behandeld. Daarvan zijn er 12 kwesties behandeld en afgehandeld door de vertrouwenspersonen, 6 meldingen zijn binnengekomen bij de integriteitscoördinator. De (vermoedelijke) schendingen hebben in 80% van de gevallen betrekking op ongewenst gedrag. De (vermoedelijke) schendingen zijn losse incidenten, waardoor geen patronen zichtbaar zijn die extra aandacht behoeven. De meldingen bij de integriteitscoördinator zijn - na onderzoek – niet-ontvankelijk verklaard of door goed overleg afgedaan.

Er zijn geen meldingen of klachten ingediend bij het Huis voor Klokkenluiders.

6.4 Kerngegevens

	31-12-2022	31-12-2023
Sociale structuur		
Aantal inwoners:	**77.750**	**78.228**
waarvan 0-19 jaar	16.580	16.661
waarvan 20-64 jaar	43.108	43.296
waarvan 65 jaar en ouder	18.062	18.271
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:	**1.675**	**1.625**
waarvan personen jonger dan 27 jaar	100	109
waarvan personen tussen 27 en 50 jaar	664	654
waarvan personen tussen 50 en 55 jaar	252	223
waarvan personen tussen 55 en 68 jaar	659	639
waarvan personen in inrichting	41	46
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente (in hectare)	3.562	3.562
waarvan binnenwater	344	344
waarvan historische stads- of dorpskern	3	3
Aantal woningen en wooneenheden	37.690	37.931
Capaciteit bijzondere woongebouwen	288	288
Oppervlakte van de wegen in 100m2	29.694	29.777
Lengte van de waterwegen binnen de bebouwde kom in kilometer	86	86
Lengte van de waterwegen buiten de bebouwde kom in kilometer	24	24
Oppervlakte openbaar groen in hectare	257	257